ileana vulpescu

PRELUDIU

roman

2017

ediție ne varietur

ILEANA VULPESCU

PRELUDIU

Editura Tempus, 2017

Nu sunt deştept, dar când privesc în jur prind curaj.

Ion Creangă

Cărțile mele sunt ca apa; ale geniilor sunt ca vinul.
Toată lumea bea apă.

Mark Twain

Prietenelor mele
Lia Becarian-Carai
şi
Silvia Avram-Bembea
In memoriam

De câte ori trecea de poarta acestui spital parcă i se lăsa un nor negru înaintea ochilor. Toată tinerețea îi fusese tulburată de boala maică-sii, care o aducea uneori zi de zi între zidurile spitalului. Pe vreme bună, Lidia se plimba cu maică-sa kilometri, prin curte, între pavilioane, povestindu-i filme, piese de teatru, cărți citite, fără nicio reacție din partea bolnavei, care-i atârna de braț ca un bolovan. Era limpede că nu asculta ce-i spunea fiică-sa fiindcă mintea-i era blocată de un singur gând: pierderea averii luate de comunişti, însoțită de regretul că Lidia părăsise satul lor în loc să se mărite cu băiatul popii, ori cu al pădurarului, ori cu al fostului primar. Ce-i trebuise Lidiei să plece la Bucureşti şi să facă facultatea de chimie? Şi ce dacă fusese şefa promoției? Ca să-şi petreacă toată viața-ntr-o fabrică şi cu inima tremurând de frica accidentelor de muncă? Un tehnician de treizeci şi cinci de ani rămăsese orb pe viață dintr-o substanță care-i sărise-n ochi. Aceste gânduri obsesive o măcinau zi şi noapte. La un moment dat al plimbării o trăgea pe Lidia spre pavilion şi abia ce deschidea uşa rezervei că se şi aşeza în pat, cu fața la perete, semn că nu mai vrea să vadă pe nimeni.

Boala maică-sii îi zdruncinase Lidiei echilibrul sufletesc şi aşa destul de şubred. De-atunci începuse cu antidepresivele şi cu somniferele. Încrederea în oameni i se clătina mai de mult. Moartea tatălui ei îi demonstrase cât se putea bizui pe coeziunea şi mai ales pe sinceritatea familiei. Pentru surorile tatălui ei, Lidia şi maică-sa erau socotite nişte străine. Bunica paternă a Lidiei urmând exemplu surorilor celui

plecat şi pentru armonia-n familie, se distanţase şi ea de văduvă şi de orfană.

Cât eşti sănătos şi ai de toate, şi, mai ales bani, toată lumea ţi-e prietenă. Te-mbolnăveşti şi-ai scăpătat, te ocolesc toţi de parc-ai fi o groapă-n drum.

Când se-nsoară un bărbat, se-nsoară cu o femeie, nu cu un neam întreg. Femeia se mărită şi ea cu un bărbat, nu cu tot neamul lui. Familia se divizează-n celule. Nu e răspunzătoare una de celelalte. Fraţii sunt fraţi cât sunt la părinţi. Apoi devin soţi, soţii, gineri, nurori.

Pe Zamfira Busuioc boala o-ndepărtase şi de propria familie. Un singur frate îi rămăsese apropiat, spre nemulţumirea nevesti-sii şi a părinţilor acesteia.

Drept e că un bolnav psihic te poate duce chiar la sinucidere. Lidia nu se gândise niciodată la sinucidere dar îşi dorea moartea «Ca să nu mai ştiu, să nu mai ştiu!»

Indiferenţa lui Dinu, iubitul ei, faţă de amărăciunea, ajunsă la disperare, prin care trecea ea, o duruse pe Lidia mai mult decât indiferenţa rudelor.

Părinţii lui Dinu, avocaţi cunoscuţi, nu erau încântaţi de alegerea lui Dinu care, după cât succes avea la femei şi-n carieră, doar să fi-ntins mâna şi ar fi făcut un mariaj strălucit.

După trei ani de dragoste, Dinu îi spusese Lidiei, într-o conversaţie oarecare, că nu era obligată să se mărite cu el. Fata înlemnise. Ochii i se măriseră şi-n ei nu se citea decât uimirea, care-i ţinea ficşi, uitând să mai clipească. Fără niciun cuvânt, Lidia se-ntorsese pe călcâie şi se urcase în primul tramvai, neavând habar în ce direcţie avea s-o ducă. După terminarea facultăţii, ea locuia pe Brezoianu, într-o cameră de serviciu, la rudele unei colege de grupă, oameni de treabă care-i făcuseră şi chiriaşei derivaţie telefonică la ea în cămăruţă. Maică-sa şi Dinu erau singurii care ştiau numărul de telefon al Lidiei. Cu maică-sa avea întâlnire pe fir, săptămânal, prin Dispensarul din sat. Cu Dinu stabilise un

semnal pe care-l comunicase proprietarilor, pentru a nu se deranja să răspundă când nu suna pentru ei.

Dinu, orgolios şi coleric, n-apucase să se enerveze decât în momentul când Lidia se urcase-n tramvai. Se aşteptase măcar la un reproş, ironic şi civilizat, din partea ei, şi chiar la nişte lacrimi. Trecându-i furia, avusese un sentiment al culpei, ca o gheară de mâţă care-l zgâria adânc. Chiar dorea să se despartă de fata asta? Deşi îl adorau, părinţii lui îi spuseră nu o dată că avea o fire greu de suportat: încăpăţânat, negativist, ţâfnos, făcându-te albie de porci, fără să ţină seama că erau şi alţii de faţă. Fetele care o precedaseră pe Lidia în viaţa lui, iubindu-l cu fiecare fibră a fiinţei lor, toate îşi luaseră tălpăşiţa, dându-şi seama că o viaţă lângă asemenea om, oricât de inteligent, cultivat şi capabil, le-ar fi fost un chin. Abia ieşite din adolescenţă, aflaseră şi ele că focul dragostei nu ţinea chiar cât viaţa. Pentru a pricepe acest adevăr, n-avuseseră nevoie să străbată lumea-n lung şi-n lat, ci doar să-şi privească părinţii. Chiar şi în cele mai echilibrate cupluri, unde domneau afecţiunea şi înţelegerea, nici urmă de vâlvătaie. Dragostea şi căsătoria se dovedesc adesea câmpuri minate. Ce s-a câştigat în ani se poate pierde-ntr-o clipă.

Dinu n-ar fi făcut un rău cuiva pentru nimic în lume. Dar nu se gândea cât rău se poate face cu vorba. Un proverb oriental spune că o faptă rea se poate şterge cu o faptă bună, o vorbă rea nu se şterge cu nimic. Nu poţi întoarce glonţul plecat din armă, nici piatra pornită din praştie.

Chiar voia să se despartă de Lidia? Atunci de ce-i lansase acea invitaţie de despărţire prost voalată, el care-i vorbise nu o dată de căsătorie? Nu căutau ei, cu filodorma în mână, locuinţă, pentru a nu sta cu părinţii? Şi deodată „nu eşti obligată să te măriţi cu mine”!

Orgoliul bărbatului cerea o manifestare verbală şi mai ales lacrimi, din partea celei care se vedea părăsită. Or Lidia îl lipsea de acest spectacol. De aici enervarea lui. Cu fiecare minut îi creştea regretul pentru vorbele pe care i le spusese.

Îl supărase timpul pierdut de Lidia, în ultima săptămână, cu o prietenă a ei din provincie, venită pentru câteva zile în Bucureşti; îl supărase mai ales că nu-i putea reproşa Lidiei că-şi pierdea vremea cu o proastă. Fata era deşteaptă, cultivată, cu o replică rapidă, psiholog la un spital de psihiatrie. Cu un temperament de hipertiroidiană, cu un ton de comandant de oşti, nelăsându-ţi nicio greşeală de logică neamendată, îl iritase, fără să şi-o mărturisească, pe Dinu tocmai asemănarea dintre ei. Această companie enervantă îl dusese la ceea ce-i spusese Lidiei. Această intrusă îi fura Lidiei timpul care i se cuvenea lui.

— Ce dracu' ai găsit la comandanta asta de lagăr, ca să te-mprieteneşti cu ea? o-ntrebase el pe Lidia, care privindu-l şi abia reprimându-şi un zâmbet, îi răspunsese:

— Cinste, loialitate, seriozitate.

Acuma ce era de făcut? Cum s-o-mpace pe Lidia? Se dusese glonţ în faţa blocului de pe Brezoianu, văzând că la telefon nu-i răspunde. După trei ore de aşteptare, plecase acasă. Peste trei zile îşi luase inima-n dinţi şi telefonase proprietarilor apartamentului. Aflase că-n dimineaţa acelei zile, Lidia plecase pentru o lună la Praga, într-un schimb de experienţă, care se hotărâse de azi pe mâine. Peste o lună, Dinu era la aeroport, cu cinci garoafe roşii superbe obţinute de la o seră a Partidului printr-un coleg cu tată din Nomenclatură. Celor trei cucoane care-l întrebaseră de unde cumpărase asemenea flori le spusese că proveneau din Olanda, aduse de un aviator.

Când ajunsese-n dreptul lui, Lidia îi aruncase o privire neutră şi mersese mai departe. El nu se lăsase intimidat, i se aşezase în faţă, întinzându-i florile. Ea le primise, mulţumise, fără să se oprească.

— Am venit să te duc acasă cu maşina.

— Mulţumesc, dar trebuie să mergem toţi la masă cu oaspeţii cehi.

— Şi noi când mai stăm de vorbă?

— Cândva. Şi Lidia zâmbise, cu o privire pierdută-n depărtare.

Ceva era atât de schimbat în Lidia, deşi era aceeaşi fată zveltă, la fel pieptănată, chiar la fel îmbrăcată, cu hainele pe care i le ştia, şi totuşi atât de schimbată. În Lidia era ceva schimbat. Pe chipul ei sever apăruse o blândețe şi o dezamăgire accentuată de privirea indiferentă care părea să măsoare depărtările. Părea un om trecut printr-o-ncercare. Cât de grea? Să fi avut chiar asemenea efect vorbele lui, spuse din uşurătate şi nu pentru că le-ar fi clocit de cine ştie când? Dar dacă nu ştie şi Grivei? Lidia nu pomenea niciodată de ea şi de familia ei. Îşi începuse cu el viața de femeie, dintr-o dragoste profundă sau doar dintr-un impuls de moment? Trei ani, o condiție nu-i pusese. El vorbise de căsătorie şi de filodorma pentru a o scuti de statul în comun cu socrii şi pe ei de prezența unei nurori pe care nu şi-o doreau. Fără să vrea să fie dezagreabilă – purtându-se totdeauna cuviincios – Lidia nu făcea niciun efort pentru a-i intra cuiva pe sub piele. Să fi luat chiar aşa de-n tragic vorbele lui? Avusese o lună în care să le-ntoarcă pe toate fețele. Tăcerea ei îl ambiționa să reia legătura întreruptă dintr-o prostie. A doua zi după aeroport îi telefonase.

— Lidia, *trebuie* să ne vedem.

— Ți se pare obligatoriu? întrebase ea cu o voce plată.

— Da. O auzise oftând.

— Lasă trei luni să treacă... şi dacă ai să crezi şi atunci că trebuie să ne vedem, mai stăm de vorbă. Noapte bună.

Şi pusese uşor telefonu-n furcă. O sunase din nou.

— Pot să-ți telefonez?

— Nu. Acest „nu” i se păruse mai participativ decât scurta conversație dinainte. Atitudinea ei rezervată – cu amânări – era semnul că voia chiar să se despartă de el, să-l fiarbă la foc mic sau, cinstit, să le dea timp amândorura să verifice cât însemnau unul pentru celălalt?

Lidia Busuioc, fată de-nvățători de la țară, ca moştenire rurală păstrase o atitudine rezervată, neutră față de oricine.

Dacă se afla între Dinu şi alt bărbat, pe stradă, oriunde, comportamentul ei era atât de sobru față de cei doi, încât n-ai fi ştiut care-i era iubitul. Niciun gest, nicio privire care să-i arate „apartenența”. Şi când erau numai ei doi, inițiativa-n dragoste o avea totdeauna Dinu iar ea făcea întuneric complet în cameră. Dinu insistase nu o dată s-o vadă goală, ea refuzând cu asemenea îndârjire, încât el începuse s-o bănuiască de un defect fizic bine ascuns. La mare i se risipise bănuiala şi pricepuse că pudoarea Lidiei era o rămăşiță a ruşinii ancestrale a țărăncii de-a sta goală în fața bărbatului.

La urma urmei, în Sicilia secolului al XIX-lea, principele Salina[1] făcuse un cârd de copii fără să-i vadă principesei buricul. Cu cât te-ntorci în trecut, cu atât creşteau dimensiunile pudorii în familie. Relațiile senzuale – spunea biserica – aveau un scop unic: facerea de copii. În afara familiei – altă gâscă-n altă traistă. Bărbații îşi scoteau pârleala cu femei a căror profesie era amorul şi nu numai cu ele.

Pe lumină, Lidia era demnă urmaşă a țărăncilor din neamul ei, pe-ntuneric era o femeie fără inhibiții, însă mută ca pietrele. Era deosebită de toate fostele iubite ale lui Dinu. Paraponisit cum era, din cauza „carantinei” impuse de Lidia, număra şi orele care-l despărțeau de sfârşitul separării. Şi dacă Lidia nu se mai împăca? Era femeia, omul a cărui capacitate de-a tăcea şi de-a-nghiți n-o mai întâlnise la nimeni. Era om de cursă lungă. Nu-şi uita niciodată promisiunile, era punctuală, şi-n sinea ei judeca sever pe cine nu se conforma cuvântului dat şi orei stabilite. Vorbea puțin dar totdeauna cu precizie, la obiect. Nu-şi spunea părerea despre nimeni. În mintea ei plină de formule, ca a oricărui chimist, parcă se bătuse-n cuie o cugetare a lui La Rochefoucauld «Poartă-te cu prietenul ca şi când mâine ți-ar deveni duşman; poartă-te cu duşmanul ca şi când mâine ți-

[1] Personaj din romanul Ghepardul de Giuseppe Tomasi di Lampedusa.

ar deveni prieten». Îl privea sever pe Dinu când spunea de față cu mai multă lume un banc politic.

— Lidia, tu nu râzi fiindcă nu pricepi bancurile ori de frică?

— Dacă ai fi văzut țărani trimişi la Canal fiindcă nu şi-au îndeplinit cota, ori bătuți-măr ca să intre-n colectivă poate n-ai mai râde nici tu şi te-ai feri de ceea ce te-ar putea trimite la răcoare. Tu nu ştii ce e frica.

— Nici nu vreau să aflu.

— De...!!! încheia Lidia discuția, pe un ton dubitativ.

Dacă o invita la un restaurant ea-şi comanda ce era mai ieftin pe lista de bucate.

— De ce-mi faci atâta economie, Lidia?

— Fiindcă sunt învățată cu economia.

— Tu cu banii tăi, ăia mulți, ce faci?

— Strâng fiecare leuț şi-l depun la C.E.C. şi-mi măresc şi fondul C.A.R., cu gândul să contractez un apartament la Stat, cu credit de la C.E.C, pe douăzeci de ani.

— Ce-ți trebuie apartament, dacă te măriți cu mine?

— Fiindcă vreau s-o aduc pe mama lângă mine.

După replica asta se lăsa tăcerea. Părinții lui ar fi fost dezolați dacă el ar fi părăsit casa părintească. Le-ar fi plăcut să le-aducă o noră din lumea lor, nu fată de-nvățători de pe coclaurii Olteniei. Dinu conta să-i îmbuneze în privința Lidiei, dar să le aducă şi cuscra pe cap era prea mult. I se făcea un dor de Lidia, de trupul ei de liană, încolăcit în jurul lui, răscolindu-i fiecare fibră, de respirația ei ca o adiere, încât îi venea să-ncalce convenția celor trei luni de gândire, s-o ia-n brațe de pe stradă şi s-o ducă acasă, ignorându-şi părinții. Nu de ei se temea de data asta Dinu, ci de judecata Lidiei: ce om e ăsta care nu-şi ține cuvântul? Idealul ar fi fost ca ea să rupă convenția şi s-alerge la el. Numai că, potrivit firii ei, aşa ceva n-avea să se-ntâmple chiar de s-ar fi tăvălit pe jos de dorul lui.

Fata hotărâse ca în cele trei luni de vacanță sentimentală, să facă pe dracu-n patru dar să nu se lase fără un contract

de casă pe banii ei! O persoană singură avea dreptul la două camere, iar Lidia voia patru. Pentru orice derogare de la lege era nevoie de o aprobare specială. Nu-i plăcea să bată pe la uşi, dar încercarea moarte n-are. Pe uşa la care bătea acum era prinsă-n patru şuruburi o plăcuță de alamă pe care scria „Inginer şef Vladimir Vizanti" şi nişte litere cărora Lidia nu le ştia semnificația. Din birou ieşise un bărbat care-i deschisese larg uşa. Lidia înaintase un pas în încăperea ocupată pe trei sferturi de un birou foarte mare, din spatele căruia o privea un bărbat şaten cu ochi albaştri-cenuşii, străbătuți la un moment dat de-o scânteie care o făcuse pe Lidia să uite pentru ce se afla acolo. Îşi simțea în cerul gurii bătăile inimii. Închisese ochii. Îi deschisese şi, cu o privire care-i cerea ajutor, se uitase țintă la bărbatul de la birou. S-ar fi lăsat pe fotoliu de piele de lângă birou fiindcă i se înmuiaseră picioarele. Uitase şi să dea bună ziua. Bărbatul îi arătase cu mâna fotoliul şi-ntr-un târziu o-ntrebase cu un glas moale:

— Ce v-aduce aici, domnişoară?

După ce trase aer în piept, cu un glas pierit, Lidia-şi spuse păsul.

— Ca să contractați chiar şi garsonieră, trebuie să fiți majoră şi s-aveți un venit fix.

— Am douăzeci şi trei de ani, sunt inginer chimist.

— La câți ani ai terminat facultatea? o-ntrebă el mirat.

— Liceul la şaisprezece ani, facultatea la douăzeci.

— Unde lucrezi?

— La peroxizi, răspunse ea mecanic.

— Nu e periculos?

— Acolo se dă cel mai mare spor din tot complexul.

Inginerului Vizanti i se păru nelalocul lui s-o-ntrebe de ce nu-şi schimbă slujba.

— Şi unde mănânci?

— La cantina complexului. Inginerul se abținuse s-o-ntrebe de ce natură era complexul.

— Chiar dacă ai aduce-o pe mama dumitale în Bucureşti, n-ai putea contracta patru camere. Sigur, ai motive la vârsta asta să vrei patru camere: mama dumitale, bărbatul, copiii...

O vreme tăcu părând că făcea nişte calcule în minte. Lidia nu ştia cum să interpreteze tăcerea asta: era de bine, era de rău? Orice-ar fi fost, ea nu-ndrăznea nici să sufle. Din sertarul de jos al unui dulap metalic, inginerul scoase un dosar.

— Domnişoară, aici – şi pusese palma pe dosar – este planul unui bloc, proiect particular, adică nu se-ncadrează în cele stas. S-au găsit opt familii care s-au asociat, şi-au cumpărat terenul şi-n curând ar începe construcția dacă ar găsi pe cineva care să vrea parterul.

— E cumva teren mlăştinos?

— Da' de unde! E pe lângă Academia militară şi s-ar urca unsprezece trepte până la apartament

— Câți bani ar trebui dați ca să intri-n asociație?

— Minimum douăzeci şi cinci de mii pentru începutul construcției, iar pentru teren la bună-nțelegere cu locatarii.

— Dacă eu aş avea banii ăştia credeți că m-ar accepta?

— Fratele meu e-n asociația asta. Am să vorbesc cu el.

— Eu am douăzeci şi una de mii de lei, mai am un ceas de aur bărbătesc, de buzunar, cu trei capace, Longines, şi o icoană mare rusească, de argint.

— Le-ai evaluat?

— Da. Le-a văzut ruda unui colege, colecționar şi la Consignație.

— Le-ai lăsat la Consignație?

— Nu, fiindcă acolo nu ştii când se vând.

— Aş putea să le văd şi eu? Suntem mari amatori de lucruri vechi, şi eu şi nevastă-mea.

— Vă rog.

Lidiei îi veni să zâmbească: «mi-a spus că e-nsurat ca să nu-mi fac iluzii. Privirea lui a fost elocventă când a dat cu ochii de mine şi nici a mea cred că n-a fost de gheață, după cum mi-a bătut inima; înțeleg că vrea să-mi facă un bine, să-

mi înlesnească încheierea contractului; dar icoana şi ceasul nu i le dau sub cât au fost evaluate».

Stătuse în maşină în faţă, lângă el şi nu scosese un cuvânt până ce nu deschisese larg uşa cămăruţei din Brezoianu, invitându-l pe inginer să intre cu o plecăciune de majordom stilat, spunându-i pe un ton sobru:

— Păşiţi vă rog în vastele mele apartamente. Vă rog luaţi loc pe pat fiindcă-n scaun n-am mare-ncredere.

Din buzunarul capotului de barhet, atârnat pe un cârlig înfipt în uşă, scoase ceasul şi i-l puse inginerului în mână, se aplecă apoi şi trase de sub pat o cutie mare de carton, o aşeză pe pat. Îi ridică partea de deasupra şi apăru icoana. Inginerului i se opri respiraţia. Icoana era extraordinară, cu chipurile şi cu mâinile cât lăsa metalul să se vadă – de o expresivitate care dovedea mâna de maestru. Icoana înfăţişa răstignirea, subiect pe care el nu-l mai întâlnise la icoanele metalice.

— Domnişoară, de unde ai icoana asta?

— De la un preot basarabean care a locuit la noi în sat cu familia, din ’44 până-n ’46, când i-a „repatriat” poliţia. Au ajuns în Donbas, unde au murit toţi, toată familia de tifos exantematic. Era sigur bietul părinte că-i deportează şi ne-a lăsat nouă, adică părinţilor mei şi mie, astea două amintiri de care cu greu mă despart. Ne-au spus când ni le-au dat: „să le-aveţi la vreo nevoie”.

Vizanti oftase şi se-ntunecase la faţă.

— Nouă mii pe amândouă ţi se pare corect?

— Da. Şi după o tăcere destul de lungă adăugase:

— Nu credeţi că ar trebui să le vadă şi soţia dumneavoastră?

— Vreau să-i fac o surpriză. Astăzi la ce oră ţi-ar conveni să-ţi aduc bani?

— La orice oră, fiindcă nu mai plec de acasă. Învăţ pentru doctorat.

— Bravo! Vreau să-ţi pun o-ntrebare. Dacă vrei îmi răspunzi, dacă nu-nu: ai un iubit?

— De trei ani, unul şi-acelaşi. Acum e pus sub interdicție pe trei luni, începând de-acum o săptămână.

— A făcut ceva grav? Iartă-mi curiozitatea.

— N-a făcut... a spus.

— Verba volant.

— Volant... însă eu cred că un om nu spune ceva ce n-a gândit niciodată.

Inginerului i se lungi chipul ca la o lovitură neaşteptată. Lidia se uită îngrijorată la el şi-i pune o mână pe braț.

— Vă doare ceva? Nu vă simțiți bine? Să vă dau o linguriță de zahăr cu apă.

— Stai cuminte. Aş putea să-ți spun c-a fost o amintire. M-au izbit cuvintele dumitale... Pari un om atât de blând.

— Nu sunt un om blând, sunt un om răbdător.

În ochii Lidiei jucase o luminiță tristă „scânteia stinsă a umilinței”, își spunea în gând Vladimir Vizanti.

Când li se-ntâlniseră prima oară privirile, o clipă, Vladimir uitase să respire şi-i fugise tot sângele din inimă. Fiorul dat de ceva tulburător şi neaşteptat. Şi-n ochii fetei se topise ceva. O privise neostentativ, în momente spațiate, pe bucăți, de la capul brun, cu păr des acoperindu-i umerii, la bustul pe care abia mijeau sânii, sub bluza croşetată, din bumbac, la fusta de stambă care acoperea şolduri de adolescentă, lungă până sub genunchi; picioarele erau drepte, frumos modelate, cu labe fine, încălțate-n espadrile. «Doamne, ajută-mă să-i fiu de folos», se gândise Vladimir Vizanti, înainte chiar de-a auzi glasul fetei, în armonie cu făptura ei. Cum ar fi strâns în brațe vrejul ăsta necopt, la patruzeci de ani ai lui, însurat de la douăzeci şi cinci cu iubita de la nouăsprezece ani, cu un menaj bun, cu doi băieți, unul de paisprezece, altul de unsprezece ani, frumoşi, deştepți, puşi pe-nvățătură, participanți la olimpiade şi câştigători. De câte ori îl tentase o femeie, închidea o clipă ochii şi se vedea-nconjurat de copiii lui, de nevasta lui, simțindu-i ca pe un zid de apărare împotriva posibilei intruse. De data asta închisese de mai multe ori ochii, dar peisajul casnic nu izbutise să-nvingă

atracția cotropitoare pe care o emana tânăra care stătea cuviincioasă în fața lui. Mult mai bine-ar fi fost să-şi fi dat întâlnire cu fata la C.E.C: el îi dădea banii, ea îi aducea lucrurile. Dar icoana era atât de grea. Şi lui iară-i apăruse imaginea de fruct abia pârguit a fetei. Îşi luă inima-n dinți, trecu pe la Polar, cumpără icre negre, icre de Manciuria, unt, pesmeți, cremşnit şi o sticlă de şampanie. La ora cinci punct îi bătea Lidiei la uşă. Ea trebui s-adune tot ce avea pe masă pentru a face loc cutiei aduse de inginer, ceva ce nu mai văzuse. Lidia îi făcu semn bărbatului să se aşeze pe pat. O ascultă, şi fără niciun cuvânt, scoase plicul cu bani dintr-o sacoşă pliantă şi-i făcu fetei semn să-i numere. Ea-i numără ca țăranul, aşezând mie lângă mie. Îi pusese înapoi în plic, plicul într-o basma, basmaua într-o sacoşă cu cărți şi cu maculatoare. Luă icoana de lângă perete, o privi lung, o-nveli într-un ştergar cu alesături roşii şi negre, îşi făcu semnul crucii şi i-o-ntinse inginerului, fără să-l privească, vrând ca el să nu-i vadă lacrimile. Inginerul îi luă icoana din mâini şi o rezemă de scaun. Se aşeză în dreptul fetei, i se uită lung în ochi, ea îi închise şi lacrimile i se prelinseră pe obraji. Vladimir o-nconjură cu brațele, îi trase capul pe umărul lui, ştiind că lacrimile acelea erau prinos adus celor pieriți în Donbas. Lidia se desprinse din brațele lui şi, ca şi când ar fi continuat o convorbire, îi spuse:

— Îi avem trecuți în pomelnicul nostru. De câte ori îi pomenim pe-ai noştri îi citeşte şi pe ei: Grigore, preotul, Valentina, presbitera, Ecaterina, Larisa, Anastasia, Grigore, Serghei... Ce o-nsemna viața noastră pe pământ? continuă ea, privindu-l în ochi pe Vladimir ca şi când de la el aştepta adevărul. Vladimir îi făcu semn să se aşeze pe pat.

— Lidia – fata tresări – te rog scrie-mi numele lor pe ceva; am să-i pomenesc şi eu când fac pomenire pentru familia mea.

— Le-am scris eu demult pe spatele icoanei dar n-ați băgat dumneavoastră de seamă. Se aşternu iar tăcerea.

— Lidia – sună pe neaşteptate vocea lui – ți-am spus pe nume fără să mă fi invitat tu, cum ar fi fost protocolar. Pentru simetrie, te rog să-mi spui *„Vladimir”.*

— Nu pot.

— Fiindcă tu ai douăzeci şi trei de ani şi eu patruzeci? Nu cunoşti pe nimeni de patruzeci de ani căruia să-i spui pe nume?

— Nu.

— Începe cu mine.

— De ce?

La întrebarea asta Vladimir nu se aşteptase.

«Adevărul e cea mai bună minciună», se hotărî el.

— Fiindcă m-am îndrăgostit de tine. Să nu crezi că vreau răsplată pentru că te-am ajutat, martor mi-e Dumnezeu. Tu ai un iubit pus la index timp de trei luni, începând de marțea trecută; eu sunt însurat de optsprezece ani cu fata iubită, o ființă admirabilă, sunt tată a doi băieți, în cel mai echilibrat menaj. Nu sunt un fustangiu, nu umblu după aventuri şi resping avansurile care mi se fac, sincere sau interesate. Cred că-ți spui: „ce-nsemn eu pentru domnu’ ăsta cu o familie armonioasă, cu o viață echilibrată?”

— Chiar mă-ntreb, şi Lidia îl privise de parcă voia să-l disece.

— Însemni fisura din armură. Însemni lipsa vaccinului împotriva atracției dintre un bărbat şi-o femeie... Spune-mi, te rog – jucăm cu cărțile pe față, nu? – spune-mi dacă de trei ani de când ai un iubit, nu ți-a mai bătut inima, pentru-un alt bărbat?

— Ba da, şopti Lidia şi oftă.

— Nu ştiu câtă iubire e pe lume – dacă are proporțiile minții şi mai ales ale prostiei – ştiu doar că ataşamentul pentru o femeie nu te-mpiedică să te-ndrăgosteşti şi de alte femei. Lidia, nu-mi pot muta gândul de la tine: vreau să-ți sorb trupul şi sufletul.

«Ce frumos şi adevărat vorbeşte domnul ăsta! Din prima clipă mi-am dorit să mă strângă-n brațe până la sufocare, şi-

n loc să fac ce-mi cere trupul şi sufletul, eu îl las să teoretizeze».

Se ridică de pe pat, întoarse icoana cu faţa la perete, se aşeză pe canapea, cu mâinile în poală, împreunate ca la rugăciune. Abia când pricepu semnificaţia întoarcerii icoanei cu faţa la perete, înduioşat ca de naivitatea unui copil, Vladimir se apropie de Lidia îi luă mâinile şi o ridică în picioare. Se uită lung în ochii ei, o lipi de el, îşi lăsă capul pe umărul ei ş-abia într-un târziu o sărută cu patimă, o aşeză uşor pe canapea, o dezbrăcă, îşi plimbă buzele pe tot trupul ei, simţind-o cum tresare de voluptate, gemând încetişor. Se iubiseră ca după un cataclism care i-ar fi-nvăţat cât de fragilă este viaţa.

Într-un târziu, când deja erau îmbrăcaţi, Vladimir deschisese cutia de pe masă şi-i golise conţinutul sub privirea uimită a Lidiei.

— E o cutie frigorifică; mi-a făcut-o cadou un grec, coleg de facultate. Mi-am dat seama că n-ai mai văzut asemenea cutie-geamantan, după cum te uitai cu coada ochiului la ea, aşteptam să mă-ntrebi ce este

— Eu n-am obiceiul să-ntreb. Dacă omul îmi spune ceva, îmi spune, altfel...

Lui Vladimir replica ei nu-i sunase a reproş ci a descriere a unei trăsături de caracter. Când Lidia se uitase fix la sticla de şampanie, Vladimir răspunse la-ntrebarea ei mută.

— Fii fără grijă: am venit cu un taxi şi tot aşa plec.

Lidia scoase două farfurii întinse, două mici şi două pahare din dulapul în care-şi ţinea hainele – puţine – şi obiectele de gospodărie. Vladimir adusese farfurii, tacâmuri, pahare de unică folosinţă şi un pachet de şerveţele-nflorate. În timp ce-ntindeau untul pe feliile de pesmet şi apoi, cu o linguriţă de plastic, le acopereau cu icre, se auzi glasul Lidiei.

— La ţară când se-ncheie un târg, unul cere, celălalt oferă, dacă se-nţeleg din preţ, beau adălmaşul ca să le poarte noroc schimbul pe care l-au făcut. Mi-aduc aminte când a

cumpărat tata calul şi şareta cum nu se mai dădea dus geambaşul de lângă oala cu vin.

Şi Lidia zâmbea trist acestei amintiri. Era prima dată când pomenea despre ceva din viața ei, cu un glas şi cu o dicție de om cultivat, fără nicio reminiscență provincială în vocabular sau în pronunție, chiar fără perfectul simplu oltenesc. Şi iar tăceau. Lui Vladimir amintirea cu *adălmaşul* – cuvânt necunoscut lui, orăşean, a cincea generație de intelectuali – nu-i căzuse bine. Din ceea ce se-ntâmplase-ntre ei în aceea după amiază, asta înțelesese fata asta?: că el cumpărase şi ea vânduse o icoană şi-un ceas, fără măcar să se tocmească, el oferindu-i cel puțin două mii mai mult decât prețul pieței? Era sigur că ei nici prin gând nu-i trecuse să-l supere prin ceea ce putea să pară o ironie bine calculată.

— Adălmaşul nostru are să fie un *Bruderschaft* şi-i puse o mână pe umăr.

Lidia cercetase din ochi, discret podeaua, în căutarea *burdărşaftului,* care ce putea să fie altceva decât o băutură pe care Vladimir o ascunsese când umblase ea în dulap. Vladimir îi surprinse privirea care-l făcu să zâmbească şi a amuzament şi a înduioşare.

— Ai o linguriță cu coadă lungă? o-ntrebase el.

— Pentru şampanie?

— Văd că nu te pricepi doar la peroxizi.

— Nu numai, spuse ea în timp ce din sertarul mesei scotea o andrea metalică numărul 6.

— Asta în loc de linguriță.

Le era foame şi mâncaseră cu poftă pesmeții cu icre. Icre de Manciuria, portocalii, transparente şi lucioase Lidia mai mâncase la câte o-ntrunire la fabrică. Negre însă nu. Deşi erau cotate mai sus decât cele portocalii, cele negre îi plăceau mai puțin.

«Dacă-i spun cuiva că ale noastre de crap sau de ştiucă, bătute cu ulei, cu lămâie şi cu ceapă îmi plac mai mult decât finețurile astea, mă consideră țoapă: „ce ştie țăranu' ce e şofranu'" şi se abținu să nu râdă». Mâncaseră bună parte din

icre când destupă Vladimir şampania, încetişor, fără pocnet şi turnă în cele două pahare bondoace, de sticlă groasă. Vladimir îi dădu Lidiei în mâna dreaptă un pahar şi-i spuse:

— Hopa sus la *Bruderschaft.*

Se aşeză în fața Lidiei, îi trecu mâna cu paharul pe sub brațul lui drept, arcuit şi o-ndemnă să bea.

— Lidia, şopti el cu glasul scăzut, mângâietor, uitându-se întrebător la ea: adică tu nu spui nimic.

Lidia îşi dădu seama că ăsta trebuia să fie *brudăşaftul.* Îşi aminti că *brudăr* însemna nemțeşte frate. «Da, mecanicului neamț de la internat, pedagogele noastre, Fräulein Mitzi şi sora-sa Ella îi spuneau *brudăr Augustin.*» Murmură şi ea:

— Vladimir. Bău fiecare din pahar o-nghițitură de şampanie, se priviră lung în ochi de parcă atunci se vedeau prima oară, lăsară paharele pe masă şi se strângeau în brațe de parcă lumea avea să piară curând.

— Lidia – şopti într-un târziu Vladimir – cât ne e dat să fim împreună, să trăim clipa.

Drept răspuns, Lidia îl sărutase în neştire. Era prima ei inițiativă-n dragoste. Clipa o trăiau intens doar cât erau ei doi împreună, dar să-şi alunge din minte lumea, oricât s-ar fi străduit nu izbuteau. «Trăieşte clipa» e un îndemn la bucurie, la uitarea de sine, la extaz. Altminteri toată viața trăim clipa ca şi când am număra pietricele de râu. Câți norocoşi au privilegiul de-a găsi un diamant în atâta grohotiş? Atâția oameni, atâtea ființe care trec prin viață fără nicio bucurie. Lidia nu se gândea numai la oameni. La țară, animalul care nu produce – câinele, pisica – te miri cum trăieşte. Fiindcă rar capătă şi aceşti paznici ai casei altceva decât firimiturile de la masa oamenilor. Fericite or fi şi ființele astea în perioada împerecherii.

Trăieşte clipa. Dar cum să-ți goleşti sufletul de lume? După ce se desprindea din brațele Lidiei, uita oare Vladimir de casa lui, de copiii lui, de nevasta lui? Să uiți de lume... cum adesea ți se spune când te sfâşie o durere: «Nu te mai gândi şi-ai să vezi că te lasă ori măcar se domoleşte». Şi tu

nu te mai gândeşti, însă durerea îşi înfige cuţitele mai departe. Orice-ar fi făcut, Lidia nu-l despărţea în sufletul ei pe Vladimir, nicio clipă, de casa lui, de obligaţiile lui. Nici prin gând nu-i trecea să despartă un bărbat însurat, cu sau fără copii. În adolescenţă fusese îndrăgostită de doctorul care-o operase de apendicită şi de băiatul doctoriţei de la dispensarul din satul ei. Trăise în minte superbe scenarii de dragoste şi cu unul şi cu altul. Doctorul era topit după o actriţă de la Teatru Naţional din Craiova, femeie cu un aer misterios, frumoasă, înfăşurată-n rochii care păreau crescute odată cu trupul ei statuar. Mihai Pricop băiatul doctoriţei era-ndrăgostit de fata unor învăţători dintr-un sat vecin, de-aceeaşi vârstă cu el, amândoi studenţi la Istorie. El, înalt, suplu cu piele măslinie şi cu ochi albaştri, prietenos cu Lidia, dar pierdut de dragul colegei lui, înaltă, subţire, cu sâni mari, care păreau din alt corp decât al ei, cu o faţă ca o lună plină, cu o pieptănătură care-o făcea şi mai lună plină. Fata se purta ca şi când n-ar mai fi fost alta pe lume ca ea, ceea ce-nsemna mofturi şi fandoseli pe care băiatul, Mihai, le-ndura fără să crâcnească. Ceea ce nu se dovedise suficient, de vreme ce fata rupsese brusc legătura lor, măritându-se cu un doctor cu douăzeci de ani mai în vârstă decât ea, în schimb cu vilă-n Bucureşti, cu alta la Predeal, cu maşină personală şi cu maşină de serviciu, ca şef de spital. În privinţa lui Mihai, legea compensaţiei, despre care atât se vorbeşte, îşi arătase faţa. Pe şantierul arheologic unde-şi făcea el practica de vară erau invitaţi şi studenţi francezi, italieni şi spanioli. Fata din echipa franceză se-ndrăgostise de Mihai de la prima vedere. Înaltă, cu oase delicate, sub muşchi armonios şi tentant aşezaţi, avea însă o faţă mare, cărnoasă şi rotundă, şi mai lună plină decât a dezertoarei autohtone. Fiica unor mari medici parizieni, Julie primise o educaţie aleasă, completată de ambiţia de-a vorbi elegant limba maternă ca şi engleza, italiana, spaniola, portugheza. Cunoştinţele ei le depăşeau cu mult pe ale colegilor de şantier; le-mpărtăşea acestora, când se ivea ocazia, fără aere

de superioritate, punându-le pe seama numeroaselor călătorii pe care avusese prilejul şi norocul să le facă în locuri vestite pentru vestigiile lor culturale. Încurajat de privirile fără echivoc ale fetei, Mihai începuse să-i facă o curte discretă. După un an de corespondență cu Julie, Mihai se vedea însurat în Franța şi student la Sorbona. Pentru Lidia scenariile udate cu lacrimi – ca ale oricărui scenarist care nu le vede trecute pe celuloid – încetaseră odată cu plecarea lui Mihai în Franța. De când îl iubea cu pasiune pe Vladimir Vizanti, scuturându-şi de praf amintirile, vedea că multe din închipuirile ei despre dragoste, de pe vremea doctorului şi de pe vremea lui Mihai, le trăia într-un prezent care nu-i devaloriza pe cei doi ai închipuirii, ci dimpotrivă, îşi dădea seama că-i iubise, spre deosebire de legătura cu Dinu: de el fusese îndrăgostită, dar nu-l iubea. Nu fusese nevoie de apariția lui Vladimir ca să-şi dea seama de acest adevăr. Şi atunci pentru ce continua şi nu se despărțeau, mai ales după ultima întâlnire când părea să-i fi fost şi lui de-ajuns. Ce o ținuse trei ani lângă el? Inteligența, cultura, spontaneitatea lui, gusturile lor comune şi de ce n-ar fi recunoscut: mentalitatea femeii de la țară de-a sta lângă un bărbat toată viața, ştiind că focului de la-nceput, cu vremea, îi scade vâlvătaia. Oricât era de copleşită, de nimicită alături de Vladimir Vizanti, bărbatul care-o-nvățase adevărata, amețitoarea voluptate, se gândea îngrijorată la ziua când aveau să se-mplinească cele trei luni, când trebuia să clarifice lucrurile cu Dinu. Avea două posibilități: să se despartă ori să continue, trecând sub tăcere episodul Vladimir, ştiut fiind că nu e bine să-ncarci memoria cuiva cu lucruri pe care n-ar vrea să le audă.

Vladimir trecea printr-o stare pe care n-o mai cunoscuse. În afară de nevastă-sa pe care o iubea şi n-ar fi schimbat-o pentru nimeni pe lume, avusese câteva escapade – fiindcă nu ştia cum să le numească altfel – cu femei care-l tentaseră şi care i se oferiseră. Fără nicio consecință pentru nimeni. Fata asta, Lidia, îi dăduse fiori din clipa când o văzuse, o vibrație

bărbătească necunoscută până la ea. Sperase că odată cu apropierea fizică avea să se domolească. Dimpotrivă, gândul îi era numai la ea; îi dorea şi sufletul, o dorea toată a lui. Începea să simtă primejdia care-i ameninţa căsnicia. Lidia nu-i cerea nimic. Dimpotrivă îi spunea că nici în vis n-ar fi stricat viaţa unui bărbat, nu l-ar fi despărţit de familie. Vladimir simţea că Lidia îl iubea pătimaş şi că ar fi rămas amantă toată viaţa, ceea ce nici el nu accepta; nu accepta ca ea să ducă o viaţă în umbra lui, fără să-şi facă o familie a ei, la lumina zilei.

— Vladimir, dacă am să mă mărit, am să fiu o nevastă fidelă, fiindcă am să te am în suflet şi-n trup toată viaţa şi nu te-aş mai găsi în nimeni. Tu ai să fii banul meu alb pentru zile negre, pavăza şi mângâierea mea, fiindcă tu eşti şi ai să fii totdeauna bărbatul vieţii mele, îi spusese Lidia la despărţire printre suspine.

— Lidia, te am în sânge, în fiecare fibră din mine, şi te port în suflet. Lângă nimeni n-am simţit liniştea, împlinirea şi voluptatea pe care mi le-ai dat tu. Cămăruţa asta a fost raiul meu iar tu femeia vieţii mele. Am să fiu un soţ fidel, fiindcă n-am să te mai găsesc nicăieri, îi şoptea Vladimir, strângând-o în braţe de parcă voia să-i soarbă toată fiinţa. Amândoi spuneau adevărul. Viaţa, care şterge mai toate jurămintele, n-avea să-şi aştearnă praful peste cuvintele lor de rămas-bun. Lidia şi Vladimir, cât aveau să trăiască, aveau să rămână un reper, unul pentru celălalt. Amândoi simţeau că alcătuiesc sfera iniţială care, în fine, îşi aflase jumătăţile, pentru a fi din nou despărţite.

Părinţii lui Vladimir, ambii profesori la Politehnică, şefi de catedră, tatăl academician, de la douăzeci şi unu de ani se căsătoriseră iar peste un an aveau primul copil, pe Vladimir, iar peste cinci ani pe al doilea, Gabriel. Cei doi fraţi crescuseră într-o atmosferă de armonie şi de dragoste. Bunicii, de ambele părţi, îi socoteau pe nepoţi darul cel mai de preţ pe care li-l făcuse viaţa. Băieţii Vizanti aveau cultul familiei. De cinci generaţii nimeni din neam nu divorţase,

nimeni n-avusese vreo legătură extraconjugală care să-i pună-n primejdie căsnicia. Numai la gândul că s-ar despărți de copiii lui, pe Vladimir îl apuca amețeala. Şi de nevasta lui, căreia nu-i putea reproşa nimic. O femeie pentru care armonia era principiul esențial de viață: armonia interioară, armonia până la cel mai neînsemnat obiect casnic. Dar şi să ştii ispita la douăzeci de minute de mers pe jos şi să-ți impui să nu atingi ființa aceea mlădioasă şi lipicioasă ca iedera. Numai ce şi-o amintea şi-i plesneau cusăturile hainelor.

*

Optzeci şi cinci minus douăzeci şi trei fac şaizeci şi doi. Atâția ani au trecut din Brezoianu până acum. Vladimir acolo unde eşti poate că te ajunge gândul meu. Îl poți vedea. Timpul ar fi cel mai bun vindecător şi cel mai bun partener al uitării. Încă țin minte unele date importante din istorie şi iubirile mele neîmplinite, iubirile mele de adolescentă: chirurgul care mi-a scos apendicele şi Mihai. La optzeci şi de ani, mi-e milă de mine cea de la toate vârstele, fiindcă mi se pare că m-am purtat prosteşte, nesincer şi timorat toată viața.

Singurul episod frumos şi neîntinat rămâne întâlnirea mea cu Vladimir. Mi-a dat Dumnezeu minte să mă despart de el când dogoream mai tare, minte să nu mă-nşurubez în viața unui bărbat însurat, tată de copii, minte să mă feresc de surprizele viitorului şi mai ales de ale trecutului care pot strica prezentul şi viitorul. Memoria uită ce-a învățat, uită mult, dar nu ce a trăit. Aici nu există de *mult* şi de *curând* ci *permanent* şi *simultan.* Aici se-ntipăreşte pentru câte zile ai, frumosul – dacă ai avut parte – urâtul pentru care ai smulge bucăți din tine ca să-l uiți. De partea asta a memoriei te poate despărți doar Alzheimer-ul. Dacă te iubeşti pe tine, îți găseşti circumstanțe atenuante pentru toate greşelile față de tine şi față de alții. Dacă nu te iubeşti, tot răul şi urâtul le duci cu tine ca pe o boală cronică de care nu se moare dar

care te-nsoţeşte până-n ultima clipă. N-am trăit niciodată cum aş fi vrut. Toată viaţa parc-am avut un cui în pantof. Peste tot pe unde am trecut ceva sau cineva îmi întuneca orizontul. Mi-am dorit de multe ori să mor. Iar acum, când nu mai am pentru ce şi pentru cine să trăiesc, îndată ce mă ia gândul morţii, îl îndepărtez. „Las' c-am să văd atunci. Mă gândesc sau nu, la ce bun?”. Cât suntem de cramponaţi de viaţă... Fiecărei fibre din noi îi e frică de moarte. În faţa acestui gând raţiunea noastră înţepeneşte. Ai vrea să te năpădească numai amintirea unor momente frumoase pe care le-ai trăit, ca să-ndepărtezi de tine gândul sfârşitului.

După încercări de sinucidere ratate, pe câţi nu-i auzi spunând: „Să n-apuc ziua de mâine dacă...”. Şi atunci, se poate vorbi de-o legătură mai puternică decât cea a fiecărei fibre vii cu viaţa şi, ca urmare de frica de moarte a fiecăreia?

Abia aştept să mă externez. Depresia nu se vindecă dar de bine de rău nu mai am spiralele alea care-mi răsuceau anxietatea în capul pieptului, şi-am început să mănânc.

Şefa pavilionului mi-a plăcut din primul moment. O femeie aşezată, în pragul pensionării, energică dar blândă şi apropiată de pacient, fără să-ţi ţină logosuri despre frumuseţile vieţii care-ţi rămân după orice nenorociri. Într-o conversaţie aparent banală, strecoară întrebări care duc la cauza bolii, când nu este ereditară. Îţi povesteşte şi întâmplări din viaţa ei ca să nu simţi că scopul convorbirii este doar trasul de limbă. Schimbăm păreri despre cărţi, despre autori, despre compozitori. Eu îi vorbesc despre spectacole de teatru pe care ea n-a avut cum să le vadă, pe atunci fiind copil şi locuind la ţară, pe când eu eram studentă la Bucureşti. La o vârstă coaptă şi mai ales răscoaptă, când spui „pe vremea mea” de obicei acea *vreme* o vezi în culori mai sumbre decât a fost sau înfrumuseţată fiindcă tu erai pe atunci tânăr, viguros, plin de speranţe, mai aveai iluzia binelui, nealterată de priveliştea vieţii. Şi totuşi... Fără să uit zeama chioară de la cantină, salteaua de paie de la cămin, ochii închişi şi gura ferecată faţă de tot ce se-

ntâmpla în țară, spectacolele de teatru de atunci, interpretarea operelor clasice nu şi-a mai aflat niciodată egalul. Cum aş putea să-l uit pe Rauțchi în *Livada de vişini?* Mi se umple sufletul de lacrimi şi-acum când parcă-l am în fața ochilor. Câte figuri mi s-au şters din minte, dar pe el nu-l pot uita. Câți frumoşi, câți distinşi... pe el, băiatul urâțel, cu un aspect mai mult decât oarecare, cu o privire tristă, de câine al nimănui, am să-l țin minte până-n ultima clipă. N-am fost îndrăgostită de el, l-am admirat. Sufletul meu este un depozit de admirație. Îmi dau seama că admirațiile sunt mai multe decât iubirile din viața mea. Depăşită faza dorinței fizice, am avut un suflet aspru, neprimitor. Cu toate astea nu mi-am arătat niciodată antipatia față de cineva, l-am tratat politicos şi blând. Detest să răneşti oamenii chiar dacă o merită, din credința că viața a investit în fiecare ceva ce, bun-rău, nu trebuie călcat în picioare. Am fost totdeauna o pacifistă. Unii chiar m-au acuzat de oportunism. Nu participam niciodată la bârfe şi nu spuneam în absența cuiva ce nu i-aş fi spus verde-n față. Am ştiut să-mi stăpânesc nervii. Era prudență? Era ipocrizie? Oricum, o dovadă că eram copil crescut în comunism, copil orfan de tată de la opt ani, cu o mamă spăimoasă şi de umbra ei. Tata, om plin de umor, găsea o glumă care s-o liniştească pe mama, în ochii ei orice purice având proporții de armăsar. Pentru ea, căsătoria fusese un liman al făgăduinței. Scăpa de numele de familie, *Dobre,* pe care nu-l putea suferi. Nici *Zamfira,* numele de botez, n-o fericise, dar cum încă din leagăn i se spusese *Firuța, Zamfira,* oricum, îi era mai puțin antipatic decât Dobre. I-ar fi plăcut s-o cheme Kira, ca pe fata grecului Manos cel mai bogat negustor de cereale din Bechet. Kira mersese din clasa-ntâi la Craiova, la Călugărițe, la *Institutul Sancta Maria,* unde-nvățase franțuzeşte, nemțeşte, englezeşte.

Pe când eram eu în clasele primare, se spunea *profesorul/profesoara de franțuzeşte, de nemțeşte, de latineşte.* Kira, frumoasă, educată, fire plăcută, nemaivorbind

de zestre, nu era de mirare că se măritase cu un fiu de bancher de la Atena, bancher şi el, tânăr, frumos, amândoi făcând o pereche bună de reclamă.

Mama, fără să sufle vreun cuvânt, o imită pe grecoaică în tot ce putea: un mers cu spinarea dreaptă ca o scândură, cu paşi mărunți, pieptănată cu coc, lăsând să se vadă ceafa învoaltă. În ceea ce mama n-avea cum s-o imite pe Kira era zestrea. Deşi Enache Dobre era şi el negustor, cu prăvălie pe ulița mare, şi Mariței lui îi spunea lumea „cucoană”, cei cinci copii ai lui nu se frecventau cu ai negustorilor greci, ca de altfel cu ai niciunui negustor de altă acolo. Pentru a nu-şi face prietenii locale, Kira, cu maică-sa şi cu o mătuşă, sora lui taică-său, petreceau vacanța de Paşti şi pe cea de Crăciun la Craiova, iar vacanța mare în Grecia, la rudele soților Manos, vizitând insulele, făcând croaziere pe Mediterană, învârtindu-se într-o lume de bogătaşi rafinați între care să-şi afle Kira un soț care s-o merite. Kira vorbea greceasca de la Atena, se-mbrăca la fel cu tinerele de aceeaşi condiție cu ea. Firuța Dobre, ajunsă între timp învățătoare, până să se mărite nu purtase decât lucrurile soră-sii Gela, cu trei ani mai mare decât ea. Enache Dobre avusese ambiția să-şi vadă copiii intelectuali. Fiul cel mare ajunsese director de bancă la Severin, următorii doi, avocați la Craiova, Dora, fata cea mare, care făcuse patru clase de liceu la călugărițe, se măritase cu un farmacist văduv, cu zece ani mai mare decât ea, avea trei băieți de care se ocupa soacră-sa, văduvă de colonel, ea stând toată ziua-n farmacie, lângă bărbat-său, în halat, coală de hârtie, ştiind pe dinafară tot ce era în încăpere, plăcută de clienți care-i spuneau *doamna farmacistă,* la care ea nu protesta nici ea nici bărbatu-său, care-nvățase farmacia la Viena. Zadarnic încercaseră Dora şi bărbatu-său s-o mărite pe Firuța la oraş pe ea n-o trase ața către niciun posibil pretendent. „Firuța, fată, pe tine n-o să te dezlipească nimeni de țăst şi de ceaun”. Deşi făcuse patru ani de pension, printre fetele de oraş şi de neam şi fusese-n fiecare an premiantă de onoare pe şcoală, Dora nu se lăsa de

pronunția țărănească oltenească a anumitor cuvinte cum era *țestul,* care pentru ea *țăst* avea să rămână pân-la Ziua de apoi, nu din neştiință ci din dorința de a nu-şi nega obârşia. Ultimul pe care pusese Dora ochii, ca pe un viitor cumnat, era un locotenent de artilerie, băiat de la țară, căruia se vedea cât de acolo că Firuța-i plăcea. Când credea că n-o privea nimeni, Firuța-i luase şi ea seama cu de-amănuntul şi parcă n-ar fi zis ba.

Când locotenentul aflase ce zestre ar fi primit fata se retrăsese discret. Din acel moment Firuța hotărâse ori să se mărite aşa cum o dăruise Dumnezeu, ori niciodată prin pețitori, dusă la vedere ca o vițea la târg. Vederile astea la care stătea cu inima cât un purice îi aminteau de ocupația nemțească din Războiu – ăl mare, când ea avea zece ani şi stătea ascunsă prin bozii ori prin coverca din vie, tremurând de frică, alături de garnițele cu carne-n untură, că le era de-ajuns că le goliseră nemții bătătura de păsări, de oi, de vite, că Enache Dobre, capul familiei, şi băiatul ăl mare erau pe front. De-atunci rămăsese Firuța cu un ghem în capul pieptului la orice situație neprevăzută sau în care nu se simțea la largul ei. La douăzeci şi patru de ani, când îşi luase gândul de la măritiş – până prin 1930 asta fiind vârstă de fată bătrână, fetele, mai ales la țară, măritându-se de pe la treisprezece-paisprezece ani – în fine se ivise tata, cu paisprezece ani mai mare decât ea, trecut prin război, ca ofițer de rezervă, artilerist, un an prizonier la nemți, bărbat înalt, drept ca trestia, cu părul negru aspru şi ondulat, cu ochi de băgau boala-n femei, care trăgeau la el ca muştele la miere. Glumeț, fire veselă, învățător bun, iubit de elevi, nu se sfia să ia sapa şi coasa la spinare ca orice sătean, de care se deosebea doar prin haine şi pentru că nu umbla niciodată desculț. Părinții lui, învățători amândoi, avuseseră, ca şi ai mamei, cinci copii, doi băieți şi trei fete, toate trei profesoare, măritate cu ofițeri. Frumuşele, cu vino-ncoa, învățând pe rupte pentru bursă, şi-n liceu şi-n facultate, cu încăpățânare țărănească, absolviseră toate trei pe locul întâi, secția de

limbi clasice de la facultatea de Litere din Bucureşti. Învăţaseră bine franceza şi germana dar nu se luaseră la-ntrecere cu orăşencele, unele de neam mare, crescute cu guvernantă. Se duseseră acolo unde puteau înfrunta orice concurenţă. Tot ce-avusese mai bun în avere familia Busuioc se dusese-n zestrea fetelor, că nu oricine se mărita cu ofiţer, dat fiind că mireasa trebuia să aibă zestre, măcar cea minimă stabilită de armată, iar în lipsa ei, dispensă regală necesară căsătoriei. Deşi la fel de bun la-nvăţătură ca surorile lui, când ajunsese Tudor să meargă la liceu, tata, cam înţărcase bălaia, încât nu se putuse întinde mai mult decât Şcoala Normală. Iar Pavel, mezinul, care nu se omorâse cu cartea, făcuse Şcoala de arte şi meserii. Tata iubea copiii şi avea o răbdare îngerească: şi pe cel mai prost îl făcea să-nţeleagă ce trebuia şi nu admitea ca elevii să-şi pună porecle jignitoare şi să râdă de cei mai grei de cap. N-ar fi pus el pentru nimic în lume copiii să facă vreo treabă gospodărească sau să-i muncească părinţii lor la câmp, fără să-i plătească, obiceiul muncii pe gratis fiind destul de răspândit, începând cu primarul şi terminând cu unii învăţători.

Mama s-a-ndrăgostit de tata din prima clipă când s-au văzut. Cât a iubit-o el nu ştiu, dar cred că n-o să cunosc vreodată bărbat care să se poarte mai delicat cu o femeie decât el. Când mă gândesc la el, îl văd alături pe Vladimir, singura mea adevărată iubire dintr-o viaţă, şi cât de lungă! Numai că legătura noastră a durat trei luni pentru care am să-i mulţumesc lui Dumnezeu până în ultima mea clipă. Viaţa împreună a părinţilor mei a ţinut zece ani. Tata a murit la patruzeci şi opt de ani de pe urma glonţului din 1944 care zăcuse-n plămânul lui stâng.

Nimeni nu se-ncumetase să-l scoată, iar tata, ca şi când acel duşman n-ar fi existat, nu-şi cruţase niciun pic sănătatea. Era încrezător în soartă, cum sunt şi eu: aţa de pe mosor nu ţi-o poate scurta şi nici lungi nimeni, ştiut fiind că

răul dacă îți merge înainte te-aşteaptă iar dacă ți-e-n urmă te-ajunge.

Mă mir şi astăzi cum de mama n-a murit când omul vieții ei s-a stins într-o clipă cu obrazul pe umărul ei, după ce ne cântase nişte cuplete ale lui Tănase, imitându-l perfect. Când şi-a dat seama ce se-ntâmplase, mama a-ntins mâna după cana cu apă şi l-a stropit pe față şi-n creştet.

— Du-te la Ioniță şi la Floarea şi adu-i încoace, am auzit glasul mamei pe care nu l-am recunoscut.

M-am uitat jur-împrejur să văd cine vorbea şi abia când m-a scuturat de mână mi-am dat seama că vorbele porniseră dintre buzele coală de hârtie ale mamei.

Până-n seară s-a adunat toată familia. Unul dintre cumnații tatei, medic militar, a cerut să rămână singur cu mortul, ca să-l îmbălsămeze, ceea ce nu se mai pomenise la noi în sat. Până la-nmormântare tata a rămas neschimbat. Când te-apropiai de sicriu un miros iute îți usca gura, nările şi-ți irita ochii. Era formolul care împiedica descompunerea mortului cele trei zile câte le mai avea de stat pe pământ. Până la înmormântarea tatei, mama n-a stat o clipă locului, fără să scoată un cuvânt. Dispărea deodată cam o oră, se-napoia şi se apuca de treabă. Fugea la biserică şi nu se dezlipea de sicriul tatei, nemişcându-şi ochii de pe chipul lui. Cele două nopți de priveghi n-a ieşit o clipă din biserică. La mormânt nicio lacrimă, niciun suspin. Socotea că nimeni nu trebuia să ştie ce avea ea de spus bărbatului ei. Lumea se aşezase la praznic când mama venea agale dinspre cimitir. Părinții şi surorile tatei n-o-ndrăgiseră niciodată pe mama, cel mai mare cusur al ei fiind zestrea sărăcuță: un pogon de pământ, nici măcar un hectar, mobilă nu, iar lucruri de casă pe sponci. Pe pogonul mamei, strângând cureaua, părinții mei îşi făcuseră casă de cărămidă cu trei odăi, cu bucătărie, cămară, încă o bucătărie cu vatră, cu țest, cu horn pentru afumat porcul. Când mai adunaseră ceva bani, zidiseră şi o bucătărie de vară, cu şopron, coteț de păsări, cocină de porci şi un pătul. Casa era aproape de şcoală, într-un rai de flori şi

de verdeață. Mai aveau un hectar în câmp, jumătate cu porumb, jumătate cu grâu. Tata-şi vânduse hectarul din satul lui şi cumpărase unul în satul mamei, hotărât să-şi sfârşească acolo zilele.

După moartea tatei mama vorbea numai dacă o-ntrebai, şi-atunci mai mult prin *da* sau *nu.* Saluta şi răspundea la salut, înclinând capul. Pe fulgere, pe trăznete, pe ploaie cu găleata, pe vifor, mama era la cimitir. La parastasul de şase săptămâni al tatei ridicase o cruce modestă de marmură, cu fotografia de piatră a ei cu tata, fixată la-mbinarea brațelor crucii.

Copilăria mea – copilărie, fără griji, a bucuriei fără motiv, s-a sfârşit la opt ani. Singurele momente luminoase dintr-o viață cenuşie, în care parcă tot stătea să plouă, au fost când am fost îndrăgostită şi dacă le fac o ierarhie, fără pată, cele trei luni cu Vladimir. Plimbările astea prin curtea spitalului mă fac să-mi înşir mărgelele vieții. Mă aşteaptă câteva ore plăcute, cum sunt toate cele petrecute cu profesorul Sabin Sorescu.

Văduvi, cu sau fără copii, burlaci intrați în panică la apropierea unei bătrâneți singuratice o ceruseră pe mama de nevastă, dar ea nici nu vrusese s-audă. În viața ei, nimeni nu-i putea lua tatei locul.

Mama i-a supraviețuit tatei patruzeci de ani. În vremea asta au fost nunți, botezuri în familie. Pe mine mă lăsa să mă duc şi să duc darul, dar ea nici măcar la biserică nu mergea. La-nmormântări mergea, la parastase, în biserică şi la mormânt, niciodată la praznic.

— Mamă, de ce nu mergi şi tu la praznic în rând cu lumea, că doar toți te poftesc?

— Ca să văd cum se-mbuibă toți, cum vorbesc de câte-n lună şi-n stele, numai de cel dus nu se spune o vorbă de parc-ar vrea să ocolească o piază rea? De-asta să merg?

— Dar tu i-ai făcut tatei toate pomenirile, cu praznic, pân' la şapte ani?

— Ca să nu zică neamul lui taică-tău că nu-mi păsa de el.

— Mamă, tu crezi că pe lumea cealaltă sufletul are nevoie de ce-i dăruim noi pe lumea asta?

— Când ți-ai dat ultima suflare nu mai ai nevoie de nimic.

— Şi atunci?

— Isus a spus că de faptele bune din viața pământească va ține cont Dumnezeu în viața de dincolo. De aici credința că pomana pe care o faci tu aici va fi socotită faptă bună a răposatului. Asta e numai la noi ortodocşii, la ceilalți creştini se citeşte doar numele răposatului la sfârşitul slujbei obişnuite, aşa zisul recviem şi-atât.

— Mamă, dar Dumnezeu există?

— Îmi place să cred că există.

— De ce?

— Ca să fie undeva o judecată dreaptă!

— Şi dacă n-o fi?

— Atunci trăim degeaba şi nu mai avem nicio nădejde că mai ieşim cu vreun folos din lada asta de gunoi care e lumea. Nu-ți mai bate capul, mamă. O să trăim şi noi cum o vrea Ăl de sus, dac-o fi, altminteri țărână din țărână, cu pomeni, fără pomeni. Facem şi noi ca toată lumea, că-n lume trăim. Dacă o fi Dumnezeu, înseamnă că asta vrea să ne arate, fiindcă nu dă doi bani pe noi.

Şi mama se uita lung şi duios la mine, vrând să mă mângâie de fața lumii care pentru unii era o pedeapsă.

— Lidia, mamă, un învățat francez de prin... 1600 şi 1700 spune că e mai bine să crezi că Dumnezeu există şi El să nu existe, decât să crezi că nu există şi El să existe. Aşa că noi să credem că există şi că din când în când se uită şi la noi două. Aşa draga mamii.

Cu cât mi se-apropie funia de par cu atât îmi simt părinții mai aproape. Să fie altă lume în care să te-ntâlneşti cu cei care ți-au fost dragi aici? Dar cu ceilalți? Nu-nțeleg lumea asta şi aş vrea să ştiu cum e cealaltă, presupunând că există?!

*

Bate de trei ori la uşă. Din cabinet vocea baritonală a profesorului sună clar:

— Intraţi.

— Bună ziua, domnule profesor.

— Sărut mâna, doamnă.

Cu educaţie ardelenească, profesorul psiholog Sabin Sorescu saluta cu „sărut mâna” şi femeile tinere, nu numai pe cele în vârstă.

— Cum e ziua de azi, doamnă Busuioc?

— Era o femeie la mine în sat pe care orice-ai fi-ntrebat-o îţi răspundea corect şi continua să rostească fără tranziţie: „Timpul trece şi noi ne petrecem”.

— Ce vorbă-nţeleaptă!

— Domnule profesor, noi trecem, noi ne petrecem, timpul este etern.

— Din punctul dumneavoastră de vedere fiindcă sunteţi om de ştiinţă.

— Chimistă cu patalama sunt de la douăzeci de ani. Până pe la cincizeci abia aşteptam să vină duminica, de parcă fiecare duminică, fiecare zi nu m-ar fi apropiat de final.

— Vă e frică de final, doamnă?

— Cred că oricât de grea ne-ar fi viaţa, fiecare fibră ne este înfricoşată de sfârşit. Eu de pildă, n-am pentru cine şi pentru ce să mai trăiesc şi totuşi resping gândul morţii şi când îmi dă firesc târcoale la anii ăştia, îmi spun: „lasă că ai să vezi atunci”.

— Dar ca să treci acest ultim examen nu trebuie să fii pregătit?

— E bine să fii pregătit în fiecare clipă pentru propriul examen dar şi să asişti la examenul celor apropiaţi sufletului tău, să fii pregătit să pierzi ce ai mai drag, să fii pregătit să porţi golul din tine.

— Credeţi că există o lume de apoi?

— Domnule profesor, o lume de apoi presupune o concurenţă a eternităţii. Prima tentaţie este să nu cred.

Oricum, dacă există, presupun că nu are nimic de-a face cunchipuirea noastră. Pe de altă parte, prezicătorii, visele premonitorii, premonițiile nu pot proveni din materie, în măsura în care cunoaştem noi materia.

— Din lumea asta ce-ați înțeles?

— Nimic, doar un haos programat şi organizat de oameni.

— Nu v-ați dori o lume a dreptății, a judecății fără părtinire? O lume în care să vezi adevărul?

— Domnule profesor, chiar la vârstă dumneavoastră mi-aş fi dat viața să văd o singură clipă adevărul. La optzeci şi cinci de-acum, când viața mea nu mai interesează pe nimeni, începând cu mine, nu-mi mai pasă nici de adevăr. După cenchid ochii peste lumea de-acum, vreau să se termine totul. Dacă o s-apucați anii ăştia ai mei, o să-nțelegeți că bătrânețea omului normal este sumbră şi nepăsătoare. Cred că vă par cinică.

— Nu cinică, dezamăgită. Toată viața ați fost aşa?

— De la opt ani de când mi-a murit tatăl. Îl vedeam cât suferă că ne lasă, pe mine şi pe mama singure. Când l-am văzut în sicriu, l-am strigat. Nu mi se întâmplase niciodată să-l strig şi să nu-mi răspundă. Copil de la țară, nu era prima oară când vedeam un mort. Dar moartea mi se părea că n-avea să ne-atingă pe noi trei „ai lui Busuioc"; la țară auzi mereu „să ai om la casă" şi mai plastic „să ai izmene-n bătătură".

Profesorul zâmbi:

— Doamne, cât de plastică este imaginația poporului ăsta.

— Înainte de-a muri tata, şi eu zâmbeam când auzeam vorbele astea. Pe urmă nu mi-au mai părut glumețe ci țâşnind din paraponul unei femei. La opt ani mi s-a zdrențuit viața iar ceea ce-a urmat n-a fost de natură s-o dreagă.

Profesorul se uită-ntrebător la mine.

— Până la opt ani, copil iubit de părinți şi crescut cu frica lui Dumnezeu, nu băgasem de seamă câtă murdărie e-n oameni. Tata se-ntorsese de pe front cu un glonț în plămânul stâng; medicii considerau o minune că mai era în viață, viață

scurtată de tubulețul ăsta de metal. Murise atâta lume în război încât în Învățământ rămăseseră locuri libere. Aşa se făcea că tata, deşi cu invaliditate de gradul unu, cu voia lui rămăsese şi directorul şcolii din sat... Nu vă plictisesc, domnule profesor? Vă povestesc lucruri care nu au de ce să vă intereseze. Dumneavoastră, psihologilor şi psihiatrilor vă fac pacienții capul calendar.

— Doamnă, pentru medic, pentru psiholog, ceea ce-i spune pacientul este esențial. Şi un *şi* ori un *dar* înseamnă ceva dacă eşti atent. Medicul este de dorit să te vindece sau măcar să-ți îmbunătățească starea, dar înainte de orice să *as-cul-te.* Aşa că vă rog să continuați.

— Înainte de-a continua, permiteți-mi o-ntrebare: şi nu vă plictisiți de-atâtea lucruri neinteresante?

— Dacă ați şti câte-ntrebări, câte dileme, câte stări de spirit supărătoare-ți generează plictiseala; atâtea regăsiri cu tine însuți, când înghiți orice prostie de la televizor numai ca să scapi de tine... Ce izvor nesecat de-ntrebări nerezolvate e plictiseala. Numai în aparență e o stare de gol, de stagnare. Este cea mai sâcâitoare stare a sufletului omenesc, fiindcă n-am ajuns atât de departe cu investigarea celorlalte animale... Continuați vă rog, de unde-am rămas: la murdăria din sufletul semenilor noştri.

— Nu mi-aş fi-nchipuit ca de la noi din sat să pornească două denunțuri împotriva tatei: unul la Armată, susținând că glonțul era o invenție şi pensia de veteran o-nşelăciune, al doilea denunț la Ministerul Învățământului care admitea în cadrele sale în neştiință de caz, director la şcoală un şarlatan care mânca şi pensie de veteran şi leafă de-nvățător şi încă director de şcoală. Aceste acte de *ordine şi de justiție socială,* ticluite de nişte cetățeni roşi de spiritul corectitudinii, l-au costat pe tata două drumuri la Bucureşti pe un frig de moarte. În marea sa generozitate şi recunoştință față de cei schilodiți pentru a nu ne lăsa şterşi de pe hartă, Statul micşora pensiile veteranilor după criterii greu de acceptat de-o minte normală. Cine avea mâna amputată deasupra

cotului se-ncadra în altă categorie de pensie decât cel cu mâna amputată sub cot! Apoi era vorba de stânga ori de dreapta. Singura sursă de venit admisă în afara pensiei de veteran era administrarea unui debit de tutun şi de ziare. Cei cu denunțurile împotriva tatei se deranjaseră degeaba, de vreme ce se dovediseră într-un gând cu Statul. Singura lor dezamăgire fusese doar în privința glonțului care nu-şi schimbase locul din plămân. Cazurile de supraviețuire cu gloanțe-n plămâni fiind rare nu se mai făcuse nicio discriminare între plămânul stâng şi dreptul. Cei care invidiau soarta părintelui meu o satisfacție tot avuseră. Tata nu mai era director. Satisfacție şi asta pe jumătate, fiindcă noul director nu era dintre denunțători ci venea din județul Constanța. Părinții mei l-au primit pe noul director, pe nevastă-sa, tătăroaică şi pe cei doi băieți ai lor ca pe nişte rude... Au mobilizat toți vecinii la văruit încăperile destinate directorului, lipite de şcoală, în care noi nu locuiserăm niciodată, având casa noastră. După ani petrecuți în aceeaşi cancelarie după denunțurile împotriva tatei şi după moartea lui, în afară de noul director şi de nevastă-sa, cu ceilalți colegi mama-şi dădea doar *bună-ziua.* Mi-aduc tot mai des aminte o vorbă a ei: „Lidia, mamă, pe oameni îi desparte moartea, viața însă pe şi mai mulți".

Profesorul oftează, închide ochii şi spune, mai degrabă şopteşte: „înțeleaptă femeie" iar în gând îi fâlfâie o-ntrebare: e de mirare că printre oamenii inteligenți sunt cei mai mulți depresivi? Doamna Busuioc, aici de față, doctor inginer în chimie, minte analitică, stăpână pe profesia ei, cu învățătoare bună şi cu profesoară de română la fel, având noroc de profesori de renume şi în facultate – unii, adevărați savanți – vorbeşte şi scrie cursiv, fără nicio greşeală de exprimare – deci de logică – ori gramaticală, având o cultură medie sigură, formată din marea literatură mondială – dacă zicem universală suntem inexacți şi infatuați – din muzică de concerte, un om pe care-l prețuiesc. Şi mi-e milă de ea când o văd cum încearcă să-şi ascundă depresia. E ca un câine

poliţist: simte chiar înaintea mea când sunt obosit psihic, adică încărcat de ce aud şi văd.

— Domnule profesor, cred că v-am obosit destul pe ziua de azi!

— De unde ştiţi?

— Fără să fiu psiholog sau psihiatru, cred că, în momentul când două fiinţe comunică de-adevăratelea, emană ceea ce eu aş numi un fluid de avertizare.

— Eu, fiind psiholog şi la-nceput psihiatru, vă aprob, doamnă doctor inginer chimist, general de corp de armată în psihologie.

Profesorul se aplecă reverenţios şi-i sărută mâna pacientei.

— Să ne vedem sănătoşi, domnule profesor.

— Să v-audă Cel despre care sperăm că ar trebui să ne-audă măcar când nu cerem nimic rău.

*

Când ajung între copaci, simt că se apropie de mine visul, visul dintre zece ani şi sfârşit, cred. Visul ăsta, adiere care mă poartă ca pe aripi de fluturi, însoţit de o şoaptă: „înainte e fericirea; când să te opreşti scurt, neîncrezător, acolo e. Am făcut doar un popas ca să pricep ce are să se-ntâmple mereu, acest mereu este realizarea sau eşecul şi în acelaşi timp, finalul: trâmbiţa care te desparte, ca o secure-ntr-un lemn, de tine care-ai fost de cea care n-ai să mai fi. Şi-n alergarea asta-naripată ai să-ntâlneşti, dacă ai noroc, vârtejul inconfundabil: fericirea."

De la o vreme, adierea visului şi-a inversat sensul: te-mpinge mereu în urmă, deloc înainte. Spre deosebire de ultimii doi ani când adierea nu se oprea nicăieri şi mă trezeam pe aripile ei, în ultimul an se opreşte la uşa blocului din Brezoianu, ca să pricep că acolo a-nceput şi acolo s-a sfârşit fericirea mea. Fericire de trei luni. Îi mulţumesc lui Dumnezeu – această entitate atât de controversată – pentru lunile astea fără de care viaţa mea ar fi un deşert unde nu

germinează nimic. Şi câte vieţi nu sunt un deşert de multe ori programat. Ni se pare că ne-am împlinit viaţa prin: profesie, căsătorie, casă, copii. Te uiţi la unele familii şi totul pare atât de sec, de gol, de lipsit de interes. Şi oamenii s-au străduit, dar fericirea nu le e dată tuturor. „Mă face fericit" ca şi când ai spune: „mă face frumos, mă face talentat". Când funia se-apropie de par, te-ntrebi: tu ţi-ai făcut viaţa ori viaţa te-a făcut pe tine? Aş fi putut să-mi aleg ca loc al naşterii mele Australia, în locul satului din România? Ar fi avut posibilitatea părinţii mei s-aleagă? „Norocul şi-l mai face şi omul". Nu cred. Eu cred că eşti determinat ca şi obiectele. Viaţa, fiinţa urmează o logică? Nu! Cui ar trebui să te simţi mai îndatorat decât părinţilor? Şi totuşi… când ajungi la vârsta judecăţii, de multe ori îi dezaprobi, ba chiar îi dispreţuieşti. De multe ori, pe bună dreptate. Judecata ne depărtează adesea de ceea ce am iubit. Altminteri cum s-ar putea s-ajungem să iubim mai mult un câine, o pisică decât pe cei care ne-au dat viaţă! Ar trebui să fim recunoscători în veci acelora care ne-au adus pe lume? N-a fost alegerea niciunuia dintre noi. Când copiii noştri ne-ntorc moneda – uitând că şi noi am fost copiii cuiva – considerăm progeniturile reci, indiferente, nerecunoscătoare, ca şi când noi şi copiii noştri am face parte din alte regnuri. Ajungem la vârsta iubirii, a închipuirii. Omul pentru care ne-am fi dat viaţa ne ajunge, la un moment dat, indiferent ca o piatră din drum alături de care ne continuăm viaţa, din interes, din comoditate sau din indiferenţă şi din plictiselile schimbării, mult, mult mai mult decât din investiţia pe care am făcut-o într-un om, din concepţii comune, din afecţiune umană. O femeie tânără suferă mai mult dacă-şi pierde copilul decât partenerul de viaţă; într-un menaj echilibrat, în care partenerii s-au preţuit, s-au înţeles nu există mai mare durere decât moartea unuia dintre ei. O femeie bătrână suferă mai puţin după copilul ei decât după bărbatul ei.

O viaţă sincer clădită în doi, când unul a dispărut, pentru cel rămas viaţa şi-a pierdut sensul. Oricât de afectuoşi, de

grijulii s-ar arăta copiii, nepoții, rudele, prietenii, golul rămas nu-l umple nimeni şi nimic. Lumea îl judecă în zeflemea, adesea cu dispreț, pe cel rămas dacă-l înlocuieşte pe cel plecat. Nu-şi dă seama că el, ea încearcă să-şi umple măcar timpul cu o altă ființă decât s-o ducă într-un bocet şi-ntr-o melancolie. Judecăm adesea cu multă uşurătate sufletul altuia. Câți oameni ştiu ce-nseamnă să nu te mai poți suporta? Sila de tine te duce la spânzurătoare, sila de alții e doar silă.

Înainte de război, într-o lume fără confort oamenii trăiau fără să se plângă, fiindcă aşa pomeniseră din neam în neam. În momentele de odihnă, sătenii şedeau pe bancă la poartă, fumau şi tăceau. Când punea câte unul mâna pe vreun ziar, îl citeau toți şi-l comentau cu aprindere, neținând seamă că evenimentele de acolo se petrecuseră cu destul timp înainte. Pentru ei ştirile erau noi, fiindcă ei atunci le aflau.

Învățătoarele, fiindcă nu se cuvenea să şadă pe şanț, la rând cu sătencele, iar pe de altă parte nu le lăsa sufletul nici pe ele să tacă de parcă le-ar fi-nghețat limba, se invitau una pe alta ca să-şi arate ce goblenuri, ce point-lacé, ce cusături, ce broderii mai făcuseră între timp, ce modele de rochii mai căpătaseră sau mai descoperiseră. Dacă vreuna fusese la Craiova, la cinema sau la teatru, le convoca pe celelalte şi le povestea, totul sfârşind cu un oftat din partea ascultătoarelor. Bărbații citeau ziarele, mai jucau tabinet, local numit tablanet, table, şah. Tata ori de câte ori mergea la Craiova se-ntorcea cu câteva cărți. Fără să-şi arate entuziasmul când le vedea, ştiind că nu veneau pe gratis, mama nu lăsa una necitită, pentru ca apoi să-şi confrunte părerile cu ale tatei asupra fiecăreia. Ceea ce deosebea familia mea de celelalte persoane de acelaşi nivel social era mobila, de neînchipuit în casa unor învățători de țară. Pavel, fratele cel mic al tatei, învățase la *Şcoala de arte şi meserii* din Craiova şi fusese apreciat ca un talent la sculptat în lemn. Copia cel mai complicat model, iar ce ieşea din mâna şi din mintea lui era uimitor. Din lemn de nuc, în doi ani îi

făcuse fratelui mai mare dormitor, sufragerie, birou, toate model florentin, ce nu văzuse şi n-avea să mai vadă satul nostru. Mama era sedusă de labele de leu care terminau picioarele tuturor pieselor, mai ales de ale mesei dreptunghiulare, de sufragerie, mai mari şi mai reliefate decât ale celorlalte piese. Parcă le vedeai şi pernele de sub gheare. Zilnic, mama ştergea de praf mobila, iar labele i le lustruia cu un fel de ulei pe care i-l dăduse unchiul Pavel în acest scop. Când Primăria ne-a dat afară din casă, pentru a face acolo Grădiniță, mama l-a chemat pe unchiul Pavel să desfacă şi să-mpacheteze mobila aşa cum ştia el, ca să nu se strice vreun ornament, şi cu un camion închiriat au dus-o, la unchiu-meu la Craiova. Acolo, aşezată cu grijă în magazia de lemne, adăpostind-o sub metri de carton, ceea ce pe unchiul de la Craiova îl făcuse să zâmbească. Unchiul n-avea de unde să ştie că mobila şi covorul model basarabean – trandafiri roşii, cu crenguță verde smarald pe fond negru – o frumusețe, erau mândria mamei. Covorul îl atârnase pe un perete fiindcă nu se-ndurase să călcăm pe el. Înainte de-a se apuca de țesut, mama trecuse modelul pe hârtie cu pătrățele, calculase totul mai tare decât croitorul care măsoară de zece ori până taie materialul.

Când ne-au scos din casă, Primarul a spus pe un ton important:

— Să ziceți *bogda proste* că rămâneți şi-n odaia asta, (adică, în bucătăria de vară).

Mama n-a zis nimic. Eu, m-am trezit vorbind, de nu-mi venea nici mie să cred:

— De ce să zicem *bogda proste* că nu ne-a dat-o nimeni de pomană?!

Toată lumea s-a făcut că n-aude şi a continuat să scoată lucrurile care, cum socotise mama, aveau să-ncapă în bucătăria de vară. În afara celor transportate din casă, în bucătărie ne-am făcut un pat țărănesc: patru pari, scânduri între ei şi saltea de paie.

În fiecare seară, uneori şi ziua, o vedeam pe mama cu mâinile-n poală, împreunate ca la rugăciune.

— Mamă, am întrebat-o într-o zi, când stai aşa, cu mâinile-mpreunate şi privind parcă undeva departe, mă-ntreb: oare te gândeşti ori te rogi?

A oftat, s-a uitat lung la mine şi lăsând ochii-n jos, după o vreme i-am auzit glasul abia şoptit:

— Mă rog şi-apoi mă iau gândurile şi mă-ntreb încotro merge lumea. Spun *Tatăl nostru,* şi-L rog de sănătatea sufletelor şi-a trupurilor noastre, cei de aici, şi de odihna celor pe care i-a chemat la El, pentru odihna lor şi a tot neamul lor cel adormit. Şi nu uit să-L rog să-ți facă ție parte de-o viață curată... Aşa, draga mamei!

Şi se ridica de pe pat şi-şi afla ceva de lucru prin curte, pe vreme bună, prin unica noastră odaie pe vreme rea.

De când sunt bătrână mă trezesc şi eu pe marginea patului cu mâinile încrucişate, spunând *Tatăl nostru* şi cerându-I ce-I cerea şi mama, iar cu privire la mine, un sfârşit uşor, înaintea căruia să mă pot îngriji singură de trupul meu. Când te gândeşti că oamenii-şi doresc viață lungă... Rar, sunt bătrâni independenți fizic şi cu mintea întreagă până-n ultima clipă. Dar față de această minoritate, bătrânețea e chin şi durere, trupeşte şi sufleteşte. Trupeşte se-ntâmplă şi la tinerețe. Sufleteşte e greu să-i explici tânărului sau maturului cum te simți când cei din jurul tău, cu puține excepții, se uită la tine ca la un deşeu pe care din nefericire nu-l poți arunca şi de care, cu noroc, îl poți depozita într-un cămin a cărui calitate depinde de preț.

Mă gândesc la nepoții ăştia ai mei cărora le-am făcut testament, de ce m-or fi adus la Central: vor s-arate că sunt în toate mințile sau că nu sunt? Psihologul trebuie să le ştie intențiile dar secretul profesional îi interzice să-mi spună despre ce e vorba. În orice caz nu-l bănuiesc de necinste, nu-l bănuiesc de diagnostic pe bani.

*

Azi expiră contractul tăcerii dintre mine şi Dinu. Aş vrea să dau timpu-napoi măcar să fi lungit răspasul de gândire. Dinu nu e un om rău ci doar incapabil de a-şi masca antipatia pentru cineva. Orice ființă omenească de dinainte de a-l cunoaşte sau după ce l-am cunoscut pe pe el n-are dreptul la nicio clipă din viața mea. Lui i s-ar fi potrivit să fie un senior din Evul Mediu, care să-şi țină iubita într-un donjon, însoțită de două slujnice care să-i mângâie singurătatea dar să-i şi pândească fiecare mişcare, dincolo de gherghef, ca şi când le-ar fi putut ataca vreun zburător care s-o lase pe stăpână grea, ceea ce ele-ar fi plătit cu capul.

De câte ori salutam pe cineva sau mă saluta cineva, Dinu întreba invariabil: „Da' ăsta/ asta cine mai e?". Dacă mă opream să schimb câteva cuvinte cu persoana în cauză, cum rămâneam doar noi doi începea:

— Ce nevoie aveai să te opreşti să schimbi nişte platitudini cu ăsta/ asta?

— Fiindcă aşa se face între oameni: să vorbeşti banalități, că nu se cutremură pământu-n fiecare zi şi tot aşa nu se declară vreun război mondial.

— Îți place să trăncăneşti.

— Probabil.

După asemenea observații asupra comportamentului meu de prost gust, tăceam până în momentul despărțirii, când ne spuneam cu uşurare *la revedere.* Observam că rolul meu de femeie pe lângă Dinu lua tot mai multe aspecte materne: mă preocupa sănătatea lui – detestam că fuma țigară de la țigară – şi-i iertam tot. Răsfățat, mai ales de maică-sa, în mine nu aflase o pedagogă aşa cum i-ar fi trebuit: aspră, categorică. Nu-mi venea să cred că-i întorsesem spatele şi trei luni refuzasem să-l văd şi să-i vorbesc. Trei luni de despărțire şi vorbesc despre el deja la trecut! Iar acum am hotărât că până ce nu mă văd în casa mea, cu Dinu sau cu-mpăratul Japoniei, nu mă mărit. Nu-mi vine să cred că mă gândesc la căsătorie ca o femeie trecută prin ciur şi prin dârmon, la

doar douăzeci şi cinci de ani, trecută prin brațele a doi bărbați, întâi din nevoia de dragoste, a doua oară dintr-o pasiune fulgerătoare. Nu-mi vine să cred că eu sunt cea din adolescență, gata să merg până la capătul lumii cu cei doi iubiți ai imaginației mele. A mai rămas ceva din visele despre ei? O umbră şi asta sunt eu. I-am întâlnit de curând şi n-am mai aflat niciun motiv de a-i fi iubit, decât setea de dragoste a tinereții şi poate a tuturor vârstelor. Nu mi s-au părut banali, dar nici obiect al pasiunii.

Am încercat o clipă să simt emoția de altă dată, foamea de sufletul şi de trupul lor, la vremea fiecăruia, dar afară de o mare tristețe şi de-ntrebarea pe care mi-am pus-o: „Doamne, chiar am iubit eu oamenii ăştia?”, alt răspuns n-am primit de la sufletul şi de la trupul meu. Când ai încetat să mai iubeşti un om, dacă viața ar fi generoasă n-ai mai da ochii cu acela niciodată. Te-ar scuti de a-ți devaloriza trecutul. Mă simt străină de mine însămi şi mai rău, ridicolă. Despre cele două iubiri ale adolescenței mele n-am vorbit cu nimeni. Mama mi-a spus odată:

— Cred că te-ai îndrăgostit de Mihai al doctoriței.

Iar eu făcându-mă că mă uit într-un dicționar i-am răspuns:

— Ți se pare.

Când i-am povestit despre Dinu, a căzut pe gânduri şi pe urmă şi-a spus părerea.

— Lidie, mamă, eu nu cred că te potriveşti cu băiatul-ăsta. Ei sunt bucureşteni şi, neam de neam, intelectuali. Pentru ei ai să fii totdeauna o țărancă ajunsă, cu facultate adică, din părinți învățători, primii încălțați din neamul lor. Părinți avocați, bunicii doctori şi dintr-o parte şi din alta, băiatul arhitect şi scenograf, numai prin teatre, cu lumea de-acolo, iar tu, o fată modestă, dintr-o lume de țară, ai să fii printre ei ca musca-n lapte. Zice că părinții nu e bine să se bage între tineri, că ce e drept nici pe mine nu m-a vrut soacra, nu m-au vrut nici cumnatele. Să ştii c-am stat mult până să-ți spun vorbele astea.

Mă-ndrept spre Dinu fără pic de tragere de inimă. Încerc să-mi amintesc momentele frumoase trăite-mpreună. Războiul se terminase de ani buni. Noi văzusem însă cu un an în urmă un film în care era vorba despre Maquis[2], având ca muzică de fond Marşul rezistenţilor francezi. Ne-a impresionat atât de mult acest Marş, muzica şi cuvintele lui, încât seara când ne plimbam pe cheiul Gârlei, îl cântam ca şi când ar fi fost compus pentru noi. Aveam să aflu peste cincizeci de ani că fusese compus de o franţuzoaică rusoaică. Nu mai ţin minte ale cui erau cuvintele. *Ami, entends-tu le vol lourd du carbeau sur la plaine?* Dar nimic nu mi-l apropia pe Dinu. Parcă s-ar fi prăbuşit un pod între noi. Dacă-n viaţa mea n-ar fi apărut Vladimir? Cred că el doar a grăbit hotărârea asta. Nu-i aflam lui Dinu vreo vină majoră; nu poţi învinui un om fiindcă nu se potriveşte cu aşteptările tale, că în anumite discuţii cu prietenii lui, în care el se mişca firesc, ca raţa pe baltă, eu, oprită de bunăcuviinţă, tăceam chitic, fiindcă de ce m-aş fi dat cu părerea unde nu mă pricepeam. Odată, într-un cerc de arhitecţi şi de ingineri constructori mi-am permis să-ntreb ce-nţelegeau ei prin *stâlp singular.* Mi s-a explicat că e vorba de un stâlp izolat. Deci ca şi-n limbă, unde s-a-ncetăţenit *singular – singur, izolat* când de fapt înseamnă *ciudat, bizar.* De atunci mi-am pecetluit gura. Cum să-i fi reproşat lui Dinu felul posesiv, tiranic de-a fi, modul de-a mă trata de faţă cu alţii, care-şi lăsau capul în pământ de jenă, mirându-se de proasta de mine care nu ziceam nici pâs. Toţi crezuseră că eram o amărâtă fără căpătâi de care-şi făcuse Dinu milă ca de-un căţel pribeag sau ca de-o mâţă azvârlită la rigolă. Au fost şocaţi să afle că sunt inginer chimist, că aveam o slujbă şi o leafă. Comportamentul meu era de fiinţă foarte vinovată faţă de Dinu şi care încerca să-şi ispăşească vina. Păcatul meu cel mai mare este nehotărârea. Şi dimineaţa când mă trezesc, stau pe marginea patului ca într-o profundă meditaţie, când de fapt mă gândesc să mă

---

[2] Desiş, hăţiş, mărăciniş (în regiunile mediteraneene). (Fig.) Mişcarea de rezistenţă în Franţa, în cel de-al doilea război mondial.

spăl şi să-mi fac o cafea. Cine m-ar vedea ar zice că fac parte din cine ştie ce sectă. Mă mir de mine că m-am hotărât să mă despart de Dinu. În cap îmi vâjie marşul rezistenților francezi. În fine, mă aflu față-n față cu Dinu. Îmi întinde un trandafir roşu şi-mi sărută mâna.

— Vrei să ne plimbăm, ori să intrăm la Nestor?

— Prefer la Nestor, îi răspund în timp ce mă uit la trandafir.

Ne aşezăm, ni se aduce cafeaua şi două jofre. Dinu îmi trage peste masă mâna stângă, mi-o sărută şi se uită lung şi serios în ochii mei.

— Te rog să mă ierți pentru nebunia pe care ți-am spus-o acum trei luni, pentru care cred c-am făcut destulă penitență.

— E un punct de vedere. E de-ajuns un ciomag la un car de oale.

— Îți jur că nu mi-a trecut o clipă măcar prin gând să mă despart de tine.

— Nu să te desparți ci să nu te-nsori cu mine. Orice vorbă a fost gândită cândva.

— Dar eu vreau să ne căsătorim! Ai să stai cu mine, indiferent ce-au să zică ai mei.

— Până când are să fie gata apartamentul pe care l-am contractat, stau tot în Brezoianu.

— Te rog nu mă părăsi!

În ochii lui am citit atâta sinceră implorare încât i-am întins mâna în semn de-mpăcare. Eu, care venisem ferm hotărâtă să mă despart!

— Dinule, te rog să nu te simți obligat să te-nsori cu mine. Dacă altcineva mai potrivit ți se arată la orizont, nu mă supăr.

— Şi banii de filodormă, de care nu m-am atins, ce fac cu ei? Îi păstrez pentru alta?

— Pune-i pe un carnet de CEC, că nu-ți cer de mâncare.

— Măcar dă-i tu la casa pe care-ai acontat-o.

— Îți mulțumesc dar acolo s-au stabilit ratele pe douăzeci de ani. Şi nu e niciun avantaj să achiți mai repede împrumutul, fiindcă dobânda rămâne aceeaşi. Îți mulțumesc oricum pentru intenție.

— De unde ai avut banii de acont?

— Am scos tot ce-aveam la CAR şi restul l-am împrumutat de la CEC. Nu i-am spus nimic de icoană şi de ceas, de care nu-i pomenisem niciodată. I-am explicat cum printr-o-ntâmplare am reuşit performanța a trei camere şi hol, l-am dus să vadă locul, unde se turnase deja temelia.

— De ce n-ai vrut holul mai mare şi doar două camere?

— Fiindcă vreau s-o aduc pe mama la mine?

Bun actor, trăit printre actori, pe fața lui Dinu a apărut totuşi încrețitura din jurul gurii şi a ochilor, ca la ceva ce ai gustat şi nu ți-a plăcut. Spre a arăta că pe lume asta de multe ori dreptatea e-mpărțită: nu cred că sunt mulți bărbați care abia aşteaptă să stea pe-un loc cu soacra, cât despre femei ce să mai zic? Şi soacrele, săracele, care mai întâi sunt mame, ce vis mai frumos să aibă decât străinul ori străina cu care s-au trezit în casă?

*

Hazardul, de multe ori, face lucrurile cum trebuie: peste două săptămâni de la armistițiul nostru – acțiune pe care adesea o regret – Dinu este solicitat la Budapesta pentru scenografia a două piese, iar eu trimisă un an în Franța la specializare, împreună cu George Şerbănescu, fost coleg de şcoală primară, de liceu, de facultate şi de slujbă, un chimist eminent. Cum orice trimitere în Occident generează bănuieli, şi eu şi George am fost etichetați drept agenți DIE. Nimeni nu se gândeşte că specialiştii îmbătrânesc şi ei ca tot omul şi la un moment dat au să părăsească scena iar dintre tineri nu se disting prea mulți profesional. Mie Securitatea nu mi-a făcut nici măcar un instructaj elementar, ajutată fiind probabil de comportamentul meu la trei congrese anterioare,

când am fost şcolită de-amănuntul. Eu şi George n-am schimbat niciun cuvânt cu privire la vreun instructaj. Facem liste cu lucrurile pe care le luăm cu noi şi abia aşteptăm să ne fixeze bursa. Oricum, niciun pericol să ne-ntindem mai mult decât ne era plapuma: eu – rate la casă, George – doi copii şi nevastă cercetătoare pe la Bellearte. Arhitecți părinții nevesti-sii, rămăseseră în vila lor din Cotroceni. George poate fi ilustrarea omului nou, nu în sensul credibilității şi-al fanatismului partinic, ci în şlefuirea copilului de țară, ajuns intelectual şi încă rafinat. Umblă atât de-n voie printre mobilele stil şi printre piesele ornamentale din vila socrilor, de zici că neam de neamul lui a trăit în asemenea decor. Are o dicție perfectă. Vorbeşte clar şi detaşat, o perfectă limbă literară. Trece cu uşurință de la engleză, la franceză şi la rusă, engleza învățând-o singur.

Au vrut să-l ia la Minister dar el a refuzat categoric. Vrea să rămână profesionist, funcționari sunt destui. Dacă „Băieții" au reuşit să-l recruteze, au făcut o achiziție valoroasă. Are un mod atât de firesc de-a intra în vorbă cu cineva, şi un umor atât de fin că l-ai lua drept englez. Cred că sunt singura dintre colege, şi din liceu şi din facultate, care n-a fost îndrăgostită de el. Cu un aer uşor distrat, înregistrează tot ce aude, iar profesional este ireproşabil şi nu-şi dă aere în nicio-mprejurare. Îi poți pune o-ntrebare din abc-ul profesiei, îți răspunde fără să se mire de „inocența" ta şi nimeni nu te va şti niciodată. Seducția lui nu este de *latin-lover,* ci de o blândețe uşor indiferentă. Cu tot succesul pe care-l are la femei nu e muieratic. S-a-nsurat din dragoste, îşi iubeşte nevasta, îşi creşte copiii sănătos, țărăneşte, fără mofturi şi răsfăț. Îmi pare bine că merge-n acelaşi timp cu mine în Franța: să am şi eu cu cine schimba o vorbă, cui cere un sfat. Trei luni am făcut intensiv franceză cu o doamnă în vârstă, profesoară, franțuzoaică măritată din timpul Primului război mondial cu un român. Ne dădea teme pentru acasă. Ni le corecta şi ne explica greşelile. M-am dovedit o elevă bună, ca şi-n liceu, dar George este un talent,

de el o limbă străină se lipeşte ca pielea pe trup. Doamna Fleury mă laudă şi pe mine fiindcă vorbesc corect, dar şi *bon jour* dacă zic se vede că sunt străină, pe când, George în câteva luni va părea măcar belgian sau elvețian.

*

Parisul. În prima săptămână-l vedeam ca prin ceață. După treizeci şi şase de ore nedormite, wagon-lit la clasa a doua, cu două doamne turcoaice care ciripeau tot timpul, iar noaptea una sforăia de să te scoale din morți. Mâncau tot timpul şi mă-mbiau şi pe mine când ajungeau la lukum, adică la rahat cu nuci, până atunci înfulecând tot felul de feuietaje în timp ce eu îmi mâncam sandviciurile mele cu salam de Sibiu şi câțiva biscuiți şi sorbeam o gură de cafea din termos. George îşi îngăduise să-şi ia bilet la clasa-ntâi. Avea tovarăş de compartiment un medic tinerel care mergea s-aducă din Franța o mărime care-şi sucise umărul drept şi avea dublă fractură de femur pe partea opusă. George mă invită la el în cuşetă, vagoanele fiind unul lângă altul şi mă tratează cu bunătăți de la el şi de la doctor, fire veselă şi amuzantă, dornic şi el de musafiri. La ei am mâncat tot felul de finețuri, printre care bomboane de ciocolată cu vişine în lichior de la Capşa, bunătatea bunătăților, şi-am băut şi-un vin pe care cred că-l beau zeii: Zghihară de Huşi.

La Gare de Lyon ne aşteptau doi reprezentanți ai institutului unde urma ca George şi cu mine să ne petrecem un an. Am fost cazați pentru cât aveam să vrem într-un hotel modest, vechi, curat, cu duşul şi cu closetul pe culoar. Instalația de apă era atât de veche încât cu toată bunăvoința nu puteai bea apă de la chiuvetă. Fiind înconjurați de bistrouri, eram legănați toată noaptea de muzica sirenelor de salvare venite să ridice morții de supradoză de droguri şi pe cei cu speranță de salvare. Jenându-ne să ne plângem francezilor, de-a doua zi George şi-a găsit prin mijloace proprii un hotel modest, într-un cartier potolit, prea scump

pentru mine. Prin cunoştinţele doctorului, tovarăşul nostru de drum, am găsit o pensiune ţinută de două românce surori, aproape de laboratorul unde urma să lucrez. În prima săptămână eram atât de preocupată că nu simţeam decât mirosul rânced degajat de subsolul clădirilor vechi. Mergeam cu ochii-n pământ de teama gropilor şi-a gurilor de ţeavă lăsate-n trotuare, după diverse reparaţii, bun prilej de fracturi, uitând că nu eram la Bucureşti. Dimineaţa beam cafeaua făcută cu termoplonjorul şi mâncam un sandvici, la prânz la bufetul laboratorului, seara o salată cumpărată de la supermarket, cu o chiflă mare şi ceva fructe. Duceam cea mai economică viaţă posibil şi ca să fiu suficient hrănită şi ca să economisesc pe cât se putea. Într-un an, la Paris mi-am cumpărat o pufoaică, o pereche de cizme, o pereche de pantaloni ca să nu distonez cu lumea, o căciuliţă şi un fular tricotate. Le-am luat pe toate de la *marché aux puces,* (talciocul) unde găseai şi lucruri noi, la cele mai mici preţuri.

Prezentată de director tuturor laboratoarelor, colegii m-au primit cordial în sens occidental, adică neluând o mutră voit antipatică sau măcar de-o supremă indiferenţă. Aş zice cu o caldă indiferenţă, dat fiind că veneam doar pentru o specializare, cum mai fuseseră şi alţii din Est, şi care nu le luaseră locul. După această scurtă prezentare, directorul cel mare a plecat şi m-a invitat să stăm de vorbă şeful laboratorului unde aveam să lucrez. Surprins că la 24 de ani aveam un doctorat într-un asemenea domeniu, îmi punea tot felul de-ntrebări dificile ca să se-ncredinţeze că eu eram cea din acte şi dacă era ceva de capul meu. Şeful de laborator ne dădea probleme de rezolvat, scriindu-le pe tablă. Intenţionat greşea un coeficient, destinat mie, în mod sigur. I-l semnalam numaidecât. Puteam fi agentă dar măcar ştiam carte. Dacă cineva mi se adresa îi răspundeam cu amabilitate nesilită, dar de adresat cât puteam mai puţin. Nu voiam să li se pară că mă băgăm pe sub pielea lor. Atitudinea occidentalilor faţă de noi cei din Est era bizară: pe de o parte, ei fiind majoritatea de stânga, ne considerau pe noi nişte

prefăcuți şi-mbâcsiți mintal, fiindcă nu-nțelegeam binefacerile regimului comunist, pe de alta ne priveau ca pe nişte agenți ai Securității. Suspiciunea putea fi socotită o trăsătură esențială a omului contemporan. Proprietăresele mele, femei cumsecade şi credincioase, m-au prevenit să mă feresc de toți imigranții românii, fiindcă mai toți erau agenți ai Securității.

— Dacă n-oi fi şi dumneata.

— Din câte ştiu eu, nu sunt, dar poate ajung au Deuxième Bureau!

— Nu te sfătuim.

Între noi, cei douăzeci din laborator, erau doi indieni din India. Pe lângă ei, eram o guralivă. Salutau la venire şi la plecare şi nu se mişcau şase ore de la microscop. În pauza de masă rămâneau în laborator şi mâncau din nişte casolete, ce-şi aduceau de-acasă. Ce anume doar ei ştiau. Îmbrăcați europeneşte, nu făceau nimic spre a se deosebi de noi ceilalți, doar culoarea pielii-i trăda. Erau văzuți la concerte, la operă, la teatre de colegii cărora le permitea să meargă timpul şi mai ales punga. Cei doi indieni nu scoteau niciun cuvânt deşi îşi dădeau seama că discuția avea ca scop să le auzim părerea. În scurtele pauze în care ne odihneam ochii şi mintea, dacă se comenta vreun film pe care-l văzusem şi eu îmi spuneam părerea potolit, chiar dacă o contrazicea pe a celorlalți şi nu din spirit de frondă, ci din convingere. În laborator eram paisprezece femei şi şase bărbați. La observația mea privind un film sovietic, o colegă a zis fără răutate:

— Se cunoaşte că trăieşti în regim comunist.

— Mi s-ar părea curios să nu se vadă, pe tonul flămândului față de sătul.

A urmat un moment de tăcere fără echivoc. Era limpede că replica mea le căzuse mai prost decât a colegei franțuzoaice. Şeful de laborator, pentru a risipi tăcerea din jur, şi-a amintit pe loc un film englezesc având un subiect identic cu cel rusesc.

— Lidia nu era născută pe vremea aceea, dar dacă l-ar vedea mi-ar da dreptate. Acest domn avea talentul de-a devia orice conflict către o discuție paşnică.

Din acea zi nu mi s-a mai auzit glasul în laborator. Ne scriam săptămânal rezultatele pe tablă. Nu mi se găsea nimic greşit ci doar un procedeu mai lung față de care unul mai scurt ar fi ajuns la acelaşi rezultat, procedeu mai nou.

Răspunsul meu a fost scurt:

— Nu tot ce este mai nou este obligatoriu şi mai bun.

Am şters tabla şi am scris formula care mi se sugerase, notând cu o steluță punctul ei nevralgic şi m-am aşezat fără niciun cuvânt.

— Ce înseamnă steluța de la bifurcație, m-a întrebat o colegă.

— Înseamnă punctul unde se poate produce explozia.

— Ei, asta-i, mi-a replicat neîncrezătoare colega.

— Exact la acest punct din schemă s-a produs explozia care a lăsat orb pe viață un tehnician de treizeci şi cinci de ani, în România.

Şi linişte s-a făcut.

Până ce colegii şi mai ales colegele m-au testat profesional, îmi mai treceau câte o subțirică pe la nas, ca să nu uit de unde am venit. Eu le răspundeam cu o ironie neagresivă, ceea ce finalmente au priceput. Îmi plăcea munca intensă, lipsa bârfei, cel puțin cât vedeam eu şi mă obişnuiam cu ideea că nimeni nu avea să mă invite acasă, tocmai când doi colegi, frate şi soră, din laboratorul lui George aveau să mă invite de *réveillon,* adică de noaptea de Crăciun, *le réveillon de la Saint Silvestre,* adică noaptea de Anul nou, fiind pentru ei o noapte oarecare. Când m-au invitat colegii lui Mircea, eram hotărâtă să stau în cămăruța mea, s-ascult colinde şi-a doua zi să mă duc la biserica românească: să aud lumea vorbind şi să mă simt ca acasă.

În vederea acestei invitații neaşteptate, mi-am cumpărat o cazacă neagră, bordată cu paiete care băteau în violet închis. Pantofi aveam, fustă neagră de triplu voal şi bluză de soie

écrue de asemenea, toaleta mea din anul întâi de facultate. Nu ştiam cum era obiceiul la francezi, dar eu am hotărât să mă port ca la români. Sarmale m-am gândit c-or fi simandicoşi şi le-mput casa cu miros de varză aşa că m-am hotărât pentru o salată de *bœuf,* ştiind că ei nu fac aşa ceva.

George şi sora gazdei, gazdă şi ea, au venit să mă ia de-acasă. Eu îi cunoşteam pe ea şi pe frate-său de la cantină, George nelipsind din companie.

Mireille era îndrăgostită de George. Ştia că era-nsurat şi că avea copii. Grav mi se părea că nici George nu rămăsese neclintit la văpaia pornită din Mireille. Oricât era el de reținut, când credea că nu-l observă nimeni, îi arunca fetei o privire în stare să topească metalele. Mă uitam cu drag la ei, retrăind cele trei luni, cele mai frumoase din viața mea, cum aveam să constat până acum când viața se sfârşeşte.

Mă străduiam să mă bucur de clipă, să uit că mama e singură, de n-o fi poftit-o soră-sa la Craiova. Mi-am scos paltonul la intrare. Mă aflam într-un apartament de lux. Când s-a deschis uşa sufrageriei mi s-a oprit respirația. Sper ca niciodată să nu mai trăiesc asemenea moment când simți că viața fuge din tine, când nu mai ştii unde eşti şi nici cine eşti. Oare aşa o fi şi moartea? În partea opusă a sufrageriei erau câteva persoane în picioare, cu un pahar de aperitiv în mână, discutând animat. Între ei Vladimir Vizanti, o doamnă frumoasă, înaltă, suplă, şatenă, într-o rochie superbă verde-smarald de moar iar lângă ea un băiat semănându-i leit, înalt cât ea, cu o sondă mare de suc de fructe în mână. Mireille a avut ideea minunată să mă prezinte din uşă, franțuzeşte evident, pronunțându-mi însă numele româneşte, fără pic de accent:

— *Pour tout le monde, notre collègue*[3]*, Lidia Busuioc.*

Mişcându-mi picioarele de parcă erau de beton, m-am îndreptat spre infern: cum să mă port: să mă fac că nu-l cunosc pe Vladimir? Doamne ce ai cu mine? Să-mi fi luxat o

[3] Pentru toată lumea, colega noastră...

gleznă, un cot un umăr şi să fi stat acasă. Doamne! M-am înclinat în fața tuturor şi-am spus cu un glas pierit:

— Eu sunt Lidia Busuioc.

Vladimir s-a uitat la mine ca omul care vrea să-şi aducă aminte ceva sau pe cineva:

— Domnişoară, cred că ne cunoaştem de când eram şef la construcții cu plată. Îmi aduc aminte că o să locuiți în acelaşi bloc cu fratele meu.

M-am făcut şi eu că încercam să-mi aduc aminte.

— Iertați-mă că nu v-am recunoscut din primul moment dar când am venit la dumneavoastră nu mai ştiam de unde să-mprumut bani de acont.

— De anul trecut mi-am schimbat locul de muncă a spus Vladimir. Din octombrie trecut, lucrez în Arabia Saudită. Văd că şi dumneavoastră v-ați schimbat locul de muncă.

— Eu nu! Din noiembrie am o bursă de un an oferită de francezi.

— Poate o prelungiți.

— Am o mamă singură, am şi credit la stat – şi am zâmbit – aşa că...

Toți invitații erau perechi, afară de mine care, dacă voiam, îl consideram, cavaler pe Şerban, adolescentul frumos, fiul lui Vladimir.

În capul mesei se afla şeful de laborator al fraților Fabert, gazdele noastre, şi al lui George. În dreapta profesorului – văduv de câțiva ani – stăteam eu, iar în dreapta mea Şerban Vizanti. Profitând că profesorul vorbea cu doamna din stânga, l-am întrebat pe Şerban, pe româneşte, câți ani avea, în ce clasă era şi la ce liceu.

— Am cinsprezece ani; eram într-a noua la Sfântul Sava; acum învăț la un liceu american, în Arabia Saudită. Tata are acolo un contract pe cinci ani aşa că ne-am dus cu cățel cu purcel la arabi. Mama fiind arhitectă, face palate pe la şeici şi restaurează clădiri istorice... Dumneavoastră sunteți studentă? Ați primit o bursă de la francezi? m-a-ntrebat el

plin de curiozitate, cum de-altminteri îl chestionasem şi eu pe el.

— Sunt inginer chimist şi-am primit o bursă de specializare aici pentru un an.

— Inginer? Păi câți ani aveți?

— Douăzeci şi patru împliniți. La şaisprezece ani am terminat liceul – zece clase pe atunci – la douăzeci facultatea iar acum sunt angajată la o fabrică militară.

— Şi nu vă e frică?

— Ba da: Însă acolo sunt salarii mai mari şi sporuri de periclitate. O am doar pe mama, învățătoare pensionară, într-un sat. Cu pensia ei abia să aibă ce să mănânce şi să țină o vacă.

— Am înțeles de la tata că vă faceți un apartament.

— Pentru care am de plată douăzeci de ani.

— N-ar fi mai bine să rămâneți în Franța?

— Mama n-ar pleca din Țară pentru nimic în lume. Şi am să-ți spun un secret: nici mie nu-mi place printre străini.

— Vreți să dansăm? m-a-ntrebat Şerban.

— Să dansăm.

Băiatul s-a aplecat ceremonios, apoi mi-a oferit brațul. Se cânta scăzut un tangou argentinian. Parcă eram pe puntea unui vapor, cum văzusem prin filme. Băiatul mă ținea strâns încât îi simțeam respirația în păr, fiind mai înalt decât mine. Sigur făcuse balet fiindcă numai aşa se explică foarfecele care tăiau cercul şi aplecările care aproape că mă dădeau cu capul de podea. Mă prinsesem de el ca o liană încât nimeni n-ar fi zis că nu exersasem îndelung, împreună, acel tango dansat ca la o tavernă sud-americană. Nu mi-am dat seama nici eu şi cred că nici Şerban că numai noi doi dansam. Ochi n-aveam decât unul pentru altul, fiindcă el mă conducea din priviri, iar eu, ca un animal de circ, nu-mi îngăduiam o clipă să nu mă uit în ochii dresorului. La sfârşit, ca un profesionist, m-a luat de mână şi ne-am înclinat în fața invitaților, care ne strigau „bravo” şi-şi înroşiseră palmele aplaudându-ne. O privire caldă ne-nvăluia de peste tot. În

ochii doamnei Vizanti citeai mândrie dar şi-ngrijorare ca şi când o primejdie i-ar fi pândit băiatul. În ochii lui Vladimir nu-mi venea să mă uit. Dacă ar fi simțit cât de mult îmi doream ca brațele lui Şerban să fi fost brațele lui, respirația lui Şerban tot a lui. În ochii lui Vladimir era plumb incandescent. I-am întâlnit privirea, am coborât pleoapele şi nu mi-am putut opri un oftat. Şerban m-a apucat de mâna şi m-a-ntrebat şoptit:

— Ai obosit? şi m-a strâns de umăr.

Se purta ca un bărbat nu ca un adolescent. M-a dus la părinții lui să mă prezinte de parcă n-ar fi auzit când mă prezentase Mireille, pentru toată lumea şi când taică-său îşi adusese aminte că mă cunoştea.

— Domnişoară, am înțeles că eşti chimistă dar cred că ai făcut balet mi-a spus doamna Vizanti în timp ce eu îmi pierdeam ochii în superbul ei colier de ametiste.

I-am răspuns de parcă mă trezisem din somn.

— Cât am fost internă la liceu, profesoara noastră de gimnastică locuia în internat şi ne-nvăța să dansăm ori de câte ori avea şi ea şi aveam şi noi elevele timp.

— Păcat că nu te-ai făcut balerină, a spus doamna Vizanti.

Am simțit că regretul ei ne cuprinse pe amândouă. Şerban, dovedind sensibilitate şi dezlegând uşor situația şi-a invitat mama la dans, iar Vladimir, cu secole-n urmă de ceremonios, m-a invitat pe mine. Când m-a cuprins de talie am simțit un curent în toată ființa şi mi-am adunat toată energia ca să nu mă lipesc de el. Palma şi degetele îmi strângeau ca o menghină talia, iar mâinile împreunate nu ştiu cum nu ni s-au frânt, atât s-au strâns. Mi-am pus o clipă capul pe umărul lui şi i-am şoptit:

— Te iubesc, te doresc.

— Iar eu am suferit în seara asta ca pentru o viață. Nu te pot vedea, nici închipui în brațele altcuiva. De ce m-ai mințit că nu ştii să dansezi?

— De teama urmărilor. Am oftat.

— Sunt sigur că Şerban s-a-ndrăgostit de tine fulgerător... ca şi mine.

— Doamne fereşte.

— Sunt sigur.

— Ai o nevastă atât de frumoasă, de distinsă, am schimbat eu vorba.

— Nu ştiu ce să fac cu mine, cu ei.

— Rămâi cât poţi în Arabia fiindcă eu n-am unde să plec din Bucureşti. Noi doi, aşa cum suntem făcuţi nu ne putem clădi viaţa pe remuşcări. Nu vreau să duci o viaţă dublă!

Îmi venea să plâng. În acel moment aş fi vrut-o şi triplă numai să fiu într-un pat cu el. Noroc că gazda ne-a chemat la masă. Niciun fel de mâncare n-a avut succesul salatei mele.

— Şi eu o fac bună, nu băieţi, a zis doamna Vizanti, dar asta mai are ceva care-i dă o savoare...

— Are un pic de hrean ras, ăsta e secretul.

Ne-am zâmbit ca două domnişoare de pension care-şi şoptesc un mic secret. Nimic agresiv la această femeie, începând cu vocea contralto, care suna ca o mângâiere, până la mâinile înguste, cu degete lungi şi subţiri ca-n portretele din secolul al optsprezecelea, ca un balsam de linişte, de mângâiere castă. La două jumătate noaptea, familia Vizanti, care-nchiriase o maşină, mă lăsa în faţa casei. Am scos din geantă o carte de vizită şi i-am întins-o doamnei Vizanti:

— Poate mai veniţi anul ăsta la Paris şi-mi daţi şi mie un semn de viaţă.

— Poate ajungi în Arabia Saudită şi Leonora Vizanti îmi întinse zâmbind un mic pliant din care să-mi fac o idee despre viaţa lor în Orient.

S-au îndepărtat spre maşină după ce ne-am îmbrăţişat în faţa celor trei trepte de la intrarea mea. Tocmai păşisem pragul când Şerban mi s-a aşezat în faţă, m-a apucat cu o mână de ceafă şi m-a sărutat lung şi apăsat pe buze. Ce n-aş fi dat să mă fi sărutat iar eu să nu fi scos niciun cuvânt pe care să-l regret o viaţă. A-nchis uşa după el iar eu m-am

aşezat pe-un fotoliu. Cât am stat acolo nu ştiu. Mi-aduc aminte numai gândurile care-mi treceau prin minte. Perfect trează, îmi doream să fiu copil şi să mă uit cum înoată, abia ieşite din ou, rățuştele pufoase, galbene ca floarea soarelui în iaz. Mi-era dor de fericirea pură a copilăriei, fericirea ochilor, cărăuşul spre suflet. Îmi aminteam prima mea păpuşă: chinezoaică, japoneză? cu ochii de sticlă, care se-nchideau şi se deschideau, cu păr negru, adevărat, cu brațe şi cu picioare detaşabile, toată de porțelan. Apoi Tanu, primul pisoi din viața mea. Tanu a mâncat o vrabie sub ochii mei. Am aflat prima oară ce-nseamnă durerea pe care ți-o pricinuieşte o ființă iubită. Am început să plâng şi să şoptesc „Tanu, Tanu, de ce? De ce-ai omorât-o când nu-ți făcea niciun rău?” Seara de Crăciun care avusese momente atât de frumoase, când noi românii cântaserăm colinde, iar francezii pe-ale lor, cărora le spun *caroles.* Tangoul ne duruse pe Vladimir şi pe mine. Sărutarea lui Şerban, pentru care n-aveam nicio vină, îmi crea o stare de nelinişte, de ambiguitate. Fericirea cea mai scurtă căsătorie! Aş fi dat ani din viață să aud glasul destrămat al mamei, silindu-se să-mi spună *La mulți ani,* simulând dacă nu voie bună, măcar un ton firesc. Ce uşor ai da anii la tinerețe! Şi când s-a apropiat funia la par, firesc, n-ai mai da niciun centimetru de viață care în primul rând ție nu-ți mai trebuie. Cât oi fi stat pe fotoliu nu ştiu. Cum stau şi-acum, bătrână, pe marginea patului, cu mâinile adunate ca la rugăciune. Dacă m-ar întreba cineva la ce mă gândesc atunci n-aş şti să-i spun. La nemurirea sufletului? Dacă există suflet şi nemurire am să aflu. Ce să-mi pierd timpul pe-nchipuiri fără valoare?

De la Paris gândul mă duce pe aleile Centralului, cu mama de braț.

— Mamă, eu îți povestesc tot ce mi se-ntâmplă şi dumneata o vorbă nu scoți.

Înghițea de trei ori în sec şi abia şoptea, de parcă scotea vorbele cu cleştele:

— Lidie, mamă, eu am spus tot ce-am avut de spus şi tăcea şi iar tăcea. Mergea de bună voie la bucătăria spitalului, câştigându-şi respectul bucătăreselor, prin ordine şi pricepere şi mai ales de când le ceruse femeilor să-i aducă la corectat temele copiilor. De atunci toată lumea i se adresa cu „doamna învăţătoare".

Mă gândesc dacă mama nu rezuma o concluzie asupra vieţii. Care să fie vârsta când ar trebui să simţi că ai spus totul? Când, în afară de moarte, viaţa nu-ţi mai poate oferi nimic inedit? De tânără, mama n-a avut părere prea înaltă despre oameni. Când avea de spus ceva bun despre un om spunea, altminteri îşi ţinea gura cusută. Părerea mea, despre ce am văzut timp de optzeci şi cinci de ani, interesează pe cineva, poate schimba ceva? Şi atunci de ce să mi-o spun? Ca să-mi dau sau ca să mi se dea importanţă? Ca să ştiu că mai sunt în viaţă? Ca să mai ştie şi alţii? Ca să socializez? (Uite că nu-mi pot reprima antipatia faţă de acest verb de tinichea). Trăiesc intens bătrâneţea – ce absurditate! – cum şi la optzeci şi cinci de ani ai mei poţi să foloseşti adverbul ăsta în afara durerilor de oase! Analizez bătrâneţea de parc-aş avea de gând să scriu un manual despre ea. Este o perioadă a nepăsării faţă de tot, începând cu tine însuţi. O diminuare fizică pe care şi sufletul o urmează, chircindu-se. Sufletul suferă, dar suferinţa nu mai are vigoarea de la tinereţe. Înduri mai firesc despărţirile. Îţi e tot mai prezentă aţa de pe mosor şi te mângâie gândul că îi e dat să se sfârşească. E vremea acutelor regrete şi a remuşcărilor. Ai tot amânat să-i spui cuiva un lucru important care, poate, ar fi schimbat viaţa sau măcar gândurile cuiva; ai făcut rău cuiva, cu voie sau fără voie, dar nu te-ai plătit de acest rău. Te gândeşti la felul cum ţi-ai trăit viaţa şi la felul cum ai trăi-o dacă trecerea ta pe pământ ar fi reversibilă. Judecându-te retrospectiv îţi pari de-atâtea ori stupid şi investiţiile tale neroade. Nu eşti ferit de ridicol, ba eşti chiar fără pavăză: îţi scapă replici nepotrivite cu vârstă, priviri tinereşti, gesturi şi mai ridicole decât vorbele, fiindcă e greu să uiţi ce ai trăit şi

să te supraveghezi pentru a fi un bătrân decent. Mi-e milă de bărbații copți şi răscopți care-şi „refac" viața cu câte-o tinerică; mi-e milă de credulitatea unora care chiar se cred iubiți de cele care le-ar putea fi nepoate. Altminteri îi înțeleg: vor să mai mângâie un trup neted, cu piele mătăsoasă, cu muşchi fermi, cu sâni ca fructul pârguit, cu oase suple, care nu cunosc durerea, o ființă care te duce cu gândul la dulcele izvor din sânul mamei, căruia parcă-i mai simți mirosul.

Unui astfel de bărbat un coleg i-a spus fără menajamente:

— Şi nu crezi, măi băiete, că o să se culce cu alții, ca despăgubire?

— Ştii ce? i-a răspuns împricinatul, decât să mănânc singur o găină bătrână, prefer să-mpart o puicuță cu alții.

Sărmanii oameni, cum se străduiesc să-şi prelungească viața-viață! Cu asemenea cupluri lumea s-a obişnuit, chiar dacă zâmbeşte-n zeflemea, în timp ce mariajul şi chiar legătura neoficială între un bărbat tânăr şi o femeie mult mai în vârstă decât el este aspru taxată în privința bărbatului luat drept peşte. Mie, în ceea ce mă priveşte, o legătură cu un bărbat mult mai tânăr decât mine mi s-ar fi părut un adevărat incest. Chiar şi patru-cinci ani, mai mulți mi-ar fi stat ca un cui în pantof. Asemenea diferență de vârstă, la țară îi aducea mirelui un spor de zestre din partea miresei. Țăranul, la căsătorie, nu face niciun rabat: pe vremea monarhiei, nu era mireasa fată mare, lipsa era compensată, după multe târguieli, nu ca azi cu Aragaz, cu televizor cu plasmă, cu mobilă; un pogon acolo dacă era mai mare decât mirele, iar târguială iar compensație.

Grangurii, care pe vremuri aveau amante, le făceau casă, le luau bijuterii, azi, grangurii le răsplătesc cu posturi bine plătite, din banii statului – trăiască!

Pe vremuri femeile bătrâne se-mbrăcau cât mai puțin vizibil, având grijă să-şi ascundă gâtul de curcă, muşchii fleşcăiți ai brațelor, pielea cu pete hepatice, adesea presărată cu excrescențe ca murele, zbârcită ca a elefantului, sorțul care se revarsă sub burtă. Azi vezi şi doamne trecute bine de

toamnă, apropiindu-se mai degrabă de-ngheț, purtând nonşalant mini-juppe.

Pe cine să păcălească? Mai pun şi ele o cărămidă la zidul de neclintit al ridicolului.

E mare lucru să te porți conform vârstei. La bătrânețe să nu arăți neapărat ca pozele cu vechime din cimitire, ci decent, în pas cu eterna modă a bunului simț. Spălat, curat, bine mirositor. Să te consideri o ființă decentă, uitând de-mpărțirea în bărbați şi femei. O ființă a cărei atracție rămâne bunul simt. Nu te-mbătrâni, nu te-ntineri, fii al vârstei pe care o ai. Când eşti între oameni tineri şi nu numai, nu te prezenta drept oracol, chiar când spui lucruri neobişnuite, ținând de premoniții, sau numai de previziuni, spune-le pe un ton firesc de parc-ai vorbi de prețul cartofilor.

M-am străduit toată viața să-mi ascund antipatia pentru anumiți oameni şi să nu-i asaltez pe cei care-mi plăceau. N-am fost omul declarațiilor ci al faptelor. M-am potrivit cu meseria mea – măsură în toate, de fapt în comportamentul cu oamenii, fiindcă altfel nu mă felicit pentru felul cum mi-am condus viața.

Pentru ce m-or fi adus aici nepoții mei: ca să li se confirme oficial că sunt întreagă la minte sau că deraiez în mod periculos şi pentru mine şi pentru alții, vezi electricitate, gaze. Profesorul Sorescu ştie, dar mă jenez să-l întreb. El face atmosfera de aici respirabilă, iar când te afli numai cu el, plăcută.

Cu două zile înainte era-n cabinet liotă de medici tineri care au voie să-ți pună întrebări. Unul mă-ntreabă:

— Ați fost căsătorită, doamnă?

— Da.

— Şi ați avut orgasm?

Mi-a venit să-i ard o pereche de palme. Am respirat lung înainte de-a-i răspunde:

— Domnule doctor, sper că mi-ați pus întrebarea asta ca să-mi verificați cunoştințele de vocabular, altminteri, la

optzeci şi cinci de ani ai mei, răspunsul ar fi nerelevant, privind motivul pentru care mă aflu aici.

Profesorul s-a-ntunecat la faţă şi n-a scos un cuvânt.

M-am uitat lung la cel cu-ntrebarea şi mi s-a părut că e pus pe şotii şi nicidecum prost, ceea ce se putea deduce şi din zâmbetul colegilor deloc depreciativ. Întrebări de acest fel mi se par efectul desconsiderării faţă de bătrâni sau, să sperăm, doar lipsei de imaginaţie a tinerilor care nu-şi pot închipui ce-nseamnă bătrâneţea: acel permanent sentiment al diminuării, al îngheţului.

— Domnilor, m-am trezit vorbind, în schimb de politeţe am să glumesc şi eu un pic. Într-o zi, în Camera lorzilor Churchill primeşte un bileţel cu următorul conţinut: „Sir, nu v-aţi încheiat la pantaloni”. Pe acelaşi bileţel Churchill răspunde: „Sir, nicio grijă: pasărea moartă nu cade din cuib” şi trimite biletul expeditorului.

Primul, a izbucnit în râs profesorul Sorescu, dând tonul hohotului general. La ieşirea din cabinet, doctoraşul cu-ntrebarea indiscretă şi-a cerut iertare pentru necuviinţă şi mi-a sărutat mâna, iar eu l-am mângâiat pe obraz.

— Tânăra generaţie, doamnă, ce credeţi că o să se-aleagă de ea?

— Aşa cum se prezintă acum – nişte capete în calculatoare, trăitori mai mult într-o lume virtuală decât într-una căreia să-i ignore şi calităţile şi defectele.

— Şi credeţi că i-ar mai schimba ceva?

— S-ar putea. O zguduire de proporţii planetare, deci la nivel material, care să le schimbe şi sufletele.

— Credeţi?

— Presupun. Certitudine nu există. La vârsta mea, domnule profesor, pot crede orice şi nimic. E greu să deosebeşti manipularea de adevăr. La vârstă mea viitorul înseamnă doar trecerea prin timp şi nimic altceva. Pentru om, lumea se stinge odată cu el. La vârstă mea, aş fi ipocrită să spun că mă mai interesează soarta lumii. Decât s-ascult un buletin de ştiri, mai bine citesc o carte, mă uit la un film,

trăiesc cu imaginația oamenilor. În privința a ceea ce mai ouă mintea omului pentru răul lui, mă simt ca o soluție saturată... v-am făcut capul calendar.

— Îmi place aşa de mult să v-ascult. Să vă pun întrebări. Îmi creați o epocă. Mă gândeam acum dacă v-aduceți aminte prima dorință din copilărie.

— Atât mi-am dorit lumina electrică şi atâta vreme încât n-am să uit dorința asta niciodată. Profesorul a făcut ochii mari. La unchiul şi la mătuşa mea de la Craiova, când se-aprindea lumina, eu urmăream fiecare bec. Am rugat-o pe mama să ceară şi pentru noi măcar un gogoloi dintr-alea calde şi luminoase. Apăsai pe un buton şi se umplea casa de soare. La țară umpleai lampa cu gaz, spălai sticla care adăpostea flacăra, tundeai fitilul ca să n-afume şi ca să nu pâlpâie, dar lumina ei prizărită nu se compara cu becurile ca nişte gogoloaie de soare. Mama mi-a explicat de ce n-aveam ce face cu becul, iar eu m-am posomorât şi pe furiş am plâns. În sat la noi, s-a instalat electricitatea abia în 60–62. Lipsa electricității era cea mai mare amărăciune din viața mea de patru ani.

— Doamnă Busuioc, de când practic meseria de psiholog sunteți unicul om care să-şi fi dorit lumină electrică în copilărie, şi nici mai târziu, ca dorință care să-l fi marcat.

— Domnule profesor, poate au dorit dar au uitat sau poate şi-au dorit cu ardoare mai multe lucruri deodată.

— Majoritatea bărbaților în copilărie îşi doriseră, la oraş, bicicletă, la țară, ghete, femeile rochii şi păpuşi, prăjituri. Electricitate...

— Îmi permiteți să vă-ntreb ce v-ați dorit dumneavoastră?

— Un cățel. Mic, flocos, culoarea untului, dar electricitate...

— Când am mers la liceu, la Craiova, electricitatea a fost singura mângâiere a tristeții de a mă despărți de mama, de copii, de orătăniile din ogradă, de curtea cu flori, de Veronica, vaca noastră, şi de Cristina, vițeluşa ei. Mi s-a sfâşiat sufletul. Singurul moment de bucurie era aprinsul

becurilor din sala zisă de lectură, unde ne făceam lecțiile, la internat. Fetele din Craiova mergeau unele pe la altele, de printr-a patra dădeau ceaiuri dar pe noi, cele de la țară, nu ne invitau.

— Şi nu vă simțeați excluse, marginalizate?

— Ştiam de la-nceput că lumea e-mpărțită pe categorii: părinții mei n-au fost niciodată invitați la vreun moşier sau la doctorul de plasă. Ei erau învățători. Nici surorile tatei, măritate cu ofițeri, nu ne pofteau la sărbători sau la vreo petrecere, nici fratele mamei, avocat. Lumea s-a mai amestecat în timpul comunismului, de nevoie, dar şi-n comunism: comuniştii cu funcții mari se vedeau ei între ei. Noi, simpli membri de Partid, n-aveam acces în sferele înalte.

— Şi-acum?

— Acum, cine s-a-mbogățit nu te mai cunoaşte pe tine care ai rămas în condiția anterioară: adică trăieşti dintr-o leafă sau dintr-o pensie, adică te-nscrii în treimea care nu-şi schimbă condiția odată cu schimbările orânduirii sociale.

— În timp ce o treime decade iar alta prosperă. Vă simțiți frustrată?

— Domnule profesor, când majoritatea pensiilor este atât de prizărită, nu-ndrăznesc să mă plâng. Dacă mă compar, după munca primejdioasă pe care am făcut-o, dacă mă compar cu pensiile grase ale unora care au tocit fotoliile cu şezutul, aş avea de ce mă plânge. Mama mea m-a-ndemnat să mă uit totdeauna la cei mai jos decât mine. La vârsta mea, medicamentele şi întreținerea la bloc sunt birul cel mai mare, altminteri aş putea economisi o sută pe lună, vara chiar două. Când eşti bătrân nu-ți mai cumperi haine şi nici obiecte gospodăreşti, mănânci simplu, din motive de sănătate sau de pungă. Dar îți turtesc fesul medicamentele, întreținerea şi nevoia de a apela tot timpul la cineva care să alerge în locul tău la cumpărături, la plătit facturile. E tare greu să depinzi de altul, uneori chiar umilitor. În concluzie: bătrânețea e o splendoare!

Profesorul zâmbeşte a pagubă.

— Domnule profesor, dumneavoastră-mi puneți o-ntrebare scurtă iar eu mă pornesc ca o moară stricată.

— Doamnă, cuvintele îi fac pe oameni să se-nțeleagă dar şi să se urască. Pentru mine important este ce-mi spuneți dumneavoastră şi mai puțin ce vă spun eu.

— Drept e că dumneavoastră-mi puneți un diagnostic, nu eu dumneavoastră.

— Doamnă ne-am diagnosticat unul pe altul din primul moment, acum ne aflăm la suplimente, care adâncesc cunoştința şi care, sper, să ne facă plăcere.

— Mă bucur că vă face plăcere să auziți părerile unei tinere de optzeci şi cinci de ani.

— Doamnă sunt oameni interesanți ca şi neinteresanți la toate vârstele. De când eram copil mi-a plăcut să ascult ce vorbeau oamenii în vârstă. Din nicio istorie nu poți afla amănunte care-nseamnă adevărata culoare a unei epoci; le poți afla numai de la cine a trăit atunci. De exemplu, dumneavoastră ați apucat instaurarea comunismului şi căderea lui. Care era sensul vieții în comunism şi care e acum?

— Hm! În anii mulți câți îi port în cârcă, eu n-am aflat decât un sens pentru orice regim: perpetuarea vieții. În comunism? Uniformizarea mintală. Supunerea fără condiții în fața uniformizării. Excluderea oricărei întrebări privind adevărul. Dacă am şti ce e viața, ce-nseamnă Pământul în Univers şi chiar Universul... Dar nu ştim. Eu de când sunt pe lume parcă aş fi picat de undeva, într-un loc şi cunoscut şi necunoscut.

— Unii ar spune că e un semn de reîncarnare. Dumneavoastră credeți în reîncarnare?

— Eu pot crede orice şi nimic. Am de multe ori senzația de déja vu şi cred că toată lumea are asemenea momente.

— Un om de ştiință, român din România, spune că l-a descoperit pe Dumnezeu prin calcul matematic. Dumneavoastră ce credeți?

— Eu pot crede tot şi nimic. Unii cred că lumea e un rezultat al evoluției materiei, alții că e creația lui Dumnezeu. Apare întrebarea: şi pe Dumnezeu cine L-a creat.

— Doamnă, am citit cu ani în urmă, într-o carte, un lung dialog între un filosof catolic, Jean Guitton, şi doi doctori în ştiință, ruşi, frații Bogadnov. Aceştia doi susțineau că Universul este creația unei inteligențe. Ce părere aveți? Dar mai întâi credeți în Dumnezeu?

— Când eram copil credeam, fiindcă părinții mei credeau iar la şcoală făceam religie din care țineam minte numai că Dumnezeu a făcut lumea în şase zile. Mama ținea toate posturile şi toate sărbătorile creştineşti. Când, la liceu, am ajuns la Darwin, n-am mai ştiut ce să cred. Şi-atunci m-am hotărât să urmez îndemnul lui Pascal: mai bine să pariezi că Dumnezeu există şi El să nu existe decât să pariezi că nu există şi El să existe.

— Şi numai de asta? Şi profesorul avea o figură neîncrezătoare şi un pic ironică.

— Nu numai! Simt şi-am simțit nevoia să cred într-un judecător a toate ştiutor, imparțial, incoruptibil. Am simțit şi simt nevoia unei forțe mai presus de oameni şi doresc, măcar o clipă să văd adevărul. Domnule profesor, eu cred ca majoritatea oamenilor, din dorința de-a se pune sub o aripă ocrotitoare. *Vreau* să cred în ceva fiindcă în ceea ce-am văzut şi-n ce văd nu pot crede.

— Credeți şi-n lumea de apoi?

— Dacă ar exista, cred că e cu totul altfel decât şi-o-nchipuie oamenii: mor şi mă-ntâlnesc *dincolo* cu cine mi-a fost drag pe lumea asta!

— În destin credeți?

— Cu tărie. Cred că ni l-a hotărât cineva înainte de-a ne naşte.

— Doamnă, față de părerile dumneavoastră, ale mele par, copie xerox trasă după acelaşi original.

— Domnule profesor, când vedem ce nimic suntem în fața vieții, cum ne călcăm în picioare unii pe alții, cum viața ne e

supusă aleatoriului, vrem şi noi un liman, un punct al dreptăţii, care să ne lumineze pe fiecare asupra lui însuşi, a lui şi a lumii. Nu ştiu dacă asta se poate numi credinţă sau mai degrabă speranţă, iluzie, aspiraţie.

— E modul de a crede pe care îl cer cultele religioase. Crede şi nu cerceta. Cu cât încercăm să intelectualizăm credinţa, să-i aflăm cauze mai profunde, cu atât părem mai prezumpţioşi faţă de ceva ce n-o să ştim niciodată. Pasteur spune că are credinţa unui ţăran din Dole, locul lui de naştere, şi regreta că nu crede ca o ţărancă din Dole.

— Credinţa pură, fără întrebări. Domnule profesor, n-am căutat niciodată să aflu ceva despre o lume de dincolo. M-am mulţumit cu cele Zece Porunci care ar trebui să reglementeze viaţa de aici.

— Nici eu n-am căutat să aflu mai mult decât ne-a fost dat să ştim. Înţeleg să vrei să obţii ceva de la materie şi de la mintea proprie, dar să-ncalci un teritoriu interzis cui îi foloseşte? Cele Zece Porunci sunt suficiente pentru o bună convieţuire între oameni, după mii de ani de observaţii.

— Domnule profesor, cred că e bine să ne limităm la ceea ce Dumnezeu a vrut să ne arate şi să nu-ncercăm să-i facem concurenţă. De ce să aflăm ceea ce nu ne-a fost dat să ştim? La ce bun să forţăm nepătrunsul care ne-nconjoară?

— Doamnă, aţi fost vreodată tentată să vă aflaţi viitorul, de la clarvăzători – care există, nu simulează – ori de la vreo ghicitoare-n cărţi, dar nu la mama Omida?

— Cu greu am luptat împotriva tentaţiei, dar viselor premonitorii n-am avut cum. De când nu mai dorm fără somnifere, visez, poate şi aţa de pe mosor, însă, mulţumesc lui Dumnezeu uit tot.

— Un vis premonitoriu m-a convins că destinul nostru este pecetluit; prin urmare cineva l-a hotărât înainte de a apărea noi pe pământ.

— Domnule Profesor, şi acum, când nu mai am familie, mi-e teamă de premoniţii şi de preziceri. Nu vreau să-mi tulbur mintea gândindu-mă la ceea ce aş presimţi sau mi s-

ar prevesti. Cred că aceia care vor să afle cu adevărat ce atâta de puțini le pot spune, sunt rari şi ei.

— Sincer cu tine însuți, tare ai vrea să-ți cunoşti viitorul, crezând bineînțeles în destin. Iar pe de altă parte ți-e frică să-l afli. Eu le spun tuturor pacienților şi nu numai lor să nu-l afle, fiindcă oricum nu poate fi schimbat. Nu te alegi decât cu o obsesie în plus, iar de asta nu are nimeni nevoie. Viața şi aşa seamănă adesea cu un blestem.

M-am uitat lung la el şi tare aş fi vrut să ştiu care fusese povestea aceea importantă care, era de presupus, că îi schimbase viața. După o tăcere, cât un suspin lung, de parcă năvălise peste mine un cârd de ciori ursuze, fără croncănit, am auzit şoapta profesorului, o şoaptă răguşită parcă spre a nu fi recunoscută, spunând esențialul unei tragedii.

— Ieri s-au împlinit douăzeci şi cinci de ani de când a luat foc în aer un avion cu două sute patruzeci şi şase de pasageri la bord, între care fiul meu de şaisprezece ani, nevastă-mea de treizeci şi nouă de ani, mama mea de cincizeci şi doi, tatăl meu de cincizeci şi cinci de ani.

Nu mai îndrăznesc să răsuflu. E prima oară când îmi vorbeşte fără să mă privească.

— Iar pentru dumneavoastră se-mplinesc trei ani de când v-au murit fiul şi bărbatul.

Mi-am dus mâinile la gură ca să-mi înăbuş suspinele. De trei ani n-am mai plâns. Lacrimile de uşurare.

— Eu de douăzeci şi cinci de ani n-am mai plâns, sună glasul Profesorului, de parcă mi-ar fi auzit sufletul. Pentru noi s-a-ncheiat capitolul sănătos al lacrimilor. Tristețea noastră e ca o pâclă, nici întuneric beznă, iar lumină nici atât.

Eu plângeam lin, ca şi când apa din mine aflase, în sfârşit locul pe unde s-ajungă în exterior. Şi deodată m-am scuturat ca la o-ntâlnire tulburătoare: mi-a răsărit în minte femeia care se spânzurase cu ani în urmă, pe care o văzusem la televizor ca şi pe băieții, crescuți la un azil, ajunşi la optsprezece ani, în drum fără casă, fără masă, liberi ca

păsările cerului, la mila bunului Dumnezeu, oamenii, societatea socotindu-şi toate îndatoririle îndeplinite față de orfanul ajuns la majorat.

Profesorul se află lângă mine: două stane de piatră asemenea celor vechi din cimitire, sortite pe vecie să-şi jelească morții. Profesorul s-a uitat la mine cu o privire goală, spălată de lacrimi:

— S-a-ntâmplat ceva?

— Mi-am amintit eu ceva.

— Îmi spuneți şi mie ce?

M-am uitat nehotărâtă în ochii lui plânşi. Parcă eram cei doi băieți ieşiți de sub oblăduirea statului şi lăsați sub oblăduirea lui Dumnezeu.

— Acum o vreme, un post de televiziune a găsit în pădurea Băneasa doi băieți de optsprezece ani, crescuți la orfelinat, ajunşi pe drumuri fiindcă legea te ocroteşte până la optsprezece ani, după care cerul liber e-al tău. Umblau sărmanii după crengi ca să-şi facă un adăpost. Unul se-ntreba fără pic de revoltă ori de ironie, de ce Statul, dacă nu le poate oferi un adăpost şi o meserie, nu-i omoară de mici pe unii ca ei, fără nimeni pe lume.

Într-un târziu aud un oftat cu năduf şi-un glas răguşit:

— Statul e la fel de nepăsător şi de nemilos ca şi indivizii care-l alcătuiesc... Ați vrea să mergem în Cişmigiu, să vedem rațele chinezeşti?

Femeia spânzurată îmi stă ca un nod în gât. Dacă nu vorbeam şi despre ea, îi făceam o gravă nedreptate. Cu sufletul la gură, de parcă pierdeam trenul, m-am trezit că povestesc într-un ritm sincopat.

— Acum cinci ani, când s-au surpat bucăți mari de pământ în Moldova, unei femei singure i s-a năruit casa. Femeia avea şaizeci de ani. A scris un bilet şi l-a prins de fustă cu-un ac de siguranță şi s-a spânzurat de un copac rămas pe marginea hăului care-i îngropase casa, găinile şi porcul. În bilet scria: «Oameni buni, dragii mei vecini, să vă dea Dumnezeu bine. Îngropați-mă şi pe mine creştineşte. Mi-

am luat viața fiindcă nu vreau să ajung să cerşesc pe la uşile oamenilor. Vietățile mele, Doamne, cât or fi pătimit până şi-au dat sufletul. Dumnezeu să vă răsplătească fapta bună şi să vă ferească de năprasnă.

A dumneavoastră, cu tot respectul
Angheluța Dragu (a lui Vasile din Ocna)»

Profesorul îşi duce palma în fața ochilor, apoi îmi spune precipitat:

— Hai în Cişmigiu. În vremea asta îşi scoate halatul şi-şi pune sacoul.

Eu circul în spital îmbrăcată de oraş.

Cişmigiul e pustiu la ora asta. Un soare potolit ne mângâie spatele, cum stăm răzimați de parapetul podului, urmărind fiecare viraj al rățuştelor: un caleidoscop compus din bibelouri vii care, după ce înotau un timp în linie dreaptă, se grupau în forme bizare a căror semnificație-ți rămânea necunoscută.

— Pentru ele ce o-nsemna viața? se-ntreabă aproape şoptit Profesorul.

— Şi-or presimți oare moartea? Câinele şi-o presimte, pisica şi ea.

— Astea două vietăți au presentimente şi-n ceea ce le priveşte şi-n privința ființelor alături de care trăiesc. Cu atâta discreție pleacă din viață. Nu ştiu unde să se mai ascundă ca să-i cruțe pe cei din jur, ca să facă despărțirea cât mai puțin dureroasă pentru semeni şi pentru omul de lângă ele. Sunt convins că tot ce este viu îşi presimte moartea, chiar dacă nu ştie, ca noi, ce este viața.

— Şi noi ştim ce este viața?

— Ştim că trăim, dar viața nu ştim ce-nseamnă. Poate că filoxera Pământului, cum spune Jules Renard.

— Poate şi mai rău de-atât.

— Mă-ntreb dacă rățuştele astea, frumoase ca un curcubeu, sunt dresate să alcătuiască formele geometrice în care evoluează ori o fac fără-ndrumare, din instinctul spectacolului.

În vremea asta „vedetele” cu ciocurile spre interior, formau un cerc unduindu-şi graţios capul, ca apoi să se răsucească lent, centrul cercului prezentându-le cozile ca nişte petale, iar capetele unduindu-li-se lent spre exterior, ca o floare fără nume şi fără corespondent în lumea vegetală.

— Domnule Profesor, şi eu cred că fiecare vietate-şi presimte sfârşitul, dar nu cred că are vreodată remuşcări.

— Nu ştiu. Uitându-mă la frumuseţile astea gingaşe, minunat colorate, mi-am adus aminte ceva ce i-am povestit doar unui prozator. Copil, îmi petreceam vacanţa de vară la bunicul dinspre tată, la stână-n Parâng. De când mă ştiu mi-a plăcut să bat Ţara cu piciorul. În anul patru de facultate, m-a prins noaptea-n Apuseni, într-un cătun de unde atingeai cerul cu mâna. Obosit, nemâncat, terminasem şi apa din bidon. Am bătut la o poartă. Am stârnit câinii. «Cine-i?» s-a auzit o voce de bărbat. Când a ajuns la poartă i-am spus „sară bună” şi i-am întins buletinul de identitate, carnetul de student şi punguţa de pânză în care ţineam banii, luminându-le cu lanterna. Bărbatul a citit foaie cu foaie buletinul şi carnetul şi a numărat de două ori banii din punguţă, s-a uitat lung la mine şi a zis «şi» privindu-mă întrebător. „V-aş ruga să mă adăpostiţi în noaptea asta şi să-mi daţi ceva de mâncare”. Drept răspuns bărbatul mi-a înapoiat lucrurile mele, a deschis poarta şi mi-a făcut semn cu mâna să intru, el mergând cu un pas înaintea mea. Înăuntru masa era pusă pentru trei persoane. Am salutat femeia înaltă, impunătoare, care stătea-n picioare ca un paznic. Mi-a răspuns la salut fără altă vorbă s-a dus la colţar şi a mai scos un blid smălţuit şi-o lingură, le-a pus pe masă şi ne-a poftit să ne-aşezăm. M-am aşteptat să apară şi cel sau cea care-ar fi trebuit să vină. A doua zi dimineaţă, pe masă erau patru căni. Am îndrăznit s-o-ntreb pe femeie cât lipsea bărbatu-său din odaie, ce este cu persoana misterioasă pe care o aşteptau. Cu treizeci de ani în urmă bărbatu-său o găsise cu unul în pat. Îl luase de mână şi-l dăduse pe uşă afară pe tăcute. Fără niciun cuvânt faţă de

nevastă, pe masă, din acea zi mai era un blid, o ulcea. *Acela* murise dar locul la masă lor rămăsese neschimbat, «pân ce-om muri şi noi» a zis la repezeală femeia, cu ochii spre uşă.

Profesorul se opreşte brusc, de parcă i-ar fi tăiat cineva cuvintele cu foarfeca. Privea, mai degrabă pândea fiecare mişcare a răţuştelor, cum o fi pândit atunci, cândva, femeia uşa casei.

— Asta da pedeapsă, m-am trezit eu zicând. Seamănă a poveste sud-americană, unde realul merge de mână cu miraculosul. Era mai bine dacă o omora decât...

— Mă-ntreb dacă blidul ăla în plus îi mai tulbura în vreun fel. Tot ce-nvăţasem la facultate şi-n viaţă nu mă lămurise mai bine cum se putea ajunge ori la sinucidere ori la pustiul sufletesc. Gazdele mele, rar îşi adresau câte un cuvânt şi acela cu un scop gospodăresc «scoate-i calului piedica», «du mâncare la porci». Aveau trei băieţi, toţi doctori la Cluj. Doamne cum i-or fi făcut?, mă-ntrebam eu. Nici n-au vrut s-audă să le plătesc găzduirea, încă mi-au dat şi o traistă de merinde şi o ploscă de-un litru cu palincă «de la moţi», pentru acasă, la părinţi... Multe-ntâmplări din viaţă le-am uitat. Pe asta niciodată. Şi pe o farmacistă care făcea mereu tentative de suicid, până ce una i-a reuşit. Salvată, striga «Lăsaţi-mă să mor». Când a făcut blocaj renal ţipa cu un glas rugător «Salvaţi-mă! Vreau să trăiesc». Am întrebat-o o dată de ce se făcuse farmacistă «Ca să mor când vreau».

Tăceam amândoi. Deodată Profesorul m-a făcut să tresar, atingându-mă uşor pe braţ:

— Hai să uităm tot şi să privim la minunăţiile astea colorate, fericite, care nu ştiu că trăiesc.

Câte zile oi mai avea, am să-mi amintesc clipele înfrumuseţate cu atâta har de fiinţele acelea nepăsătoare, diafane. Ce n-aş da – ce să mai dau? – să fiu o clipă-n locul lor!

*

De multe ori, în evocarea trecutului, îmi amintesc de mine ca de o străină, încât ajung să-mi trec acțiunea la persoana a treia. Cât m-am putut îndepărta de mine!

Rezumându-mi viața, cine sunt eu? O fată de-nvățători de la țară, cu mentalitatea stabilității şi-a muncii, muncă cinstită sub orice stăpân. Părinților mei nu le păsa de politică, fiindcă nu doreau avansări în grad şi nici s-ajungă la oraş. Tata nu se-nscrisese-n niciun partid şi se purta la fel cu toată lumea de se băgase ori nu în politică. Decât discuții sterile despre rege, despre câte panamale făcea, despre politicieni, mai bine citea ceva. «Meseria noastră e să-i învățăm pe copii carte», spunea el. «Asta am învățat, asta facem. Când ai să fii mare, Lidioară, şi ți-oi câştiga pâinea, să-ți vezi de lucrul pentru care te-oi pregăti şi să laşi lumea să-şi vadă de-ale ei, fiindcă ce e bun pentru unii e rău pentru alții. Tu să-ți vezi de lucrul tău şi să nu te iei după nimeni». Ceea ce m-am străduit să fac. În primul rând să nu intru-n conflict cu legile statului, indiferent de părerea mea despre ele. N-am nimic eroic şi nici revoluționar în mine. N-am căutat niciodată să atrag atenția asupra mea. La şcoala primară am mers la şase ani, pentru a nu fi în clasa mamei, în anul când împlineam eu şapte ani mama urma să ia clasa întâi. Dacă am fost premiantă la primară, în liceu şi dacă am fost şefă de promoție la facultate, am fost fiindcă am învățat. N-am fost tocilară ci doar conştiincioasă. Ideea de merit şi cea de modestie mi le-a sădit adânc în minte mama. La şcoala primară o rugase pe colega ei să dea premiul întâi încă unui copil nu doar mie. Nu voia să zică lumea-n sat „Păi cum să nu ia premiu dacă mă-sa şi tac-su sunt învățători?” Dacă doamna punea o-ntrebare şi numai eu ştiam răspunsul, mama-mi spunea să-l dau cu glas obişnuit, fără să ridic mâna, fără să mă ridic în picioare. La liceu şi la facultate am continuat să mă conformez sfaturilor mamei. Nu-mi era greu, fiindcă nu mi-a plăcut de copil să ies păduche-n frunte. Adolescentă şi femeie tânără, îmi plăcea să simt o privire care mă fixa, dar nu făceam nimic ca s-o

provoc. La facultate am avut noroc să nu fiu în serie cu niciun fecior de mărimi, aşa că am fost repartizați în ordinea mediilor. La meserii tehnice şi periculoase nu se-nghesuie copiii mărimilor şi nici cei de bani gata. Pe la U.T.M. îşi mai dădeau brânci în ultimul an, pentru repartiții. Eu mă interesam unde erau cele mai bune salarii, fiindcă doream să am casa mea. S-o aduc pe mama lângă mine şi să cumpăr un loc de veci, într-un cimitir central, loc în care să-ngrop osemintele tatei. Să nu fi rămas şi el printre străini. Planuri mari pentru cine avea drept capital doar o bursă republicană, mândria mamei. Mentalitatea țărănească nu m-a părăsit niciodată: să am eu casa mea, slujba mea bătută-n cuie şi să nu fiu datoare un creițar nimănui. Din promoția mea n-a rămas nimeni la vreo catedră-n Facultate. Locurile erau arvunite pentru anul care urma, în care erau câțiva copii partinici care – să vezi şi să nu crezi – chiar învățau bine. Colegii au rămas uimiți când au văzut ce loc de muncă-mi alesesem. Decanul nostru, care ne-a fost şi profesor, m-a luat de-o parte, încercând să-mi schimbe hotărârea:

— Domnişoară, îți dai seama la ce te-nhami? La cât de periculos e-acolo?

— Ştiu, domnule profesor.

— Şi-atunci?

— Pentru bani, domnule profesor. Acolo sunt salarii mari.

— Dar e regim militarizat. Mai întâi trebuie să te admită ei.

— Dacă nu mă admit, au mai rămas locuri neocupate.

— Dar nu în Bucureşti.

— Eu sunt dintr-un sat din Oltenia, încât cel mai avantajos pentru mine ar fi la Craiova. Nu țin să rămân în Bucureşti.

— Fată dragă, am observat că eşti foarte modest îmbrăcată, iartă-mă. Dacă erai aşa de ahtiată după bani – încă odată, iartă-mă – îi puteai întoarce cu lopata, fără să lucrezi într-un loc cu atâta pericol.

Şi decanul a privit în jos jenat.

— Domnule profesor, tatăl meu, învățător de țară, a murit când eu aveam opt ani. Mama este şi ea învățătoare. Până ce în casa noastră s-a făcut grădiniță, am avut şi eu camera mea. La liceu am fost internă, la Facultate am stat şi stau încă în cămin până la repartiție. Un singur lux îmi doresc: să am camera mea. Vreau să contractez un apartament de bloc şi s-o aduc pe mama lângă mine. De-asta-mi trebuie salariu mai bun.

Decanul a oftat şi a făcut semn că se predă.

Am fost primită cu neaşteptată uşurință de temuții angajatori. Situația mi-era favorabilă: unii specialişti muriseră, alții ieşiseră la pensie, iar unii, din motive necunoscute, luaseră drumul puşcăriei, atât de frecventat în epocă. La cadre funcționau persoane care credeau că fidelitatea față de Partid ținea loc nu numai de mamă, de tată şi de patrie, ci şi de profesionalism, tratat şi el ca ceva acolo, un fel de reminiscență burgheză, de care nu era să se-mpiedice ideologia. Un val de tineri, abia ieşiți de pe băncile facultății şi din laboratoare, bănuiți a fi cocă maleabilă, ideologizabilă, aveau să-nlocuiască nişte specialişti, cu o viață de experiență în urma lor. Noroc că mai rămăseseră câțiva dintre cei vechi şi mai toți tehnicienii ca, împreună cu bunul Dumnezeu, să ne ferească de rele care, în anumite profesii se cheamă dezastre.

Ciudat mi s-a părut că oamenii din profesiile tehnice au înțeles repede ce-nseamnă noul regim, spre deosebire de umaniste, unde oamenii, crezând că prin ironie şi prin frondă opresc vijelia, pentru ca, lămuriți, să capituleze în mod jalnic, sărind peste cal, pe latura unor laude şi preamăriri care te umpleau de greață. Alții, care tăcuseră, nespunând nici lae nici bălae – deci păstrând o muțenie decentă, regimul îi trimisese-n puşcării, tăcerea lor părându-i suspectă.

Şi eu şi George, colegul meu, plasat în acelaşi loc cu mine, fiind de altfel numai două posturi acolo, tată a doi copii, cu nevastă cercetătoare, hămesit ca şi mine după bani, am avut

mare noroc cu inginerul Chelaru şi cu nea Costică Iovan, tehnician de mare clasă, Dumnezeu să-i odihnească, am avut norocul de-a fi luați sub aripa lor. Ne-au învățat meserie, făcând din doi posesori de diplomă specialişti adevărați şi învățându-ne cum să ne păzim de accidente. Numai cei care au făcut meseria noastră ştiu ce-nseamnă panica absolventului când se vede-n alt laborator decât în familiarele lui laboratoare de la facultate. Când m-am aflat în fața mesei mele de lucru şi am aflat ce aveam de făcut cred că-mi crescuse pulsul pe la 200, mie care mă duceam fluierând la examene!

Nea Costică ne-a luat pe după umeri, pe George şi pe mine şi ne-a ținut un discurs esențial:

— Taică, dacă-n facultate, până să vă iasă reacția vă puteați gândi la orice, aici te gândeşti numai la ce faci, ochi, urechi, creier to-tu la substanță. Ne-am înțeles?

Am dat amândoi din cap ca vițelul la poarta nouă. Nu ştiu cum am mai rămas în picioare, atât de mare mi-a fost panica. Iar George… Era alb ca varul.

Ne-am mai revenit când, la întrebările inginerului Chelaru, am răspuns fără şovăire şi am primit felicitări.

Am lucrat cot la cot cu George. Aveam de opt ani vârsta de pensionare dar nu eram lăsată să plec, fiindcă tinerii angajați aveau nevoie de dascăli, iar eu aveam răbdare şi mă purtam cu ei cum se purtaseră cu noi inginerul Chelaru şi nea Costică.

George şi cu mine nu stârneam invidii fiindcă nu doream să fim şefi. Vorba de colo colo nu duceam, la şedințele de Partid şi chiar la cele de Sindicat nu ni se-auzea glasul. Am fost amândoi decorați cu Ordinul muncii clasa I. Aveam atâtea solicitări de la partenerii străini încât directorul şi comitetul de conducere nu ştiau cum să ne păstreze, profesional buni în grad. Adică orice avansare a noastră era avansare pe toată fabrica, nu ceva special. În patruzeci de ani am luat de două ori primă, pentru o inovație care valora milioane. În schimb am fost prețuiți şi considerați cei mai

competenți. Nu cred să fi fost cineva care să nu ne fi cerut părerea, chiar un ajutor la realizarea unei teme de lucru. N-a fost om să nu regrete plecarea lui George. M-am pensionat când s-a-nchis fabrica, adică odată cu desființarea industriei naționale.

Doamne, baba de acum să fi fost femeia asta de care-mi aduc aminte? Dinții să zic bogdaproste că-i mai am – fără să fi fumat eu vreodată, periați, controlați, au ajuns cenuşiu-deschis (de parcă vorbesc de-o rochie) muşchii brațelor doar o fleaşcă iar pielea ca o hârtie mototolită şi uscată la soare. Mă mir că nu foşneşte când îmi pun hainele şi când mă dezbrac. Părul meu negru, aspru, ca de bursuc, cărunt, s-a subțiat, şi cade... Zbârcituri am – nesperat – ca nişte linii paralele, numai la ochi. Ochi care dimineața sunt ca de peşte mort. Mă silesc să zâmbesc în fața oglinzii ca să-i mai înviorez cât de cât. Curățenia trupului n-o abandonez. Se spune că nimeni nu-şi simte propriul miros. Ferească-mă Dumnezeu să-mi miros mie, şi altora! La tinerețe, la o vârstă cât încă mai eşti în putere nu-ți închipui ce-nseamnă la bătrânețe fiecare mişcare. Cât de obositor e să te speli, şi mai ales să te-mbraci, să te-ncalți. Ce chin e să-ți pui nişte şosete, să-ți tragi nişte pantaloni de pijama. Şi când te gândeşti că oamenii se roagă de viață lungă!

Sânii mici şi obraznici, două piramide ca piatra, mi-au ajuns ca două plăcintele de parastas de om sărac. Mâinile, care nu depăşeau lățimea încheieturii cu antebrațul, s-au lățit. S-au îngroşat, sunt zbârcite şi pline de pete maronii. Încheieturile, care nu se vedeau, atât erau de fine, azi sunt copleşite de artroze, nemaivorbind de dureri. Picioarele sănătoase îmi sunt două cârje cu cot, zise canadiene. Dacă stau un ceas pe scaun, gleznele mi se fac cât verzele. În rezumat: fost-ai, lele, cât ai fost... Mulțumeşte Domnului că eşti pe picioare şi relativ în toate mințile, deşi nepoții te-au „rugat” să te cauți la Institutul de cercetare a creierului.

Bătrânețe frumoasă... Că ai ajuns o epavă care se mai clatină pe apă, ar mai fi cum ar mai fi, dar impresia – ce

impresie?! certitudinea – că încurci viața altora, că cineva se simte obligat să-ți poarte de grijă, te micşorează în propriii ochi, simțindu-te dat la rebut. Să ştii că moartea ta înseamnă trâmbița eliberării pentru alții, care nu sunt de multe ori nici canalii, nici nesimțiți, ci oameni a căror rezistență cedează. N-am să uit un film în care o fetişoară nedormită de zile şi nopți din cauza copilului pentru care fusese angajată doică, într-un moment de exasperare îi pune micuțului perna pe față, îl sufocă, apoi cade într-un somn de plumb, din care cu greu o trezesc autoritățile venite să ancheteze crima.

Şeful nostru de colectiv ajunsese ca o stafie, îngrijindu-şi de cinci ani mama, bolnavă de Alzheimer. Când şi-a făcut Dumnezeu milă şi a strâns-o pe biata femeie, fiu-său se comporta ca omul ieşit de la puşcărie. «Şi ziua stătea nevastă-mea cu ea, dar cine nu are niciun ajutor?», ne spunea el, luni de zile după sfârşitul maică-sii. Fusese atât de şocat s-o vadă pierzându-şi în câteva luni mintea, încât cu greu îşi revenise după această lovitură şi după cinci ani de epuizare fizică.

Doamne, fereşte-i şi pe duşmani! Eu, la optzeci şi cinci de ani, uit numele proprii, intru într-o panică... Profesorul mi-a spus să nu mă-ngrijorez, iar ca exercițiu de memorie, îmi dă-n fiecare zi o listă de cuvinte pe care să le spun pe dinafară în dimineața următoare, apoi îmi dă un cuvânt, de obicei un verb, pe care să-l folosesc într-o frază. Ție pacient, nu ți se pare că aplică un procedeu de rutină ci o «invenție» pentru tine anume. E un om inteligent, spiritual şi de o remarcabilă solicitudine pentru cel din fața lui, tratat ca un egal. Nu toți cei al căror material de lucru e omul, nu toți sunt nepăsători şi aroganți. Nu toți se poartă ca veniți cu hârzobul din cer.

M-am plimbat destul. Să mai merg şi-n rezervă, ca să-mi aud cele două colocatare, antropoloaga şi profesoara de fizică purtând discuții despre ce a fost, despre ce ar fi trebuit să fie.

— Doamnă Chiriac, orice ați spune, intelectualul român n-a opus nicio rezistență comunismului.

— Şi dumneata nu erai intelectual român? Dumneata ce rezistență ai opus?

— Eu eram copil de chiaburi, nu mă-ntrebați cum m-am strecurat prin facultate. Dar cei care n-aveau obligații?

— Ăia care erau generație spontanee! Şi ăia ce trebuia să facă? Să zic, de exemplu că eu n-aveam pe nimeni. Eu ce trebuia să fac?

— În loc să fi fost profesoară, să acceptați munca de jos.

— Adică?

— Într-o fabrică, lucru cu ziua, ceva manual.

— Tot în România? Da? Şi-n felul ăsta dădeam o lovitură de moarte comunismului... Tricotatul îl zdrobea!

— Oricum, ați fi demonstrat că nu erați de acord cu el.

— Şi se umplea Țara de muncitori cu ziua şi de pulovere tricotate de mână. Doamnă, şi dacă pe lumea asta, indiferent de regim, un om vrea să-şi facă meseria într-un loc stabil, să trăiască, atât cât se poate, liniştit, este de condamnat?

— Dumneavoastră, doamnă Busuioc, am înțeles că sunteți inginer chimist, – şi-a-ndreptat antropoloaga artileria asupra mea – ați fost membră de Partid?

— Am fost!!

— De ce?

— Ca să dau doctoratul trebuia să ai aprobarea organizației de Partid din întreprindere, iar unde am lucrat eu, fără a fi membru de Partid nu se putea.

— Şi unde ați lucrat şi de ce?

— Am lucrat în industria de armament pentru că erau salarii bune şi fiindcă voiam un apartament unde s-o aduc pe mama de la țară, văduvă, învățătoare pensionară.

— Şi nu vă gândeați ce se făcea cu produsul muncii dumneavoastră?

— Ştiam doamnă. Cu mine sau fără mine, oamenii au să se omoare între ei cât o ține pământul.

— Şi ştiați că statul comunist vinde arme!

— Doamnă, statele câştigă bani cum pot, ca şi individul, am spus eu pe cel mai blând ton.

— Dacă oameni ca dumneavoastră gândesc aşa, ce să mai zicem?...

— Dragă doamnă, dumneavoastră aveţi cam pe jumătate vârsta mea, aşa că mi se pare firesc să gândiţi altfel decât mine. Aţi apucat doar o părticică de regim comunist, acum se serveşte felul de bază: capitalismul.

— Vreţi să spuneţi democraţia!

— Dacă vreţi dumneavoastră! şi fac semn că discuţia s-a-ncheiat. Îmi iau romanul meu poliţist. Ce să citeşti la spital?

Autorul mă aduce pe rue de Rivoli, prin galeria cu arcade, pe la magazinele de lux, cu vitrine rafinate în care de-atâtea ori mi-am clătit ochii, acum şaizeci de ani. Ajung şi-n Place Vendôme, la marii bijutieri, la podoabele pentru milionari, cel puţin. Mi se declanşează amintirile celor doi ani petrecuţi la Paris. La-nceput eu şi George, avizi să cunoaştem Parisul, cum scăpam din laborator umblam năuci pe străzi, având şi-n suflet şi-n aspect ceva speriat, ceva de copii rătăciţi de părinţi, simţindu-se ai nimănui.

— Cum te simţi, mă-ntreba George.

— N-aş spune cum mă simt ci mai degrabă ce mă simt. Mă simt un pui de bogdaproste ajuns, ca-n poveşti, în curtea unui castel.

Cred că am avut un glas atât de amărât încât George a simţit nevoia să mă ia pe după umeri şi să-mi spună, cu un ton de bătrân înţelept:

— Fata tatii, fiecare cu norocul lui.

Iar după un timp:

— Te bate gândul să rămâi, în şoaptă, de parcă toată Securitatea ar fi fost pe urmele noastre.

— Nu rămân. Şi să ştii că ţi-o spun nu fiindcă m-aş teme de tine ci fiindcă-mi accept destinul.

— Şi eu... şi a oftat din rărunchi.

Era ţăran ca şi mine. Ştiutori de carte, de-i mulţumeam şi pe francezi, peste aşteptările lor dar şi ale noastre. Nu ne-

ndoiam că ne filau şi-ai noştri şi-ai francezilor, discreți şi unii şi ceilalți. Oricum, lipsiți de experiență într-ale filajului, nici eu, nici George nu i-am simțit; neavând nimic de ascuns, ne gândeam cât de plictisiți trebuie să fi fost filatorii noştri. La Ambasada noastră am fost de patru ori: la venire, la 23 August, de două ori, la plecare. Absolut reglementar, cum ni se ceruse din țară. De-altminteri nu primisem vreo invitație pe care n-am fi onorat-o. La Ambasadă de 23 August, bufetul se compunea din feluri româneşti, preparate, fără-ndoială de nevestele diplomaților din Ambasadă, alături de bucătar, un bufet modest dar gustos, judecând, chiar dacă nu te-ai fi atins de nimic, după «goliciunea» platourilor de pe mese. Ca feluri de desert: torturi răcoritoare, cu fructe, înghețată de mai multe feluri, predominând cea cu fructe de pădure, din care eu aş fi mâncat o căldare.

Cum aveam un moment liber, băteam Parisul, pas cu pas, în primele două luni doar noi doi. La un moment dat ni s-a ataşat şi Mireille Fabert, colegă de laborator a lui George, fiică de academician, dintr-o familie nobiliară. Mireille, în raport cu George, era ilustrarea vorbei chinezeşti care ne-nvăța, că dragostea şi tusea nu se pot ascunde. Când eu mă prefăceam preocupată de o revistă, de o carte, ochii Mireillei deveneau o lavă incandescentă care se revărsa asupra lui George. Cât trăgeam eu cu coada ochiului mi-am dat seama că nici George nu era imun la văpaia fetei. Psihologic, aveam ocazia să privesc de aproape desfăşurarea unei poveşti de dragoste, care, lăsând la o parte plăcerea studiului, mă-ngrijora, ca şi când aş fi fost eu implicată, mai ales ştiind câți ochi ne urmăreau. Mă simțeam de prisos lângă ei doi, înțelegând însă nevoia lor – de fapt a lui – de un paravan binevoitor, discret şi care nu l-ar fi trădat pentru niciun avantaj, oferit în schimb. Când fiecare m-a rugat, în absența celuilalt, să nu-i „părăsesc”, am înțeles că se puseseră de acord cu privire la prezența mea lângă ei. Nu i-am întrebat de ce şi nici ei nu mi-au explicat ceea ce erau siguri că înțelesesem. Din acel moment am început să număr şi

minutele până la întoarcere-n Țară, într-atât mă neliniştea dragostea prietenilor mei. În ceea ce mă privea, puteau să mă urmărească şi-n somn agenții, şi ai noştri şi ai francezilor, fiindcă viața mea se desfăşura între microscop, retorte şi casă. Pentru a cunoaşte cât de cât Franța, făceam excursii prin agenții de turism, în grup, cu ghid. Mireille, având maşină, iar George având şi el carnet de conducere, chiar pentru vehicule de mare tonaj, au hotărât să facem excursii noi trei. Mireille era un ghid desăvârşit, iar mersul de voie, opririle după bunul plac, masa într-o cârciumă de țară, odihna într-o pensiune liniştită întreceau orice excursie cu orar fix. Mie nu-mi tihnea, cum nu mi-au tihnit niciodată situațiile ambigue. Nu-mi tihnea, când la hanuri luam camera cu pat matrimonial pe numele meu şi-al Mireille-ei şi camera cu pat simplu pe numele lui George, schimbând eu cu George cheile fără ca el să mi-o ceară şi mulțumindu-mi din ochi. O mie de ani să fi durat situația asta şi eu nu aş fi comentat nici cu unul nici cu celălalt. Ce explicație aş fi dat eu despre cele trei luni esențiale pentru întreaga mea viață, când trăisem marea dragoste pentru care nu mă simțeam vinovată şi pentru care-i mulțumeam lui Dumnezeu, iar lui Vladimir i-aş fi sărutat şi urmele. Cum să te-nvinuieşti că viața a fost atât de generoasă cu ființa ta, dăruindu-ți clipe de extaz? Şi totuşi, dragostea prietenilor mei mă apăsa ca o piatră pe suflet.

Nu-mi puteam muta gândul de la cei doi copii ai lui George şi de la nevastă-sa. Singurul meu amestec în viața lui George era întrebarea: «Ai telefonat acasă?» în fiecare vineri când el telefona în Țară de la telefonul public din holul Institutului. George închidea ochii şi înclina capul vrând să pricep că nu-şi uita îndatoririle față de familie, oricât ar fi iubit-o pe Mireille. Simțeam că prețuiau discreția mea, care-l apăsa, fiindcă amândoi ardeau să-mi afle părerea despre legătura lor şi să facă şi ei cuiva confidențe.

Primul şi-a luat inima-n dinți George.

— Lidia, de două luni îmi pregătesc „discursul” ăsta şi tot nu ştiu cum să-ți spun...

— Pe gură, cum zicea profesorul Costache când îi spunea câte-un student «nu ştiu cum să vă spun». Aşa că... m-am gândit eu să-i uşurez spovedania.

— Lidia, o iubesc pe Mireille.

Şi se uita în ochii mei plin de-ngrijorare şi parcă aşteptând să-i dau eu o soluție a situației lui de neinvidiat.

— Ştiu, am spus eu într-un târziu, învăluindu-l cu o privire maternă, ceea ce i-a dat curaj.

— Nu mă cerți?

— Să te cert? Nu poți învinui pe cineva că nu se poate-mpotrivi... forțelor naturii, fiindcă nu ştiu cum să numesc altfel atracția dintre ființe.

— Sunt atât de tulburat. Mă simt atât de vinovat față de cei de-acasă. Mă-ntrebi în fiecare vineri dacă le-am telefonat. Am înțeles că-mi duci grija.

— Chiar ți-o duc.

— Ce mă-nveți să fac?

— Întreab-o pe Mireille. Voi doi trebuie să hotărâți, numai voi.

— Şi ce să hotărâm?

— Ceea ce vă spune sufletul, conştiința.

— Dar cum vezi tu situația asta? soluția?

— George, există două soluții standard: una), oricât te-ar durea, te desparți de iubirea care te sfâşie; a doua) abandonezi trecutul şi-ți continui viața lângă marea iubire prezentă. Mai există şi situația de compromis: cel îndrăgostit să rămână lângă familia lui, continuând relația cu noua iubire, iar partea oficială făcându-se că ignoră persoana extraconjugală, creatura care, la rândul ei, simulează nepăsarea față de situația ambiguă acceptată. O viață dublă. Vezi ce mare teoreticiană sunt?

Nu eram doar o teoreticiană. Când mă gândeam la Vladimir, chiar dacă ochii îmi erau seci, sufletul îmi era plin

de lacrimi. Să-i fi spus lui George cum am tăiat noi în carne vie?

— George, eu zic să laşi timpul să treacă. Tu te-ntorci în Țară, Mireille rămâne aici. Distanțele, în kilometri şi-n timp, schimbă mult şi multe-ntre oameni.

— Cel mai grav e că Mireille vrea un copil... un copil cu mine.

— Şi tu nu vrei copilul? l-am întrebat eu după ce mi-am revenit, fiindcă la aşa ceva nu mă aşteptam.

— Ba îl vreau din toată ființa. Când între un bărbat şi o femeie există o legătură puternică se vor perpetuați în altă ființă, în alte ființe.

Mie nu-mi trecuse prin gând să am un copil cu Vladimir. El îmi fusese şi-mi era de-ajuns, deşi ne despărțea un continent.

— Copiii pe care-i ai acasă tot din pasiune s-au născut?

— Tot.

— Vasăzică nici pasiunea nu e o garanție *tous risques.*

— Mireille nu-mi cere să-mi părăsesc familia.

— Atunci îți cere s-o părăseşti pe ea? Mircea, în acest caz văd trei candidați la nefericire: tu, familia ta, Mireille.

— Ea vrea să-i aduc pe-ai mei în Franța; ei nici n-ar şti că ea şi copilul ei există.

— Şi copilul tău? Crezi că ai rezista la viața asta dublă? Psihic şi chiar fizic.

Eu cum învățasem să mă culc cu un bărbat şi să mă gândesc la altul, ori şi mai rău – la nimeni, ca un automat pe care-l declanşează o fisă?

— Lidia, crezi că se poate să iubeşti două femei în acelaşi timp, doi bărbați?

— Nu cred. Oricum mie aşa ceva nu mi s-a-ntâmplat.

— Lidia, iartă-mă că te-ncarc cu neliniştile mele.

— De asta există prieteni pe lume: ca să-ți descarci sacul când nu-l mai poți duce. George, problema asta atât de gravă numai tu şi Mireille o puteți rezolva, îi puteți depăna firele.

Ne-am despărțit strângându-ne în brațe ca doi naufragiați în fața unui peisaj sumbru. Nu voiam să-i arăt lui George câtă nelinişte şi amărăciune vărsase în sufletul meu care, şi fără nelinişti străine, nu zburda de fericire. Mă-mpăcasem cu Dinu. Mă-ntorsesem la el ca la o rudă, ca la un camarad, dar nicidecum ca la un iubit. Mă purtam ca o mamă care nu-şi abandonează copilul, oricâte prostii ar face. Deşi mama lui Dinu şi-ar fi dorit altă noră, trebuia să-mi recunoască meritul de a-l fi depărtat pe Dinu de boemia vremii, care-şi pierdea nopțile prin cârciumi, dacă nu pentru băutură, pentru conversații interminabile şi fără folos. Colegii lui Dinu nu vedeau în relația noastră decât manevrele unei mici burgheze care voia să transforme un vultur în găină.

Eu nu avusesem nimic împotrivă când se lăsase de arhitectură de dragul decorului de teatru şi de film. Eram în stare să-nțeleg o pasiune, o aptitudine, dar eram duşman declarat al dezordinii în viața unui om. Spontaneitatea, vioiciunea, simțul umorului, cultura mă atrăseseră spre Dinu. Spirtul tiranic, posesiv, modul de-a te face de două parale, neținând seama de martori, plăcerea frondei fără rost, ca şi când puțin i-ar fi păsat în ce regim trăia, m-au depărtat de el. Nu mai simțeam nevoia să-i comunic vreun gând, vreo dorință, nici părerea despre oamenii pe care mi-i prezenta. Ajunsesem la un echilibru cu mine însămi. Ştiam ce-nsemna să iubeşti şi să nu fii iubit, să fii iubit şi să nu iubeşti şi să iubeşti şi să fii iubit.

Cu Vladimir a fost dragoste din prima clipa. Ne iubeam cu disperare, într-un extaz. Eram sigură că avea să rămână marea mea dragoste. Întâlnirea de Crăciun de la Paris deschidea rana care abia dădea semne de cicatrizare. Mă zvârcoleam în pat de dorul lui. Ce morală să-i fi făcut eu lui George? Pe cincisprezece februarie primeam printr-un serviciu de curierat un pachet minuscul, expediat din Bagdad. Până să-l desfac mi-a bătut inima să-mi iasă din piept. Într-o cutiuță de bijuterii, albastru intens, se afla un carton pe care scria „Pentru Crăciunul trecut – iertare şi

pentru mărțişorul viitor – lumină. Şerban”. Sub carton, o floare cât unghia degetului mare, de aur, cu trei rânduri de petale emailate, în diferite culori, predominând roşul sângeriu. În loc să mă bucur, m-a apucat o stare de nelinişte şi de agitație de parcă-mi stătea o bandă de tâlhari la uşă. Şi m-am posomorât şi mai rău că darul nu venea din partea lui Vladimir. În cinci ani Dinu îmi adusese de întâi martie câte un mărțişor, original ce-i drept, dar de nicio valoare. De când terminaseră facultatea, părinții nu le mai dădeau niciun ban nici lui nici surorii lui, Anca, fiind dentistă şi măritată cu un chirurg cu o reputație foarte bună. Darul adolescentului Şerban Vizanti mă ducea cu gândul la un dublu eşec: nu din partea lui Dinu – ceea ce nu mă mira – dar amarnic mă durea că nu mi-l trimisese Vladimir. Până când am primit mărțişorul din partea lui Şerban nici prin minte nu-mi trecuse să primesc vreun dar de la Vladimir. Dacă ar fi ştiut copilul ăla câtă amărăciune avea să-mi provoace cu floarea lui superbă şi cu iertarea lui, cred că nu mi-ar fi trimis-o. Şi de unde avusese bani? oricât de ieftin ar fi fost aurul în Orientul apropiat. În ultima zi a lui februarie am primit un mesaj, la laborator. Un pliculeț cu o cartă de vizită, fără vreun nume, fiind rugată să telefonez la un anumit număr între orele 10–18. Am telefonat. Eram invitată în Place Vendôme, la magazinul de bijuterii Van Cleef & Arpels. Am renunțat la masa de prânz, m-am urcat într-un taxi, gâfâind de parcă duceam pietre-n spinare, atât eram de neliniştită. M-am dat jos din taxi, i-am mulțumit cu un glas pierdut şoferului şi m-am aşezat în fața vitrinei marii firme, sperând ca frumusețile expuse să-mi mai domolească agitația. Am respirat adânc, de parcă porneam la o grea bătălie, mi-am făcut curaj, am intrat, m-am uitat jur-împrejur şi m-am adresat unui domn elegant întinzându-i pliculețul, legitimația de serviciu şi paşaportul. Domnul mi-a luat discret seama şi mi-a zâmbit încurajator, socotind probabil că ținuta mea modestă nu prea se potrivea cu obiectul care-mi era destinat. Domnul a scos dintr-un sertar o cutiuță

albastră, pluşată, fără nimic scris pe ea, ca şi în interiorul căptuşit cu mătase albă, cum aveam să văd, mătase pe care se lăfăia un pandantiv dintr-o piatră ca o lacrimă înstelată, cu mii de puncte care-şi schimbau culoarea după locul unde priveai, o lacrimă înconjurată de un lanț de aur pal. Şi acum, când îmi amintesc acel moment, mi se opreşte respirația.

Privindu-mă atent, domnul m-a-ntrebat dacă mă simțeam bine şi ca să mă-nvioreze m-a-ntrebat dacă ştiam din ce piatră e pandantivul.

— Opal australian.

— Sunteți prima persoană care mi-a răspuns corect. Dacă nu sunt indiscret, ce profesie aveți?

— Sunt chimistă.

— Şi româncă. Locuiți în Franța?

— Pentru un an cât am o bursă.

În vremea asta domnul mi-a-nmânat un alt pliculeț, lipit. Mi-am pus darul şi plicul în geantă, i-am mulțumit domnului elegant care mi-a-ntins mâna, mi s-a uitat în ochi, şi m-a invitat să mai trec pe acolo.

— Mulțumesc, ca să privesc, şi am arătat cu mâna vitrinele cu bijuterii de miliardari.

— Poate nu doar să priviți..

Am priceput aluzia...

Abia am ajuns afară, am scos pliculețul şi l-am desfăcut cu pila de unghii. Un scris de mână pe care nu-l cunoşteam.

«Pentru a ne aminti cea mai frumoasă vară» cu litere ordonate, perfect verticale. M-a podidit plânsul. Cât îl nedreptățeam pe Vladimir între floarea fiului său şi lacrimă...

La sfârşitul programului, m-am trezit cu Mireille care m-a invitat pe la ea. În Occident eşti invitat acasă doar ca prieten foarte apropiat sau din interes. De la Crăciun, *le réveillon,* ne văzusem doar în exterior şi la masa de prânz; în cadrul Institutului Mireille se purta prietenos cu mine şi nu doar de dragul lui George, însă cu privire la invitații, nu uitam că ea locuia cu părinții. Dovada prieteniei mi-a făcut-o până în ultima clipă a vieții ei.

De Crăciun, tulburată de prezența lui Vladimir, nu-mi dădusem seama de splendoarea apartamentului pe care-l vedeam a doua oară. Pe un perete al salonului – sufragerie, acoperindu-l aproape tot, te-mbăta cu frumusețea culorilor o tapiserie care era semnată jos în dreapta, cu un nume flamand, al unui vestit tapisier contemporan, cum aflam de la Mireille.

— Mireille, nu ştiu ce-mi sugerează tapiseria, parcă *Anotimpurile lui Vivaldi.*

— Chiar aşa se cheamă tapiseria.

Şi mi-a arătat la colțul din stânga jos, scris, ca un vrej întortocheat, *Les saisons,* ceea ce n-aş fi descoperit nici într-o sută de ani.

— A scris *Les saisons de Vivaldi* ca o politețe pentru tata, fiindcă el i-a sugerat subiectul.

Ne-am aşezat una lângă alta pe o canapea din piele de Cordoba, pe spătarul căreia ieşeau uşor în relief trei blazoane nobiliare. Pe masa din fața noastră Mireille a pus o tavă de argint acoperită de saleuri, de pateuri, de fursecuri.

— Lidia (îmi spunea ea, accentuând pe primul i), te rog să mă ierți că-ți încarc memoria cu... neliniştile mele, dar cum am încredere în prietenia ta, în judecata şi-n corectitudinea ta, țin să-ți ştiu părerea şi sfatul într-o problemă care nu-mi dă pace. Lidia, până la treizeci de ani pot spune c-am fost îndrăgostită de câteva ori, dar cu niciun iubit n-am dorit să am un copil. Acum doresc din toată ființa un copil cu *George.* Nu-i cer nimic. În certificatul de naştere al copilului, la rubrica Tată are să fie o linie. M-aş bucura să rămână George în Franța şi să-şi aducă familia.

— El poate rămâne, ceea ce le-ar face numai neplăceri nevesti-sii şi copiilor, iar venirea lor în Franța, afară de cine ştie ce mari intervenții, ar dura ani de zile. Şi apoi câte zile ați avea, să duceți o viață dublă? Şi tu şi copilul tău să fiți mereu în umbră?

— Tu, în locul meu, ai face copilul?

— Nu numai în locul tău, aş face şi zece copii cu bărbatul pe care… l-aş iubi, deşi în România, care se gargariseşte cu morala proletară, având un copil nelegitim aş putea spera cel mult la un post de laborantă. În Franța tu nu rişti decât dezaprobarea mediului select în care trăieşti. Părinții tăi ştiu?

— Îți închipui ce-ncântați au fost! Finalmente s-au consolat, cu mare tristețe dar… Lidia îți par un monstru?

— Dragă Mireille, dragostea nu cunoaşte demnitate nici moralitate. Poate ți se pare dură şi mai ales lipsită de eleganță caracterizarea pe care am făcut-o dragostei.

— Lidia, mă ierți pentru întrebarea pe care ți-o pun: tu ai iubit sau iubeşti cu pasiune vreun bărbat?

De ce să nu fi fost sinceră cu ea, de ce să nu-i spun cuiva adevărul care mă-năbuşea?

Am închis ochii şi mi-am auzit vocea ca-n transă:

— Iubirea mea nebuneasca a durat trei luni, cum am ştiut de la-nceput. De atunci ne-am mai văzut o dată: *ne-am văzut.* Dragostea asta e o rană care nu mi se-nchide.

Am tăcut. Îmi simțeam obrajii uzi de lacrimi şi mi-am astupat gura cu un şervețel de hârtie, fiindcă simțeam că mă-neacă suspinele. Am simțit o mângâiere în creştet, o batistă fină, care-mi ştergea lacrimile, apoi două brațe care mă strângeau la piept. Aşa a-nceput adevărata prietenie între mine şi Mireille.

La o săptămână după discuția noastră, Mireille se muta la Marsilia la un laborator ținând de Institutul din Paris, unde lucrau francezi şi străini. Măcar cinci minute pe zi Mireille îmi telefona acasă: «am vrut să te-aud». Peste două săptămâni mergeam cu George la Marsilia ca să vedem cum s-a instalat fata noastră. Închiriase un apartament cu fața spre mare: un dormitor, un salon, bucătărie mare, echipată cu tot ce trebuie, un grup sanitar cu duş, altul cu cadă. Terasa de treizeci de metri pătrați era superbă, acoperită de flori, printre care multe cu petale păioase, care se-nchid noaptea şi par artificiale. Mobila de grădină plină de perne în

culori vii şi un leagăn cu scaunul tapisat, ca un cuib de pasăre, căruia îi lipsea o latură. Sâmbăta şi duminica petrecute atunci la Marsilia, fac parte dintre cele mai frumoase amintiri ale mele. Ginecologul care a supravegheat-o pe Mireille în timpul sarcinii se numea Yves Fabert, avea treizeci şi nouă de ani, era văduv, cu un băiețel de patru ani, Jacques. Provensal, doctorul Fabert, era un om vesel şi prietenos. Aflând situația pacientei lui s-a oferit să-şi treacă numele la rubrica tată, pe actul de naştere al viitorului copil, ceea ce n-ar fi frapat pe nimeni, numele de familie al mamei fiind acelaşi cu al declaratului tată. Deşi francezii, fără a fi bântuiți de morala zis proletară, sunt destul de formalişti, ideea doctorului a fost acceptată fără să strâmbe careva din nas.

George s-a-ntors în Țară ca să-şi protejeze familia dar şi pe mine, în caz contrar ştiind câte vizite la Securitate aş fi făcut şi, fără nicio vină, m-aş fi discreditat în fața autorităților, rămânând pe viață suspectă.

Mireille a născut la sfârşitul lui octombrie o fetiță de patru kilograme, lungă de şaizeci de centimetri, cu păr ca o scufiță şi cu o poftă de mâncare de parcă i se băteau turcii la gură. Mireille a vrut să-i fiu eu naşă fetiței. I-am spus preotului că sunt ortodoxă. În Franța, ca să botezi, trebuie să fii creştin. Să zicem că-mi luam certificatul de botez cu mine, mă-ntorceau urgent de la graniță, convinşi interniştii că aveam de gând să rămân în Franța. Spunându-i preotului *Tatăl nostru* şi *Crezul,* închinându-mă şi contra o declarație scrisă în care mă declaram creştină, am botezat-o catolic pe tânăra Lidia Fabert. În cadrul strict al familiei, iar ca invitați, doctorul Fabert, fiul său şi George.

George a fost tratat ca un invitat obişnuit, fără ostentație, fără nicio aluzie că ar fi tatăl tinerei creştine. La masă a stat cu mine-n dreapta, cu Paul, bunul lui prieten, fratele Mireillei, în stânga. N-am schimbat niciun cuvânt românesc între noi şi sper că ne-am purtat salon şi eu şi George. Antonia sora cea mai mică dintre frații Fabert, studentă la

Bellearte, era numai pe lângă pătuțul nepoțelei, încântată mai mult decât dacă i-ar fi fost mamă. Fără să vreau i-am surprins câteva priviri care-l țintea pe George, fulgere care te-aşteptai să-i dea foc. Asta mai trebuia! Mi s-a făcut milă de George, dându-mi seama că şi Antonia-l iubea. El oare să nu fi simțit nimic? Şi dintr-o dată, puțina linişte care se aşternuse-n mine se ducea pe apa sâmbetei. Mă simțeam responsabilă de George mai ceva decât «băieții» români şi decât cei francezi care ne-aveau în supraveghere. Îngrijorarea, neliniştea îmi trezesc totdeauna dorul de copilărie, dorul de pădurea de tei din vale de satul meu, de tămâioara şi de ghioceii care se ridică timid de sub frunzele toamnei trecute, umede încă de zăpadă. În Franța asta splendidă, în acest salon de un deosebit rafinament, onorată de-a fi naşă într-o familie cu sânge-albastru, dacă nu fericită măcar flatată să mă fi simțit. Mă uitam la frumusețile care mă-nconjurau şi mă gândeam la căsuța noastră în care abia te strecurai printre mobilele stil florentin, darul unchiului Pavel pentru părinții mei de casă nouă. Şi mă cuprindea un sentiment de umilință, fără revoltă, fără recriminări, fără măcar să spun „De ce Doamne?” Eram azvârliți în lume, în ce scop? Pe cine să-ntrebi? Părinții m-au aşteptat cu drag însă destin nu mi-au croit. Cine oare ni-l croieşte şi-apoi ne-azvârle pe Pământ, colonia asta penitenciară cu miros de pucioasă şi de zgură? Asemenea gânduri îmi treceau prin minte la ceea ce s-ar fi cuvenit să fie un prilej de bucurie. Marele meu neajuns este cel de-a nu şti să mă bucur. Acum, la bătrânețe mai bine ca oricând, îmi dau seama că singura mea împlinire în viață până atunci fusese dragostea cu Vladimir. Mie mi-era inima grea dar celorlalți din salon? Toate figurile se alungiseră părând o sculptură gotică, de figuri de oameni îngândurați.

Eu veneam din comunism, din frica endemică, de la atacurile de spaimă, ca şi George; doi pui de bogdaproste, căzuți într-o lume de abundență, de libertate a mişcării, şi-atunci oamenii din salon de ce nu erau fericiți sau măcar

zâmbitori, mulțumiți, de ce? Vedeam că fericirea e de scurtă durată iar nefericirea de lungă durată, adesea chiar permanentă. Fericirea era o stare excepțională, de aceea mulți nu o cunoşteam. Mulțumirea şi nemulțumirea erau stări de lungă durată, ba chiar perpetuă. La nivelul său de trai, francezul mediu ar fi trebuit să trăiască într-o netulburată mulțumire, dacă s-ar fi comparat cu europenii ajunşi sub călcâiul sovietic. N-am spus niciodată rusesc, ruşii părându-mi-se şi mai năpăstuiți decât noi de regimul sovietic, sub care se aflau din 1917. Sub orice regim sufletul omului nu-şi îmbunătățeşte starea prin comparația cu alt suflet şi mai amărât. Sub orice regim, sufletul – acest unicat – nescutit de dureri, este mereu în aşteptarea fericirii. Când mă gândeam câți bieți țărani muriseră la Canal ca sabotori fiindcă nu-şi putuseră împlini cotele, câți intelectuali de marcă muriseră la Aiud şi la Gherla, şi-n ce chinuri: față de soarta lor ce-nsemna să ai un copil din flori, într-o țară în care autoritățile şi serviciul personal – numit la noi cadre – nu-ți umblau prin cearceafuri şi nici nu te dădeau afară pentru imoralitate. Şi totuşi... Mama, în orice regim, n-ar mai fi ridicat capul din pământ de ruşine să mă fi văzut cu un copil din flori şi făcut cu un bărbat însurat şi cu copii. Şi dintr-o dată, familia Fabert nu mai era o familie, cunoscută prin oamenii ei de ştiință, cu o poziție de vază în *high life*-ul intelectual occidental, ci o familie care-ndura un eşec, o înşelare a aşteptărilor din partea fiicei celei mari, frumoasă, deşteaptă, un nume în profesie, curtată, anturată, doar să fi-ntins mâna să aleagă. Mă gândeam că micuța Lidia avea să le fie dragă, uitând cine-i era tatăl, avea să fie nepoata lor şi atât. Şi dintr-odată m-am simțit înfrățită cu acei oameni, în ciuda tuturor deosebirilor dintre noi. Cu toții eram jucăria unui bacil, a unui virus, iar sufletul tuturor ne era la fel de vulnerabil, şi până la urmă venea moartea şi instaura inevitabila, adevărata egalitate. M-am uitat în ochii fiecăruia, zâmbind matern, iar în ochii profesorului ceva s-a topit când ni s-a-ncrucişat privirea.

Socotind că cinci după amiază este un timp cuviincios să te retragi de la o masă festivă, m-am ridicat, m-am dus la patul pe rotițe al finei mele, am ridicat-o în brațe şi uitându-mă fix în ochii ei bleu-marine, care la o lună nu mă vedeau, i-am şoptit „Să-ți dea Dumnezeu noroc, să ai parte de dragoste şi să fii mulțumită de viața ta. Amin". Am strâns-o la piept, apoi am aşezat-o ca pe un ou moale în culcuşul ei.

Profesorul Fabert, vrând să-nvioreze atmosfera, mi s-a adresat pe-un ton ironic-prietenesc:

— Am văzut că ai pus la cale ceva cu fina dumitale. Ați căzut de acord?

— Vă pot spune doar ce nu e secret: a spus că ne iubeşte pe toți cei de față.

— Şi-n ce limbă ați vorbit, m-a-ntrebat profesorul.

— În latina târzie, am răspuns eu, pe un ton foarte serios, ceea ce a stârnit râsul tuturor.

Mi-am luat rămas-bun de la doamna profesor, mulțumindu-i şi făcându-i urări de bine pentru nepoată. Profesorul, ultimul de la care mi-am luat rămas-bun, mi-a ținut mult mâna în mâna lui şi mi-a spus aproape şoptit: „Eşti tare deşteaptă – şi tare frumoasă". Am simțit un cuțit în inimă. Orice femeie simte când o apreciere este legată şi de dorința fizică. Eu n-am găsit ceva mai bun pentru a mă face că n-am priceput decât să fac pe proasta şi să mulțumesc timid pentru apreciere. Drept răspuns privirea caldă şi ironică a profesorului am tradus-o într-un singur fel „Hai, nu te face că n-ai priceput, că nu te cred". Privirea mea de răspuns cerea îndurare, adică, „alegeți alta nu pe mine". A doua zi am plecat de la Institut după program şi când am ajuns la ieşire am dat nas în nas cu profesorul Fabert căruia când m-a văzut i s-au luminat ochii.

— Te pot conduce undeva?

— Vreau să-mi cumpăr un bilet la Operă, la Bărbierul din Sevilla; cântă un bariton român, Herlea, foarte bun.

— Să luăm două bilete, fiindcă vreau să merg şi eu.

Parcă mi-a dat cu-o bâtă-n cap. O vreme am rămas muți amândoi. Şi deodată mi-am făcut curaj, am pus o mână pe brațul profesorului şi m-am oprit din mers.

— Domnule profesor, eu îmi iau bilet la balcon.

— Nu te-ntreb de ce la balcon. De data asta mergem în sală.

— Domnule profesor, vă rog, nu. Dumneavoastră mergeți în sală şi eu la balcon. Jos, mai ales joia, lumea se-mbracă de seară, ceea ce nu e cazul meu.

— Sunt atâtea magazine cu toalete de seară, aşa că până joi să-ți tot alegi.

— Domnule profesor, nu-mi pot permite ținută de seară, din acelaşi motiv din care-mi cumpăr bilet la balcon.

— Îți ofer eu şi biletul şi toaleta...

Mi s-a aşezat în față, m-a privit de parcă voia să-mi străpungă ochii şi mi-a spus cu un glas sincopat:

— Şi... nu-ți cer nimic.

Până la urmă ne-am înțeles: două bilete la balcon, plătite de el şi fără toaletă de seară. Românii mei au cântat superb, dovadă reacția sălii: au fost chemați de trei ori la rampă.

— Îți mulțumesc pentru spectacol; trebuie să-ți spun că recitativele ori mă enervează ori m-adorm. De data asta, vioiciunea şi plăcerea din vocile şi din mişcarea interpreților m-au ținut treaz şi chiar mi-au plăcut. Îți mulțumesc, şi m-a-nvăluit într-o privire sub care m-am simțit ca ceara sub văpaia soarelui. În acel moment am înțeles câtă nevoie are o ființă de iubire. Câtă nevoie are omul să simtă că de sufletul şi de trupul său cineva are nevoie şi le doreşte. Dinu era departe, gândul la Vladimir mă durea, toate amintirile năvăleau peste mine, dar profesorul Fabert era lângă mine, un bărbat şi o femeie. Profesorul avea cincizeci şi cinci de ani, iar eu douăzeci şi cinci. Am închis ochii sub privirea care mă topea. Mi s-a părut că am stat aşa o eternitate. M-a trezit vocea lui:

— Lidia, nu ți-e foame?

— Dar dumneavoastră?

— Dumneavoastră-i e foame. Hai să mâncăm. Vrei la un mare restaurant?

— Doamne fereşte! Vreau undeva mic şi retras.

— Aşa să fie.

Ne-am dus într-un bistro, am mâncat mule cu cartofi prăjiţi şi-am băut şampanie din sticle de două sute de mililitri.

— Vă mulţumesc; e prima oară când mănânc scoicuţele astea, zise mule. Mi-au plăcut.

— Şi mie. Îmi place că nu ai gusturi sofisticate.

— De unde să le am? Părinţii mei, învăţători de ţară, mâncau felurile autohtone, foarte gustoase, iar anii de liceu şi cei de facultate am mâncat numai la cantină.

— Te rog să-mi vorbeşti despre tine şi fără reticenţe.

— Viaţa mea e-atât de banală.

— Eu te rog să mi-o povesteşti aşa banală cum e, sunt avid s-o aud.

— Şi dacă are să vă schimbe părerea despre mine?

— Îmi asum riscul.

I-am povestit tot ce-mi aminteam din copilărie, despre satul meu, despre pădurea de tei, despre *corban,* sărbătoarea ţiganilor de la noi. Se ţinea a treia zi de Paşte. Mergeau toate familiile de ţigani la pădure, cu miei pe care mai întâi îi jupuiau, apoi îi coseau în piele şi-i trăgeau printr-o ţeapă de fier. Săpau gropi pe măsura mieilor, ardeau în ele crengi de tei până ajungeau cărbuni. Atunci puneau mielul în groapă, o acopereau cu pământ, mişcau ţeapa cam din zece-n zece minute până când se-auzea un pocnet. Atunci mielul era copt, scos din groapă, despicat cu o custure (un cuţit lung), pe o scândură, apoi împărţit; ţiganul cel mai bătrân îi întindea fiecăruia o bucată, începând cu domnul învăţător tatăl meu, care era poftit de fiecare Paşte la *corban,* fiindcă domnul învăţător se purta la fel cu toată lumea şi pe deasupra vorbea ţigăneşte, trăgându-se dintr-un sat care pe vremuri fusese aproape numai de robi, pe moşia boierului Jianu. Pe urmă porneau lăutarii şi jocul, într-un ritm greu de

urmărit, picioarele dansatorilor mai mult în aer decât pe pământ.

Profesorul mi-a atins uşor mâna, semn să mă opresc.

— Ai vrea să dansezi ca țigăncile, ca să te văd şi eu?

— Dacă s-o prezenta ocazia aş încerca.

— Ocazia o creăm noi.

Am tăcut.

— Şi mai departe? Fiindcă asta-nseamnă zece doisprezece ani.

— Înseamnă opt, când a murit tata. Mama n-a mai mers la nicio petrecere, nici măcar la o sărbătoare de familie nu se mai duce; cu sufletul a murit odată cu tata. Trăieşte doar ca să-mi fie mie de ajutor. Cât am fost internă la liceu şi patru ani de facultate, din leafa ei amărâtă îmi trimitea un sfert ca să am de ciorapi, de pastă de dinți, eventual de-o prăjitură. Când eram „în bani”, eu şi Silvia, o colegă de cameră şi bună prietenă, mergeam la un magazin şi ne cumpăram o conservă de peşte şi o sticlă de-o jumătate de litru de bere şi ne „destrăbălam”, cum ziceam noi. Verbul l-a făcut pe profesor să râdă.

— Să ne-ntoarcem... să ne-ntoarcem la adolescență.

— Nimic interesant.

— Prima dragoste?

— La cinsprezece ani, şi am tăcut.

— Şi el?

— El era chirurg, m-a operat de apendicită. Era frumos, foarte simpatic şi-ndrăgostit până peste cap de-o actriță de la Naționalul din Craiova, o frumusețe. Ce să se uite la una ca mine?

— Ai suferit?

— Nu. Scenariile pe care mi le imaginam mă consolau de lipsa realității. Obosită de-atâta dragoste fără şanse, m-am îndrăgostit de un băiat cu doi ani mai mare decât mine, student la Istorie, el îndrăgostit de o colegă de facultate. Colega l-a părăsit în favoarea unui medic bogat, iar el s-a-nsurat cu o franțuzoaică, arheolog, cunoscută pe un şantier

arheologic din România. Acum predă istoria la Paris, pe lângă profesorul Jean Pierre d'Avrai.

— Înseamnă că ştie carte, a zis profesorul admirativ.

— Ştie. A intrat primul la Bucureşti la facultate. A terminat magna cum laude la Paris.

După o tăcere lungă.

— L-ai întâlnit de când eşti în Franța?

— Nu.

— Şi nu vrei să-l întâlneşti?

— Nu.

— Înseamnă că te-a făcut să suferi..

— Doctorul nu, dar el da.

— Care era deosebirea?

— Doctorul, om în toată firea iubea o femeie remarcabilă pe când Mihai iubea o gâsculiță, deşteaptă nu, frumoasă nu, în schimb încrezută, distantă şi foarte ironică... Mă transpuneam în pielea celor doi bărbați: pe doctor îl înțelegeam, pe Mihai nu.

— Fiindcă erai mai deşteaptă şi mai frumoasă decât iubita lui Mihai?

— Mă-ntrista gustul lui Mihai, mă-ntrista că se lăsa cucerit de asemenea mediocritate cu ifose. Când eşti abia ieşit din copilărie încă nu ştii că dragostea ignoră demnitatea, morala, prudența şi m-am uitat lung în ochii profesorului.

A lăsat pleoapele şi m-a-ntrebat abia şoptit:

— Ai cunoscut pasiunea?

— Da. Trei luni din viață.

— De ce numai atât?

— Pentru că atâta-l pusesem la index pe cel de care sunt legată de patru ani şi s-ar putea să mă mărit cu el. Mă supărase iar apoi nu ştia cum să mă-mpace. Pasiunea s-a declanşat din momentul când am întâlnit privirea unui bărbat. Ne-am despărțit din corectitudine: e-nsurat şi are copii. Nu-mi place ca o femeie să fie înşelată pentru mine şi nici să despart un bărbat de familia lui.

Îmi venea să plâng. Stăteam cu ochii plecați, când am simțit o mână care-mi mângâia ca o adiere mâna pe care o uitasem pe masă, iar un glas îmi şoptea blând:

— Plângi, copile, plângi, nu te sfii.

Parcă mă-mpresura un nor luminos şi cald. M-am aplecat şi mi-am lipit buzele de mâna care mă mângâia. A tresărit, mi-a luat mâna şi mi-a sărutat-o, apoi a ridicat-o-n dreptul inimii şi, după un timp n-aş şti să-l măsor a aşezat-o pe masă cu asemenea delicatețe de parc-ar fi fost de sticlă. Nu-ndrăzneam să ridic ochii şi să-l privesc.

— Lidia, te rog, rămâi la Paris, te rog, m-au trezit cuvintele lui şoptite.

Am ridicat capul, privindu-l duios, neştiind ce se citea în privirea lui.

— Domnule profesor, nu o pot lăsa pe mama singură, iar ea n-ar pleca niciodată din România, cu tot comunismul care nu ne-a făcut niciun bine.

Ochii lui erau de o duioşie pe care o citisem numai în ochii mamei. Mi-am rezemat ceafa de spătarul banchetei şi-am început să plâng lin, fără suspine; de ce plângeam? ce plângeam? plângeam şi-atât, iar glasul profesorului susura ca o melopee.

— Pleure, mon enfant, pleure, pleure, cela soulage l'âme[4].

Îi simțeam sufletul topindu-se în mine, cald ca un soare tomnatic. Dacă nu mi-ar fi fost ruşine mi-aş fi pus capul pe umărul lui, din nevoia de-a mă simți una cu altă ființă. De când mă despărțisem de Vladimir, simțeam că mă usuc. Aflam că pasiunea pârjoleşte. Am plecat de la restaurant cu o strângere de inimă. Eram convinsă şi la fel simt şi astăzi, după, şaizeci de ani, că trăisem un moment semnificativ prin puritatea şi frumusețea sa.

— Lidia, nu te-am rugat să rămâi ca să-ți încurc viața, dar îți doresc ceea ce meriți. Aici ai face o carieră pe măsura ta.

Am dat din cap a negație.

— Măcar fă un doctorat cu mine.

---

[4] Plângi, copile, plângi, plângi, asta uşurează sufletul (franceză).

— Asta da.

Avea privirea plină de recunoştinţă a omului care primeşte un dar scump şi neaşteptat. Vladimir Vizanti fusese bucuria mea şi avea să fie tristeţea mea pe toată viaţa. Şi totuşi, cei douăzeci şi cinci de ani ai mei simţeau nevoia de dragoste totală, cu atât mai aprigă ştiindu-mă dorită cu fiecare fibră de bărbatul din faţa mea. La cincizeci şi cinci de ani era cărunt, cu o figură subţire, hispanică, luminată de ochi căprui cu sclipiri aurii, înalt, suplu, cu un mers elegant cum îi era toată făptura. Mâinile, de o fineţe cum n-am mai văzut la niciun bărbat. Chiar când privea neutru, privirea lui mă ardea. Mă-ndrăgosteam de el, deşi gândul la Vladimir mă durea ca o rană care nu vrea să prindă coajă.

— Când îmi daţi subiectul?

— Luni.

Am ajuns la uşa locuinţei mele.

— Am ajuns.

Simţeam că îl privesc cu ochii câinelui rătăcit.

— Vă mulţumesc pentru tot şi i-am întins mâna dar el a ignorat-o. M-a privit dur, mi-a prins ceafa cu amândouă mâinile, a-nchis ochii, s-a lipit de mine şi m-a sărutat lung pe buze. Când s-a desprins de mine, cu două degete mi-a făcut semnul crucii pe frunte. Nu-ndrăzneam să ridic ochii spre el.

— Va faire dodo[5].

S-a-ndepărtat câţiva paşi dar n-a plecat până nu m-a văzut intrând în casă. Mi-am dat jos pufoaica, mi-am scos căciuliţa tricotată, cizmele, toate achiziţii pariziene. Mi-am pus papucii şi m-am trântit într-un fotoliu, am oftat ca după un drum lung şi-am închis ochii. Mă vedeam în Brezoianu cum îl urmăream cu privirea pe Vladimir până când ajungea în Bulevard. Cum ajungea în stradă, traversa pe trotuarul de vis à vis, şi fără să-i fi spus că-l petreceam din ochi, întorcea din când în când capul, demonstrându-mi că telepatia nu este o-nchipuire. Mă-ntorceam în fugă în cămăruţă şi

---

[5] Du-te să faci nani (franceză).

mângâiam cearşaful de pe canapea. Şi-acum – acum mă-ndrăgosteam de un bărbat care avea copii de vârsta mea. Mă-ndrăgosteam fiindcă mă-mboldea tinerețea, mă-ndrăgosteam de un bărbat anume? Învățasem ce-nsemna să te-ndrăgosteşti şi să-ți treacă şi ce-nsemna să iubeşti cu pasiune, care-ți tulbură echilibrul, lăsându-te pârjolit şi vulnerabil. Rămâi ca un pământ pe care l-a uitat ploaia. Orice bărbat şi orice femeie simte dorința cuiva chiar dacă acel cineva nu se manifestă cu niciun gest, cu nicio privire, nici măcar cu o aluzie. Ştiam, simțeam că profesorul mă dorea cu fiecare fibră, iar eu tare aş fi vrut să-mi reazem obrazul pe umărul lui. Mi-era dor să fiu mângâiată, sărutată, iubită, să-nsemn ceva pentru el, măcar un ceas. Dacă n-aş fi crescut cu mentalitatea potrivit căreia bărbatul trebuie să aibă inițiativa în dragoste, l-aş fi invitat pe profesor cu un gest să mă urmeze. Gândurile asta n-aveau darul să m-adoarmă. Nici nu ştiu când m-am dezbrăcat, când mi-am pus pijamaua şi m-am întins în pat. Somnul nu s-a lipit de mine decât nițel înainte de-a suna deşteptătorul. Mă visam la țară, că roşeam cu mama ouă de Paste.

Nedormită, albă la față ca laptele de bivoliță – cum spunea bunica, mama tatei – cu cearcăne cât ceaşca de cafea, arătând ca o stafie, încât colegii de laborator m-au întrebat dacă eram bolnavă. Am negat. Jules, colegul din stânga mea, găsind totdeauna motiv de glumă, zice: «Să nu fie dragostea», pe un ton interogativ-exclamativ, iar eu i-am răspuns: «Dacă ar fi dragostea te anunțam». Colegii au râs, eu m-am străduit să râd şi eu, Jules s-a uitat lung la mine şi şi-a dus degetul la nas în semn că nu mă crede. Bun psiholog, Jules.

La pauza de la douăsprezece, m-am înființat la profesorul Fabert, cu o inimă pe care o simțeam bătând şi-n cerul gurii.

— Bună ziua, domnule profesor, am venit după subiectul tezei de doctorat.

— Poftim, cu bibliografie în ordine, făcută de un fost coleg. A renunțat la subiect fiindcă a plecat în America.

Mă privea cu ochi îngrijorați, apoi a venit aproape de mine şi m-a-ntrebat aproape şoptit:

— Lidia, nu te simți bine? De ce eşti aşa de palidă?

M-am gândit să-i spun adevărul.

— N-am dormit toată noaptea.

— Nici eu şi a oftat, coborând pleoapele.

— Lidia pot avea telefonul tău?

I-am întins o carte de vizită din cele cincizeci câte îmi făcusem la Paris, fiindcă pe la toate conferințele şi chiar la cursurile de specialitate oamenii schimbă între ei asemenea cartonaşe. În Țară nu le simțeam lipsa. La Praga însă da. Noroc că ataşatul militar de la Ambasada noastră avusese grijă să ne tipărească un număr de asemenea cartonaşe tuturor participanților români la conferința bianuală, România-Cehoslovacia. Pe cele din Franța scria doar *Lidia Busuioc* şi mărunt, dedesubt, *ingénieur chimiste* iar în colțul de jos din dreapta numărul de telefon al laboratorului şi orele când puteam fi chemată. Profesorului i-am scris numărul de acasă – acel provizoriu *acasă* – pe o foaie din carnetul de notițe. Am rupt foaia şi i-am întins-o. Numărul şi-atât. Cred că am avut un aer vinovat fiindcă profesorul a pus hârtia în buzunarul de la piept şi mi-a zâmbit.

Am cercetat atent subiectul de doctorat şi mi-am dat seama că în România nu l-aş fi putut face fiindcă mi-ar fi lipsit unele substanțe. Greu de-nchipuit că, în ciuda condițiilor din laboratoarele franceze, aş fi terminat teza în câteva luni. M-am prezentat la profesor, în biroul în care discuta diverse chestiuni profesionale, între care şi lucrările celor doi chimişti cărora le conducea doctoratul. M-am înscris pe lista de audiențe la secretara lui, cum cerea protocolul. M-a primit chiar în ziua înscrierii. L-am salutat reverențios, iar el mi-a-ntins mâna ca oricărui solicitant.

— Domnule profesor, m-am informat cât am reuşit într-o săptămână, am făcut în liniile esențiale chiar schema lucrării. Necazul e timpul scurt care mi-a mai rămas din

bursă, iar în România substanțele absolut necesare experimentului lipsesc. Am oftat.

— Am să-ncerc să vă prelungesc bursa, ție... şi lui George. Eşti de acord?

— Sunt.

— Măcar atât, dacă nu rămâi aici.

Glasu-i era plin de amărăciune. A fost momentul când am înțeles că nu-nsemnam pentru el o simplă aventură. Eram îndrăgostită de el. Când m-am despărțit de Vladimir eram o rană vie. Nu credeam că mai puteam iubi vreodată, cu toate că simțeam nevoia de mângâieri, de iubire totală. Aveam douăzeci şi cinci de ani şi mă simțeam de un an pustiită, jupuită de vie. Dacă n-ar fi fost mentalitatea mea ancestrală, potrivit căreia inițiativa în dragoste e partea bărbatului, m-aş fi lipit de trupul zvelt al profesorului, l-aş fi mângâiat ca pe-un copil şi l-aş fi sărutat în neştire. Spre a nu prelungi scena în care fiecare aştepta inițiativa celuilalt, făcându-ne că nu ne mai aminteam sărutul din pragul locuinței mele, i-am întins caietul, spunându-i de teama tăcerii:

— Domnule profesor, puteți păstra caietul fiindcă i-am făcut un xerox.

A luat caietul cu mâna stângă, apoi mi-a-ntins dreapta pentru despărțire, i-am întins şi eu dreapta iar el mi-a sărutat-o ceremonios. Eram în biroul lui de la Institut. Sărutatul mânii în Occident nu se practică, deci...

A doua zi m-a chemat să discutăm schema lucrării.

— Îmi dau seama odată mai mult câtă carte ştii şi mi-a arătat cu mâna un fotoliu.

M-am uitat în ochii lui cu o privire de câine pribeag, apoi mi-am acoperit ochii cu palmele, ca să-mi ascund lacrimile. Eu-nu-ndrăzneam să-i spun *Jacques* nici în gând; mi-a luat amândouă mâinile în mâinile lui, mi le-a sărutat, mi le-a pus în poală, mi-a şters lacrimile cu batista lui mirosind a levănțică, m-a ridicat în picioare şi m-a condus până la uşă, fără niciun cuvânt. Tensiunea dintre noi era greu de

suportat. Seara m-a sunat de la o cabină din colțul străzii mele.

— Lidia, mă primeşti la tine, în cinci minute dacă nu-ți cer prea mult?

Îmbrăcată de casă, ca în România – capot de diftină şi papuci –, mi-am pus în spate pufoaica, duduna cum zic francezii şi am stat să-l aştept. I-am deschis uşa nelăsându-l să sune.

— Bună seara.

— Bine-ați venit.

Fără niciun cuvânt, mi-a sărutat mina. Mi-am atârnat pufoaica în cuierul pom şi l-am invitat cu un gest să-şi scoată paltonul. După ce l-a pus în cuier, s-a-ntors spre mine, m-a apucat de umeri, simțeam că îmi străpunge ochii, iar inima? Mai bătea, nu mai bătea? Nu mai ştiu, cum nici atunci n-am ştiut. Privindu-mă dureros, m-a-ntrebat cu glas scăzut:

— Copile, cât crezi că ne mai putem păcăli?

Am ridicat din umeri, ca omul aflat în încurcătură.

— De ce crezi că ieri te-am făcut să pleci, cu ochii plini de lacrimi?

Gândul mi-a fugit la canapeaua din cabinetul lui.

— Din respect față de dumneavoastră înşivă şi... şi față de mine.

A tresărit la replica mea şi-nchizând ochii mi-a şoptit:

— Sufletul mi-e copleşit de tine, iar trupul îmi vibrează cu fiecare fibră, doar că mă gândesc la tine... Şi tu mă doreşti.

M-am lipit de el, i-am cuprins ceafa cu amândouă mâinile şi l-am sărutat în neştire, în timp ce m-apropiam de-a-ndărătelea de pat. Parcă eram în transă. Nu ştiu când m-a dezbrăcat. Trupul meu de astăzi, părăginit de vreme, îşi aminteşte sărutările care l-au făcut să tresară şi să se arcuiască de voluptate, cu şaizeci de ani în urmă.

Am trăit cincisprezece luni de neuitat şi de prudență, nu atât de teama „serviciilor” – care n-aveau altceva să descopere decât iubirea dintre un bărbat şi o femeie – cât de

grija de a nu o supăra pe doamna profesor doctor neurochirurg, Louise Fabert, cineva-n profesie, femeie frumoasă, distinsă, elegantă, autoritară, destul de scumpă la vorbă, mamă a trei copii, educați fără mofturi. Doamnă care nu fusese entuziasmată de hotărârea Mireillei de-a avea un copil din flori, dar nici nu făcuse din asta o tragedie. Nu-mi închipuisem că după Vladimir mai exista dragoste şi încă între mine, care venisem în Franța ca o pasăre aripată, şi un bărbat de cincizeci şi cinci de ani, eu având douăzeci şi cinci. Cu Vladimir trăisem pasiunea, cu marele chimist Jacques Fabert am învățat şi tandrețea. Mă simțeam nu numai femeie iubită, ci şi copilul ocrotit. Pentru doctoratul propus de el am muncit pe brânci, dar el mi-a înlesnit drumul, urmărindu-mi fiecare pas, impresionat că nu i-am cerut să-mi scrie sau să-mi dicteze măcar un rând. Numai prin stăruința lui pe lângă mărimile franceze a obținut încă un an de bursă, la Paris, pentru mine şi pentru George. Legătura noastră cred că a fost cunoscută doar de Siguranța franceză şi de Securitatea română. Eram curată pentru amândouă.

Cu două săptămâni înaintea plecării din Franța, mi-am susținut teza de doctorat, cu felicitările Comisiei pentru mine şi pentru profesorul Fabert, conducătorul meu la teză. Eram atât de obosită şi de amărâtă că mă despărțeam de profesor – judecând retrospectiv, cel mai important bărbat din viața mea – încât n-aveam putere să mă bucur. El devenea tot mai imprudent în legătura noastră. Dacă eu nu l-aş fi temperat, rugându-l să nu-şi jignească nevasta şi să țină seama de copii, ar fi stat zi şi noapte lângă mine.

— Mon Professeur, eu am să rămân toată viața adepta proverbelor, a maximelor, a-nțelepciunii populare care zice că e mare păcat să strici cuib de pasăre şi casă de om.

Îl îndemnam, îl rugam să nu-ncarce memoria nimănui, şi mai ales pe a doamnei profesor doctor Louise Fabert. Nu l-am întrebat câte femei existaseră în viața lui, iar el nu-mi pomenise nimic despre acest compartiment al ei.

Eu şi George ne-am luat rămas-bun de la colegi, într-o miercuri. În sâmbăta care a urmat, ne-au dus Profesorii – Fabert, Bécaud – şi tot laboratorul la aeroport. L-au îmbrăţişat pe George care, discret, imediat s-a urcat în avion, făcând semn cu mâna doar pe ultima treaptă. În timp ce ne luam rămas-bun de la colegi, Profesorul m-a luat în braţe, acoperindu-mă vederii celorlalţi, m-a sărutat lung pe buze, apoi mi-a şoptit la ureche:

— Dragostea mea, dacă ai şti cât te iubesc...

— Şi eu te iubesc, te iubesc, te iubesc, Jacques!

A tresărit. Pentru prima dată îi pronunţam numele şi-i vorbeam la persoana a doua singular. M-am smuls din braţele lui. Din buzunarul pardesiului, profesorul a tras precipitat un plic minuscul şi mi l-a pus în mâna stângă, după ce mai întâi mi-a sărutat podul palmei. Aşa începuse prima zi a iubirii noastre.

Am dat să deschid plicul, dar el m-a oprit cu un gest însoţit de o privire rugătoare. Privindu-l de pe scară, m-am urcat în avion. George mi-a dat locul de lângă hublou. Niciodată nu făcuse vreo aluzie la relaţia mea cu Jacques Fabert, pe care o bănuise de la-nceput. Cu fruntea lipită de hublou, cu ochii plini de lacrimi, îl priveam pe Jacques Fabert, care stătea nemişcat şi, descoperindu-mă, mi-a făcut semn cu mâna, şi eu lui până a pornit avionul şi nu l-am mai văzut. George, cu nasu-ntr-un ziar, s-a făcut că nu-mi observă lacrimile. Zburam cu Air France. O stewardesă ne-a-ntrebat ce vrem ca băutură. George a cerut vin, eu – un suc de portocale. Peste o jumătate de oră, m-am dus la toaletă să mă spăl pe faţă, cu gândul că în două ore şi jumătate n-avea să se mai vadă că am plâns. Aproape de toaletă, am dat nas în nas cu stewardesa noastră. S-a uitat lung la mine. Abia atunci am văzut cât era de frumoasă şi de distinsă. Mi-a şoptit, pe un ton resemnat: „Totul trece... totul; dacă nu se uită, se voalează şi te-ntrebi dacă tu, cel din trecut, erai acelaşi cu tine, cel de azi”. Avea accent spaniol. Era limpede că văzuse pentru cine plângeam.

Târziu mi-am amintit de pliculețul pe care-l vârâsem în buzunarul de la piept al *dudunei*[6]. Am profitat de absența lui George, care se dusese la toaletă să se bărbierească, şi, tremurând de emoție, am deschis pliculețul cu pila de unghii, ca să nu-l zdrențuiesc. Înăuntru, pe un cartonaş bleu, era prinsă o cruciuliță, de aur alb, cât unghia degetului mare, cu verticala şi orizontala egale. Un rubin minuscul le unea. Sub cruciuliță era scris: „Când am împlinit 21 de ani, bunica mea, Antigona, grecoaică din Marsilia, mi-a dăruit cruciulița, şoptindu-mi: *Să o dăruieşti celei mai iubite femei din viața ta.* Îi îndeplinesc dorința. Jacques". Am sărutat cruciulița. Am pus-o la loc, în buzunarul dudunei. Am închis ochii, cu gândul la el.

Nicio diplomă, nicio distincție nu mi-a folosit cât doctoratul din Franța. Acolo eram socotită o chimistă capabilă şi curată – adică nici spioană, nici informatoare – iar ai noştri convinşi că era bine să mă mențină curată, ca să mă poată trimite la înaintare, în orice delegație, când voiau să obțină ceva de la francezi. Teza mea de doctorat din Franța m-a plimbat prin lume, teza mea din țară nefiind cu nimic mai prejos! Orice om, oricât de bun, venit din România, era privit cu suspiciune. Ungurii din diaspora făceau lobby pentru ungurii din Ungaria, trimişi de statul lor în Occident. Românii noştri evitau românii veniți la rude, la prieteni – puțini la număr – iar dacă veneai pe cale oficială, erai sigur trimis de Securitate.

Binecuvântată fie-le memoria profesorilor care mi-au condus tezele de doctorat – profesorul Emanoil Baciu şi profesorul Fabert. Baciu era un grăsunel până-n cincizeci de ani, de talie mijlocie, rozaliu ca un purcel de lapte, blond cu ochi albaştri ca cicoarea, plin de haz, profesor excepțional: plecai de la cursul lui fără nicio nedumerire şi niciodată fără să fi făcut el o glumă: „Copii, soluția asta, cât nu e saturată, face gălăgie ca o – să mă ierte domnişoarele de față – muiere certăreață! Dar, dacă-i vorbeşti frumos, se potoleşte".

---

[6] Doudoune (s.t.), pufoaică (Franceză).

O colegă era în amor cu un saxofonist, care cânta la Athénée Palace; de câte ori întârzia la cursul lui şi venea cu un ochi vânăt, cu un cucui, cu o mână bandajată, Baciu o privea compătimitor şi, cu o voce pură, sinceră, de copil, o întreba: „Iar aţi avut un accident, domnişoară?! Doamne, ce ghinion...”.

Iar noi, ca să fim în ton cu el, ne luam un aer compătimitor şi ne ţineam să nu râdem, în timp ce el ne privea serios şi făcea un gest cu mâna, a pagubă, şi continua dezolat: „Ceasul rău!”.

Fabert era brun, înalt, suplu, de-o eleganţă fără nimic afectat, de un umor sec, fără pic de răutate, el detestând să jignească oamenii fiindcă, spunea: „Nu ştii în ce rană loveşti cu un cuvânt”. Toţi cei care îi fuseseră studenţi sau care lucrau cu el îl considerau un model de corectitudine, de fineţe şi de bunăvoinţă. Nu invidia pe nimeni, nu vorbea de rău pe nimeni. Deşi o fire destul de reţinută, vorbind puţin – şi niciodată frivolităţi – privirea îi emana căldură şi linişte, ca o mângâiere.

În sens biblic, cunoaşterea mea se reduce la patru bărbaţi. La-ntoarcerea din Franţa, cunoşteam doar trei. În avion mă gândeam numai la Jacques Fabert şi-mi venea mereu să plâng. Ce bine că nu mă aştepta nimeni la aeroport! De altminteri, singurul care m-ar fi aşteptat era Dinu, dar el era-n Polonia până la sfârşitul anului. Ce bine! Dacă m-ar fi aşteptat, cred că i-aş fi spus adevărul şi ne-am fi despărţit. Şi atunci, şi acum.

Pe George îl aşteptau – nevasta şi fratele ei. Mă uitam cu câtă sete se sărutau cei doi soţi şi mă gândeam ce bun actor era George; ori chiar o făcea sincer, avid de trupul pe care-l strângea în braţe şi de sufletul din el. Dacă mi-ar fi răsărit în faţă Vladimir? Dragostea cu profesorul Fabert – sinceră, pasională, iubindu-i trupul şi sufletul, îl stinsese în fiinţa mea pe Vladimir? Nu. Era o altă carte.

Deşi în jurul meu se vorbea româneşte, parcă pluteam într-un vis, parcă nu ajunsesem acasă. La vamă ne-a-

ntrebat, pe George şi pe mine, ce aveam de declarat: George – două sute de franci, eu două sute şaptezeci.

— Şi altceva? – ne-a întrebat vameşul, cu un dispreț prost deghizat.

— Nimic, am zis eu, de altminteri puteți controla bagajele. Şi am dat să trag fermoarul unei valize.

Vameşul mi-a făcut semn cu mâna să mă opresc.

— Obiecte tehnice? – i s-a adresat vameşul lui George.

— Tovarăşe, francezii nu fac pomeni nici la-nmormântare, nici la şase săptămâni, nici de-un an, de niciun fel... sărindare ioc!

Vameşul, om de la țară, a zâmbit şi, fără să-şi ridice nasul din paşaport, l-a-ntrebat:

— Şi ce ați făcut pe acolo doi ani?

— Bursieri.

— A! şi-a ridicat capul şi ne-a zâmbit pişicher; deci, eram colegii lui de breaslă, adică „de la ochiul şi timpanul".

Amintirile nu respectă cronologia, ci pun accentul pe importanța pe care ai acordat-o momentelor în desfăşurarea vieții. Unele sunt evenimente, altele doar întâmplări.

Iubirile mele, iubirile mele...

*

— Buna ziua, domnule profesor.

— Sărut-mâna, doamnă. Cum ați dormit?

— Cu Bien dormir Melatonină forte.

— Colegii mei v-ar spune: „Somniferele dăunează nervilor şi creează dependență". Fiindcă sigur nu ştiu ce înseamnă insomnia.

Şi profesorul oftă.

— Dau dependență... – rosti profesorul, evident în glumă.

— Dependență, domnule profesor, când e vorba de un tânăr, de un matur, nu de o jună copilă de optzeci şi cinci de anişori.

— Doamnă, oamenii, chiar buni profesionişti, nu se feresc de clişee.

— Francezii spun că ridicolul ucide, ceea ce-ar însemna ca Pământul să se fi terminat demult.

— Asistăm la un ridicol incredibil: unul a furat milioane şi i s-au confiscat – închipuiți-vă! – o sticlă de whisky şi una de palincă!

— Exponentele – una a Occidentului, alta a Estului; un pas spre unificarea popoarelor!

— Doamnă, vi se pare că civilizația a schimbat omul din punct de vedere moral?

— A diversificat răul. A modernizat mijloacele de tortură, folosindu-se de tehnică. Lipsa milei față de animale e o dovadă a indiferenței omului față de cel mai slab decât el. Cea mai cumplită imagine a bestialității mi-a oferit-o ecarisajul, acum şaizeci şi patru de ani. În curtea fabricii aveam câțiva câini de pază, dresați, şi pe Bobiță, pe care ni-l aruncase cineva peste gard când încă nu crăpase ochii. Era iubit de câini şi de oameni. Într-o zi ni l-au luat hingherii, din poarta fabricii. M-am dus plângând la director să-l rog să-mi dea scris pe hârtie, cu antetul fabricii, că Bobiță era câine de pază. Directorul, iubitor de animale, mi-a dat hârtia şi maşina cu şoferul lui şi ne-am dus val-vârtej la ecarisaj. Directorul de la ecarisaj a mers cu mine şi cu şoferul să îl recuperăm pe Bobiță şi, ca un semn de simpatie, ne-a dus să vedem cum se lucra la ei. Tocmai atunci un aparat jupuia un câine de viu, cu botul legat, ca să nu i se audă urletele. Încă viu, aşa jupuit, carne sângerând, era azvârlit de o trapă într-o groapă cu var. M-am trezit la infirmeria fabricii, cu doctorul, cu o asistentă şi cu nea Cornel, şoferul directorului, lângă mine. Ultima imagine de la ecarisaj, înainte de-a leşina, era a lui nea Cornel, făcându-şi cruce şi scuipându-şi în sân. El şi-a dat seama că leşin şi m-a apucat de mijloc, altfel aş fi căzut. Le explica directorului şi asistentei ce se-ntâmplase. Mi-au trecut ceva înțepător pe la nas şi m-am trezit. „Nene Cornel, ce face Bobiță?”. „E bine,

domnişoara inginer". Am început să plâng. Mi s-a făcut un calmant injectabil. N-am fost om o săptămână. Şi acum mă trec fiori când îmi amintesc oroarea asta. Vă rog să mă iertați că v-am povestit-o.

Fără niciun cuvânt, profesorul mi-a-ntins ceaşca lui cu ceai de plante. Am dat-o peste cap, într-atât mi se uscase gura şi mi se-nnegrise sufletul.

— Şi-n lumea asta trebuie să trăim... Vai de capul nostru! Noroc că mai sunt flori, mai sunt copaci, mai sunt ființe-ncântătoare. Nu vă-nchipuiți ce au însemnat pentru mine rățuştele chinezeşti de ieri...

— Vă mulțumesc că m-ați făcut şi pe mine să le văd. Cincizeci de ani am condus, fără nicio contravenție! Acum sunt mulțumită de cârjele astea, cu cot, care m-ajută să merg. Cât pot să văd de trupul meu, dărâmat cum e, nu vreau să-l supăr pe Dumnezeu.

— Sunteți printre puținii vârstnici care nu se plâng şi nu-şi plâng de milă, de-altminteri justificat, sărmanii. Au pensii atât de prăpădite, că te miri cum trăiesc. Trebuie s-aleagă între medicamente şi mâncare.

— Domnule profesor, nouă, bătrânilor, voalat dar străveziu, ni se atrage mereu atenția că ne-ar sta bine *să dăm colțul,* ca să mă exprim elegant, asortat cu vremurile. Când e vorba de situația economică a Țării, nu se scapă niciun prilej de a se apăsa pe numărul pensionarilor raportat la numărul persoanelor active. Ca şi când noi, pensionarii, am fi creatorii şomajului şi ai sărăciei... Când cheamă Salvarea, au ajuns bătrânii să se declare cu zece-cincisprezece ani mai puțin. E de-nțeles: când Salvarea are, să zicem, trei solicitări deodată – un copil, un adult, în puterea vârstei, şi un bătrân – să-l lase pe bătrân la coadă. Ca în tot regnul animal – ai îmbătrânit, eşti dat la o parte! Astea-s legile firii. Dacă moştenitorii mei, prin testament, nu-mi doresc moartea, o datorez pensiei din care-mi lasă şi mie trei sute din patru mii.

Profesorul măreşte ochii la auzul ultimei sume.

— Am pensia asta, nu pentru mediul toxic şi primejdios în care am lucrat, ci pentru asimilarea noastră cu armata: sunt colonel.

— Să trăiţi, tovarăşă colonel! Sunt sublocotenent în rezervă Sorescu Sabin, trăgător de elită.

Şi Profesorul ia poziţie de drepţi, ducându-şi energic dreapta la o bonetă imaginară şi, foarte serios, rămâne ţeapăn, ca la inspecţia comandantului.

— Pe loc repaus, sublocotenent!

Şi ne pufneşte pe amândoi râsul.

— Dacă aş avea acum vârstă de recrutare, n-aş mai face armata.

— Aţi putea fi mercenar. Aici e cerere.

Profesorul mi-a aruncat o privire tristă.

— Doamnă, mă gândesc mereu – cum or fi fost sau cum ar fi vremurile bune...

— Bune pentru toţi, niciodată. Poate mai liniştite. Vremurile seamănă cu viaţa omului: tinereţea ar fi echivalentă cu vremurile acceptabile, bătrâneţea – cu vremurile grele. N-am să uit niciodată vorbele unei ardelence bătrâne, când i se plângea o vecină de regimul comunist: „Apăi, nană, n-o fo niciodată să nu fie cumva”. Era concluzia unei femei, văduvă de război, cu şase copii.

— „Toate-s vechi şi nouă toate”! Bătrâna dumneavoastră parafrazează memorabila observaţie a poetului.

Cele două constatări ne fac să tăcem, de parcă aflaserăm ceva neaşteptat care ne lovise-n moalele capului. Tăcerea ne apăsa ca şi când ne-am afla pe marginea unei prăpăstii. Când afli ceva care te cutremură, zici că ţi s-a luat graiul. Te temi, fiindcă tot ce ai spune ţi se pare nepotrivit, chiar ridicol. E un moment când ţi-e teamă de vorbe. Când ai vrea să te afli singur. Te simţi ca şi când te-ai fi cunoscut cu cineva într-o societate şi-apoi rămâi numai tu cu omul respectiv. Stingheriţi amândoi.

— Doamnă, când vă vizitează o amintire, o simţiţi ca la vremea când era fapt viu sau... ca prin ceaţă?

— Dacă mă gândesc bine... parcă nu e vorba de ceață, ci de o durere îmblânzită de-un analgezic, uneori chiar de-un anestezic.

— Cum ar fi o fotografie față de original?!

— Unele fotografii flatează originalul, iar altele-l nedreptățesc. Poți judeca greşit – şi prezentul, şi trecutul. Mare noroc să ai un trecut pe care să-ți placă să-l vizitezi...

— Uneori seamănă cu o vizită de persoane anoste... Abia aştepți să scapi de ele.

— Doamnă, ce vi se pare mai greu de suportat în viață?

— Mi-am răspuns de mult la-ntrebarea asta: răutatea, boala, remuşcările, mediul ostil, proştii infatuați, fățărnicia, munca făcută în silă... Dar pentru suflet, ucigătoare sunt remuşcările.

— Atât de inutile... nu mai îndrepți nimic cu ele, ci doar te otrăvesc... Mă iertați că-ndrăznesc să vă-ntreb: ați iubit vreodată cu pasiune?

— Da.

— Ați răspuns atât de prompt... Amintirea asta vă vizitează des?

— Mai des decât oricare alta.

— Asta-nseamnă că obiectelor pasiunii nu le-a scăzut valoarea, odată cu timpul, acest judecător nemilos...

— Câtă dreptate aveți! M-am întâlnit acum vreo treizeci de ani cu două iubiri ale mele din adolescență, iubiri numai din partea mea. Fără vreun resentiment al celui care iubeşte şi nu este iubit, mi s-au părut atât de banali „iubiții mei”, încât m-am mirat de mine cât de proastă am putut fi ca să mă-ndrăgostesc de ei... Domnule profesor, când îți evoci trecutul, devalorizarea propriei persoane, legată de acele vremuri, înseamnă cea mai mare tristețe.

— Ştiu, doamnă! Ai da orice ca să te reinventezi, pentru a-ți trăi viața după mintea momentului prezent, tu – cel din trecut – părându-ți ridicol, aproape slab de minte. Măcar să ştergi remuşcările, otrava asta a sufletului. Ce credeți că este mai uşor: să-i ierți pe alții sau să te ierți pe tine?

— Eu le-am iertat tuturor celor care ne-au făcut rău – mie şi părinților mei. Cât priveşte viața mea, nu-mi iert nimic. Bătrânețea este un companion posac, antipatic, greu de suportat, cu memoria ei cu tot.

Simt ultima frază ca pe un apel disperat, lansat de o navă-n furtună.

— O, Doamne, de-ar exista nişte detergenți pentru suflete! Doamnă inginer, cu două doctorate-n chimie, ați profesat într-un domeniu periculos, mai întâi fizic, dar simt că îi înțelegeți şi pe cei din psihiatrie, şi din psihologie. E greu, doamnă, să ai de-a face cu suflete bolnave, disperate, şi să rămâi imun la asemenea apropieri. Zece ani am fost psihiatru, la depresivi. Simțeam cum se scurge vlaga din mine, într-atât eram de copleşit de suferința pacienților…

— Şi ca psiholog?

— Aceeaşi Mărie, cu altă pălărie: suflete apăsate, înfricoşate, bântuite de obsesii. Iar acum evaluarea creierului… Afară de rare excepții, ca dumneavoastră, care prezintă fenomenele fireşti ale bătrâneții, ca uitarea trecutului apropiat, boli îngrozitoare la tineri şi nenorocitul Alzheimer, la cele mai neaşteptate vârste… Aş vrea ca măcar când ies pe poarta Institutului să-mi spăl mintea şi sufletul de durerea atâtor ființe. Mă cuprinde o anxietate, ca un nor negru amenințător, de parcă mă pândesc toate catastrofele din lume!

— Starea asta oribilă o simți ca pe o spirală care-ți cuprinde capul pieptului. Se domoleşte către prânz, când începi să semeni a om sănătos… Domnule profesor, ați suferit ca psihiatru, suferiți ca psiholog, fiindcă sunteți un profesionist de modă veche: vă pasă de pacient, îi înfiați durerea, aparțineți unei concepții expirate, care avea drept piatră de temelie credința, speranța, iubirea.

— Virtuțile astea teologale s-au dus pe apa sâmbetei. Ne-a rămas simularea, semnul crucii, făcut pân-la buric, de potentații noştri! „Toate-s vechi şi nouă toate”. Mă-ntristează că totul e luat în derâdere.

— Tehnica va omorî planeta. Până-n 1995, când ne-a cumpărat fabrica un turc, deşi din 1990 trecusem pe chimie civilă, ştiam potenţialul de luptă al fiecărei zone a globului, în fruntea listei fiind marile puteri. Armamentul convenţional şi neconvenţional ar putea desfiinţa – nu numai pământul, ci şi împrejurimile. Noi, cei din armamentul convenţional, nu ne mai miram nici de mult-trâmbiţata luptă pentru pace şi nici de instaurarea – scuzaţi, implementarea democraţiei taman pe unde curge ţiţei la chiuvetă. Stăm cu deplină seninătate pe-un butoi de neutroni. Dar... sănătate să fie! Iertaţi-mă că sunt asemenea vorbă-lungă...

— Vă pare rău că sunteţi bătrână?

— De ce mi-ar părea?! Când anomalia îţi e prezentată ca lucru firesc şi nu ca o greşeală a naturii? Să regret că n-am să văd până o s-ajungă degradarea mintală a Planetei?! Să tot asist la umflarea minciunii sociale şi la robotizarea omului, aşteptând să văd explodând marea mămăligă, adică populaţia globului?! Iar în aşteptarea asta, să mă bucur că am ajuns numere într-un computer?... iertaţi-mă că iar m-am întins ca buruienile.

— Doamnă, e o consolare să vezi că mai sunt oameni care gândesc ca tine. Lumea a ajuns de-o lăcomie patologică, de parcă şi-ar putea cumpăra eternitatea! Şi de-o lipsă de logică: adăposturi anti-atomice! În loc să mori odată cu toate vietăţile, să mai trăieşti o vreme sub pământ, adică să-ţi prelungeşti agonia, pe o planetă moartă pentru nu se ştie câtă vreme, moartă poate pentru totdeauna... Atât cât mai trăieşti. Să nu mai fie viaţă, ci simulacru. Dacă nu poţi construi pentru toată populaţia globului asemenea adăposturi de prelungire a unei aşa-zise vieţi, ne-ntoarcem în vremurile faraonice.

— Nu ne-ntoarcem, domnule profesor, „faraonismul” este o stare permanentă, numai ambalajul i se mai schimbă.

— Aveţi dreptate: dacă vârfuri ale autodeclaratelor noastre elite intelectuale, în secolul douăzeci şi unu, ne spun pe la posturi de televiziune că regii sunt unşii lui Dumnezeu,

înseamnă că teama de ridicol a răposat şi ea, sărmana. „Faraoni” înapoi, „faraoni” înainte! De la imitarea acestor elite s-a creat un snobism de mase. Două doctorițe din Institut, înfocate comuniste până-n 1990, bune profesional, din 1990 au devenit înfocate monarhiste. Trebuie să vă spun că, dacă n-ar fi fost regimul comunist, dumnealor ar fi păscut şi azi vacile! Într-o zi, când aveam de lămurit cu ele un caz, mi-au spus că tot Institutul se miră de mine – cum de eu, neam de boieri, nu sunt monarhist. „Nu-i nimic, doamnelor doctor, de mirare n-a murit nimeni!” – şi cu asta am răspuns paşnic snobismului de masă, post-decembrist.

— Domnule profesor, mi-a fost dat s-aud, tot la un post de televiziune, s-aud din gura cuiva căruia nu i se poate contesta intelectualitatea, următorul text: „Faptul că X n-a fost informator al Securității nu mi-l face mai drag şi nici mai puțin drag pe Y, care informa Securitatea despre X”.

— „Bravos, națiune, halal să-ți fie!”. Când făceam armata în studenție, un coleg l-a-ntrebat pe ofițerul nostru politic – ce deosebire era între *terorişti* şi *partizani?* Ofițerul a răspuns prompt: „Teroriştii sunt ai lor, partizanii sunt ai noştri. Pe atunci nu era nici vorbă de terorismul stil kamikaze de-acum. Era doar terorismul de stat, model sovieto-asiatic. Potrivit intelectualului dumneavoastră, unii informatori ai Securității erau odioşi, iar alții se cuvine să fie iubiți, fiindcă îi denunțau pe unii care astăzi, nu sunt cu noi”.

Profesorul face un gest cu mâna, gest care sugerează paguba, apa sâmbetei.

— Şi uite-aşa se duc viețile... E-atâta simulare şi-atât oportunism pe lumea asta!... doamnă, îmi spun mereu vorba dumneavoastră: „Mult a fost, puțin a rămas”. Deci e bine că suntem bătrâni!

Mă uit la el. Ce frumos a-mbătrânit! Suplu, cu mişcări fine, o față senină, ochii albastru-intens şi atât de vii şi de expresivi, încât nu crezi că sunt ai unui om de şaptezeci şi trei de ani. E cărunt, tuns destul de scurt, fără niciun semn de rărire a părului ori de chelie. În momentele în care se

concentrează, ascultându-te, uneori cu ochii plecați, chipul său capătă ceva de om trăit în singurătate, desprins de cele pământeşti; ridică apoi privirea spre tine şi parcă te caută undeva departe... şi-apoi îți zâmbeşte cu-ncurajare: „Hai, spune ce ai pe suflet, eu sunt aici ca să te-nțeleg, nu ca să te judec”. Simți că între tine şi el nu mai sunt bariere. Nu-ți debitează vorbe care să te convingă să gândeşti pozitiv. Te sfătuieşte să accepți calvarul unei vieți căreia nu-i mai găseşti niciun sens. Cât trebuie să fi luptat cu sine pentru a-şi afla un rost într-o lume în care pierduse ființele cele mai dragi... Fiindcă față de alții poți predica fără să crezi, dar față de tine însuți? Dacă nu crezi în rostul tău pe pământ, hotărât de Dumnezeu înaintea naşterii tale, cum să te-mpaci cu pierderea nefirească în drumul închis al vieții: la un capăt naşterea, la celalalt moartea? Mintea omului doreşte ca moartea să respecte cronologia. Încălcarea acestei cronologii – unora le spulberă credința în Dumnezeu, altora le aduce, cu timpul, o resemnare asemenea unei cruci de plumb pe care o poartă-n suflet. Sunt dolii care țin o viață, bine ascunse de cei din jur.

Simt pentru el o duioşie maternă. L-aş mângâia ca pe-un copil, dacă nu m-aş teme de echivoc: cu toată inteligența lui, să nu mă creadă babă nebună înamorată. Nu ştiu ce mare francez numea bătrânețea – *„cette morne indifférence”.*[7]

De câtă vreme tăceam amândoi? Aş fi avut atâtea să-i mai spun... Şi, fără-ndoială, şi el mie.

— Domnule profesor, venisem să vă spun că mâine mă externez.

Tresare ca trezit din somn de un zgomot neobişnuit.

— Tocmai mâine, când sunt într-o comisie de doctorat...

Câtă dezamăgire în glasul lui!

— Îmi veți lipsi, doamnă... Am să fiu redus din nou la rolul meu profesional. În părerile dumneavoastră despre lume, despre viață, am aflat un om al dialogului, o minte sănătoasă, lucidă, logică. Vă rog să rămâneți cea de azi! Nu

[7] Această posomorâtă nepăsare (Franceză).

ştiu cum vă simţiţi dumneavoastră în casa dumneavoastră, dar eu...

Şi s-a oprit.

— Ştiu, domnule Profesor, ştiu... În cabinetul dumneavoastră am simţit adierea dintr-o pădure de brazi... Îl rog pe Dumnezeu să vă ţină aşa cum vă ştiu eu!

M-am apropiat şi i-am întins mâna.

— Dumnezeu să vă ocrotească şi să vă răsplătească!

Şi m-au podidit lacrimile. Profesorul m-a strâns la piept şi m-a mângâiat pe creştet. Când s-a desprins din îmbrăţişare, mi-a făcut semnul crucii pe frunte cu trei degete unite, ale mâinii drepte. M-a fulgerat o amintire de-acum şaizeci de ani: două degete îmi făceau semnul crucii pe frunte. Şaizeci de ani, Jacques, *mon amour...*

Îi sărut mâna Profesorului. El îmi sărută mâna stângă, apoi îmi întinde o carte de vizită şi-mi spune:

— Telefoanele de pe cartonaşe sunt deschise zi şi noapte. Îmi puteţi telefona oricând.

Mă priveşte zâmbindu-mi părinteşte, şi-mi spune şoptit:

— Fericiţi cei ce plâng... Că aceia se vor mângâia.

Profesorul mă conduce până la uşă. Aici, îmi sărută ceremonios dreapta. Îi întind şi eu cartonaşul pe care scrie Doctor Inginer Lidia Busuioc, iar dedesubt telefoanele mele. Cel de la Fabrică e tăiat.

— Şi telefoanele mele sunt deschise tot timpul.

— Timpul...

Şi Profesorul pare că priveşte undeva, departe...

*

Mă plimb pe o alee dintre pavilioanele spitalului. Mi-a comunicat voalat diagnosticul: „o minte sănătoasă". Parcă şi „lucidă", şi „logică". Mă-ntreb dacă nu visez; mi-aduc aminte prospectul unuia dintre medicamentele antidepresive, pe care le-nghit în fiecare dimineaţă: „Episodic, poate apărea confuzia între vis şi realitate". „Episodic"-ul ăsta este oribil.

Cine nu l-a trăit, nu şi-l poate imagina. Fereşte-mă, Doamne! Ocroteşte-i pe robii Tăi, Liana şi Sabin. Doamnă doctor Liana Giurgea, domnule profesor Sabin Sorescu, am să mă rog pentru dumneavoastră cât am să fiu Aici şi Dincolo!

Nu-mi venea să cred că în jurul meu, în aeroport, lumea vorbea româneşte. Bine că Dinu era-n Polonia! Fratele Melaniei venise la aeroport numai cu soră-sa, fiindcă fusese rugat de George la telefon, cu o săptămână înaintea sosirii noastre în țară, să am şi eu un loc în maşina lor şi să mă ducă acasă, în Brezoianu. George şi cumnatu-său mi-au cărat valizele până la uşa camerei mele, pe care-am găsit-o aerisită: garoafe roşii mă aşteptau pe masă, în vasul meu de flori de pământ smălțuit; alături, două plicuri – unul de la Asociația locatarilor din blocul în care aveam să locuiesc din martie, anul ce urma să vină, cum eram anunțată, altul, de un bleu pal, pe care scria: „Lidiei", iar pe hârtia dinăuntru: „Bine ai venit! Te aşteptăm cu drag pe la noi, Viorica şi Anton Aroneanu". Şi eu abia aştept să-i văd şi să le dau ce le-am adus din Franța: două talere decorative iraniene, o frumusețe, dintr-un aliaj cu mult plumb. Le-am cumpărat de la o *brocanta*[8]. Fiecare cântăreşte, cred, un kilogram. Ce lucruri superbe găseai la brocante! Ca la noi, după 1947: plecau vagoane întregi, în Occident, cu obiecte prețioase: tablouri, mobilier stil, autentic, ediții Princeps, din marii scriitori ai lumii. Când nu ai ce mânca, te desparți de lucruri care ți-au fost dragi, care se află în familia ta de generații, care de multe ori marchează momente importante ale multor vieți.

La nivelul meu, nu pot uita jalea oamenilor din Brăteasa mea natală, când îşi vedeau boii, plugul luând drumul Colectivei. Femeile se-nchideau în casă şi jeleau ca după mort. Timpul, timpurile...

Proprietarii mei din Brezoianu avuseseră parte, până-n 1953, să-şi vândă multe lucruri de valoare; el fusese inginer

---

[8] Brocante (s. f), talcioc, târg unde se vând sau se revând obiecte deja folosite, dar şi obiecte noi. (Franceză)

şef la Malaxa, ea – fiica unui important jurist dintre cele două războaie mondiale. Ce bine-mi aduc aminte trecutul depărtat şi cum uit ce-am mâncat ieri! Nepoții mei, prezentul meu, m-au izolat de lume. Mi-au izgonit-o pe Maria, un om pe care-l socotesc prieten, nu femeie care mi-a făcut, treizeci de ani, menajul. Pe de altă parte, nepoții vor un certificat de la specialişti, dovedind că sunt „în deplinătatea facultăților mintale”, ca nu cumva, după ce mor, să atace testamentul liota celorlalți nepoți. Din trecutul meu foarte apropiat, nu-i uit pe doamna doctor Giurgea şi pe domnul profesor Sorescu. Memoria afectivă contează toată viața, şi mai ales la bătrânețe, când tu însuți socoteşti că faci umbră pământului degeaba, iar celorlalți – că întârzii prea mult „prin partea locului” – vorba unui tânăr care intră într-o cofetărie, plină de bătrâni, şi zice: „Uite, dom' le, cofetăriile pline şi cimitirele goale!”.

*

Îmi devenise atât de dragă odăița mea din Brezoianu! Cele trei luni, ale iubirii cu Vladimir, mi-o înfrumusețaseră pe viață, iar camera mea din Rue de la Glacière o aureolase un an al iubirii cu Jacques Fabert.

Sufletul doare mai rău decât toate oasele la un loc. Oare, când m-am despărțit de el, durerea şi lacrimile mele prevesteau un cântec de lebădă al iubirii?

*

Luni, împreună cu George, le-am telefonat colegilor de laborator parizieni pe care îi prețuiam ca oameni şi ca profesionişti. Le-am telefonat şi profesorilor Fabert şi Henri Bécaud. Le-am telefonat de la Telefoane, din Calea Victoriei. Era mai bine, chiar dacă „băieții” înregistrau şi Telefoanele. Eu aveam derivație, din bunăvoința doamnei şi a domnului Aroneanu, şi mă feream să supăr cu ceva aceşti oameni de o

mare omenie şi de o delicateţe rar întâlnită. Când le-am dus cadoul – o pungă de cafea, o sticlă de whisky irlandez şi cele două talere – doamna Aroneanu, cu lacrimi în ochi, a sărutat talerele. Şi ea, şi domnul inginer m-au sărutat, m-au strâns în braţe şi nu mai găseau cuvinte să-mi mulţumească. Nu ştiu pe nimeni care să primească mai frumos un dar.

Bécaud, bine dispus – ca totdeauna – cum mi-a auzit glasul, mi-a răspuns: „A! Rândunica s-a-ntors la cuibul care-a aşteptat-o doi ani! Frumos din partea dumneavoastră, domnişoară, că vă gândiţi la un bătrânel ca mine. Vă doresc tot binele din lume, fiindcă îl meritaţi!”. Cred că Bécaud nici măcar nu visa altceva decât formule chimice. În doi ani, nu cred că l-am văzut de zece ori cu amândouă şosetele din aceeaşi pereche. Nu mai ştiu de câte ori a venit cu un pantof de antilopă şi cu unul de piele. El şi Fabert fuseseră propuşi la Nobel, unul cu un an înaintea venirii noastre în Franţa, celălalt – cu doi ani mai înainte. Premiul fusese decernat unor foşti colegi ai lor, care de ani buni lucrau în Statele Unite. Cineva se întreba – în Paris Match – dacă cele două premii şi le mai putea atribui Franţa, dat fiind că premiaţii obţinuseră importanta distincţie pentru lucrări realizate în laboratoarele altei ţări.

Profesorul Fabert ne-a răspuns din biroul lui. Tristeţea din voce am simţit-o ca un cuţit în piept. L-am întrebat, alarmată, ce i se-ntâmplase.

— Mi s-a întâmplat sâmbăta trecută... da, sâmbăta trecută.

— Vă mai pot telefona? – l-am întrebat, cu un nod în glas.

— Oricând. Mă bucur că aţi ajuns cu bine. Aş vrea să vă ştiu fericită!

Iar eu, încercând să nu plâng, i-am răspuns:

— Fericirea mea ţine de trecut...

Şi după câteva clipe:

— Domnule profesor, vă telefonez de la Telefoane. Colegul meu, George Şerbănescu, vrea şi el să v-audă.

Convenisem şi cu profesorul, şi cu Mireille, să-i chem vinerea la telefon, de la Telefoane, şi le explicasem – dacă mai era nevoie – de ce aveam să le vorbesc gen şedinţă de sindicat. Şi eu, şi George – pentru francezi „Giorgi”, ca-ntr-un fel de engleză – le lăsasem, totuşi, numerele noastre de acasă. Le-am trimis colegilor şi profesorilor noştri parizieni, cât şi dragei noastre Mireille, la Marsilia, vederi cu Ateneul şi cu mănăstiri din Moldova. Noi continuam vechea modă a scrisului, într-o vreme când stilul epistolar îşi rărise adepţii. Şi încă! La apariţia telefoanelor mobile m-am speriat: vedeam oameni tineri pe stradă vorbind singuri. Mă frapa aspectul lor de oameni întregi la minte. Mi-a trebuit un timp până să mă-nvăţ cu astă minune a tehnicii. Într-o viaţă lungă eşti martor la atâtea schimbări, la atâtea progrese tehnice, atâtea noutăţi – descoperirea ADN-ului, transplantul de organe – în medicină, computerul, imagistica, aselenizarea, plimbările prin Universul apropiat – minuni la care nici nu visau oamenii, până după jumătatea secolului douăzeci.

Secolul 20 – ce revistă, ce ţinută! Şi oftez după ce a fost bun într-un marasm năucitor. Nu credeam că, după comunism, avea să urmeze asemenea jaf – de unde ajungi să crezi că imaginaţia are şi limite. Occidentul era un model al binelui, al libertăţii. Ca să ajungă Nora Carianopol – o fostă colegă de laborator, la fosta noastră fabrică – să scrie, într-o carte de aforisme, apărută şi la noi: „Libertatea e ca dulceaţa. În abundenţă, devine nocivă.” – asta după ce locuieşte de o viaţă în Franţa. A predat chimie organică la înalt nivel! Avea, cred, treizeci – treizeci şi doi – treizeci şi trei de ani când a plecat din ţară. Nonconformistă a fost de când o ştiu, nonconformistă a rămas. O chimistă de mâna-ntâi, atât de retro – în privinţa vestimentaţiei, că ni se părea venită din alt secol, mai ales nouă, celor născuţi-crescuţi la ţară. Noi, învăţaţi cu standardele, o găseam uşor bizară. Adevărata ei capacitate profundă, umană şi profesională, s-a văzut. Cum a obţinut ea plecarea în Franţa, nu ştiu. Bravo ei pentru curaj şi mai ales pentru că şi-a adus părinţii lângă ea, doi

pensionari, oameni cultivați, gata să-ți întindă o mână de ajutor – ceea ce se vedea şi în comportamentul Norei. În Franța a debutat ca doamnă de companie a unei bătrâne soprane. „Am vrut să nu cad şi să nu decad. Doamna Virginie a fost stâlpul de care m-am rezemat material şi moral. Aşa am ajuns unde sunt.” – ne-a spus ea, după 1989, când a venit la noi, la Fabrică. Până atunci ne ocolise, vrând să nu ne facă vreun rău.

În ce să mai speri? Alt glob n-avem! Să trăim, oare, o repetiție generală, un preludiu al Apocalipsei, ori suntem în plina sa desfăşurare?

*

Despărțirea de viață – cel mai greu examen. M-am întrebat cum s-o despărți sufletul de trup. Aflăm cu toții. Se spune că înaintea finalului îți vezi toată viața. Aş vrea să o văd selectiv. Prea multe pretenții!

*

Am sosit sâmbăta la douăsprezece noaptea. Luni am luat rapidul până la Craiova şi maşina de cursă până la Brăteasa. Maşina asta, cu tot felul de sarsanale pe acoperiş, minus oameni, păsări, oi şi capre, îmi amintesc Pakistanul pe care aveam să-l văd mult mai târziu.

Mama, la cincizeci şi doi de ani, era slabă ca o mucenică trăită într-o peşteră. Până la douăzeci şi patru de ani mi-am petrecut toate vacanțele cu mama. Nu fusese niciodată volubilă, însă nici tăcută ca pietrele. Revederea nu i-a schimbat cu nimic sindromul depresiv care se instalase în ultimele luni, adică era în stare acută de patru-cinci luni, după ce-mi spunea Mărioara, vecina noastră, care-i aducea mâncare şi nu pleca până mama nu-nghițea tot ce era-n strachină. Dar Mărioara muncea zilnic la Colectivă, de multe ori şi duminica.

Singurătatea nu e un bun sfetnic. Nu cred că sunt momente în care, oricine ai fi, să nu te apese izolarea de lume. Cât s-o fi străduit mama, când îmi spunea la telefon, simulând echilibrul:

— Mie să nu-mi duci grija!

Nici măcar nu m-a-ntrebat ce făcusem în Franța. Unde era, oare, mama care s-ar fi lăsat sfâşiată pentru mine? Toată zâmbet şi mângâiere?

— Mamă, nu te bucuri că mă vezi?

— Draga mamei, păcat de tine că n-ai rămas în Franța... Nu te supăra, eu vreau să mor. Atât.

Nu ştiu cum n-am picat de pe scaun. A doua zi m-am dus la Poştă şi le-am chemat la telefon pe mătuşile mele de la Craiova, rugându-le să m-ajute s-o internez pe mama la Psihiatrie, unde era medic fiul uneia dintre ele. Mătuşile s-au arătat alarmate, bănuind că le-aş lăsa-o pe cap.

— Ce ai de gând cu ea, după ce iese din spital? – m-a-ntrebat sora cea mare.

— În martie, anul care vine, o iau la Bucureşti; atunci se dă în folosință blocul în care am contractat un apartament.

La replica asta s-au mai înseninat. Eu n-am avut parte să văd de aproape familii unite şi la rău. Mama a stat în spital o lună jumătate. Văru-meu s-a dovedit un bun psihiatru şi un om de omenie. A avut grijă de mama ca un fiu devotat. El este singura mea rudă după care am plâns.

Pe atunci, încă nu i se dădea doctorului *plicul recunoştinței* şi nici nu se strecura mâna în buzunarul surorilor medicale şi a infirmierelor. Nu pentru că socialismul ar fi stabilit o etică a *omului nou,* ci ca o reminiscență a vechiului regim. În spitalele de stat nu se practica şperțul. În sanatoriile particulare – nici atât. Medicii de spital, chiar şi cei militari, aveau cabinete particulare. Acolo plăteai. Personalul medical nu aştepta nimic de la bolnavi. Şperțul – în plic sau în buzunar – era, ceva mai târziu, practicat bine-merci în vremea socialismului, transmis cu succes după 1990, în formă agravată. Şi totuşi chiar şi azi, în mileniul douăzeci şi

unu, spre cinstea lor, există şi medici şi asistente medicale (surori în regimul burghezo-moşieresc), persoane care nu primesc nimic, oricât li s-ar oferi. Păsări rarisime, încă în viață, specie pe cale de dispariție. Spre deosebire de speciile protejate, pe ei nu-i protejează nimeni. În Occident, salariul fereşte corpul medical de corupție. La noi, salariul îi motivează corupția. Statul nostru, de când se ştie, s-a arătat scump la tărâțe şi ieftin la făină, sensibil foarte la politică, implicit la nepotism. Învățământul şi Sănătatea – la voia Domnului.

*

Pe cinci martie, blocul s-a dat în folosință. Apartamentul meu nu avea nevoie de niciun retuş. Se cunoştea că era bloc de arhitecți şi de ingineri constructori, excepție făcând eu şi un cardiolog de la etajul cinci. Toată viața m-am rugat pentru sănătatea celor doi frați Vizanti – Vladimir şi Gabriel. Lor le datoram apartamentul. Arhitectul, Gabriel, prâslea lui Vladimir, avea să locuiască la etajul întâi, deasupra apartamentului meu. Cei doi frați nu semănau între ei absolut deloc. Vocile, însă, le erau identice. Identitatea asta n-a-ncetat niciodată să mă tulbure. Gabriel vorbea cu mine, iar eu îl ascultam cu ochii plecați, până într-o zi în care el a provocat o explicație între noi. Eu pot spune şi la Judecata de Apoi că nu l-am provocat cu nimic, nici cu vreun gest, cu vreo vorbă sau cu vreo privire echivocă prin care să-i fi dat de înțeles că doresc o aventură cu el. Simțindu-mă îndatorată față de el până la ultima mea suflare, le-am dus dar de casă nouă – o tavă de alamă rotundă, turcească, din secolul optsprezece, cumpărată-n talciocul din Balta Albă. Mi-a vândut-o soția unui fost diplomat al nostru, dintre cele două războaie mondiale. Cameliei, nevasta lui Gabriel, pictoriță, nu-i venea să creadă că le făceam un astfel de cadou.

— Să-ți arăt şi ce a cumpărat Gabriel din talcioc!

În momentele de surprindere ori de profundă durere sufletească, nu ştiu de unde-mi vine puterea de-a nu pica din picioare şi de-a nu scoate niciun sunet. Dintr-o cutie de carton pe care atunci o deschidea, Camelia a scos – am bănuit, un tablou bine ambalat în folie de aceea cu băşici, cum îi spuneam în Facultate, folosită pentru a proteja la transport obiectele sensibile. M-am simțit ca la mine la Fabrică, văzând prudența Cameliei la dezambalarea presupusului tablou.

— Uite!

Icoana mea, moştenire de la Părintele Chircă, basarabeanul „repatriat” în Urali, unde avea să şi moară.

— Aşa că îți piere graiul când vezi asemenea frumusețe? E de la sfârşitul secolului al optsprezecelea. Stilul lui Rubliov, peste secole.

Şi Camelia m-a luat cu brațul pe după umeri.

— Ce frumusețe! – am avut puterea să-ngaim.

Camelia cred că a simțit ceva nefiresc în tonul meu, fiindcă m-a strâns de umăr şi m-a sărutat pe obraz, cum faci cu un copil care plânge după jucăria stricată.

— Iartă-mă, sună telefonul.

Gabriel, care stătuse în spatele nostru, mi s-a aşezat brusc în față şi m-a privit mustrător, aşa cum priveşti pe cineva prins cu minciuna. M-a fulgerat amintirea lui Jacques, privindu-mă la fel şi lipindu-se de mine, în timp ce-mi şoptea: „Cât ne mai mințim?”.

Gabriel, ca şi Camelia, îmi inspirase un gând prietenesc. La toate şedințele asociației de locatari eu tăceam ca peştele-n baltă. Gabriel îmi cerea părerea de fiecare dată:

— Dumneavoastră, doamnă inginer Busuioc, ce părere aveți?

Sugerasem montarea unei bare de sprijin pe scară, de sus până jos, şi a unei rezerve de gresie şi de faianță pe care să o ținem în subsol pentru orice eventualitate. Cu gresia şi cu faianța au fost de acord colocatarii mei. Cu bara – nu.

— Niciunul dintre noi n-o să-ntinerească! – şi am făcut un gest larg.

— Să nu luăm acont pe supărare, mi-a replicat cel mai vârstnic dintre noi.

— Eu am o rugăminte: să-mi daţi voie, pe banii mei, cu meşterul meu, să pun o bară pentru cele unsprezece trepte de la intrare.

— Mă rog, fie, deşi are să strice aspectul blocului.

— Domnule, eu m-am gândit mai ales la aspectul picioarelor. Vă rog să mă iertaţi...

Probabil că în tonul meu era atâta amărăciune încât au tăcut cu toţii, iar Gabriel m-a privit cu un zâmbet în ochii lui bleumarin ca panselele. Adică: „Ăştia sunt, cu ăştia defilăm!”. Se spune că omul se cunoaşte la pat, la jocul de cărţi, la serviciu; aş adăuga: şi când locuieşti sub acelaşi acoperiş. Cupiditatea unor locatari din blocul unde urma să locuiesc pân’ la ziua de apoi, avea să mă edifice complet asupra subiectului pomenit.

În „seara cu icoana” – cum avea să-mi rămână în minte acea seară, la vreo oră după ce plecasem de la etajul unu, mă trezesc că sună cineva la uşă. Pun un capot pe mine, mă uit pe vizetă: Gabriel Vizanti. Îi deschid uşa, fac un gest de invitaţie, îi arăt cu mâna un scaun de bucătărie. Ca mobilă, în afara celei de bucătărie cumpărată în rate, mai era divanul meu din Brezoianu, cadou de la bunii mei foşti proprietari. Gabriel ignoră gestul meu, mi se aşează-n faţă, mă priveşte sever în ochi, se apropie şi-mi trage cordonul capotului şi pe mine, cu cordon cu tot. Sunt la o palmă de faţa lui. Sunt atât de uimită că abia-mi găsesc puterea să mă smulg de lângă el, lăsându-i cordonul în mână şi încercând să m-acopăr cu părţile din faţă, care se petrec una peste cealaltă. Mă aşez pe scaun, ţinând cu amândouă mâinile de capot.

— Gabriel... te rog să pleci.

— Nu, înainte de-a mă lămuri despre ceva ce nu-mi dă pace!

L-am privit placid, încercând să-mi ascund teama de ceea ce mi-a trecut ca un fulger prin minte.

— Lidia, am înțeles că i-ai dat lui Vladimir icoana pe care i-am prezentat-o Cameliei ca achiziție de la talcioc, i-ai dat-o ca semn de recunoştință – cum mi-ai dat şi mie talerul turcesc, travestit în dar de casă nouă? Cu Vladimir te-ai culcat tot din recunoştință? Eu te doresc şi în afara recunoştinței, ceea ce de altfel a făcut şi Vladimir – îmi place să cred. Frații au gusturi comune, ce să-i faci! Hai, spune-i ceva unui bărbat care te soarbe din ochi. Diferența de cincisprezece ani dintre noi nu cred că te sperie. Nu te-au speriat ăi treizeci mai mulți ai lui Jacques Fabert, ruda noastră.

Am simțit că mor de uimire.

— Gabriel, te rog, pleacă... Te rog...

Tonul meu nu era de enervare, nici de revoltă. Era de implorare.

Gabriel s-a uitat îngrijorat la mine. Cred că regreta tor ce-mi spusese. A avut o mişcare din umeri a nehotărâre: dilema omului care se află alături de un semen în stare gravă şi nu ştie ce să facă: să țină bolnavul de mână, ca să-i dea curaj, sau să se ducă la telefon şi să cheme Salvarea? Dacă ardea de poftă în privința mea, alesese cea mai greşită cale de a mă „cuceri”. Se purtase ca un client refuzat de fata aleasă din albumul bordelului. Fără-ndoială că Vladimir îl rugase pentru imensa favoare cu apartamentul. Înainte de-a ne muta în bloc, de cele patru ori când ne aflam numai noi doi în biroul lui de la slujbă, Gabriel nu-mi dăduse nici măcar de bănuit că îl interesam în vreun fel. Un comportament de o desăvârşită politețe – conducându-mă până la uşă, sărutându-mi mâna, în intenția de-a mă face să nu mă simt ca o cerşetoare de favoruri. Refuzam să cred că Vladimir i-ar fi făcut confidențe privind dragostea noastră, oricât erau ei de frați şi de apropiați. Nu mă-ndoisem niciodată de dragostea lui Vladimir. Pandantivul cu opal australian mi se păruse un semn de neuitare a unei iubiri pe care o retezasem

cu bună ştiinţă şi cu acord amar: trei luni cât îl pusesem pe Dinu la index, trei luni – cât socotisem că nu-nsemnau o primejdie pentru familia lui Vladimir. Cum să fi uitat el pârjolul care ne invadase fiinţa? O femeie poate simula, dar un bărbat? Nu. Vladimir a trezit feminitatea din mine prin altruismul lui în dragoste. Preocuparea lui era să-i ofere partenerei paroxismul voluptăţii. În momentul când orice femeie ar fi crezut că partenerului nu-i mai pasă de ea, Vladimir se uita în ochii mei şi aştepta un răspuns şoptit la ureche. Mângâierile, sărutările lui, înainte şi după actul propriu zis, făceau din mine o carne vie care tresărea la fiecare atingere: „Ţie de ce ţi-e ruşine să-ţi plimbi mâinile şi buzele pe trupul meu, copil prostuţ? Consideră-mă parte din tine. Partea asta nu mi-ai da-o tot mie? Vreau să văd dezlănţuită femeia din tine!”.

Cu Vladimir am fost ucenica ascultătoare şi sârguincioasă. Judecând retrospectiv, dragostea mea cu profesorul Jacques Fabert o datoram setei nepotolite pe care mi-o declanşaseră cele trei luni de dragoste cu Vladimir. Jacques venea pe un teren avid de dragoste, de o dragoste care cerea să fie dăruită trup şi suflet unui bărbat. Altminteri simţeam că mă usuc, mă chircesc şi pier. Vladimir a fost Făt-Frumos care o readuce la viaţă pe Prinţesa adormită. Prin Vladimir am aflat ce este suferinţa din dragostea împlinită şi decapitată din motive moral umane. Un regret fără sfârşit, o pustietate sufletească şi trupească şi lipsa oricărei incriminări privind partenerul. E sfâşietor să te desparţi şi să nu ai ce să-i reproşezi celuilalt. Iată secretul unei mari iubiri... Dragostea cu Vladimir a fost ceea ce atât de bine defineşte coup de foudre – vorba francezilor.

Cu Jacques tatonările au durat şase luni. Situaţia între noi ajunsese greu de-ndurat. Eram exasperaţi amândoi de dorinţă. Jacques îmi conducea teza de doctorat. Dacă intram la el în cabinet şi-l găseam singur, deşi vizitele mele erau perfect justificate profesional, chema pe cineva, sub un pretext oarecare. Era doar o tactică de exasperare sau

sinceră dorinţă de a nu începe ceva cu un viitor de scurtă durată? Spusesem şi eu şi George că îndată ce ne terminam bursa – care se prelungise cu un an – ne-ntoarcem în ţară, spre surprinderea tuturor colegilor francezi şi a celor români! Cu toată dorinţa care mă exaspera, am avut tăria să nu mă arunc de gâtul profesorului Fabert. Eram îndrăgostită de el. Ca să fiu sigură că îl iubeam aveam de trecut proba fizică, atât de importantă la douăzeci şi şase de ani ai mei, de când învăţasem cât te leagă sau te depărtează în dragoste acest examen necruţător. Aveam să schimb stăpânul de sclavi nesubstituindu-l pe cel dintâi celui de-al doilea în momentele de intimitate? Îmi dădeam seama, *după Vladimir,* că Dinu Damian, cronologic primul bărbat din viaţa mea, mă lăsa total independentă senzual.

Profesorului Fabert i-am fost sclavă total. Ne iubeam pe-ntuneric ca să-mi înfrâng orice inhibiţie. Focul mocnit din mine se ridica pălălaie când îmi şoptea la ureche: „Tu me rends fou; je rêve de toi, les jeux ouverts, je rêve de ce que tout le monde en voit et de ce que tu caches”.[9] Îmi şoptea cu asemenea inflexiuni de capitulare fără condiţii, că sfântă să fi fost şi m-ar fi făcut să cad în păcatul trupesc – acea stare de extaz a materiei, pe care n-o pricepe cine n-a trăit-o. Dacă moartea ar urma unei asemenea împliniri, ţi s-ar părea o plată prea ieftină.

Cu Vladimir n-aveam timp de vorbit. Grija lui faţă de mine, delicateţea bărbatului faţă de femeie mi-au rămas ca un cuib cald în suflet, o amintire în care m-am refugiat toată viaţa când îmi era urât şi greu.

Iubirea mea cu Vladimir şi cu Jacques Fabert a fost pasională, a mea cu ei, a lor cu mine. Într-o zi, Jacques m-a-ntrebat:

— Lidia, ai mai iubit pe cineva cu pasiune?

— Da.

— Şi de ce nu sunteţi împreună? Iartă-mă că te-ntreb…

---

[9] Mă-nnebuneşti. Te visez cu ochii deschişi. Visez ceea ce vede toată lumea din tine. Visez ceea ce ascunzi. (Franceză)

— Este însurat şi are doi copii.

— Aş vrea să-l cunosc, să mă-mprietenesc cu el şi să vorbim despre tine.

— Şi ce aţi vorbi despre mine?

— Am spune: ce noroc că ne-ai iubit!

M-am prelins pe covor, mi-am rezemat tâmpla de genunchii lui şi m-a podidit plânsul. Nu ştiu cât am stat aşa, nemişcată. M-am trezit în picioare, lipită de Jacques. Îmi săruta lacrimile, îmi mângâia părul şi-mi şoptea la ureche: „Ne iubim şi pe verticală”. Cu două degete de la mâna dreaptă mi-a făcut semnul crucii pe frunte. I-am sărutat pios mâna. Acest moment de puritate a-nsemnat culmea comuniunii noastre sufleteşti. Planul profesorului, care-şi îndruma studenta în viaţă, rămânea simbol al verticalităţii noastre.

Îmi era cu neputinţă să cred că Jacques ar fi comentat faţă de cineva adevărul dintre noi. Nu mă afişam cu el nicăieri. Îl vedeam în Laborator numai de faţă cu alţii, evitam să ne privim, iar când eram obligaţi să ne vorbim mă adresam cu *dumneavoastră,* ca şi în intimitate, din prudenţă. Mă rugase ca măcar o dată să-i şoptesc la ureche numele. Orele noastre împreună le măsuram cu cronometrul, pentru ca nimeni acasă la el să nu-i simtă absenţele. Ne purtam mai atent decât cei mai prudenţi infractori. Mă deodoram cu deodorantul fără miros, folosit de Jacques. Nu foloseam niciun parfum, deşi el îmi dăruise o colecţie de la cele mai scumpe case. Îmi spălam lenjeria cu săpun de glicerină, şi el fără miros. Pasta mea de dinţi era cea folosită de Jacques. Nu mă rujam, nu mă fardam. Treceam ca o fantomă prin viaţa familiei Fabert. În afară de George, care bănuia legătura noastră şi care n-ar fi scos un cuvânt despre ea nici picat cu ceară.

Legătura de rudenie cu familia Vizanti... Deşi felul categoric, de casaţie, al lui Gabriel Vizanti în afirmaţiile privindu-i pe cei doi cu adevărat iubiţi ai mei nu admitea, la prima vedere, o negare logică, eu nu-i acopeream cu linţoliul

bănuielii şi al acuzării. Nu voiam să cred că-nsemnasem atât de puțin pentru aceşti doi oameni ai vieții mele încât să vorbească despre mine ca despre o-ntâmplare de-un ceas, lângă o casă părăsită. Bănuiala este mai amară decât cea mai rea certitudine. Este adevărata otravă a sufletelor. Şi de ce perfidia de-a o strecura în sufletul cuiva în imposibilitate de-a afla adevărul? Gabriel ştia că nu aveam să-i trag la răspundere pentru eventuala lor lipsă de discreție – nici pe Vladimir, nici pe Jacques Fabert. Măcar George era deasupra oricărei bănuieli. Şi Vladimir, şi Jacques, cei pe care-i cunoscusem eu, erau deasupra oricărei bănuieli.

Şi totuşi, cât de uşor se strecoară bănuiala în mintea şi-n sufletul omului. Cât rău pot face cuvintele... Cuvintele care te pot înălța pe culmile extazului, ale desprinderii de tine, dar pot şi să te prăvălească-n mocirlă. Şi sunt aceleaşi! Otrava, pe care ți-o strecoară în fiecare fibră, îți murdăreşte sufletul şi dacă îți dezvăluie fapte care te uimesc şi te scârbesc, şi dacă bănuiala se dovedeşte neîntemeiată. Bucuria de a te convinge de nevinovăția unor oameni rămâne mereu pătată de gândul că o clipă ai fost gata să dai crezare unor minciuni cu privire la ei. Te simți ca după o ploaie cu grindină, cu fulgere şi cu trăsnete, şi cu vânt puternic care frânge arborii, pustieşte livezile şi grădinile, zi de ultimă vacanță, în care voiai să-ți iei rămas-bun de la locuri care ți-au fost dragi. Şi deodată se-alege praful de planurile tale.

Cât mă bucurasem că aveam un cuib al meu! Îmi venea să mă-ntind pe gresie şi să mângâi pereții. Şi, din senin, nişte cuvinte mă făceau să vreau un schimb de proprietate. Unde să fi găsit o familie de oameni cumsecade, liniştită, fiindcă nu se cădea să le-aduc pe cap nişte mitocani scandalagii unor oameni care mă acceptaseră cu bunăvoință. Bucuria de a-mi vedea visul cu ochii ajunsese ca o plantă peste care torni o oală cu apă clocotită. Toată noaptea am spălat geamurile. Spre dimineață m-a biruit oboseala şi am dormit două ore. M-am trezit înainte de-a suna deşteptătorul. Încuiam yala când l-am auzit pe Gabriel că-mi spune *„Sărut-*

mâna”. S-a grăbit să deschidă uşa de la intrare, grea, din fier forjat cu model floral, şi, foarte rafinat, a ținut-o, invitându-mă să ies prima. I-am mulțumit.

— Unde trebuie s-ajungi?

— La Colțea.

— Te duc eu, cu maşina.

— Mulțumesc, nu.

— Lidia, trebuie să stăm de vorbă.

— Trebuie?

— Da, trebuie. Pentru Vladimir şi pentru Jacques. Spune-mi când vrei să ne vedem.

— Eu sunt acasă de la cinci la nouă seara. La nouă mă duc la culcare, fiindcă la şase fără un sfert ies pe uşa blocului.

— De fapt, unde lucrezi?

— Undeva, în România.

Tocmai sosea în stație un troleibus care mă ducea în Piața Universității. Am spus *„La revedere!”* şi m-am urcat în vehicul. Toată ziua am ținut-o în şedințe. Gândul mi-a fost numai la Vladimir şi la Jacques. În doi ani, lui Jacques i-am rostit de două ori numele: o dată şoptit, la ureche, în timp ce ne iubeam, a doua oară – strigat cu disperare, pe aeroport, la plecarea din Franța. Absența lui mă durea ca amputarea unei părți din mine. În toată pasiunea lui de bărbat simțeam şi grija şi duioşia de părinte. Fără el n-aş fi făcut un doctorat în Franța, şi nici George. Tezele noastre şi susținerea lor în fața unui juriu foarte pretențios, care ne-a plimbat cu întrebările prin toată chimia, ne-au crescut acțiunile în fața francezilor. Deşi raporturile mele cu Jacques Fabert nu păcătuiau cu nimic față de atitudinea profesor-student, colegele erau convinse că el îmi scrisese teza. Răspunsurile mele şi ale lui George la întrebările comisiei, dincolo de subiectul tezei, dovedeau că ştiam carte. Când s-a băut şampanie în cinstea celor patru noi doctori în chimie, un columbian, un portughez şi noi, românii, aflându-mă în

spatele unei coloane, am surprins o conversație între doi membri ai comisiei:

— Românii, agenți – neagenți, jos pălăria! Mai întâi, amândoi vorbesc impecabil franceza.

— Şi frumoşi amândoi...

— Dacă Jacques a pus ochii pe fată – şi nu numai, îl înțeleg.

— La a treia-ntrebare pe care i-ai pus-o tu, fata a avut un zâmbet subțire. A-nțeles că-i întindem curse.

— S-a descurcat impecabil!

După ce mi-am susținut teza, nimeni nu a mai crezut că doar o-nvățasem pe dinafară şi o semnasem, în timp ce profesorul Fabert o scrisese de dragul meu. George şi cu mine am continuat să ne purtăm ca şi înainte de-a obține doctoratul, într-o lume în care fusesem singurii cu un doctorat străin care pentru gazde nu conta. Profesorul Fabert ne propunea să ne traducem tezele româneşti şi, dacă meritau, ar fi urmat să fie publicate la o editură ştiințifică. Tot timpul şi toată energia le consacrasem tezei franceze. Cea românească aveam să o traducem în România.

La câteva zile după doctorat, am stat la prânz, la aceeaşi masă, cu Mercedes Gonzales, şefa adjunctă a laboratorului nostru, o spaniolă cum scrie la carte: suplă ca o liană şi la fel de mlădioasă, brună, focoasă, elegantă, cu părul strâns în coc, prins cu un pieptăn crenelat, pieptănătură care-i punea în valoare chipul de o frumusețe pură, statuară, animată de ochi negri tăciune, cu o privire de te băga în boală. Oricum s-ar fi îmbrăcat, îți răsărea în minte o dansatoare de tavernă, mlădiindu-se în ritmul unui *tango argentino*. O chimistă de valoare, pasionată de profesie şi de alpinism. Avea față de mine şi de George atitudinea surorii mai mari.

— Lidia, ai câteva minute să stăm de vorbă?

— Cum să nu am? Doar nu arde pe nicăieri!

— Lidia, mă bucur pentru doctoratul tău şi pentru succesul pe care l-ai avut. Te rog, însă, te rog nu-ți lega viața de Jacques, fiindcă ai să suferi... ai să suferi cum am suferit

eu. Omul ăsta mi-a schimbat viața. Eu i-am dat tot, dar *su sagrada familia* a fost mai importantă decât mine.

I-am pus o mână pe braț, fiindcă am văzut că stătea să plângă.

— Mercedes, draga mea, îmi pare atât de rău pentru tine... Dar să ştii cape mine nu mă paşte nicio primejdie. În momentul când mi se termină bursa, mă-ntorc la mine în Țară. Am să-ți fac o confidență: şi eu am iubit un bărbat însurat. Ştiam că e-nsurat, că are copii şi nici gând să se despartă de familia lui pentru mine, ceea ce nici eu nu doream.

— Înseamnă că tu te mulțumeşti cu firimituri. Eu de totdeauna, în dragoste vreau tot sau nimic!

— E drept că m-am mulțumit cu firimituri, dar nu-mi pare rău.

— Îl mai vezi?

— Sper să nu-l mai văd niciodată.

— Eu trebuie să-l văd pe Jacques cinci zile pe săptămână!

— De ce n-ai plecat de aici?

— Din masochism. Şi din speranța că se va-ntoarce la mine.

— Când s-a petrecut povestea voastră?

— Acum zece ani când, prin concurs, am ajuns în laboratorul ăsta.

— Şi cât a durat?

— Trei ani.

— Îmi pare rău, Mercedes... Îmi pare rău că eşti singură.

— Trăiesc cu un neurochirurg divorțat, dar nici gând n-am să-mi leg viața de el.

I-am strâns mâna dreaptă cu amândouă mâinile. Ne-am ridicat, ne-am dus în laborator, fiecare la microscopul său. „Mulțumescu-Ți, Doamne, că Jacques are familie şi că nu trebuie s-aleg între el şi mama”.

La un moment dat. Mercedes şi-a stins microscopul, s-a uitat în jur – în laborator eram noi două, columbianul şi portughezul, s-a apropiat de mine şi mi-a şoptit:

— Să ştii că patru din laboratorul ăsta ne-am iubit cu Jacques, aşa că de-asta suntem cu ochii pe tine şi pe el. Deşi nu vă priviți niciodată şi tu îi dai cu *dumneavoastră, domnule profesor,* între voi se simte acea tensiune a două ființe care se doresc cu fiecare fibră, iar tu te iubeşti cu el şi nu numai. Tu îl şi iubeşti. Şi eu l-am iubit...

— El nu te-a iubit?

— Chimistul din el îşi măsoară şi dragostea. Totul până îşi simte amenințată familia... Da, fată dragă, m-a iubit.

— Dar pe celelalte?

— Cred că a fost doar curiozitatea şi de-o parte şi de alta. O explozie de hormoni. De-altminteri, toate trei – nu e vorba de astea tinere – erau măritate, aveau şi copii.

— Oricum, le-a făcut plăcere...

— Puțin spus! Erau nebune după el. Chiar dacă te-ntorci la tine-n țară, fii atentă, nu-ți face iluzii. Şi gândeşte-te că, seducător cum e, ar putea, totuşi, să-ți fie tată...

— Mercedes, îți mulțumesc că-mi porți de grijă! – şi am strâns-o-n brațe şi am sărutat-o pe obraz. S-a uitat lung la mine, cu ochii ăia de tăciune, plini de lacrimi. A oftat şi s-a-ntors la microscop.

Mă gândesc şi acum dacă microscopul la care lucram eu mai fusese sau avea să fie udat vreodată de-atâtea lacrimi ca de lacrimile mele... Între Jacques Fabert şi doamnele din laborator, toate patru remarcabile profesional, plutea un aer de intimitate pe care nu-l dau ani de relații verticale, în schimb îl dă, cu prisosință, şi o oră petrecută de protagonişti sub acelaşi cearşaf. Dacă Jacques ar fi fost atunci în camera mea, l-aş fi iubit cu sălbăticie, cu speranța neroadă ca măcar un ceas să-i smulg din minte femeile de dinaintea mea. Mercedes nu-mi spusese nicio noutate cu privire la Jacques Fabert şi la iubitele sale şi totuşi simțeam un nod dureros în capul pieptului.

Câtă acuitate dau cuvintele – faptelor! Iubeşti de n ori cu acelaşi trup, cu acelaşi suflet şi cu acelaşi limbaj articulat. Nu te poți reinventa. Mă durea trupul şi sufletul să mi-l

închipui pe Jacques în intimitatea altei femei; dar el – închipuindu-mă, pe mine, cu alt bărbat? Mă-ntrebase dacă mai iubisem cu pasiune pe cineva, dar nu câți bărbați trecuseră prin patul meu. Comparându-l pe Dinu cu Vladimir şi cu Jacques, îl găseam egoist şi fără imaginație în dragoste. Toată imaginația, toată fantezia – le investea în decorurile de teatru. Poate că, erotic, eu nu-l inspiram. Nici el pe mine. Femeile-i săreau de gât, aşa că se putea despăgubi de ceea ce nu-i ofeream eu. Îi admiram cultura şi fantezia, corectitudinea față de oameni, dar nu şi firea țâfnoasă de care era conştient şi care-l făcea să nu se despartă de mine, în ciuda atâtor solicitante.

Era un bărbat frumos: şaten, înalt, suplu, cu mers elegant, păr castaniu închis, des ca o perie, cu ochi şi cu sprâncene de cadână, cu urechi delicate – două scoici frumoase. Ca aspect fizic, cei doi iubiți ai mei nu-l depăşeau. Firea lor sobră mă atrăsese la cei doi. Umorul fin şi lipsa dorinței de-a face efect, de-a fi remarcați, spre deosebire de Dinu care nu se simțea bine dacă nu se-ntorceau capetele după el şi dacă nu era ascultat într-o linişte ca-n biserică. Dinu pierduse-n fata mea ceva esențial în relația bărbat-femeie: nu-l mai luam în serios. Începusem să am pentru el o comportare maternă: pe ăsta l-am făcut, pe ăsta îl am. Îi treceam totul cu vederea, fără să mai sufăr. Semn rău într-o relație, şi mai ales într-o căsnicie. Aş fi vrut să stea în Polonia cât mai mult şi să mă mărit cu el cât mai târziu sau deloc.

Oricât ar vrea, o femeie nu poate uita primul bărbat din viața ei. Ceva din dragostea mea fraternă pentru George o transferam şi asupra lui Dinu. Luni de zile, colegii de laborator de la Paris ne-au crezut iubiți – pe mine şi pe George. În ciuda primirii cordiale din partea colegilor de laborator şi a profesorilor Bécaud şi Fabert, la-nceput eu şi George ne simțeam atât de – cum zic francezii – depeizați, adică nedumeriți, stingheri, cu sentimentul că eşti al nimănui, încât ne purtam ca nişte pui rătăciți de mamă, care

nu se au decât unul pe celălalt. Iar după doi ani, întorşi în Țară, ni se părea ciudat că auzeam lumea vorbind româneşte. Cât de mimetic e omul chiar fiind cinstit, chiar nevrând să-şi facă uitată proveniența.

*

Mă aşteptau zile complicate, ca să nu le zic grele. Trebuia s-aduc de la Craiova mobila florentină făcută de unchiul Pavel, fratele tatei, cel mai mic dintre cei cinci copii Busuioc: trei fete şi doi băieți. Mobila, frumos împachetată, era găzduită la Craiova de sora tatei, în grajdul devenit între timp magazie de lemne unde soțul ei, ofițer de cavalerie, îşi ținuse calul, până la începutul războiului, când ofițer şi cal plecaseră pe front. Unchiul, ofițerul, fusese luat prizonier şi, după o şedere în lagărul de ofițeri de la Oranki, de unde venise cu *Divizia Tudor Vladimirescu,* ajunsese până-n munții Tatra, ceea ce l-a făcut să aibă o pensie de colonel, în timp ce ofițerii care luptaseră numai în Răsărit fuseseră deblocați şi triau cartofi în gară, printre care chiar fratele unchiului colonel. Unchiul îl pomenea în fiecare zi pe Brebenel, calul său, cel mai fidel camarad dintr-o viață de om. Deşi avusese ordonanță, ca orice ofițer, unchiul îl țesăla cu mâna lui pe Brebenel, îl mângâia, îi vorbea, îl săruta pe frunte, iar pe lângă hrana obişnuită, îl trata cu bomboanele cele mai fine de la cofetăria Apolo sau de la madam Appel. „De l-ar fi luat vreun ofițer… Cum s-ajungă Brebenelul meu cal de povară?! Doamne, ai milă de el!”. Şi unchiului i se umezeau ochii de lacrimi. Îl înțelegeam atât de bine! Cât plânsesem când murise câinele nostru, pe care eu îl botezasem Gingirel. Mărioara, vecina noastră, îi spunea *Gingel.* Răspundea şi la varianta asta. El a fost bucuria copilăriei mele, jucăria mea cea mai de preț. Privirea lui de rămas bun, înainte de-a se ascunde ca să nu-l vedem cum moare, mă face şi astăzi să plâng, după şaptezeci de ani. Gingirel era de-o seamă cu mine. A trăit paisprezece ani. Dacă o exista o viață de apoi

aceeaşi pentru toate sufletele – aşa ar fi drept – cât îmi doresc să mă-ntâlnesc cu Gingirel! Ce simplistă e gândirea multora dintre noi cu privire la Divinitate şi la o viață-de-apoi! Cinstit: totul e presupunere, dar ne mângâiem cu transferarea vieții de aici Dincolo.

Câte gânduri mi-a stârnit amintirea privind transportarea mobilei părinteşti de la Craiova în Capitală!

*

Dimineața, Gabriel îmi deschisese uşa blocului, seara îmi suna la uşa apartamentului. M-am uitat pe vizetă şi a-nceput să-mi bată inima ca o tobă. Să-i deschid, să nu-i deschid?! Până la urmă, curiozitatea a-nvins: am deschis larg uşa şi am făcut gestul prin care inviți pe cineva să intre.

— Sărut-mâna!

— Bună seara!

I-am făcut semn să se-aşeze, la alegere: pe unicul scaun (de bucătărie) sau pe divan. S-a aşezat pe scaun. M-am uitat la el întrebător, fără niciun cuvânt. Gabriel a oftat şi, în fine, şi-a luat inima-n dinți şi a-nceput să-mi spună ce avea de spus.

— Lidia, ieri seară te-am mințit... parțial. Am fost incorect față de doi oameni: față de Vladimir şi față de profesorul Jacques Fabert. Aceşti doi oameni n-au pronunțat față de nimeni nici măcar numele tău.

Gabriel a tăcut în speranța că aveam să-i pun o-ntrebare. Din privire i-am spus: „Hai, zi mai departe...”. Gabriel, resemnat în fața tăcerii mele, şi-a continuat spovedania:

— Trecem la capitolul Vladimir. Bănuiala privind legătura dintre voi mi-a sugerat-o chiar el, prin stăruința rugătoare de a-ți da ție apartamentul ăsta, pentru care aveam cinci amatori. Nu era o simplă pilă pe care o punea – fie unei obligații, fie pentru un biet om fără acoperiş deasupra capului. Stăruința omului cinstit în căsătorie, căruia i se-ntâmplă să cadă în ispita unei atracții irepresibile. Îți fac o

mărturisire: eu am călcat strâmb de câteva ori, fără consecințe materiale sau sufleteşti. Tu, însă, i-ai tulburat lui Vladimir echilibrul. Norocul lui că Adela, nevastă-sa, şi copiii erau în Polonia, la sora Adelei, care lucrează la ambasada noastră de la Varşovia. Dacă ar fi fost aici, cred că Vladimir i-ar fi vorbit de legătura voastră. În primul rând, stăruința lui în privința apartamentului mi s-a părut suspectă. Când te-am cunoscut, bănuiala s-a apropiat de certitudine. Într-o zi, trecând cu maşina pe Brezoianu, îl văd pe frate-meu ieşind dintr-un taxi. I-am dat seara telefon şi i-am spus că îl văzusem pe Brezoianu. „Ți s-a părut” mi-a răspuns el. „Vlade, minți, băiete!”. „S-ar putea... hai, noapte bună!”. Bun. Mă uit a doua zi în contractul tău şi văd că locuieşti pe Brezoianu. Bănuiala a devenit certitudine. Am început să-mi fac griji în privința lui. M-am dus şi l-am luat direct, de parcă eram la Procuratură: „Vlade, nu-ți complica viața cu fata asta! Te rog să nu protestezi, că nu ține. Tu nu eşti făcut să ai aventuri!”. Şi-a pus capul pe umărul meu, a oftat şi mi-a şoptit: „Nu-ți pot explica. Fii fără grijă”. Înainte de plecarea lui în Emirate, mi-a adus icoana rusească şi m-a rugat să spun că am luat-o din talcioc. „De ce nu păstrezi tu ceva atât de valoros?”. „Îmi trezeşte amintiri care mă dor”. Lidia, te-ai ținut tare aseară când ai văzut icoana.

*

Asta este povestea cu Vladimir. Acum, capitolul cu profesorul Jacques Fabert. Adela, nevasta lui Vladimir, e vară primară cu Louise, nevasta profesorului Fabert. În Emirate, Adela lucrează la o firmă americană care acum trei luni a trimis-o la Paris. A petrecut un sfârşit de săptămână la familia Fabert. Louise i-a spus că Jacques e-ndrăgostit rău de tot de românca bursieră a cărei teză de doctorat a condus-o. Că românca e o chimistă de mâna-ntâi căreia şi Jacques, şi profesorul Bécaud i-au propus să rămână-n Franța; ea le-a mulțumit, dar se-ntoarce în România. Fata asta e distinsă şi

foarte discretă în relația ei cu Jacques. Nimeni nu i-a văzut vreodată împreună, în afara laboratorului, unde se poartă impecabil, ca un student cu mentorul lui. Eu cred că şi în pat îi vorbeşte cu „dumneavoastră”. Înțeleg de ce o iubeşte Jacques. Îmi pare rău pentru el că suferă. Îl doare despărțirea de fata asta. Cred că şi ea îl iubeşte, judecând după cum înțelege să-i respecte viața de familie şi, în definitiv, sacrificându-şi tinerețea pentru cineva care, afară de iubire, nu-i oferă nimic şi e cu treizeci de ani mai în vârstă decât ea. Cred că şi-n raporturile bărbat-femeie... Dintre câte amante a avut Jacques, fata asta e cu adevărat o doamnă. Poate n-ai să crezi, Adela, mă gândesc la ea ca la copilul meu. În munca ei din România îşi riscă viața în orice moment – lucrează în industria de armament, are o mamă văduvă de o viață, cu o pensie mizerabilă, e-nglodată-n datorii ca să-şi facă un apartament.

— Louise, de unde ştii toate astea?!

— De la Mercedes, spaniola care i-a fost trei ani amantă lui Jacques, şi care e prietenă cu Lidia, romånca.

— Louise, acum doi ani, când tu şi Jacques erați în America, eu, Vladimir şi băiatul nostru am petrecut noaptea de Crăciun la Mireille. Printre alți invitați, erau şi cei doi români, bursierii care lucrau în laboratorul lui Jacques. Când s-au făcut prezentările, Vladimir i-a sărutat mâna acestei Lidia şi-apoi a spus: „Noi ne cunoaştem de la oficiul de contractare a locuințelor cu plată”. Iar fata a replicat: „Domnule inginer, la câtă lume vine la dumneavoastră, mă mir că mă mai țineți minte!”. Era îmbrăcată într-o fustă neagră, cu o bluză ecru şi cu un ilic violet cu câteva paiete abia vizibile. Nefardată, cu o coafură simplă, care nu cere mână de coafeur. Cu unghiile scurte, îngrijite, dar fără ojă. Avea ceva proaspăt şi nesofisticat. Când se credea neobservată, avea o privire tristă. Mireille a pus un disc cu tangouri argentiniene. Fiu-meu, care n-o slăbise din ochi pe româncă, s-a repezit ca un uliu la ea şi au început să danseze... ca în tavernele argentiniene. De fiu-meu nu mă

miram, că doar face şcoală de balet, dar fata asta m-a uimit! La figurile care cereau apropiere nu ştiu cum fiu-meu nu i-a rupt oasele! O privea cu o pasiune, s-o străpungă, pur şi simplu! Iar ea avea un surâs subțire, de femeie care joacă pe degete un bărbat. Tangoul s-a terminat, fiu-meu şi chimista, ținându-se de mâini, s-au înclinat spre noi, la publicul lor, iar noi aplaudam cu frenezie. Fiu-meu i-a sărutat fetei mâna, a tras-o spre el, s-a lipit de ea vrând s-o sărute pe gură, iar ea, ca să se ferească, i-a pus capul pe umăr, s-a desprins de el, cu un zâmbet de soră mai mare, l-a luat de mână şi s-au îndreptat spre noi. „Doamnă, domnule, v-am adus copilul acasă.”. Fiu-meu a privit-o cu un zâmbet complice, ca şi când între el şi partenera lui era ceva ce ştiau doar ei doi. N-aveam cum să aflu ce se petrecuse între ei în timpul dansului atât de senzual că nu mai păreau un bărbat şi o femeie care dansează, ci un mascul şi o femelă din lumea animală, ea lăsându-se greu în fața dorinței masculului. Mireille n-a mai pus muzică de dans. Am ascultat şansonete, muzică spaniolă, grecească, sârbească. Înțelesese că băiatul nostru luase foc după chimista care, aflasem, în meseria ei se juca permanent cu focul.

— Domnişoară...

— Spuneți-mi Lidia.

— Bine, Lidia. Ai făcut scoală de balet?

— Nu, doamnă. Şase ani de liceu am stat la internat. Profesoara noastră de gimnastică locuia şi ea la internat. Era o mare dansatoare. Şi-a ales un grup de fete, între care şi eu, ne-a-nvătat toate dansurile moderne şi populare, nu numai româneşti. De exemplu, dansul grecesc sirtaki.

— Ai fi fost o balerină de mâna-ntâi.

— Nu m-a tentat să fiu dansatoare profesionistă. Lumea formulelor e universul meu.

Eu am dat din cap aprobator. Când am plecat de la Mireille, am întrebat-o pe româncă dacă are cum ajunge acasă, iar ea mi-a răspuns: „Cu un taxi de la o firmă

particulară[10].” Vladimir, cerându-mi din ochi asentimentul, s-a oferit s-o conducem noi acasă. Noi închiriasem un Renault pentru cât timp aveam de stat în Franța. „Şerban, tu stai în față, doamnele în spate.” „Doamnă – mi s-a adresat Lidia – vă rog să mă lăsați pe mine în dreapta, ca să fie mai uşor la coborâre.”. Şerban a fost dezolat de *distribuirea* asta; când conducea Vladimir, eu mergeam pe locul mortului, iar Şerban cu soră-sa în spate; la fel – când conduceam eu, chiar dacă locul mortului era liber. Lidia mi-a dat o carte de vizită şi ne-a invitat pe la ea. I-am mulțumit, dar n-aveam timp. „Poate mai veniți la Paris cât mai am eu bursă. Profesorii noştri, Henri Bécaud şi Jacques Fabert, fac tot ce pot să ne prelungească bursa cu un an, lui George şi mie.”.

Am ajuns pe Rue de la Glacière, unde locuieşte Lidia. Şerban a țâşnit din maşină şi a deschis portiera de pe partea invitatei, în timp ce Vladimir o deschidea pe cea de pe partea mea. Am condus-o cam douăzeci de metri, locuința ei fiind la distanța asta față de stradă. Ne-a invitat la o cafea, dar ne-am motivat refuzul prin invitația din ziua de Crăciun, la Chartres, la un coleg al meu de facultate: „George, cu mine şi cu Mireille, suntem invitați la Versailles, la o prietenă a lui, colegă cu Mireille şi măritată cu un român”. Am îmbrățişat-o pe Lidia din toată inima, şi ea pe mine, lui Vladimir i-a întins mâna, pe Şerban l-a strâns în brațe, l-a sărutat pe frunte şi, cu arătătorul de la mâna dreaptă, tot pe frunte, i-a făcut semnul crucii. Şerban s-a albit ca o coală de hârtie. M-am uitat la Vladimir întrebător. Am văzut o față înghețată, din care fugise tot sângele. Am simțit un junghi în piept. Bine, copilul se îndrăgostise fulgerător de fata asta, dar cu Vladimir ce se-ntâmpla?! Şi, deodată, m-a fulgerat gândul că între Vladimir şi fată fusese ceva, uşor de bănuit ce.

Stăteam toți trei ca nişte stane de piatră a căror mână dreaptă făcea semn de rămas-bun ca şi mâna fetei. Deodată, Şerban a țâşnit ca o panteră şi nici nu ştiu cum a ajuns

---

[10] În Franța epocii (oricum, între 1960–1980), taximetrele particulare, având tarif ridicat, răspundeau imediat la solicitările telefonice.

lângă Lidia care cu o mână apăsa pe clanța uşii, iar cu cealaltă ținea o cheie. Şerban a apucat-o cu amândouă mâinile de ceafă, de parcă voia s-o sugrume şi, acoperind-o complet de vederea noastră, presupun că a sărutat-o pe gură. Din ea vedeam numai mâna suspendată-n aer, ținând o cheie. Privirea îmi rămăsese lipită de spatele lui Şerban şi nu-mi venea să cred că-i luase Dumnezeu într-atâta mințile. Lidia l-a depărtat cu amândouă mâinile, fără bruschețe, şi i-a spus ceva cu voce atât de joasă încât oricât am ciulit urechile n-am auzit nimic. Era limpede că şi el îi spunea ceva; mie mi se părea că îşi şopteau de-un ceas. Ea ne-a mai făcut o dată semn de rămas-bun şi a intrat în casă. Şerban părea că vine din altă lume. Sunt convinsă că ceea ce-i spusese fata îl tulburase mai mult decât buzele ei. Părea trecut printr-o experiență inedită şi dură.

Ne-am urcat în maşină, fără un cuvânt. Atât despre Jacques Fabert.

*

Trăiam în minte felul crud de-a tăia aripile cuiva, aripile lui Şerban Vizanti, fiul lui Vladimir, întâia mea adevărată iubire. Mă văd cu o mână pe clanța de la intrarea locuinței mele din Rue de la Glacière, cu cealaltă ținând o cheie şi făcând mecanic semne de rămas-bun, în timp ce inima-mi bătea şi-n cerul gurii când îl vedeam pe Şerban zburând spre mine ca un animal de pradă. M-a apucat de ceafă cu amândouă mâinile, în timp ce-mi şoptea:

— Am înțeles că în noaptea asta şi mâine dimineață eşti singură. Primeşte-mă o oră la tine, la noapte... sau mâine... te rog, îți cad în genunchi...

Mi-am adunat toată forța în mâna stângă şi în braț ca să-l opresc să nu-mi cadă-n genunchi şi i-am spus, cu glasul cel mai blând:

— Şerban, hai, fii cuminte... eşti un copil...

— Te sperie că ai opt ani mai mult decât mine?

— Nu, copile, dar eu am un trecut... şi am un iubit. Ție ți se potriveşte o fată pură, ca tine.

— Şi dacă te-ai fi culcat cu toți bărbații din lume, eu te iubesc, te doresc, puțin îmi pasă cu cine te-ai culcat şi cu cine te culci! Înțeleg că până mâine şi mâine dimineață eşti singură. Puțin îmi pasă că te-ai culcat şi te culci cu toți bărbații din lume!

Mă scutura de umeri, apoi m-a apucat de bărbie şi mi s-a uitat în ochi cu o privire dură, alb la față de m-a speriat.

— Înțelegi că nu-mi pasă cu cine te-ai culcat şi cu cine te culci?

Vocea îi era alterată. M-a speriat. Ori îl trezeam cu vorba, ori ceream ajutorul părinților lui. M-am hotărât pentru vorbă:

— Şi dacă m-aş fi culcat cu un bărbat de care, totuşi, să-ți pese?

— Ce vrei să spui?

— Ți-am pus o întrebare!

— Tata?!

N-am să uit spaima din ochii lui.

— Şerbane, te rog să mă ierți! Iartă-mă pentru trecutul meu! Înțelege: nu încerca să culegi surcele acolo unde altul a doborât copaci. Te rog, iartă-mă... Iubeşte-ți părinții şi nu căuta sfinți.

— Am tăiat acum unul din calendar!

— Pe mine iartă-mă şi uită-mă şi... nu căuta sfinți.

— Am să caut curve! – şi, fără să mă privească, s-a dus cu pas grăbit la părinții lui.

Mai bine mă pălmuia, mă scuipa! Îmi simțeam sufletul apăsat de-un păcat de neiertat. Orice, dar să nu-i spui unui copilandru nebun că îl refuzi fiindcă te-ai culcat cu taică-său. În primul rând, de ce ai dansat cu băiatul şi încă în ce fel? Totul părea preludiul unui act sexual. Fiindcă te gândeai la Vladimir şi te mişcai aşa cum o făceai cu el în pat. Nu-l puteai uita, îl doreai cu pasiune. De dorul lui te-ai fi culcat cu oricine, fiindcă hormonii din tine erau cărbuni aprinşi la

amintirea proaspetei iubiri tăiate cu brutalitate pentru ca o femeie şi doi copii să nu sufere.

Pe atunci, Jacques Fabert era doar domnul profesor Jacques Fabert, respectat şi admirat. În braţele lui te-a azvârlit lipsa lui Vladimir. N-ai făcut niciun efort ca să-l aduci pe Fabert în patul tău. Dar Fabert, care nu era venit cu ultima ploaie, simţea atracţia unor hormoni care arătau foamea de bărbat a unei femei care aflase ce e dragostea. Patru ani în pat cu Dinu Damian nu însemnau nici cât un ceas cu Vladimir Vizanti, care trezise potenţialul meu erotic. Simţeam că profesorul Fabert mă dorea. Începeam şi eu să-l doresc. Ne fierbeam unul pe altul până când, exasperat, Fabert a lăsat garda jos. Fabert, care nu se putea plânge că n-avusese amante, fusese totuşi uimit de senzualitatea mea, oferită generos partenerului. Eram unul pentru celălalt o adevărată revelaţie. El nu-şi închipuise că această chimistă, genul de elevă tocilară, tipul de provincială rătăcită într-un oraş mare, era-n pat foc şi pară, numai pentru a-l incita, fără să vrea să-l domine. Fata asta, atât de potolită şi de reticentă, la douăzeci şi cinci de ani era sclava unui patrician de cincizeci şi cinci, care-i stătea în genunchi, la picioare. Nu se aşteptaseră cât aveau să însemne unul pentru celălalt. Vibrau pe aceeaşi lungime de undă, sufleteşte şi trupeşte. Povestea noastră începuse dintr-o exasperată dorinţă senzuală, ca s-ajungă repede să ne prefacă-n monadă.

Parcă mă trezeam dintr-un vis. Decât să-i fi spus unui copilandru, în care începea să se trezească bărbatul, că te-ai culcat cu taică-său. Doamne, cât rău facem cu vorbele, cu amărâtul ăsta de limbaj articulat...

Uitasem de Gabriel. Am deschis ochii şi l-am privit de parcă eram în vis şi îl descopeream pe neaşteptate. Ca o surdo-mută, mă exprimam pe cale vizuală. Cu o privire blândă, prietenească, fără niciun reproş, îl invitam să continue. Privirea lui era foc şi pară. Începeam să-nţeleg un mecanism care funcţionează la bărbaţi sub impulsul unui stimul exterior: imaginea femeii culcându-se cu alt bărbat.

Mecanism care funcționează cu o intensitate proporțională cu numărul de bărbați pe care și-i imaginează în pat cu femeia care le-a stârnit apetitul. Până şi Jacques, acest mare domn al vieții mele, fiind sigur de pasiunea mea pentru el, până şi el mă-ntrebase dacă mai iubisem cu pasiune alt bărbat! Am simțit că ar fi aşteptat să-i dau un detaliu cât de nevinovat despre acea fostă pasiune, dar să nu mă fi rezumat la un simplu oui. Şi de ce şi-ar fi dorit să-l cunoască pe antecesorul lui? Ca să vorbească amândoi despre mine şi să-şi spună ce fericiți erau că i-am iubit! Cred că şi Jacques mă închipuia iubindu-mă cu altul, cu alții, şi doar în momentele de extaz mă simțea şi mă-nchipuia doar a lui.

Vocea lui Gabriel, scăzută, ca la spovedanie, a continuat:

— Lidia, ieri ce ți-am spus la început că te-am mințit parțial. În partea care ne priveşte pe noi doi nu te-am mințit...

Descurajat de tăcerea mea, a continuat.

— Lidia, curiozitatea mea în ceea ce te priveşte a-nceput odată cu bănuiala că tu şi Vladimir vă iubeați. Până atunci mă uitam la tine ca la o adolescentă cuminte, modestă, căreia îi cresc sânii şi care începe să aibă vise erotice. Când te-am auzit vorbind şi când ți-am auzit sugestiile, am văzut în tine un om inteligent, rațional, chibzuit. Şi când am citit ce profesie ai şi mai ales unde lucrezi am început să-mi pun multe întrebări asupra ta.

*

Nici aici n-am zis nimic. Dacă mă credea omul Securității, n-avea decât; n-ar fi fost nici primul, nici ultimul. Mama, Jacques Fabert şi două instituții de stat, Securitatea română şi Le Deuxième Bureau[11] al francezilor, mă ştiau curata. Amândouă instituțiile îmi ştiau şi câți chiloți aveam. Lăsam o ordine desăvârşită când plecam de-acasă, din Brezoianu, şi când plecam din Rue de la Glacière. Plasam câte o cutie de

[11] Serviciu de Informații (al statului) (Franceză).

chibrituri, câte o ceaşcă într-un loc anume, vrând să văd cât de atenți erau băieții la detalii. Făceam şi eu pe deşteapta – îmi şi găsisem cu cine! – cititoare de romane polițiste, cu nişte băieți lux, care-şi cunoşteau meseria, şi unii, şi alții. *Chapeau!*[12] Jocul era simplisim: ei ştiau că eu ştiu, eu ştiam că ei ştiu! Nici unii, nici alții nu mi-au propus să le devin colaboratoare. Bănuiesc că alor noştri le eram mai folositoare neutră, luată însă de anturaj drept agățată – şi de unii şi de alții. De ce această politică aplicată şi mie, şi lui George – nu ştiam atunci şi n-am aflat niciodată. Prin cele două doctorate ale noastre, şi eu şi George am bătut Globul. Franța, unde am fost nici nu mai ştiu de câte ori, era ca a doua noastră țară. Fără-ndoială, beneficiam de binecuvântarea celor două instituții. N-am contravenit cu nimic nici unor servicii. Cunoşteam pe dinafară dispozițiile privind ce îți era permis să aduci într-o țară şi ce să scoți dintr-o țară. Şi George şi eu, oriunde-am fi fost trimişi, călcam ca pe ouă. Şeici şi Caucasians[13] în frak, din emisfera vestică, aveau să ne ofere şperțuri de care ne-am ferit ca dracu de tămâie.

*

— Încercam să înțeleg de ce călca strâmb Vladimir. Începusem să te dezbrac în gând, să te visez şi să mă trezesc dimineața lac de sudoare şi nu numai, ca un puşti. Am binecuvântat bursa ta în Franța şi am sperat din tot sufletul să nu te mai întorci. N-am mai ştiut nimic despre tine până acum trei luni, când a fost cumnată-mea în Franța şi-n drum spre Emirate s-a oprit o săptămână la Bucureşti. Ne-a povestit, în mare taină, mie şi Cameliei, istoria ta cu Jacques Fabert. *Speram să nu te mai întorci.* Atunci am priceput de ce Vladimir n-a ştiut cum să plece mai repede în Orient. Dar te-ai întors. Problemele administrative ale blocului ne-au adus față-n față. M-a frapat privirea ta mâhnită, aerul tău absent

[12] Jos pălăria! (Franceză)
[13] De rasă albă. (Americanism)

când crezi că nu te observă nimeni. Am început din nou să te visez... Legătura ta cu Vladimir lui i-a schimbat viața, iar tu la cinci luni de la despărțirea voastră erai în patul lui Jacques, craiul ăsta care ți-ar putea fi tată. Nevastă-sa crede că n-ai făcut-o din interes. El e dat peste cap că l-ai părăsit, ceea ce nu i s-a mai întâmplat cu niciuna dintre numeroasele lui metrese de dinaintea ta. Ce le faci bărbaților ăstora? Vladimir cred că nu s-a culcat înainte de-a te cunoaşte cu mai mult de patru-cinci femei care i-au sărit de gât...

*

Şi Vladimir, şi Jacques, în momentul suprem al voluptății îmi şopteau la ureche, ca pe o taină, aceleaşi cuvinte, de parcă s-ar fi vorbit între ei: „Minunea mea... iubeşte-mă!". Cât îmi lipsesc şoaptele astea identice... iubiții mei, iubiții mei...

Mă tulbura vocea asta care mă acuza, aceeaşi cu a lui Vladimir. Îmi plăcea s-o aud, cu toate incriminările pe care mi le debita. Dacă ar fi venit din gura lui Vladimir, m-aş fi lipit de picioarele lui şi le-aş fi udat cu lacrimi şi i-aş fi şoptit: „Despărțirea noastră m-a văduvit de mângâierile tale, de voluptatea trupului meu supus ție, de momente inedite pentru mine, de tot ce ai ştiut să trezeşti în mine tu, dascălul meu de dragoste. Lipsa trupului şi a sufletului tău m-a făcut să trec în patul unui bărbat care a ştiut să mă facă să-l iubesc şi care m-a învățat atât de mult privind lumea, viața, cultura. A fost marele meu maestru de viață."

— Gabriel, am o rugăminte: caută pe cineva care să vrea un schimb de proprietate. În orice cartier, doar să fie-n Bucureşti.

— Nu fi copil! Ce rezolvi cu asta? Ce rezolvăm, dacă-mi dai voie...

— Nu mai suntem sub acelaşi acoperiş!

— Nu mai suntem... Şi te duci sub alt acoperiş. Acolo e de presupus că n-au dispărut bărbații. Şi unul pune ochii pe

tine şi de dorul iubiţilor tăi te culci cu el. Stai locului. Îţi promit să mă port cum m-am purtat până ieri. Dacă viaţa ne-o face să ne iubim, ne iubim...

— Gabriel, pe vremea bunicilor mei, la ţară erau nişte reguli pe care dacă le încălcai te arăta lumea cu degetul. De exemplu, femeia nu trebuia să se dea-n dragoste niciodată cu următorii: naşul de botez, naşul de cununie, socrul, ginerele, cumnatul şi orice neam de sânge. Valabil şi pentru bărbaţi, inversând sexul persoanelor.

— Fată dragă, tu n-ai băgat de seamă pân-acum că în dragoste nu există nici demnitate, nici morală, nici principii?! Că se duc dracului toate în faţa unei răscoale hormonale?...

Tăceam. Chiar faţă de mine însămi puteam motiva altfel vâlvătaia dintre mine şi Vladimir, dintre doi oameni care se vedeau pentru a doua oară în viaţă? Stăteam cu ochii plecaţi şi mâinile în poală, ca ţărăncile când se odihnesc. Vocea lui Gabriel parcă mă trezea dintr-un somn adânc.

— În privinţa dragostei cu bărbat însurat, cu femeie măritată, înţelepciunea populară nu spune nimic?

— Ba spune. „Să nu strici cuib de pasăre, nici casă de om”.

— Tu n-ai stricat cuibul, doar pasărea ai rănit-o.

— Pasărea pe mine nu m-a rănit? – glasul meu suna ca pământul peste piatră, decolorat de parcă mă-ntrebam cât costă pâinea.

Nu mă-ndoisem de discreţia lui Vladimir şi nici de a lui Jacques. Ei nu-mi pomeniseră niciun nume de femeie şi nici nu povestiseră, fără nume de persoană, ceva erotic sau orice altceva, chiar o amintire nevinovată legată de o femeie. Se purtaseră cu mine ca şi când aş fi fost prima femeie din viaţa lor. Şi, totuşi, o umbră le tulburase imaginea. Pe Jacques îl cunoşteam, îl preţuiam. Pe Vladimir nu-l cunoscusem în tramvai. Totuşi, ce ştiam despre el? Inginer-şef într-un sector de construcţii. Un bărbat care sărise etape. De exemplu, o invitaţie la restaurant transpusă în odăiţa mea cu icre negre, cu icre roşii, cu şampanie, cu Bruderschaft (îmi vine şi acum

să râd de mine – cum crezusem eu că *Bruderschaftul* e o băutură!). Apoi trecerea directă la sărutul pe gură, pe gât, pe sâni, delicatețea mâinilor care mă dezbrăcau şi-mi mângâiau trupul, cuvintele decente murmurate la ureche, cuvinte care mă transformau în zeiță. Dorința de-a face totul pentru voluptatea femeii, pentru a-i trezi senzualitatea în fiecare fibră, arătau generozitate, grijă pentru femeie. „Minunea mea... iubeşte-mă!” – murmurate la ureche, semnalau momentul suprem al voluptății şi dorința de a-l trăi în acelaşi timp cu femeia.

— Gabriel, te rog să pleci. Nu te supăra că nu te conduc.

— De ce? N-am vrut să te supăr, zău.

Spunea adevărul.

— Viața ne supără... Te rog să pleci, fiindcă nu vreau să plâng în fața ta şi a nimănui.

Tristețea-i apropie pe oameni. Gabriel ar fi vrut să-i plâng pe umăr şi el să mă consoleze sărutându-mă. Nu. Nici să plâng, nici să râd pe umărul lui. Doream să rămân singură şi lacrimile să-mi acopere viața.

*

A doua zi plecam la Craiova s-aduc mobila părintească. George, bunul meu geamăn astral, n-a vrut în ruptul capului să mă lase singură. Colegul nostru de liceu, Costel Stanciu, inginer mecanic, ajunsese mare la o autobază. Ne-a dat două camioane de transportat mobilă, camioane care urmau s-aducă mobilă din Bucureşti, de la fabrica Heliade, pentru nu ştiu ce mărime din Craiova. George şi cu mine am vrut să plătim legal transportul, dar Costel ne-a bătut obrazul:

— Hai, bre! Vouă să vă iau eu banii?! Cu voi să m-apuce legalitatea?

— Costele, atunci să fie primit!

— Să fie!

Ne-a dat şi doi inşi țapeni care, împreună cu şoferii, au transportat mobila în casă.

— Frumos apartament. Proprietate?

— Peste douăzeci de ani, când se termină ratele.

— Bine şi-aşa!

Mi-au aşezat mobila aşa cum îmi făcusem planul. Lăsasem acasă mezeluri, cinci sticle de vin, cumpărasem pâine caldă pe drum. I-am ospătat, le-am dat vinul şi bani, ca să fie mulţumiţi.

— Să stăpâniţi sănătoşi! – ne-au urat ei.

— Lidia, la Paris, cel puţin şase luni toţi ne credeau amanţi, iar oamenii ăştia ne vedeau căsătoriţi!

— Fiindcă oamenii merg pe liniile cele mai obişnuite ale relaţiilor dintre ei. La Paris ne vedeau tot timpul împreună, ce să fi crezut?! Iar oamenii ăştia văd doi tineri care-şi aduc mobilă într-o casă nouă...

— Numai noi, săracii, ştim ce e-n sufletul nostru.

George a oftat din rărunchi, m-a luat de mână şi m-a tras pe divan. Ca pe vremea copilăriei. Parcă stăteam în iarbă cu ochii-nchişi, cu stele sub pleoape, de la bătaia soarelui în amurg.

— Lidia, eşti singura fiinţă de-a cărei judecată nu mi-e teamă. Lidia, ce să fac cu viaţa mea?

— Băiete, eu zic să nu ne grăbim. Mai întâi să vedem cum evoluează lucrurile între Mireille şi doctorul Fabert, declaratul tată al Lidiei mici. E văduv, are şi el un băieţel de cinci ani. Că e-ndrăgostit de Mireille – cred că ţi-ai dat seama. E un om bun, agreabil, prezentabil, potrivit ca vârstă cu Mireille, provenit din acelaşi mediu. Tu ei nu i-ai promis nimic. Hotărârea o aşteptăm de la Mireille. Şi doctorul, şi băieţelul se simt ca acasă în prezenţa Lidiei mici şi-a maică-sii. Un semn bun mi s-a părut faptul de-a vă pune pe unul în prezenţa celuilalt şi felul amical în care doctorul te-a tratat, ştiind cine eşti şi căutând parcă să-i fii un sprijin pe lângă Mireille. Iar Mireille simţindu-se în largul ei între voi doi.

— Mâine, dacă Mireille s-ar mărita şi ar mai face zece copii, eu linişte tot n-aş avea. Nu mai spun că o iubesc, dar

să am un copil care să nu ştie că îi sunt tată... mă seacă la suflet.

— Cinstit. Cu cărțile pe față, acum ai produce un dezastru. Peste douăzeci de ani şi băieții tăi şi nevastă-ta o să primească altfel vestea că familia lor mai are un membru. Acum, însă, ar însemna un dezastru şi n-ar folosi nimănui. Mireille a vrut copil şi nicidecum să-ți strice ceva. Te-ar vrea-n Franța, cu toți ai tăi, şi ea să trăiască-n umbra ta.

— Ceea ce nu pot accepta.

— Şi ce poți accepta?

— Nu ştiu... şi asta mă omoară!

— Să aşteptăm. Speranța mea e doctorul Fabert şi băiețelul lui. Speranța că Mireille se va ataşa de ei. Cu ei, cărțile sunt pe față.

— Lidia, când mă gândesc ce simplă ți-ar fi fost viața cu Bécaud! Ar fi fost super fericit să te măriți cu el, mai ales că fetele lui nu ştiau cum să-ți fie mai apropiate, iar el te adoră. Tanti Firuța s-ar fi învățat cu Parisul, cum o să se-nvețe şi cu Bucureştii. Dar ție nu ți-a trebuit linişte...

— Mama ar muri de ruşine să ştie că mă iubesc cu un bărbat însurat şi de ce vârstă... Dumnezeu mi-e martor că n-am făcut-o din niciun interes şi că sunt nimicită de dragoste pentru bărbatul ăsta. George, în douăzeci şi cinci de ani am făcut numai ce se cuvenea. Am vrut să-mi dau o dată frâu liber sufletului şi trupului... Ştiam că am să sufăr, cum şi tu ştiai că ai să suferi. Mie nu-mi pare rău, fiindcă n-am schimbat cu nimic cursul lucrurilor, doar că mi-am făcut o rană-n suflet.

— Ai mai făcut o rană şi în alt suflet... Bine că ne avem unul pe altul. Înduri cât înduri, dar are şi sufletul nevoie să mai dea drumul la țeava de eşapament.

— Când mă gândesc ce m-aşteaptă...

— Ştiu, Lidia, dar mă ai lângă tine.

— Când te-ai însurat, m-am temut că aveai să te îndepărtezi de mine. Mă gândeam cum avea să mă privească – nu numai Melania, dar şi părinții ei.

— Nici Melania, nici socrii mei nu te-au acceptat ca pe sora mea până ce nu ne-ai ajutat atât de mult, când şi-a dat Melania doctoratul. Luni de zile, noi doi am fost mame de copii.

*

Mă gândeam cum să aranjez apartamentul ca să se asorteze cât de cât cu mobila. Ce să atârn pe pereți? Ştiam bine ce ar fi trebuit, dar bani nu mai aveam şi nici de unde să-mprumut, fiindcă niciodată nu m-am împrumutat decât de la CAR şi de la CEC. Voiam să-mi fac un interior care să nu fie amestec de sat cu oraş. Pe mama aş fi jignit-o de moarte dacă în camera ei nu i-aş fi atârnat pe un perete covorul cu trandafiri roşii, mândria ei, la fereastră nu i-aş fi pus draperia de etamină cusută cu modele geometrice şi perdeaua de borangic cu maci brodați de mână, iar pe masă – fața de macrame cu bucățele de tul cusute-n gobelin. Astea-nsemnau tot ce era mai elegant în lumea învățătorilor de țară de pe vremea părinților mei şi încă mult mai târziu.

Pentru camera de zi am cumpărat perdele culoarea untului, cu modele geometrice minuscule, maronii. Din talcioc – două candelabre de alamă, unul cu douăsprezece, altul cu şase brațe, acelaşi model. Cel mare pentru camera de zi, cel mic pentru vestibul. În rest, plafoniere.

Melania avea un fost coleg de la pictură, care făcea icoane de-o mare frumusețe, la prețuri modeste. În rate, mi-am permis o fecioară cu pruncul, de a cărei frumusețe pictorul se poate mândri. Ceva care imita perfect vechimea. Camelia picta nişte biserici florentine, sub influenta ultimei excursii în Italia, şi nişte portrete gen renascentist. Am întrebat-o cât cerea pe ele.

— Spune-mi dacă le vrei pentru tine şi te costă numai materialul.

— Camelia, în condițiile astea, mi-e ruşine. E ca şi când ți le-aş fura.

— Hai, nu te mai prosti!

Am stabilit prețul pentru patru biserici şi o Bună Vestire stil catolic, între ele, pentru peretele lung al camerei de zi şi două portrete, o femeie şi un bărbat, văzuți pe trei sferturi, privindu-se ochi în ochi, pentru peretele îngust.

— Camelia, pot să ți le plătesc în rate?

— Mi le plăteşti când poți. Am încheiat discuția.

Nu voiam să le iau până nu dădeam şi ultimul bănuț convenit. Într-o zi, Camelia mi-a cerut cheile apartamentului. Când m-am întors de la slujbă, tablourile cu biserici erau aşezate pe pereți, ca treptele a două scări, unite sus de Buna Vestire, ca o platformă. De pe peretele îngust te-nvăluia privirea fierbinte a unei doamne şi-a unui domn cu gâtul ținut țeapăn de colereta scrobită a Renaşterii. Nu-mi venea să cred că mă aflam în apartamentul din care plecasem de dimineață. Câtă viață dă unei încăperi un obiect decorativ bine ales, bine plasat. Prin relațiile ei, Camelia făcuse rost de şase carpete orientale, pluşate, în maroniu şi în verde smarald, într-un amestec de vrejuri frumoase că nu-ți venea să calci pe ele. Camelia plătise carpetele. Proveneau de la cineva care pleca din țară. Alte rate, noroc că eram datoare cuiva înțelegător. Am căutat să-mi plătesc datoria cu sfințenie, la datele fixate.

— Lidia, în ciuda feminității şi-a gingăşiei tale, tu eşti un om dur, în sensul că-ți respecți cuvântul şi că nu te-nduioşezi la poveşti melodramatice. Eu, de când mă ştiu, vreau să am şi eu un ban pus de-o parte, un ban de care să ştiu numai eu. Îl am azi, mâine nu-l mai am. Aşa că m-am hotărât să-ți dau ție nişte bani să mi-i păstrezi şi să nu mi-i dai decât pentru materiale, contra chitanță de la magazinul care mi le-a procurat.

— Camelia, bani lichizi nu primesc. Primesc un carnet CEC simplu, cu parolă, cum vrei tu. Iar materialele am să vreau să le şi văd, fiindcă te-am prins cum plăteşti materialele unor colegi. Aşa că nu mai merge cu păcăleala.

*

Gabriel se purta cuviincios. Când mergeam pe la ei, mă lăsa – fie cu băieţii pe care-i mai muştruluiam la chimie, fie cu nevastă-sa. Camelia, Mercedes şi Mireille mi-au fost cele mai apropiate prietene, adică acele fiinţe faţă de care nu te sfieşti să recunoşti când ai făcut o prostie. Melania te acceptă, dar ştii că te judecă fără blândeţe. Nu are acel spirit matern al prieteniei profunde. Prietenul tău e copilul tău. Altminteri n-ar mai exista prietenii. Dacă ar şti Melania de existenţa Lidiei mici şi de a Mireillei sau de iubirile mele cred că lui George i-ar face bocceaua, iar mie mi-ar închide uşa-n nas definitiv.

Mireille nu s-a-ndepărtat de mine ştiind că eram iubita lui taică-său. Dacă aş fi fost iubita lui George, nici atunci cred că nu m-ar fi izgonit din sufletul ei. Într-o zi mi-a spus: „Ce rău îmi pare că nu eşti tu nevasta lui George... Tu ai fi înţeles.”.

Văzusem prea multă umilire şi nedreptăţire, prea multă ipocrizie şi slugărnicie încât avusesem de unde să-nvăţ ce-nsemna judecarea semenului, şi mai mult ca orice – mila, forma supremă a-nţelegerii aproapelui tău.

În mine, echilibrul era şubrezit. Mă-ngrijorau boala mamei şi lipsa de-nţelegere a celor din jur. Simţeam că odată cu plecarea mea din Franţa se-ncheia şi bucuria de care numai dragostea fără niciun viitor îmi făcuse parte – avusesem un sentiment de-mplinire: iubeam şi eram iubită. Simţeam că avea să fie singura mea împlinire. Îmi aranjasem apartamentul nesperat de bine. În afară de camera mamei – odaia bună – la nivel de-nvăţătoare de ţară, aspect întregit de „tabloul” de familie: soţ, soţie, copil, fotografie cu uşoară tentă albăstruie, apartamentul părea să aparţină unor intelectuali de oraş care moşteniseră ceva de la o-mpărţeală mai mare ori ce mai rămăsese nevândut la consignaţie sau la talcioc dintr-una obişnuită. Niciun obiect decorativ, niciun serviciu de masă, nici tacâmuri, nici pahare, nici măcar o

ceaşcă de cafea. Aveam în ce să gătesc şi-n ce să mănânc. Era destul pentru moment. Cel mai greu lucru era să o văd pe mama la Bucureşti şi să văd cum se acomoda cu noua viață, într-o lume în care nu cunoştea pe nimeni şi care nu era lumea ei. Îmi dădeam seama cât avea să o traumatizeze viața într-un oraş necunoscut, în care nu mă avea decât pe mine, câteva ore pe zi şi duminica. „Ce e cu tine de-ai slăbit în halul ăsta? Eşti bolnavă?”. Cameliei i-am spus păsul meu, aşa cum îmi apăsa sufletul. „Lidia, înțeleg că te numeri printre copiii cărora bieții părinți le distrug viața cu viața lor distrusă.”.

Eu nu vedeam nicio soluție situației în care mă aflam. Apartamentul, care arăta de-o eleganță simplă, pentru care mă-ndatorasem douăzeci de ani, mi se părea o-nchisoare. Pentru cine nu a trecut printr-o anume situație e greu să şi-o închipuie. E greu să-ți închipui că ființa care ți-a dat viață, din cauza unei boli, nu schimbă un cuvânt cu tine, mănâncă numai dacă-i dai în gură – şi cu ce chin! – stă ore-ntregi nemişcată, cu privirea pierdută. Încerci să-i povesteşti ceva, cu gândul de a-i trezi cât de cât curiozitatea, dar nici măcar o privire nu-ți aruncă. E momentul când îți vine să te arunci pe fereastră, să-ți pui lațul de gât, şi dacă n-o faci este tot din simțul datoriei fată de ființa neajutorată care ar rămâne fără niciun sprijin. Atunci descoperi că există o pedeapsă mai grea decât pedeapsa cu moartea: pedeapsa cu viața.

Niciunui om pe lume nu i-am fost mai îndatorată mai mult decât Cameliei.

— Lidia, am s-o iau pe maică-ta, care pentru toți are să fie tanti Firuța, să stea toată ziua lângă mine, să-mi prepare pânzele, să-mi amestece bine culorile, mă rog... să-i ocup timpul cu ceva. Muțenia ei n-o să mă supere cu nimic.

Am adus-o pe mama la Bucureşti. Când i-am deschis uşa camerei am crezut că-mi plesneşte inima de emoție. Pe chipul ei nicio reacție. Doar – cu o voce în care se citea reproşul – a spus:

— Tabloul trebuia pus pe peretele din fața patului.

I-am arătat fiecare-ncăpere.

— Mamă, cum ți se pare apartamentul?

— Aci zici că eşti la biserică, ori la spital. Casa pe pământ e casă, astea...

— Mamă, atât se poate-n ziua de azi...

— Amărâte zile.

Niciun cuvânt de laudă pentru efortul meu, pentru viața mea grevată de datorii, pentru leul căruia-i număram fiecare para. Colegele mele mereu îmi spuneau: „Şi noi avem datorii, dar nici ca vaca-ntr-o piele ca tine nu umblăm! Se uită bărbații după tine de frumoasă, că după cum eşti îmbrăcată îi vine omului să-ți pună un leu în palmă.”. Din banii adunați în toată secția mă aflam cu câte o bluză de mătase cu o coleretă ca-n Renaşterea spaniolă.

Camelia s-a purtat cu multă diplomație la introducerea mamei în activitățile ei de pictoriță şi de gospodină, mamă de copii. Tocmai sosiseră la Bucureşti nişte cupluri de pictori polonezi, care îi înlesniseră Cameliei o expoziție la Varşovia, expoziție cu o presă foarte bună în lumea artistică poloneză şi cu vânzare neaşteptată: cinci piese cumpărate de instituții şi încă cinci de cunoscuți colecționari. Ca răspuns la amabilitatea acestor oaspeți, Camelia îi plimbase peste tot prin Bucureşti şi-i dirijase la cumpărături, în Polonia fiind în acei ani o austeritate care făcea ca România să pară prosperă. Asta fiind situația, Camelia făcuse pentru fiecare cuplu o sacoşă cu salam de Sibiu şi cu cârnați ardeleneşti afumați, iar la plecare le oferise o masă de seară cu tot ce putuse aduna ea mai bun. Pregătirea acelei mese a fost cel mai nimerit prilej de-a ne solicita – mie şi mamei – ajutorul. Ca mamei să nu i se pară ciudat că este solicitată şi după aceea. Când mama ajungea în faza de internare, Camelia se ocupa de toate, luând-o cu maşina şi plecând de la spital doar când o vedea pe mama în halat şi-n papuci. „Tanti Firuța, vezi ce faci, că ştii câtă treabă avem acasă!...”. Ajutorul pe care i-l dădea Cameliei în munca ei fără pic de răgaz, o făcuse pe mama cât de cât mai prezentă. Se spăla şi

se-mbrăca din proprie inițiativă şi la şapte dimineața era prezentă la uşa Cameliei. Toată familia Vizanti îi spunea *tanti Firuța* şi *Săru-mâna.* La fiecare sfârşit de lună, Camelia o lua în oraş şi-i cumpăra ceva de-mbrăcăminte, de-ncălțăminte, apoi urmau o cafea şi o prăjitură la cofetărie.

*

Doi ani, cât am stat în Franța, nu m-am văzut cu Dinu. Îmi telefona în fiecare săptămână şi dacă nu l-aş fi oprit eu, cred că ar fi vorbit peste banii pe care-i primea de la polonezi pentru decoruri şi pentru montarea pe trei spectacole. Tot ce-mi spunea era interesant, dar cerea să fi cunoscut măcar din auzite personaje, locuri, obiceiuri, mersul lumii la fața locului. Doi ani de zi cu zi la Paris, cu nasu-n microscop, cu o teză de doctorat pe cap şi cu picul de viață personală de trăit, numai de cancanuri politice n-avusesem eu timp. Francezii comentau ce spusese X, Y, Z şi se-amuzau copios, în timp ce noi, străinii, nu din lipsă de interes, ci din lipsă de timp, nu participam în niciun fel la comentariile lor. Aceeaşi tăcere din partea mea şi față de comentariile telefonice ale lui Dinu. Atât de ambalat de ceea ce-mi povestea el, de multe ori uita să mă-ntrebe ce mai făceam eu, cum o mai duceam. Telefoanele „poloneze" ale lui Dinu ajunseseră pentru mine ca un punct din fişa de serviciu a unui salariat. Venirea mamei la Bucureşti mă storsese de vlagă şi-mi întinsese nervii până-n pragul exploziei. Ideea revederii cu Dinu îmi dădea acea nelinişte pe care o potoleam numai cu somnifere şi cu nişte calmante. Degeaba-mi spuneam: „Viața ta nu depinde de-a lui, nici invers. Vă-nțelegeți – bine, nu – la fel de bine!". Mama ar fi vrut să mă vadă la casa mea, cu copii. Degeaba casa era a mea, dacă nu eram măritată. Muncită până la istovire, incapabilă să mă mai bucur de ceva, deşi aveam aceeaşi concepție despre viață – muncă, tovarăş de viață, copii – în acel moment nu-mi trebuia nicio ființă pe

lângă mine. Nu mă simţeam în stare să mai port grija nimănui, oricât de drag şi de apropiat mi-ar fi fost.

Aflam cât e de greu să-nnozi o legătură întreruptă mult timp. Mă gândeam cum să mă port cu Dinu. Când ne cunoscusem, lucrurile merseseră firesc, până la prima noastră zi de dragoste, care fusese un eşec. Cred că delicateţea mea de-a fi trecut peste acest moment important ca peste ceva neobservat, nepomenit niciodată, l-a legat de mine ca un sentiment al culpei. Îl scuzam în sinea mea ca pe unul care n-avusese de-a face cu fete mari, ci doar cu femei care nu se urcau în pat pentru prima dată cu un bărbat. Oricum, legătura noastră nu-ncepea sub zodia erotismului dezlănţuit. După ce iubisem cu pasiune doi bărbaţi, legătura mea cu Dinu îmi părea o amiciţie amoroasă, legată mai mult intelectual, prin gusturi comune. Dinu era un bun dascăl pentru o fată şcolită în liceu de zece clase, venită de la ţară, care târziu aflase de marile opere de artă, de marea muzică, de marea literatură. În mine, Dinu, căruia-i plăcea să fie ascultat, aflase un bun auditor, dornic să afle, să soarbă noi cunoştinţe, să vadă că lumea nu se reducea doar la formulele chimice pe care domnişoara inginer chimist le ştia ca pe o poezie. Dinu îmi deschisese un nou orizont de viaţă. Nu căuta să mă pună în inferioritate faţă de oameni egali cu el, toţi proveniţi din domeniul umanist, iar eu nu mă amestecam în discuţiile lor, deşi nu-mi lipseau părerile. Politicos, câte unul dintre combatanţi îmi cerea şi mie părerea, pe care i-o spuneam sincer, socotind că logica funcţiona în mod egal în toate domeniile. N-am simţit niciodată că vreunul dintre acei conlocutori m-ar fi luat în râs. Nonfigurativul şi valoarea sa în artă erau un subiect dezbătut adesea şi i se căutau semnificaţii profunde, iar eu, needucată cum eram, negăsindu-i nicio semnificaţie, îmi ţineam gura, convinsă fiind că părerea mea n-avea să fie citată-n istoria artei. Învăţasem să nu mă amestec unde nu-mi fierbea oala. Mă gândeam cu-ngrijorare la rezolvarea cu Dinu.

Prin anii aceia făceai cerere pentru instalarea unui post telefonic şi aşteptai cu anii până ce-l obţineai, şi atunci cuplat, motiv de ceartă cu cel pe acelaşi fir cu tine. În profesia mea aveai telefon în câteva zile şi, la rugămintea mea faţă de director, toată lumea din bloc, ceea ce i-a făcut pe cei din blocul vecin să creadă că la noi locuia un grad mare de la Securitate.

Telefonându-i lui Dinu de-acasă, l-am rugat să-mi spună sincer dacă era cazul să-l aştept la aeroport sau nu. Fără să ezite, mi-a spus *nu,* ceea ce mi-a adus o nesperată uşurare. Cu familia lui mă văzusem de opt ori în patru ani: de Paşte şi de Crăciun. În privinţa sărbătorilor religioase, Dinu era tradiţionalist neabătut. La părinţii lui se aduna toată familia, încât între peste douăzeci de persoane cine era să fie cu ochii numai pe mine? Când, după masă, invitaţii se-mpărţeau pe grupuri, eu îmi căutam un colţ liniştit, unde răsfoiam un album de artă ori un ghid de călătorii. Dinu mai trecea din când în când să vadă ce mai fac, până în momentul când mulţumeam şi-mi luam rămas-bun de la părinţii lui, iar el mă conducea acasă. Din Franţa, le trimisesem părinţilor lui urări de sărbători, având grijă să aleg cea mai sobră carte ilustrată şi cele mai potrivite cuvinte, nici familiare, nici sloi de gheaţă.

Spunându-i lui George care erau dispoziţiile privitoare la aeroport, el hotărâse să mergem totuşi – el, Melania, eu – să ne ţinem discret de-o parte, cu o sticlă de şampanie. Dacă-l aştepta vreo iubită, noi, vechi prieteni, nu aveam să-i stricăm efuziunea revederii, absenţa mea părând altminteri un gest ostentativ, de retragere a ambasadei.

Nu m-am aşteptat că revederea avea să-i producă atâta bucurie lui Dinu. I s-a tăiat răsuflarea când a dat cu ochii de noi şi nu ştia pe care să-l ia mai întâi în braţe. Ne-am retras repede, lăsându-l să se bucure împreună cu o groază de lume care venise să-l întâmpine. De-a doua zi îmi telefona şi acasă şi la slujbă, iar seara trebuia să-l rog să plece, dat fiind că la şase dimineaţa eu îmi beam cafeaua. O văzuse pe

mama, îi sărutase mâna, şi asta fusese totul. El ar fi vrut să doarmă la mine, ceea ce ar fi contrariat toate principiile morale ale mamei. Încă nu era moda prietenului, a prietenei, a traiului marital, fără acte însă; uneori, anii de coabitare liberă aveau să fie urmați de legalizarea legăturii, alteori nu, şi se mai întâmpla ca legătura, odată legalizată, să fie repede urmată de divorț.

Revederea cu Dinu fusese mult mai simplă decât în grijile pe care mi le făcusem eu cu privire la acel moment. O relație întreruptă la temperatura camerei (cum se recomandă să îngurgităm alimentele şi băuturile) este cel mai uşor de reluat. E greu să reiei una întreruptă la temperatura de fierbere sau aproape de temperatura de-ngheț. La temperatura camerei este ca şi cu femeile urâțele la tinerețe: sunt ca mâncarea scăzută – îmbătrânesc cel mai puțin şi gustul nu li se schimbă.

La Vladimir şi la Jacques nici nu îndrăznesc să mă gândesc. Lăsasem lavă incandescentă. Aveam să mai aflu vreodată cum ar fi fost reluarea după ceea ce lăsasem?

În seara de Crăciun, familia lui Dinu m-a invitat împreună cu mama, care se dădea de ceasul morții că nu avea în ce să se-mbrace. Camelia şi-a scos toată garderoba şi, până la urmă, s-a hotărât la un deux-pieces pepit gri cu negru, la o bluză neagră cu un jabou discret şi la pantofi de antilopă cu geantă asortată. Cu cocul ei strâns pe ceafă, mama avea un aer distins. Cu paltonul adus de mine de la Paris, cu eşarfa negru cu violet şi cu căciulița neagră din lână de lama, părea o persoană chiar preocupată de modă. Îi adusesem lui Dinu o statuetă de zeitate sud-americană, cumpărată de la ambulanții de la metrou.

Părinții lui Dinu s-au dovedit amabili cu mama, ne-au prezentat oaspeților sosiți mai devreme, mama şi-a aflat o parteneră de conversație – o doamnă bătrână, bucuroasă că avea cui să se vaite de neplăcerile vârstei şi să evoce timpurile când avusese moşie şi călătorise în străinătate.

Deodată, o doamnă cu două fete de treisprezece şi paisprezece ani au venit întinse la mama.

— Doamnă, Dinu ne-a spus că sunteți învățătoare, de aceea, vă rugăm, spuneți-ne cum e corect: amândorura sau amândurora?

— Doamnă, forma de la care pornim este amândoi – amândouă, deci genitiv-dativul este amândorura.

— Mulțumesc, doamnă. Ați auzit, domnişoarelor?

— Doamnă, dar toată lumea spune amândurora.

— Domnişoarelor dragi, mai toată lumea spune *cât pe ce,* corect, logic fiind cât pe-aci, mai spune şi *îmi place de Vasile,* corect fiind *îmi place Vasile,* fiindcă spunem – *îmi plac strugurii* şi nu *îmi place de struguri.* Orice limbă are nişte norme; astea trebuie respectate dacă omul cu carte vrea să vorbească şi să scrie corect.

Cred că mama nu mai spusese atâtea cuvinte la un loc de ani şi ani. Părea speriată de a-şi fi auzit glasul atâta vreme neîntrerupt, ca pe vremea când nu se pensionase.

Tocmai sosise tortul cu şampania, aşa că discuția filologică luase sfârşit, avantajând-o pe mama în ochii doamnei profesoare de fizică, mama celor două adolescente. Mama a-nchinat şi i-a oferit doamnei în vârstă şampania ei. Deşi totul se petrecuse neaşteptat de bine pentru mama şi mă făcuse să răsuflu uşurată, pe ea o rodea gândul că totul fusese pus la cale ca să o facă pe ea de râs, mai ales că totul pornise de la Dinu, care nu putea să o sufere.

— Mamă, ai vorbit clar, frumos, ca de la catedră. Şi de ce ar fi vrut Dinu să te facă de râs?

— Ca să vadă invitații lor ce neam prost eşti tu.

— Mamă, ce bărbat vrea s-arate că fata căreia-i face curte e de neam prost?

— Las că ştiu eu!

Cu atitudinea lui atât de indiferentă, redusă la sărut mâna, ar fi dus şi pe alții poate la gândul mamei, dar de data asta simțeam că Dinu nu avusese nicio rea intenție.

Ce chef de viață-mi făceau amândoi e uşor de închipuit. Mama, ca toate mamele, voia să mă vadă măritată; ştiam, însă, fără să-mi spună, că nu pe Dinu şi-l dorea ginere. Dinu o acceptase pe mama ca pe un obiect din inventar, numai la mine nu se gândea nimeni, strivită între două pietre de moară. Sătul de experiențe, Dinu tot cu mine voia să se-nsoare, fiindcă, de necrezut la firea lui boemă, îşi dorea un copil cu mine.

După sărbători ne-am căsătorit. Ne-am pus verighetele, ne-am dus la primăria de sector, cu doi martori, obligatorii: George şi Melania. Părinții lui Dinu au ținut neapărat să ne căsătorim religios. Dinu – într-un costum *gri fer* de lustrină, eu într-o rochie de *soie ecrue,* naşi fiind George şi Melania. Tot timpul cununiei mi-a fost gândul la Mireille, la Lidia, la Vladimir şi la Jacques. Halal mireasă! Cununia asta ar fi avut rost cu şase ani în urmă, când eram îndrăgostită de Dinu, când eram neatinsă de mână de bărbat. Acum, o ceremonie care ar fi trebuit să-mi fi pătruns fiecare fibră, mi se părea o simplă formalitate care mă încadra într-o nouă categorie socială.

Program de masă, cât am fost căsătorită cu Dinu, n-am avut. Mânca fiecare când ajungea acasă şi mai ales când îi era foame. Eforturile mele de a face un copil – fără nicio convingere de altfel – timp de trei ani de căsătorie, s-au dovedit nule. Cam la doi ani de când locuiam împreună, Dinu începuse să vină acasă pe la trei-patru noaptea. L-am rugat să rămână până la şase acolo unde-şi petrecuse noaptea, ca să pot dormi şi eu ca lumea. Fără ton de reproş. A urmat o perioadă de muțenie între noi, care pe mine nu mă deranja. Lansarea lui într-un subiect artistic, cultura, nu-şi pierduse farmecul; îl ascultam cu evlavie ca la început. Dar nici tăcerile lui nu mă tulburau. Făceau parte dintr-un personaj. Într-o zi, fără niciun preambul, cu voce scăzută l-am auzit:

— Lidia, trebuie să ne despărțim. O să am un copil.

— Să-ți trăiască! – am spus, cu voce sinceră.

— Trebuie să divorțăm...

— Bineînțeles. Cum divorțăm prin bună înțelegere şi cum n-avem nimic de-mpărțit, o să meargă foarte repede.

— Ne trebuie, totuşi, un martor care să acuze pe unul dintre noi; altfel nu se divorțează.

— Eu am adus la cununie, acum adu tu pe cine vrei.

În fine, o colegă a lui Dinu, de la Arhitectură, îl văzuse – vezi Doamne! – de mai multe ori în atitudini tandre cu o jună. Magistrații, sătui de asemenea mascarade, ne-au despărțit la iuțeală. Succesoarea mea la mâna lui Dinu, o tânără actriță, frumoasă şi foarte talentată, fecundă, în momentul când ne-am cunoscut prezenta o burtică de vreo şapte luni. M-am dus cu mâna-ntinsă la ea şi i-am spus:

— Domnişoară, eu sunt fosta doamnă Damian. Vă urez să fiți o viitoare doamnă fericită şi s-aveți un copil norocos şi sănătos!

Fata s-a înroşit ca focul şi nu-ndrăznea să-mi strângă mâna. După ce i-am strâns mâna, am mângâiat-o pe obraz şi i-am zâmbit privind-o lung în ochi. Părinții ei, nişte medici cunoscuți, stăteau retraşi deoparte. Fata a făcut un gest timid şi mi-a şoptit: „Părinții mei...” Ei s-au simțit obligați să se apropie.

— Doamnă, domnule doctor, eu sunt inginer Lidia Busuioc, fosta soție a lui Dinu Damian. I-am urat fiicei dumneavoastră o căsnicie fericită şi un bebeluş frumos şi norocos.

Oricât de bine mă cunoscuse Dinu în peste şase ani, atitudinea mea față de noua lui familie îl stânjenea. Se aşteptase să trec pe lângă această familie cu un mers obişnuit, ca pe lângă unii care-ți sunt total indiferenți. În lumea în care trăise Dinu, surprizele cred că nu erau rarități, prin urmare nici aceia care să le producă. Fără să mă flatez, cred că nimeni nu i-a provocat una mai importantă decât mine.

— Dinule, îți urez vânt în pânze pe noua corabie!

L-am îmbrățișat frățește în timp ce i-am strecurat în palmă verigheta.

Divorțul a-nsemnat pentru mine o piatră pe care mi-o luam de pe inimă. Mama urma să fie eliberată din camera ei, fiindcă nu mai avea pe cine să indispună cu prezența ei. Eu n-aveam să mai ofensez musafirii lui Dinu fiindcă, după ce îmi goleau frigiderul şi cămara, la zece seara mă retrăgeam la culcare ca unul care se trezea dimineața la cinci. Sigur că mama avea să-şi reproşeze divorțul meu, deşi la fel de sigur era că n-avea să plângă după Dinu. Cum îşi închipuia mama bărbatul care să se-nsoare cu noi amândouă pe cap – nu ştiu. Ştiu însă că eu nu mi-l închipuiam în niciun fel, în afară de vreunul vrând buletin şi domiciliu de Bucureşti. Copii – justificarea esențială a unei căsătorii – nu făceam, atunci pentru ce?! Pentru un suflet, alături la bine şi la rău? Mulțumesc! Din felul ăsta gustasem.

Socoteam că o experiență bine analizată de o minte lucidă, ținând seama de un sindrom depresiv care aplecase grav balanța într-o parte, era destul pentru o viață de om. Căsătoria era ştearsă de pe orice listă, atât cât trăia mama, iar după... iubiri – două într-o viață – una nebunească, stârnită din nimic, cealaltă motivată de cunoaşterea şi de prețuirea celui iubit, şi ele însemnau destul. Mă simțeam eliberată şi absolvită de o gravă greşeală. Nu-i ascunsesem lui Dinu boala mamei, dar îl lăsasem să se antreneze într-o situație nefirească: aceea de a locui sub acelaşi acoperiş cu un om, fără a schimba cu el un cuvânt.

Divorțată. Nu mai trebuia să mă feresc când vorbeam la telefon cu Mercedes, cu Mireille, cu Jacques. *Organele* n-aveau decât s-asculte nişte convorbiri fără miros de politică, fără parfum de spionaj. Mă măritasem, divorțasem, pentru Mercedes, pentru Mireille – şi de neaşteptat pentru Jacques – eram aceeaşi. Eu şi George nu ne puteam judeca unul pe altul, doar ne compătimeam: el într-o dilemă sufletească greu de suportat; eu măritându-mă cu un bărbat, în timp ce sufletu-mi plângea după altul. Lui Jacques îi şoptisem la

telefon: „Mâine mă mărit.” şi mi se-nnodase glasul de lacrimi. „Aş fi vrut să fiu eu mirele...” mi-a răspuns el, cu un glas gâtuit de tristețe.

Mă gândesc şi azi, după atâta amar de ani – oare de ce m-am măritat? Fiindcă-mi puneam speranța într-un copil, într-o ființă care să-nsemne cel mai mult în viața mea, în care esențialul – dragostea – fusese legat de bărbați însurați, legați deja sufleteşte şi în afara mea. Agreabilă în viața mea de până la căsătorie era numai chimia, profesia căreia îi închinasem trup şi suflet. Linişte nu-mi aflam decât în fața microscopului sau când pregăteam o substanță. Învățată de copil că aveam să trăiesc din muncă, mă dăruisem ei având norocul să-mi placă ceea ce făceam şi nu aş fi schimbat pe nimic altceva. Sunt convinsă că Dinu m-a iubit, atât cât putea el să iubească, adică nesacrificându-şi nicio plăcere de dragul cuiva. Pasiunea lui pentru cultură, gustul lui desăvârşit în aprecierea unui obiect, a unui fenomen, mă fascinaseră. Ca om de casă era de o neglijență intolerabilă, în afară de obiectele lui profesionale de pe care n-aveai voie să clinteşti un fir de praf. Atracția lui către mine la-nceput fusese fizică, apoi ca o piatră a relației noastre a fost răbdarea mea, capacitatea mea de a-mi păstra calmul față de orice absurditate a lui, față de toate enervările lui din nimic.

Părinții lui Dinu îmi reproşau, fără-ndoială, proveniența modestă şi mama depresivă, defecte care nu puteau fi ameliorate. Când şi-au văzut o noră de nivelul lor, destul de des îşi spuneau însă: „Proastă ca doctor inginer chimista nu mai găseşte el!”, ceea ce voia să-nsemne că succesoarea mea nu era la fel de tolerantă cu defectele. Eu aveam o mamă cu o gravă problemă de sănătate, ea avea doi părinți tineri, în mare vogă profesională şi bine chivernisiți material.

Comportarea mea în căsnicia cu Dinu era, din partea mea, a omului care calcă pe ouă: cu grija de-a nu le sparge. De vină, firea mea timorată, nehotărâtă. Firesc era să dau cărțile pe față; bolnavă ori sănătoasă, mama mea era mama mea. O binecuvântam pe tânăra care-mi rezolvase, în această

situație, ceea ce ar fi trebuit să fac eu. Judecându-mi şi astăzi căsătoria, îi păstrez acelaşi diagnostic de la-nceput: un eşec.

Divorțată, am continuat să le urez foştilor mei socri de sărbători şi de aniversarea lui Dinu. Deşi nu mai aveam în ce scop să le captez bunăvoința, m-am purtat ca un om civilizat. La o despărțire de orice fel, eleganța e cea mai importantă. Înțeleaptă ca orice vorbă din popor este şi aceea care te-ndeamnă ca în orice-mprejurare să laşi loc de bună ziua.

*

La slujbă lucrurile se desfăşurau conform planului. Ca peste tot, erau şi cățărători, oameni dintr-aceia cărora nimic nu le e destul. Directorul îi împingea cât de repede se putea, fiindcă avea alergie la arivişti.

Miza era un post în străinătate. Ca noutate, un general tânăr, de la Academia Militară, ne ținea un curs despre arme de-a lungul timpului. Făcuse Arhitectura şi un an îi fusese asistent lui Dinu. După Arhitectură intrase la Academia Militară, la o secție tehnică. Foarte curând aveam să-i aflăm biografia prin câteva colege, bune de copoi, care te informau despre vii şi despre morți la concurență cu viitoarele computere de peste nişte ani.

Cu un an în urmă, divorțase de o nevastă doctoriță, divorț agravat de doi copii, de casă cumpărată pe numele ambilor soți şi, şi mai rău, de postul lui. Cu intransigență partinică, i se ceruse eliminarea din cadrul armatei. El, cel mai tânăr general din armata română, fusese salvat de cel mai bătrân general din aceeaşi armată, care, după ce auzise sentința, în tăcerea care se lăsase asupra sălii de judecată partinică, spusese cu o voce plină de regret: „Un general aveam şi noi care mai... şi-l dăm şi pe ăsta afară!”. La aceste cuvinte ipocrizia fusese biruită de un sănătos hohot de râs şi sentința anulată.

Era un bărbat interesant: înalt, suplu, cu mişcări elegante, nestudiate, cu o bărbie între rotund şi pătrat, figură prelungă, îngustă, cu ochi căprui, cu o privire între melancolie şi ironie, cu o voce baritonală încântătoare, cu o limpezime logică a exprimării şi cu o economie de cuvinte care mi-l amintea pe Jacques Fabert, ca de altfel întreaga lui alcătuire. Tresărisem când l-am văzut prima dată. Ceea ce aveam să aflu mai târziu – nu-i scăpase, când la prima întrevedere o clipă ne privise pe fiecare în ochi.

Deşi femei la locul lor, colegelor mele tânărul general nu le era indiferent şi nu ştiu câte ar fi rezistat unui atac susținut din partea lui. Sora mai mare a mamei îi spusese bărbatului ei: „Cu oricine să mă-nşeli, dar nu cu prietenele mele”. Acest îndemn, înnoit, evoluase potrivit cu emanciparea femeii, cu personalul mixt din instituții: „Nu la slujbă!”. Unde, dacă generalul nostru păcătuise în această direcție – chimistele noastre încă nu aflaseră. Dar nu se băgaseră zilele-n sac.

După un curs, generalul s-a oprit în dreptul meu:

— Sărut mâna, doamnă inginer. Sunteți soția arhitectului Dinu Damian?

— Am fost, până acum şapte luni.

— În ziua în care v-ați căsătorit cu Dinu eram şi eu martor la o căsătorie, la acelaşi sector. Mi s-a părut că şi dumneavoastră m-ați recunoscut.

— Nu v-am recunoscut, fiindcă nu v-am văzut decât aici. Dar m-a frapat asemănarea dumneavoastră ca stil cu un fost profesor al meu.

— Şi era ceva care mă avantaja?

— Mai mult decât vă puteți închipui.

Cred că-n glasul meu a simțit multă tristețe, fiindcă brusc i-a dispărut zâmbetul.

— Mi-ar face plăcere să mai stăm de vorbă şi-n afara instituției. Aveți maşină?

— Nu.

— Şi n-ați vrea să aveți?

— Aş vrea să am mai întâi banii de maşină. Dinu are maşină şi a avut şi cât a fost însurat cu mine, timp în care am luat carnet de conducere. Am căruță, dar n-am cai.
— Ați putea face un împrumut.
— Da: la Fondul Monetar Internațional sau la Banca Mondială, fiindcă în România nu mai am unde.
— Dar cât ați fost căsătorită cu Dinu cred că ați condus…
— Chiar deloc. Aveam programe atât de diferite încât nu puteam folosi amândoi maşina. De patru ani aduc de la şcoală copiii vecinilor mei. Dimineața îi aduce tatăl lor, lasă maşina la şcoală, iar după amiază îi aduc eu acasă. Miercurea, cu aceeaşi maşină fac piața în Obor, pentru mine şi pentru proprietarii maşinii.
— Adică donnant-donnant.
— Este atât de mult donnant din partea lor, că nu m-aş putea plăti nici în două vieți!
— Şi dacă v-ar oferi cineva o maşină de care să vă folosiți fără să vă simțiți îndatorată cu nimic?
— Aşa ceva nu există.
— Aşa ceva nu vi s-a-ntâmplat niciodată până acum?
— Nu, şi trebuie să recunoaşteți că dacă s-ar întâmpla, repet *dacă s-ar întâmpla* asemenea lucru, cel care ar primi s-ar simți sufocat de recunoştință. Popular, eventualitatea unei asemenea-ntâmplare s-ar traduce prin „Vise, maică, vise…”.
Generalul a râs sănătos, din toată ființa, şi m-a strâns prieteneşte de-un umăr.
— Doamnă, îmi pare că vă apasă ceva…
— Domnule general, nu e frumos să-ți arăți rănile, mai ales față de cineva abia cunoscut. Rău mă apasă boala mamei: sindrom melancolic. De şase ani eu nu ştiu ce e liniştea.
— Doamnă, mama mea treizeci de ani a suferit de boala asta, după ce a murit sora mea la doisprezece ani. Tata, medic oftalmolog, a făcut tot ce a putut ca să-mi ofere o viață normală, dar treizeci de ani din viața mea sunt marcați de un nor negru. Oricât ți-ai spune că nu eşti marcat de soarta

nimănui, nu-ți foloseşte la nimic. Ce pot să-ți spun eu, care sunt trecut prin asemenea calvar, decât să eviți singurătatea. Caută să fii între oameni. Şi teatrul, şi concertele sunt bune la ceva. Poate şi divorțul te-a afectat... Te superi că l-am abandonat pe dumneavoastră?

— Chiar deloc. Poate n-o să credeți...

— N-o să crezi...

— N-o să crezi, dar divorțul mi-a adus o uşurare. Deşi nu i-am ascuns lui Dinu boala mamei, mă simțeam vinovată față de el şi, pe lângă asta, am mai avut şi vina de-a nu face copii. Pot spune, fără ipocrizie, că, văzându-mi succesoarea însărcinată, m-am simțit ca o mamă care-şi vede copilul la casa lui.

— Te mai vezi cu Dinu?

— Deloc. Îi telefonez eu de zilele lui. De văzut ne vedeam destul de puțin şi înainte de divorț.

— E greu când programul unuia e diferit de al celuilalt.

— Eu n-am energie să pierd nopțile. Mergeam la premiere, stăteam până se ciocnea o cupă de şampanie şi mă strecuram frumos afară; dacă dădeam de un taxi, răsuflăm uşurată; mă spălam la repezeală, mai citeam câteva pagini şi stingeam veioza, ca omul care la şase dimineața iese pe uşă.

— Cum îți vezi viața de acum înainte?

— Cum o văd? Cum nu jurăm pe nimic, nu pot vorbi decât de prezent: o chimistă care are abonament la Ateneu, merge din când în când la teatru, încearcă să şi citească autori clasici şi contemporani de renume, se mai uită şi la televizor...

— Şi ți se pare că e de-ajuns?

— De când m-am despărțit de Dinu, am trecut printr-un fel de epurare. Simțeam nevoia să-mi aerisesc sufletul. Acum, însă, mi-ar face plăcere un om pe care să-l ascult, s-aud interpretarea vieții din partea acelui cuiva. Cineva care să vorbească, dar să şi asculte.

— La Ateneu, la teatru, nimeni n-a venit civilizat să se prezinte şi să vrea să te însoțească?

— Ba da, trei domni. I-am refuzat civilizat, chiar afectuos, spunându-le că dispoziția mea cerea singurătate.

— Lidia, tu ai ceva înstrăinat de lume...

Am tresărit: aceleaşi cuvinte mi le spusese cu patru ani în urmă Jacques Fabert.

— Parcă şi respingi realitatea. Parcă ai avea un vis urât din care ai vrea să te trezeşti în altă lume.

— Te înşeli parțial: n-aş vrea să mă mai trezesc în nicio lume. Un bătrân din satul meu, când auzea pe cineva zicând „Aşa o fi şi pe lumea-ailaltă?” răspundea: „Aşa, taică, aşa, că tot ăl de-a făcut-o pe-asta, a făcut-o şi pe-ailaltă!”. Nu găsesc nicio explicație lumii ăsteia, niciuna...

— Trăieşte ca şi când totul ar trebui să fie aşa cum este.

— Dac-aş putea...

— Încearcă.

Aşa ne-am despărțit la prima noastră discuție neprofesională.

Într-o seară, la ieşirea de la concert, la Ateneu, generalul s-a apropiat de mine, s-a-nclinat şi m-a abordat:

— Doamnă, îmi permiteți să mă prezint şi să vă însoțesc?

I-am luat seama cu o privire rapidă ca şi când l-aş fi văzut atunci pentru prima oară şi i-am răspuns:

— Vă rog, domnule – şi i-am întins mâna.

— Mă numesc Gianni Loredano şi sunt arhitect.

— Mă numesc Lidia Busuioc, sunt inginer chimist.

— Acum, când prezentările sunt făcute, v-aş ruga să luăm masa-mpreună, unde vreți dumneavoastră.

— Domnule, mie nu-mi plac restaurantele, aşa că vă invit la mine acasă, la ceva modest. Dacă nu vă săturați, mergeți şi la restaurant.

Am găsit-o pe mama în sufragerie. Nu şi-a ascuns uimirea de-a mă vedea însoțită de un bărbat; i-a întins generalului civilizat mâna şi s-a retras spunând că mâncase, ceea ce era adevărat. Generalul s-a arătat încântat de menu-ul meu modest, stropit cu un singur pahar de vin. Mă gândeam că Dinu ar fi băut toată sticla. Interiorul meu i-a plăcut prin

simplitatea lui, iar tablourile Cameliei în mod deosebit. Fiind un om umblat mult pe glob, avea ce povesti, cu haz şi cu un spirit de observaţie profund privind tot ce văzuse, fără infatuare. Nu era genul care vrea să te epateze. Povestea firesc, fără hiperbolele lui Dinu. Doi oameni inteligenţi şi cultivaţi – unul respectând strict realitatea, celălalt adăugându-i pentru a o face conformă gustului propriu: o imaginaţie debordantă falsificând totdeauna în bine. Îl ascultam pe Gianni, dublat de vocea lui Dinu, şi-mi aminteam descrierea aceloraşi locuri făcută de unul şi de celălalt. Dacă pe Dinu l-ai fi întrerupt contrazicându-l, ar fi fost convins că tu eşti cel care se-nşeală.

După două ore, Gianni mi-a mulţumit de ospitalitate, recunoscând că atmosfera din casa mea, caldă şi liniştită, depăşea toate restaurantele. Îi transmitea mamei sărutări de mâini, îmi sărutase ceremonios mâna şi plecase.

A doua zi, seara, îmi suna la uşă un comisionar cu zece trandafiri roşii însoţiţi de un cartonaş culoarea untului, cu următorul text: „Cu plecăciune, sărutăm mâna doamnelor. Gianni”.

Lui Gianni am să-i fiu recunoscătoare până la ultima mea suflare pentru felul cum s-a purtat cu mama. Ne invita la plimbări în afara Bucureştilor. O trata pe mama ca pe un om sănătos, o provoca să vorbească. La moartea mamei nu m-a lăsat să mişc un deget. Mama se uitase la Gianni ca la soare şi-n sinea ei eram sigură că şi-l dorea ginere.

Legătura mea cu el o repeta pe cea cu Jacques Fabert, deosebindu-se numai prin faptul că, de data asta, niciunul nu eram căsătorit. La fiecare întâlnire aşteptam să mă ia în braţe şi să-mi ceară să rămân la el sau să rămână la mine o oră, o noapte. Mi-l amintea pe Jacques Fabert, care aştepta exasperarea dorinţei, şi a lui şi a mea. După şase luni de prietenie-prietenie, Gianni m-a apucat de umeri, m-a privit în ochi şi mi-a şoptit: „Ne mai păcălim mult?”. Am tresărit: mi-a sunat în amintire aceeaşi întrebare, franţuzeşte, pusă de Jacques Fabert, cu cinci ani în urmă.

Gianni mi-a prezentat copiii lui – Georgia, zece ani, şi Luca, opt ani – abia după şase luni de când ne cunoşteam. M-am împrietenit repede cu ei, fiindcă le-am desenat nişte arabescuri, de fapt labirinte, şi împreună am reuşit să ieşim din ele. „Ştii să desenezi şi altceva? Tu la şcoală ce desenezi?” – m-au întrebat ei. Nu le venea să creadă că eu terminasem de mult şcoala.

Mi-am dat seama că Gianni nu iubea nimic pe lume mai mult decât îşi iubea copiii. La cinci ani de la despărțire, fosta lui nevastă s-a căsătorit cu un neurochirurg din Germania Federală. Gianni s-a-nțeles cu neamțul să-i cumpere plecarea din țară, fiindcă el nu concepea să-şi vadă copiii doar din doi în doi ani. Având şi el copii dintr-o căsătorie anterioară, neamțul şi-a pus toate relațiile-n funcție şi banii, aşa că într-un an Gianni a plecat în Germania, rugându-mă să-l urmez. Deşi am ținut toată viața la el şi l-am prețuit, nu l-am urmat. La Paris as fi rămas în umbra unui bărbat însurat, care-şi adora familia, deşi îşi înşela nevasta – cea mai bună prietenă a lui – în Germania aş fi fost căsătorită cu un om căruia nu aveam ce-i reproşa; în fața acestei alternative eu am ales să rămân tot în România, deşi mama nu mai exista. Dădeam dovadă de statornicia omului pentru loc: sunt zone inundabile în care oamenilor li se prăbuşeşte tot avutul. Se retrag apele, iar ei îşi refac gospodăria în acelaşi loc. Un exemplu de eroism al statorniciei îl dă poporul japonez. Un exemplu de adaptabilitate la mediu, un miracol de sistem nervos pentru care pericolul este privit ca un element firesc al vieții.

Regimul comunist a cutremurat o lume. Biata mama l-a simțit din plin. Se vedea dată afară din munca de-o viață a ei şi a tatei, doi mărunți salariați ai statului. Cu statornicia țăranului care nu părăseşte zona inundabilă, îmi pusesem şi eu ambiția de a-mi face casă într-o țară cutremurată. Când a murit şi mama, numai la gândul că ei şi tatei le-ar fi rămas mormântul părăsit mă trecea un fior. Gianni era un om admirabil care-şi urma copiii. Ce relații sus-puse şi de ce

bani trebuie să fi avut nevoie neurochirurgul neamț ca să-l scoată pe Gianni din România, fără niciun scandal, din postul pe care-l avea! Ce mult trebuie s-o fi iubit pe noua nevastă ca să facă asemenea investiție în fostul ei bărbat!

Gianni era legat de România. Bunicul lui patern, împreună cu alți patru arhitecți italieni, venise în România din anul 1900, la cererea statului român, în vederea unor construcții. Niciunul nu se mai întorsese în Italia. În familia Loredano singura româncă fusese mama lui Gianni. „Tu ce te simți mai mult: italian sau român?" – l-am întrebat eu odată. „Român." – mi-a răspuns el, fără nicio ezitare. N-am cunoscut pe nimeni cu mai multă înțelegere față de durere, trupească sau sufletească, decât pe el. Boala mamei lui îl marcase pe viață, ca şi legătura extraconjugală a lui taică-său. „Îl înțeleg. E, poate, în mare parte, o reacție la boala mamei. Se poartă impecabil cu mama, dar simte şi el nevoia unei relații normale. Fidelitatea fată de amantă dovedeşte că nu e afemeiat... Şi, totuşi..." – în punctele astea de suspensie se simțea amărăciunea. „Lidia, aş pleca mai liniştit dacă te-aş şti lângă un bărbat care să te prețuiască şi să te ocrotească. Bine că eşti prietenă cu Vizanții".

Anii petrecuți alături de Gianni au fost cei mai liniştiți din viața mea. Blândețea lui valora pentru mine mai mult decât inteligența, cultura şi firea lui echilibrată şi reținută. Venind după vâlvătăile de entuziasm ale lui Dinu, care cum se aprindeau aşa se stingeau, firea lui Gianni era o mângâiere. Momentele noastre de tandrețe mi-l aminteau pe Jacques Fabert, care adesea mă-nvăluia cu o dragoste paternă. Lângă el mă rodea gândul adulterului. Cu Gianni mă simțeam liberă. Eram doi adulți care nu înşelau pe nimeni, care-şi trăiau cu discreție legătura, fără grija de-a se feri de cineva. Schimbările mă traumatizau. Dacă mi-ar fi propus cineva să-mi dea un palat în schimbul apartamentului meu în rate, l-aş fi refuzat. De totdeauna mi-a fost teamă de necunoscut. Poate pentru că de copil am avut parte de tristețe. Boala mamei m-a făcut să trăiesc cu antidepresive şi cu somnifere.

De Gianni m-am despărțit cu părere de rău, chiar cu durere. Cu el repetam despărțirea din aeroportul Orly. Deşi de Jacques şi de Gianni m-au despărțit mii de kilometri, am rămas legată atât cât le-a fost viața. Ne-am văzut ori de câte ori s-a putut, la telefon vorbeam în fiecare săptămână. Ei doi, George, Mercedes, Mireille, Camelia şi, din facultate – Silvia mi-au fost cei mai buni prieteni.

Într-o viață lungă m-am ales cu destule învățăminte, între care „Nu spune niciodată – niciodată” ocupă primul loc. Când m-am despărțit de Dinu, nici prin gând nu mi-ar fi trecut să mai trăiesc alături de el vreodată, nicidecum să-mi petrec cea mai mare parte din viață lângă el. Viața are atâtea poteci, încât nu ştii pe care s-o alegi şi, mai rău, dacă porneşti pe una despre care ştii de la-nceput că nu e bună.

De mică am înțeles că nu mă pot bizui decât pe mine. Familia tatei habar nu avea de mine şi nici a mamei nu mă copleşea cu atenția. Descurajarea cea mai mare mi-o produsese Dinu prin indiferența lui față de mama, prin lipsa lui de grijă față de sufletul meu amărât, care nu mai vedea nicăieri nicio speranță. Lui Gianni nu i-aş fi îngreunat viața într-o țară străină. Aş fi muncit şi acolo, chiar într-un loc sub pregătirea mea profesională. Cei doi ani petrecuți în Franța, de neprețuit pentru mine profesional şi ca om, m-au făcut să văd cum te simți într-o tară străină: străin. Eu veneam dintr-o țară comunistă, încorsetată cu oțel; era de aşteptat să mă simt străină într-o țară în care presa critica liber guvernul. Mercedes era de zece ani la Paris când am ajuns eu şi nu venea din comunism, dar, vorbind cu mine, adesea spunea „francezii” sau „francezii ăştia”, fără intenție jignitoare la adresa lor ci pur şi simplu fiindcă se simțea străină printre ei. Cei doi ani petrecuți în Franța mi-au folosit toată viața. M-au învățat rezerva pe care s-o ai față de oricine şi, mai ales, în relațiile oficiale. Distanța pe care s-o păstrezi, prudența chiar şi în relații apropiate. Şi, mai mult ca orice – menajarea susceptibilităților în orice relație.

Cu un an înaintea plecării lui Gianni, nevasta lui Dinu a murit împreună cu părinții ei într-un accident de automobil. Băiețelul lui Dinu era la părinții lui care, având şi ei o vârstă, îi angajaseră o guvernantă permanentă.

La câteva luni după plecare lui Gianni, mă trezesc cu Dinu la telefon, rugându-mă să ne vedem neapărat şi curând. Fără niciun entuziasm, i-am dat întâlnire la o cofetărie micuță, de pe Academiei.

— Dinule, te rog să-mi spui repede şi pe neocolite ce vrei de la mine.

— Aş vrea să te măriți din nou cu mine.

— În niciun caz.

— Ai arătat atâta înțelegere când ne-am despărțit…

— Era vorba de-un copil pe care ți-l doreai şi am înțeles că voiai să-l vezi crescând, să-i fii aproape, dar acum ce motiv ne-ar face să ne-ntoarcem şi să-nnodăm firul rupt?

— Tocmai de copil e vorba.

— De copil?!

— Aş vrea să crească lângă mine şi lângă tine. Şi tu ți-ai dorit un copil. Te rog, nu spune nimic până nu vezi copilul. Te rog…

Gândul la copilul cu tată, cu bunici paterni, cu guvernantă, dar fără mamă, mi-a-nmuiat sufletul. Un suflet care se simțea orfan, al nimănui, după plecarea lui Gianni. Împlinisem treizeci şi trei de ani, mă simțeam singură şi fără niciun rost pe lume. Îl acceptasem pe Dinu în viața mea, deşi nu era chiar bărbatul pe care mi l-aş fi dorit, fiindcă voiam o familie, copii şi ca să-i iau mamei de pe suflet grija că avea să mă lase fără nimeni pe lume.

Stăteam cu ochii plecați şi număram de câte ori învârtea Dinu lingurița în ceaşca de ceai, zahărul fiind de mult topit.

— Dinule, am spus într-un târziu, cred că ne-am spus ce aveam de spus. Vino într-o zi cu băiețelul la mine acasă.

Peste două zile aveam să-l cunosc pe tânărul Horia Damian, care mi s-a lipit de suflet din prima clipă. El m-a convins să-l accept pe Dinu ca tovarăş de viață, dar nu ca

soț. M-am văzut apoi şi cu guvernanta, săsoaică din Braşov, profesoară de germană şi de engleză, pensionară. Roşcovană, cu ochi albastru spălăcit, cu dinți mari, un chip care aducea a cal, otova la corp, cu mâini mari, cu unghii îngrijite, cu picioare zdravene, ca doi copaci bine înfipți în pământ, Frau Wilhelmina Braun-Frau Ella inspira încrederea pe care ți-o dă o mobilă solidă în care şi-au dus viața multe generații. Te ducea cu gândul la o clădire zidită temeinic, pe care n-o dărâmă niciun cutremur. Cred că am fost omologată de Frau Ella, datorită aerului modest şi atenției mele în timp ce expunea pe puncte principiile ei de crescut copii. N-aveam de ce s-o contrazic şi oricum, față de tonul ei de casație, n-aş fi îndrăznit. Pentru băiețel şi pentru ea avea să gătească separat şi dacă doream şi pentru mine şi pentru Dinu feluri separate, dacă ale ei nu ne erau pe plac. Aprovizionarea o făcea domnul Gherghişan, pensionar, dintr-un bloc de alături. Contra cost. El fusese funcționar la Fisc. Nu-nceta să-mi spună că fără relații, în socialism, eşti pierdut. Şi nu uita să-l citeze pe un mare economist neamț care spunea că în regimul sovietic erai salvat de neglijență şi de corupție. Acest adevăr îl puteam verifica în fiecare zi. Chiar pe vremea când cafeaua fusese înlocuită cu nechezol – un amestec de orz cu vagi urme de cafea – la mine în casă şi la Vizanti s-a făcut cafea. Cafeaua se găsea numai la shopuri, pe valută, ceea ce n-avea niciunul dintre noi. Domnul Gheghişan, el ştia cum ne procura câtă cafea voiam, prin relații.

Frau Ella, pentru ea şi pentru Horia, gătea cam de regim, pentru Dinu şi pentru mine ceea ce-i ceream – gustos, condimentat, neavând ce-i reproşa. Altminteri, fire suspicioasă şi convinsă că mai bine decât ea nu făcea nimeni orice-ar fi fost să fie. La orice găsea o replică, de obicei dezagreabilă. Spunându-i odată că aveam douăzeci de ani de plătit rate pentru apartament, fără să mă fi lamentat, mi-a trântit următoarea replică: „Dacă ați luat împrumut e normal să-l dați înapoi!” – pe un ton de sentință judecătorească. Cei zece ani cât a stat la noi, plecând apoi în Germania la fratele

ei, tot timpul îmi controlam fiecare vorbă, având oroare să mă cert, mai ales cu omul de sub acelaşi acoperiş cu mine.

Deşi Frau Ella dormea în aceeaşi cameră cu Horia, de câte ori era bolnav mă duceam pâş-pâş să văd ce face, iar ziua telefonam de la fabrică cerându-i iertare doamnei Ella că o deranjam. Cu aceste ocazii se arăta înțelegătoare, chiar apreciind grija pe care i-o purtam unui copil străin, copil care a dat un nou sens vieții mele. Dacă Dinu şi-a mai aflat loc alături de mine s-a datorat concepției mele privind creşterea unui copil şi anume de o mamă şi de un tată. Am făcut tot ce am putut ca Horia să fie apropiat de bunici şi de sora lui Dinu. Înțelegând că între Frau Ella şi seniorii Damian n-ar fi fost vorba de vreo mare simpatie, avea – n-avea chef, când era-n Bucureşti, Dinu îl ducea în fiecare săptămână la părinții lui, care profitau de momentele de neatenție ale copilului ca să-şi întrebe fiul cum o ducea nevastă-sa – adică eu – cu comandanta de lagăr – aceea fiind Frau Ella. Eram mulțumită că băiatul avea mare talent, o ureche desăvârşită pentru limbi: când vorbea româneşte nu se simțea nici pic accentul nemțesc, germana fiind prima limbă pe care o auzise. Desena frumos şi orice subiect – flori, animale, case – apărea neapărat un avion. De pe la cinci ani, dacă îl întrebai când avea să fie mare ce-ar fi vrut să se facă – răspundea prompt: aviator. N-a fost niciodată premiant, fiindcă învăța numai la obiectele care-l interesau: matematică, fizică, română. A vrut să fie aviator, aviator a fost şi a terminat şi Aeronautica, şef de promoție. Dinu era atât de mult plecat, încât se poate spune că Frau Ella şi cu mine l-am crescut. Am convenit de la-nceput ca Horia să-mi spună pe nume şi, când am crezut că putea înțelege, i-am explicat că nu-i eram mamă. Iar el mi-a dat o replică în stare să-nmoaie şi pietrele: „Da eu te iubesc!”.

Mai sunt şi alte mame de aviatori, de stewardese, care-şi duc liniştit viața. Eu, care suport decent tot ce mi se-ntâmplă mie, când e vorba de cei apropiați, fără să mă manifest, sunt un nod de spaimă. La toate bolile pe care le-a avut Horia

simţeam un ghem de anxietate în capul pieptului, ca pe vremea drumurilor la Central, pentru mama. De când Horia ajunsese aviator, mă apucau iară momente de anxietate pe care le potoleam cu un calmant. Când zburase prima dată, avusesem un vis care mă obseda. Îl vedeam în carlingă, făcându-mi cu mâna. „Horia, când te-ntorci?". „Nu ştiu." – i-am citit eu pe buze. Îşi însoţise vorbele cu un gest al mâinii spre cer. În vis simţisem o durere cum n-am simţit niciodată în viaţă.

La bătrâneţe, când viaţa ta înseamnă trecutul, uneori nu ştii cum să fugi de unele amintiri; dacă le-ai putea şterge, dacă ţi-ai putea ucide trecutul... Trupul îţi rămâne de piatră, iar sufletul se face un ghem de-ngrijorare. Dar durerile sufletului au altă intensitate decât la tinereţe şi chiar decât la maturitate. La tinereţe spui de multe ori – „Aş da ani din viaţă să..."; la bătrâneţe, când viaţa ta nu mai înseamnă nimic pentru nimeni şi chiar pentru tine, nu eşti dispus să mai dai nicio clipă pentru nicio cauză. Devii avar cu puţinul capital care ţi-a mai rămas. Singurătatea şi bătrâneţea-două pustietăţi.

Horia nu şi-a dorit niciodată să locuiască singur. Frau Ella şi cu mine l-am crescut în spirit de ordine şi de respect al aproapelui. În casă umbla atât de atent că nu-l simţeai. La treizeci de ani s-a-nsurat cu o fostă colegă de facultate. Au rămas să locuiască la noi. Mona, soţia lui Horia, locuia şi ea cu părinţii, într-un apartament tip, de două camere. Deci, fără chirie n-aveau unde să locuiască singuri. Eu, ca orice mamă, voiam să-mi fie puiul cât mai aproape. Apartamentul meu avea cadă de baie, closet şi chiuvetă şi, separat, cabină de duş şi closet. Horia, în dorinţa de a nu-şi deranja părinţii, folosea cabina de duş. Mona folosea cada cu orele. Deşi trăgea perdeaua de plastic care izola cada, făcea closetul de nefolosit, ceea ce-l enerva pe Dinu; şi pe cine era să-şi verse nervii decât pe mine: „Să se mute unde-or şti!" – şi stătea-mbufnat toată ziua. Nici Nicoleta, colaboratoarea mea la gospodărie – cum o numeam eu – nu era mulţumită de

doamna Mona. „Doamna Lidia, are dreptate şi domnu Dinu. Eu, femeie-mprăştiată ca doamna Mona, zău dac-am mai văzut! Şi colanţii şi-i scoate pe dos! Chiloţii – aruncaţi pe cine ştie unde! Pe cât e Horia de ordonat...”. Iar eu, între două ciocane şi nicovală. Să-i spun lui Horia? Ce rost avea să-i fac eu inimă rea? Am hotărât să iau direct taurul de coarne, explicându-i Monei că aşa se-ntâmplă când două generaţii locuiesc la un loc. Aşa se-ntâmplă când vii într-o casă cu nişte obiceiuri şi, dacă vrei să meargă totul bine, trebuie să le respecţi. „Înţeleg că dacă vreau să fac baie, trebuie să mă duc la părinţi.” – a răspuns noră-mea, pe un ton trist-ironic discursului meu care pleda împăciuirea, buna înţelegere între oameni.

Eu mă născusem la lampă cu gaz, şi cu closet de scânduri în fundul curţii, cu oală de noapte, cu apă în găleată, adusă de la fântână. Dinu se născuse în vilă, cu toate avantajele civilizaţiei citadine. Nu ştiu cum fusese crescut, dar avea o fire irascibilă, era pricinos – cum se zice în popor despre cine se ceartă din nimic. Educaţia, mediul... George şi cu mine veneam de la ţară. Eu în Bucureşti locuisem – în timpul liceului la internat, în timpul facultăţii la cămin, apoi în Brezoianu şi, în fine, în apartamentul meu; George, în liceu şi-n studenţie ca şi mine, apoi, însurându-se, locuia la etajul unei vile, iar la parter socrii lui care, deşi nu pe George şi l-ar fi vrut ginere, nu-i reproşau nimic; chiar ajunseseră să-l preţuiască pentru spiritul său gospodăresc şi pentru atenţia faţă de nevastă şi copii.

Căsătoria mea cu Dinu – efect al deprimării după două mari iubiri fără viitor. Asta pot spune despre cei trei ani dinaintea divorţului, când mi-am zis că mai bine să mă mărit cu un bărbat pe care-l preţuiam ca intelect decât cu un mediocru chiar blând, vita Domnului. După divorţ, l-am acceptat fără să mă căsătoresc, numai de dragul lui Horia care-mi semăna de parcă l-aş fi făcut singură şi nu părinţii lui. Aş fi jurat că nu m-ar fi părăsit niciodată. Soarta a vrut să mă părăsească definitiv. Când am fost anunţată telefonic

că s-a prăbuşit avionul, am închis ochii şi într-o clipă mi-a apărut visul care mă obsedase ani de zile. De unde oare îţi vine puterea de-a mai rămâne în viaţă şi întreg la minte când primeşti vestea unei grozăvii care-ţi şterge orice nădejde, şterge legătura ta majoră cu viaţa, nădejdea supravieţuirii prin ceea ce ţi-a fost mai scump din tot ce ai trăit? Dinu n-a avut puterea să meargă la incinerarea băiatului. Era slăbit şi apatic cu luni de zile înainte. La treizeci şi şapte de zile după Horia, s-a stins şi el.

Îmi spuneam întruna: „Ferice de ei, au trecut cel mai greu examen. Cât aş fi vrut să plec eu înaintea lor...” Pentru Horia, plecarea mea l-ar fi făcut unic responsabil de viaţa lui taică-său, ceea ce n-ar fi fost uşor deloc. Pentru Dinu, a cărui viaţă fusese muncă şi agitaţie între oameni, viaţa la pat ar fi fost un chin. Nici nu mă gândesc la ce ar fi fost pentru mine. Îmi aduc mereu aminte ce mi-a spus profesorul Petrini la-nmormântarea soţiei lui: „Cât aş fi vrut să plec eu înaintea ei… Acum îmi dau seama ce egoist eram.”.

Căsătorii perfecte or fi, dar cât nu stai cu cineva sub acelaşi acoperiş, şi încă şi atunci, nu poţi avea o părere dreaptă. Căsătoria mea nu pot spune că ar fi de dat exemplu de bine şi nici total de rău. Dinu a fost un om alături de care nu te plictiseai. Dacă aş fi provenit din acelaşi mediu cu el, poate n-aş fi fost atât de impresionată de cunoştinţele lui, de verva lui adesea excesivă. Făcea parte dintre oamenii care sunt tot timpul îndrăgostiţi. Dragoste care aşa cum îi apucă, aşa le trece. Adică repede. Uneori mai trăgea şi la măsea, ceea ce mă supăra mai rău decât infidelităţile. De două ori jucase poker cu doi regizori, le rămăsese dator şi-ntârziase nepermis de mult să-şi plătească datoriile. În disperare de cauză, cei doi parteneri mi se plânseseră mie; ca să mă convingă de obligaţia datornicului de a-şi plăti datoria, n-au uitat să-mi spună că „datoria la cărţi e datorie de onoare”. La care eu le-am răspuns: „Domnilor, eu nu joc cărţi, deci cu *onoarea* asta n-am de-a face. Spuneţi cât vă datorează şi vă dau eu banii”. Cei doi domni s-au arătat încântaţi de această

negociere. În douăzeci şi patru de ani niciodată nu-i făcusem scandal lui Dinu. Atunci însă mi-am ieşit din fire. „N-am ținut seamă de telefoanele de la iubitele tale, nici de plecările de-acasă tu ştii unde, dar datorii făcute la poker pe care să ți le plătesc şi umilința de-a fi tratată ca o infractoare – asta nu! Te rog, fă-ți bocceaua şi pleacă unde ştii! Bine că nu e Horia acasă, fiindcă nu vreau să te discreditez în ochii lui." A fost singurul scandal din viața noastră împreună. Viața e cea mai grea instituție, dar nici căsătoria nu e totdeauna şi, în unele cazuri – chiar deloc, parfum de roze.

Durata multor căsătorii se explică prin forța inerției: să nu-l laşi pe dracu şi să dai de tat-su. În cadrul acestei alianțe – în afara unor fericite excepții – la un moment dat, ori accepți platitudinea blazării, ori ajungi la-nțelepciunea acceptării partenerului cu defectele lui cu tot, ca şi când ar fi ale tale, o atitudine folositoare – de fapt, obligatorie – în viața socială. Să ai certitudinea că nu ai să afli nicăieri perfecțiunea.

Dinu a fost primul şi ultimul bărbat din viața mea şi a plecat ultimul. Ceilalți trei – Vladimir, Jacques, Gianni – au plecat în ordinea în care i-am cunoscut. Pe Vladimir l-am întâlnit pe stradă, la Paris, la vreo zece ani de când ne cunoscusem. Ne-am privit lung înainte de-a ne lua în brațe.

— Dac-ai şti cât mă gândesc la tine, Lidia! Mă gândesc că poate ți-am stricat viața...

— Viața mea era stricată dinainte. Tu m-ai învățat să iubesc şi să fiu iubită. Cele trei luni de-atunci au fost şi-au să rămână cele mai frumoase din viața mea.

— Din viața ta de până acum, când ai abia treizeci şi patru de ani...

— Şi tu patruzeci şi nouă. Nu te-aş mai întâlni în nimeni niciodată. De când nu ne-am mai văzut, mă mândresc doar că am devenit mama adoptivă a unui băiețel al fostului meu soț, actualul meu colocatar.

— Dinu Damian?

— El.

— Şi eşti mulţumită?

— Mulţumită doar că sunt mamă... Restul e condiţia acceptării şi-atât.

— Lidia, mă gândesc mereu la tine. Nu te-am mai întâlnit nicăieri.

— Nici eu pe tine, Vladimir.

— Ce faci la Paris?

— De anul trecut, s-a format o echipă internaţională de chimişti şi de biochimişti care vor lucra anual în luna august la Paris. George Şerbănescu şi cu mine participăm din partea României.

— Peste două ore plec în Maroc. Îmi pare bine că te-am întâlnit şi că nu te-ai schimbat... Acelaşi aer cuminte, uşor nedumerit, ceva potolit, provincial, aceeaşi care mi-a rupt sufletul.

M-a strâns în braţe, m-a sărutat lung şi mi-a şoptit: „Te iubesc mereu...”. M-am lipit de el plângând. S-a desprins de mine cu un oftat. L-am urmărit printre lacrimi până a urcat într-un taxi. Asta a fost ultima-ntâlnire dintre mine şi dragostea vieţii mele.

Pe Jacques Fabert îl întâlneam în fiecare an, o săptămână, când participam la echipa internaţională de chimie şi de biochimie. După care pleca în Spania, în vacanţă, cu doamna profesor, cu Mireille, cu Lidia şi cu doctorul Fabert care se căsătorise cu Mireille, spre o relativă linişte sufletească a lui George.

Jacques şi cu mine, ajunşi la o dragoste platonică, ne simţeam eliberaţi de grija de-a fi văzuţi împreună. Ciudat cum numai relaţia fizică e-nsoţită de sentimentul vinovăţiei. În fiecare zi plecam de la laborator cu Jacques şi ne opream într-un restaurant grecesc unde mâncam ce mâncam, dar tăifăsuiam pe săturate. Regreta – dar cât regretam eu! – că nu aveam viză pentru Spania, fiindcă aş fi putut să mă reped şi eu sâmbăta, duminica, şi să mă bucur de frumuseţile de acolo. Când eu aveam cincizeci de ani, Jacques, la şaptezeci şi cinci, s-a stins într-o clipă în timpul unui curs. Numai

George a fost la-nmormântarea lui. Eu mă aflam la Varşovia, la o-ntrunire a Tratatului, în calitate de translatoare, şi mai ales de traducătoare de franceză şi de engleză. Mai toţi chimiştii de la Varşovia îl cunoscuseră pe Jacques Fabert. A fost cu neputinţă s-ajung la Paris. Am vorbit la telefon cu Mireille. Abia ne-am înţeles printre hohotele de plâns. M-am dus în prima biserică şi am aprins o lumânare pentru sufletul omului cel mai important din viaţa mea.

Gianni a murit în California, la şaptezeci şi cinci de ani şi el. Era în vizită la fiică-sa. Se putea mândri cu fata, şi cu băiatul, amândoi matematicieni de valoare, cu o viaţă aşezată, fiecare părinte a patru copii, în căsătorii echilibrate. Se stabiliseră în California, profesori universitari. Gianni îi urmase şi îşi cârpise singurătatea cu o mexicană văduvă, fără copii, graficiană, ceramistă, profesor universitar de istoria artei. Cu el şi cu Isabel, mexicana, o femeie fină, discretă şi bună ca pâinea caldă, ne-am văzut şi la Paris şi i-am avut oaspeţi în România, într-un an când Dinu făcea decorurile nu mai ştiu cărei piese la Iaşi.

Cu Isabel a fost dragoste la prima vedere. Ne uitam una la cealaltă ca şi când ne-am fi cunoscut cândva, dar nu ne mai aduceam aminte în ce împrejurare. Şi, cum ne contemplam noi aşa, odată o văd pe Isabel că se loveşte cu palma peste frunte: „Nu ştiam de unde să te iau, Lidia! Acuma ştiu: îţi dai seama cât semănăm noi două?! Cred că ăsta e unul dintre motivele care l-au apropiat pe Gianni de mine.”. Am zâmbit în semn de aprobare, fiindcă avea dreptate. Şi fizic semănăm: aceeaşi talie, aceeaşi siluetă, aceeaşi pieptănătură. Dar astea să zicem că nu erau frapante. Cel mai mult ne asemănăm prin aerul nostru de provinciale rătăcite într-un mare oraş şi prin privirea tristă când credeam că nu ne observa nimeni.

La doi ani după întoarcerea noastră de la bursă, geamănul meu astral, George, a emigrat în Franţa împreună cu familia, iar Mireille se-ntorsese la Paris. Îmi bătea inima pentru el, fiindcă nu-l vedeam rezolvând în vreun fel situaţia de tată legitim pe de o parte şi nelegitim pe de alta. La vreo şase luni

de la emigrare, mi-a dat un telefon şi, cu un glas gâfâit de parcă-l fugăreau lupii, şi pe un ton precipitat, mi-a spus: „Lidia, ți-am urmat sfatul. M-am hotărât să spun adevărul. Mireille, cu Lidia mică şi cu doctorul Fabert ne-au fost oaspeți la prânz. Mireille s-a tras de-o parte cu Melania. Au stat de vorbă, cred că un ceas. Când au venit în sufragerie, aveau amândouă ochii înroşiți. Băieții sunt încântați de Lidia mică. Mulțumesc lui Dumnezeu că m-a scăpat de povara unei minciuni pe care numai tu ştii cât de greu am dus-o”. Mi s-a luat şi mie o piatră de pe inimă.

Am aşteptat şi versiunea Mireillei. Concluzia: soția lui George e o femeie admirabilă, iar copiii s-au bucurat ca de un mare dar să aibă o soră, chiar dacă pentru moment se-nțeleg cu ea prin semne. Mă gândeam că Melania, auzind cum o chema pe fetița extraconjugală a lui Mircea, îşi dăduse uşor seama că eu ştiam povestea. Când m-a chemat Melania la telefon, recunoscându-i vocea, am răspuns un *alo* ca din fundul gropii.

— Lidia, eşti bolnavă? Sunt Melania.

— Am de câteva zile amigdalită-am mințit eu.

— Lidia, ți-am cunoscut fina semiromâncă, i-am cunoscut pe Mireille şi pe doctorul Fabert. Mi-am dat seama cât de prietenă îi eşti lui George şi familiei noastre. Cum l-ai sfătuit pe George să aleagă adevărul, fiind mai bun decât orice minciună.

Cele două familii, Şerbănescu şi doctor Fabert au căzut de acord ca băieții Şerbănescu şi sora lor, Lidia Fabert, să-şi petreacă weekend-urile împreună: o săptămână la o familie, o săptămână la cealaltă. Pierre, băiatul pe care l-a avut Mireille cu doctorul Fabert, a urmat acelaşi regim: s-a considerat totdeauna frate cu băieții Şerbănescu. Pe lume se vede că mai există şi finaluri fericite, chiar dacă par incredibile.

Prietenele mele, trei, de la mii de kilometri de mine, s-au dus în ordinea vârstei: Mercedes prima, apoi Mireille, ultima Isabel. Ne telefonam, ca şi cu George, în fiecare săptămână.

Mereu mă-ntrebau dacă am nevoie de ceva, şi mai ales de bani. Cu fiecare dintre ele mi s-a rupt o fâşie din suflet. De când mă ştiu, m-am rugat lui Dumnezeu să nu mor înaintea mamei dar înaintea celor apropiaţi. După ce l-am pierdut pe Horia, copilul meu, n-am crezut că dispariţia cuiva drag ar mai putea să mă doară atât de mult. Nu bănuiam ce-nseamnă să piară martorii vieţii tale şi ce cumplită e bătrâneţea.

Doar George mai trăieşte. Băieţii lui sunt de mult însuraţi, cu copii, şi se numără printre cei mai buni cardiologi din Paris. După moartea Melaniei, George locuieşte cu Lidia, doctoriţă şi ea, are trei băieţi şi e măritată cu un pictor. Pierre, fratele ei bun, spre bucuria întregii familii este chimist, ca şi bunicul lui matern.

Din vechea garnitură, cum numesc eu lumea de vârsta mea, George, Camelia şi Gela, nora ei, mi-au mai rămas. George – la Paris, fetele – fete! – la etajul de deasupra mea. De când au rămas văduve, cele două surori au hotărât să stea împreună. Dintre cei trei copii, doi ai ei, şi o fată, copil, extracămin al lui Gabriel – culmea! – singura care a vrut să locuiască împreună cu părinţii, a fost Miruna, extraconjugala.

M-am gândit mereu, oare am eu mutră de duhovnic de vine toată lumea să-mi încredinţeze secrete? Nu mai vorbesc de George, care mi-e ca un frate, dar la fabrică erau mai mulţi cei care mi s-au spovedit decât ceilalţi. După ce s-a potolit din punct de vedere erotic în ceea ce mă privea, Gabriel mi-a devenit prieten şi totdeauna mi-a-ntins o mână de ajutor. La opt ani de când locuiam în bloc, mi-a spus, în mare taină, fiindcă numai în mine avea încredere, mi-a spus că o doamnă divorţată i-a născut o fetiţă şi el a recunoscut-o, adică figura în certificatul de naştere al copilului.

— Ce mă-nveţi să fac?

— Să-i dai pensie alimentară, dar asta nu te scuteşte de mersul la tribunal.

— Dar dacă ne înţelegem?

— Şi dacă, Doamne-fereşte! mori – cine-i mai dă pensie alimentară?

Lucrurile au mers cu buna înțelegere un an jumătate. Într-o seară sună cineva la uşa familiei Vizanti. Deschide Camelia.

— Bună seara, doamnă, pot vorbi o clipă cu domnul arhitect Vizanti? – îi spune o doamnă tânără, ținând de mână un copil care, cu căciulița trasă pe frunte, nu se vedea dacă era băiat sau fată, iar în mâna cealaltă o valiză burduf.

— Da, intrați, vă rog.

— Nu e cazul.

Apare şi Gabriel.

— Vă rog să mă iertați, doamnă. Bănuiesc că sunteți doamna Vizanti. Domnule arhitect, eu am crescut copilul nostru până acum; e rândul dumneavoastră să-l creşteți de-acum înainte. Mă iertați, doamnă. În mapa asta sunt toate actele fetei, iar în valiză lucrurile ei. Bună seara. Vă rog să mă iertați, doamnă.

Şi necunoscuta (pentru Camelia) a pornit ca o vijelie pe scară în jos. Camelia şi Gabriel au rămas stană de piatră. Fetița dormea de-a-n-picioarele. Într-un târziu, Camelia a luat fetița de mână, a dus-o-n casă, a dezbrăcat-o, i-a dat să mănânce şi a culcat-o pe o canapea extensibilă. După felul cum acceptase fără niciun protest despărțirea de maică-sa, era de presupus că ele două nu prea stătuseră-mpreună.

La zece jumătate seara îmi suna la uşă Camelia, albă ca varul că m-a speriat. Mi-a pierit şi mie graiul, încât am întrebat-o prin semne ce se-ntâmplase. Trăgându-şi sufletul după fiecare cuvânt, a izbutit să-mi spună ce se-ntâmplase.

— Nu i-am spus niciun cuvânt lui Gabriel, deşi-mi venea să-l omor; i-am făcut doar semn să plece-n birou. Fetița e frumoasă şi cuminte, ca un mieluşel. M-am temut să nu fie mută. O cheamă Miruna. Ligia, învață-mă ce să fac!

— Oricât de greu ți-ar fi, Camelia, creşte fetița asta ca pe copilul tău. Situația ta nu e întru totul comparabilă cu a mea. Tu ai copiii tăi şi Gabriel n-a divorțat de tine pentru

altă femeie, cum a făcut Dinu cu mine, fiindcă eram stearpă. Când copilul i-a rămas fără mamă, Dinu a venit la mine ca la creşa de unde şi l-ar fi luat acasă doar pentru câteva zile. Eu l-am primit din nou în casa mea numai de mila lui Horia. Nu mi-aş fi închipuit să poți iubi un copil străin cum iubesc eu copilul ăsta. Fie-ți milă de Miruna.

— Şi cu jigodia de tat-său ce să fac? Să nu-l mai văd în fața ochilor!

— Camelia, după cincisprezece ani de căsătorie, s-a lăsat ca prostul antrenat într-o legătură, fără să-i prevadă finalul. Pe tine nu te-a neglijat, copiilor nu ştie cum să le dea o educație mai aleasă. În locul tău, l-aş muta o vreme în birou, l-aş trata civilizat, ca pe un colocatar, le-aş spune băieților să nu-şi schimbe cu nimic atitudinea față de el şi s-o considere pe Miruna sora lor. Ar fi păcat să-ți strici familia. Te rog eu! Timpul toceşte asperitățile.

Camelia m-a ascultat. Peste o săptămână de când le sporise familia, m-am trezit într-o seară cu Gabriel la uşă, cu un buchet de flori şi cu o sticlă de şampanie. Nu ştia cum să-mi mulțumească pentru ajutorul pe care i l-am dat. „Dacă nu era Lidia, domnule arhitect, zburai cu Miruna cu tot!”.

De-a doua zi de la venirea ei în bloc, Miruna, elegant îmbrăcată, îmi fusese prezentată de Camelia. „Să-i vezi pe băieți cum se joacă şi cum o smotocesc, nu zici că sunt cu zece-doisprezece ani mai mari decât ea!”. Când a mers la şcoală, Camelia i-a explicat Mirunei că maică-sa, nu se ştie de ce, dispăruse. Miruna se agățase de gâtul Cameliei şi-i şoptise:

— Dar tu eşti mama mea...

— Da, eu sunt mama ta.

Când fata crescuse şi-nțelesese care era adevărul, nu dorise niciodată să-şi vadă mama adevărată şi nici să afle ceva despre ea. Camelia aflase, fără să vrea, că această doamnă se măritase în Suedia îndată ce-şi plasase copilul la familia Vizanti. Nu cred că pe Camelia a iubit-o cineva mai mult vreodată decât o iubeşte Miruna, acest pui de cuc. Şi pe

mine – cât de mult m-a iubit Horia, mai ales când a aflat că nu eram mama lui adevărată...

Atâtea amintiri duioase, pline de lumină, amestecate cu atâta durere... Atâta lume spune: „Doamne, de ce m-ai pedepsit, că n-am făcut rău nimănui?”. Dacă am şti ce-nseamnă viaţa, ne-am mai pune asemenea întrebări? Să credem în reîncarnare? De ce nu? Pe lumea asta ne-mpotmolim în supoziţii. Public, prin mass-media, se spun atâtea minciuni care, după 1989, la noi, la români, se numesc *neadevăruri,* fiindcă minciuna trebuie şi ea alintată, eufeminată. Diminutivele – *minciunică, minciunea, minciunicuţă,* i-ar diminua valoarea şi ar trage-o-n derizoriu. Aşa s-a găsit îndulcitorul, edulcorantul, frate, *neadevărul.*

Şi uite aşa am ajuns la bătrâneţe să nu mai cred nimic şi să cred orice, deşi chimia, profesia mea, e cuprinsă-n formule. Ce sunt eu, mai bine zis – ce am fost? O chimistă cu două doctorate, cu articole în publicaţii de prestigiu. Una dintre furnicile care trudesc la viaţa lumii, care îi asigură evoluţia cunoaşterii. O unitate în miliardele de necunoscuţi ai lumii. Nu las în urmă nici măcar pe cineva care să-şi mai aducă aminte de mine, o generaţie, două. Nu las în urmă o familie, ceea ce cred că-şi doresc şi geniile, şi cu atât mai mult omul obişnuit.

Uneori ţi se dau zile multe ca să duci două pietre grele, şi pentru suflet şi pentru materie: singurătatea şi bătrâneţea. Îţi rămân patru tovarăşi ai singurătăţii: cartea, telefonul, radioul şi televizorul. Dumnezeu să te ferească să nu mai poţi să-ţi îngrijeşti singur trupul.

Caut la televizor comedii. Filmele îţi sunt recomandate comedii, dar, cu toată bunăvoinţa, n-am râs de nu mai ştiu când la niciunul. Să fi uitat eu să râd?! Să fi uitat regizorii şi producătorii de filme? Reclama se potriveşte mănuşă conţinutului unde vezi *Thriller* sau *Horror.* De ce, oare, molima asta de-a nu fi alături de ceea ce bucură sufletul omului, molima de-ntunecime, de ştiinţă-ficţiune care să-ţi dea coşmaruri? Dacă pui întrebarea asta cuiva din breaslă,

îți răspunde: „Dacă asta se cere?”. Eu n-am auzit de vreun referendum asupra acestui subiect, nici măcar de-un sondaj de opinie. Dar, sănătate să fie! Şi de-ar rămâne ororile numai pe ecrane... şi nepricepute doar de babe şi moşi.

Când m-am văzut singură pe lume, le-am făcut testament pe apartament unor nepoți: nepotului de fiică al mătuşii mele, sora mamei, şi nevestei lui. Au fost bucuroşi, fiindcă s-au mutat la mine şi apartamentul lor l-au lăsat fetei lor. Bănuitori şi neîncrezători în valabilitatea unui testament dat de o bătrână, m-au mai dus şi pe drumul Centralului, ca să se asigure de sănătatea mea mintală. Amândoi sunt pensionari. Nepoata m-a pus la curent cu toate bârfele din familia nepotului, deci a mamei, până la a zecea spiță. La televizor urmăreşte toate cancanurile vedetelor şi toate emisiunile de ştiri. Înțeleg foarte bine că orice om, străin sau apropiat, incomodează un cuplu, fie tânăr, fie bătrân. Pe de o parte, ai mei nepoți ar vrea să fie singuri, pe de alta s-o duc cât mai mult, fiindcă toate cheltuielile casei eu le plătesc. Încerc să-i incomodez cât mai puțin, dar sentimentul de dependență pe care-l am nu e chiar uşor de suportat. Fiecare zi mi-aduce aminte de povestea cu dreptatea pe care o făcea un vestit rabin. Îl ascultă pe reclamant şi spune: „Ai dreptate”. Îl ascultă pe pârât şi spune: „Şi tu ai dreptate.”. O voce din public: „Rabi, nu se poate să aibă amândoi dreptate!”. „Şi tu ai dreptate!”.

Mi-aduc aminte căminul din studenție. Dar... unde eşti tu, acea vreme? Şi, ca să-mi liniştesc sufletul dintr-un trup obosit, îmi spun mereu: mult a fost, puțin a rămas. Azi-noapte visam că mă plimbam cu George prin pădurea de tei de lângă satul nostru. Deodată, ne-a ieşit o fetiță în cale şi ne-a-ntins câte un buchețel de viorele, o chită – cum se spune în sat. Abia am aşteptat să se facă seară şi să-i telefonez lui George:

— Bună seara, George.

— Bună seara, geamăna mea, tocmai mă pregăteam să-ți telefonez că Leonora...

— Fata cea mare a Lidiei...

— A născut o fetiță de patru kilograme! O botează Loredana, ca pe bunica ei paternă.

— Să aibă noroc!

— Cum e vremea la Bucureşti?

— Frig, zăpadă, ca în copilăria noastră. Ți-aduci aminte iarna 53–54, când nici n-am putut pleca din internat, atât de mare era zăpada? La Paris cum e?

— Nici aici nu mai e cea din anii bursei noastre; de fapt, nimic nu mai e ca atunci.

— Noi nu mai suntem ce am fost, George...

— În martie se-mplinesc o sută de ani de la naşterea lui Fabert. Va fi un simpozion la facultate, închinat lui. Ce mult m-aş fi bucurat să vii şi tu... Cred că noi mai suntem dintre cei şase care-am lucrat cu el.

— Când te gândeşti că au trecut douăzeci şi cinci de ani de când a plecat...

— Da, Lidia. Noi aveam douăzeci şi cinci de ani, când el avea cincizeci şi cinci. Am să-ți trimit un compact disc şi toate fotografiile noastre de la laborator.

— Nici nu ştii câtă nevoie am de lumina din trecut...

De ce să-i vorbesc despre eternele discuții în contradictoriu între nepoții mei, de slalomul pe care trebuie să-l fac pentru a-mi ține limba-n gură față de toate observațiile pe care mi le face nepoata, pe tonul plutonierului care se adresează soldatului prost, ce să le explici unor oameni care, în raport cu bătrânețea, echivalează încă grupa mică de grădiniță? Deşi nici cu prietenele mele nu vorbesc nimic din ce se-ntâmplă-n casă, mereu se comentează c-am făcut, c-am dres, c-am spus ceea ce nici măcar n-am gândit. Când cunoşti bine omul, îți dai seama că în mulți dintre noi zace virtualul autor al unui regim polițienesc, chiar concentraționar. Adesea, când are cât de cât putere asupra altuia, omul îți explică mecanismul totalitarismului. Ceea ce-mi aminteşte o rugăciune: „Doamne, fă-mă să deosebesc ceea ce pot de ceea ce nu pot şi nu mă lăsa să fac tot ceea ce pot

face”. De asta omul a făcut legi: pentru a-şi stăvili puterea de a face tot ce poate face.

Toate gândurile astea îmi trec prin minte în timp ce-l ascult pe George, care-mi spune tot ce crede că m-ar interesa şi chiar mă interesează. Asta înseamnă să cunoşti un om.

— George, s-au făcut şaizeci de ani de când ne plimbam la Paris ca două orfeline. De parcă picasem din cer…

— N-aveam ochi destui să ne uităm şi glas destul să ne mirăm.

— Aveam şi la ce să ne uităm şi de ce să ne mirăm. Dar am şi-nvățat că pentru mulți parte din viață este muzeu… Ai văzut, ai admirat, dar laşi tabloul la muzeu, pe perete.

— Ştii ce ne-a spus generalul înainte de plecare: „Copiii mei, să nu suferiți prea mult pentru tot ce o să vedeți dar n-o să puteți avea, gândiți-vă că vă aflați într-un muzeu”.

— Şi noi ne-am conformat, Lidia. Cu partea materială ne-am conformat. Cu sufletul, nu. Numai noi doi ştim cât am suferit… Îmi venea să m-arunc în Sena. Iar când credeai că nu te observă nimeni, pe chipul tău țipa durerea…

În şaizeci de ani, de la primul nostru drum la Paris, pentru prima oară George făcea o voalată aluzie la iubirea mea cu Jacques Fabert. Când mă gândesc la el, inima mea bătrână, care abia mai pâlpâie, mi se strânge într-un nod care mă face să oftez. Şi amintirile frumoase dor; doare timpul, doare sufletul…

Am fost vreodată zglobie ca un ied? Pielea asta încrețită ca o hârtie plouată a fost odată ca mătasea şi-a-nvelit muşchi netezi, tari, şi nu burete fleşcăit de uzură? Şi asta n-ar fi nimic față de sentimentul eşecului şi-al inutilității. Borges spune undeva că a săvârşit cel mai mare păcat de pe lume: „N-am fost fericit.”. O singură circumstanță atenuantă: nu eu am ocolit fericirea, ea m-a ocolit. Aş vrea să mă-mpac cu mine însămi, să plec împăcată. Îl ascult pe George, dragul meu, dar gândul mi-e aiurea.

— Lidia, ce ți-ai dori acum?

— Mi-aş dori să mai visez ca azi-noapte. Să mai visez ceva ca pe vremea când nu ştiam ce e suferința, nici grija.

— Eu aş vrea să mă visez cu tine, cu Marinică umblând prin pârâu după mormoloci, sau pe noi aruncând pe apă coji de ouă cu lumânări aprinse, în seara de Paşte, pentru sufletele celor duşi. Mă-ntreb dacă astăzi s-o mai păstra obiceiul...

— Nu mai avem pe cine-ntreba...

— Lidia, din toată viața asta lungă, mi-e dor numai de copilărie. Ție?

— Şi mie, George... Mi-e atâta dor de tine, martorul cel mai apropiat al vieții mele! Nimic şi nimeni nu ne-a despărțit.

— Decât aştrii...

— Ce să facă şi ei acolo, aşa departe unul de altul, atât de singuratici... George, ai vrea să mai trăieşti o viață?

— Ştiu eu...? Poate. Dar în care să nu mai rabd de foame şi să nu mai dârdâi nici de frică, nici de frig. Dar tu?

— Eu, nu. Niciuna. De niciun fel. La niciun nivel. De câtă amărăciune am adunat în viața asta, mă mir că n-am plesnit. Şi am un sentiment al eşecului, care mă bântuie tot timpul...

— Asta nu-nțeleg. N-ai dreptul să te plângi de eşec.

— Să nu-l supăr pe Dumnezeu...

— Şi eu zic la fel. Cât aş vrea să vii la Paris, să stai cu mine şi cu Lidia...

— Şi vieillesse pouvait[14]. Să-I mulțumim Lui că suntem în două picioare şi relativ în toate mințile. Să nu mai cârtim. Tu prinzi la televizor posturi româneşti?

— Cel puțin zece.

— Dă-l pe TVR1! Se cântă Vivaldi, Anotimpurile. Acum e Primăvara.

— Exact ce ne trebuie nouă...

— George, vă sărut pe toți şi să ne-auzim cu bine! Ascultă concertul.

— Şi noi te sărutăm!

---

[14] Dacă bătrânețea ar putea.(Franceză)

Vivaldi... parcă-mi desfundă urechile surde... parcă-mi vântură la aer sufletul uscat. Ajută-mi, Doamne, să mă mai bucur de ceva cât mai sunt pe-aici. Mă aşez cu mâinile-n poală, ca țărăncile când se odihnesc, şi mai vreau să sorb din frumusețile lumii, cât mai sunt pe-aici.

Ajută-mă, Doamne!

14 februarie, 2017

ediție ne varietur

ISBN 978-606-93232-7-4

Ileana Vulpescu

EDITURA TEMPUS